

KALENDARZ NAUCZYCIELSKI

NA ROK 1936

WYDAWNICTWA ROK X.

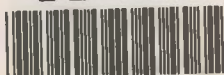
NAKŁADEM „NASZEJ KSIĘGARNI”, SP. AKC.
ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO,
WARSZAWA, ŚWIĘTOKRZYSKA 18.
1 9 3 6.

059

37(05) (082)

BG WSP

162335

2. Nr 237/93

24

42.03.0

SPIS TREŚCI.

	str.
I. Kalendarjum	4
II. Statystyka oświaty	19
III. Tekst konstytucji	26
IV. Tekst ordynacji wyborczej do Sejmu . . .	53
V. Tekst ordynacji wyborczej do Senatu . . .	97
VI. Tekst ustawy o wyborze Prezydenta Rzpl. .	114
VII. Ustawa o stosunkach służbowych nauczy- cieli	133
VIII. Ustawa emerytalna	232
Ogłoszenia.	

(31) STYCZEŃ — 1956 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 Ś	Nowy Rok Obrz. P. J.	19 XII-35 Bonifatija mcz.
2 C	Im. Jezus, Makarego	20 Ihnatija Boh. sw. m.
3 P	† Genowefy p.	21 Juljanny mcz.
4 S	Eugenjusza	22 Anastazji mcz.
5 N	Telesfora	23 10 mucz. na Kriti
6 P	Trzech Króli	24 Naw. Rīdz. Ewheņji
7 W	Lucjana op.	25 Rozdestwo Chrystowe
8 Ś	Seweryna op.	26 Sobor Pr. Boh. i Józ.
9 C	Juljana m.	27 Stefana perw. mcz.
10 P	† Agatona	28 Muczenyky w Nikom
11 S	Hyginy p. Honoraty p.	29 Dityj ubytych
12 N	Arkadiusza m.	30 N. po R. Anizj. mcz.
13 P	Gotfryda i Leona	31 Mełanji prp. d.
14 W	Hilarego Dk.	1 N. Rik 1936 Obr. H.
15 Ś	Pawła I pust.	2 Sylwestra pap. rym.
16 C	Marcelego pust. m.	3 Małachiji pror.
17 P	† Antoniego op.	4 Sobor 70 apostoł.
18 S	Katedry św. Piotra	5 Nawecz. Boh. Teop.
19 N	Henryka b. m.	6 Bohojawlenia Hosp.
20 P	Fabjana i Sebastj. m.	7 Sobor Iwana Pred.
21 W	Agnieszki p. m.	8 Jurja i Emiljana
22 Ś	Wincentego, Anastazji	9 Polijewkta mcz.
23 C	Zaśl. N. M. P., Rajm.	10 Hryhorja prp. i Dom.
24 P	† Tymoteusza b. m.	11 † Teodozja Welyk.
25 S	Nawrócenie św. Pawła	12 Tatjanny mcz.
26 N	Polikarpa b. m.	13 32 p. S. Jermył. i S.
27 P	Jana Chryzostoma Dk.	14 Otciw w Synaj
28 W	Walerego b.	15 Pawła Tywejsk prp.
29 Ś	Franciszka Sal. b.	16 Pokł. okow. Ap. Petra
30 C	Martyny p. m.	17 † Antonija Wel. prp.
31 P	† Piotra z Nol., Jana	18 Anastazja i Kyryła p.

(29) LUTY — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 S	Ignacego b. m.	19 Makarja prp.
2 N	M. B. Gromnicznej	20 Myt. Far. Ewtymija
3 P	Błażeja	21 Maksyma prp.
4 W	Andrzeja Kors. b.	22 Tymoteja ap.
5 S	Agaty p. m.	23 Kłyment. św. szczm.
6 C	Tytusa b.	24 Ksenji prp.
7 P	† Romualda op.	25 † Hryhorja Bohosł.
8 S	Jana z Matty	26 Ksenofonta prp.
9 N	Apolonji p. m.	27 Błud. Syna. Peren.
10 P	Scholastyki p.	28 Efrema Syr. prp.
11 W	Zj. się N.M.P. w Lurd.	29 Peren. m. lhn. Boh
12 S	7 załóż. Serwitów	30 Troch Swiatyteliw
13 C	Grzegorza II pap.	31 Kyra i Iwana bezreb
14 P	† Walentego b. m.	1 Lutyj. Tryfona mucz.
15 S	Faustyna m.	2 Stritenja Hospodne
16 N	Justjanny p. m.	3 N. Mias. Sym. i An.
17 P	Juljana z Kap.	4 Izydora prp.
18 W	Symeona b. m.	5 Ahafji mcz.
19 S	Konrada w.	6 Wukoła prp.
20 C	Leona b.	7 Pertenij. i Łuky pro.
21 P	† Feliksa b.	8 Teodora Stratył.
22 S	Stol. św. Piotra	9 Nykofora mucz.
23 N	Piotra Damj. Dk.	10 N. Syrop. Charlamp.
24 P	Wigilja św. Macieja	11 Własija śwmcz.
25 W	Macieja apost.	12 Malet. i Ant. Arch.
26 S	†† Popielec, Cezarego	13 Martynjana prp.
27 C	† Wiktora m.	14 Ewksentja prp.
28 P	†† Aleksandra b.	15 Onysma apost. Pan.
29 S	†† Teofila m.	16 Pamfyla, Walent. m.

(31) MARZEC — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 N	Albina	17 1 Post. Teod. Tyrona
2 P	† Pawła m., Heleny	18 Lwa Pap. Rym.
3 W	† Kunegundy ces.	19 Archipa apost.
4 Ś	†† Kazimierza Król.	20 Lwa episk. Katans.
5 C	† Gerazyma pap.	21 Tymoteja prp.
6 P	†† Felicyty m.	22 Najd. Moszcz. m. w E.
7 S	†† Tomasza z Akw.	23 Polikarpa swszczm.
8 N	Wincentego Kadł.	24 2 Post. Najd. hoł. Iw.
9 P	† Franciszki Rzym.	25 Tarasia archp.
10 W	† 40 Męczenników	26 Porfiryja aep.
11 Ś	†† Konstantyna W.	27 Prokopija Dek. prp.
12 C	† Grzeg. W. pap. Dk.	28 Wasylija prp.
13 P	†† Krystyny p. m.	29 Kasjana prp.
14 S	†† Matyldy krl.	1 Berezeń Ewdokiji p.
15 N	Klemensa Dworzaka	2 3 Post. Teodotasw.
16 P	† Juljana z Cyl.	3 Ewtropija mcz.
17 W	† Józefa z Arymatei	4 Herasyma prp.
18 Ś	†† Cyryla J.	5 Konona mcz.
19 C	† Józefa Obl. N.M.P.	6 42 Mucz. z Amorji
20 P	†† Teodozji	7 Wasył. swszcz.
21 S	†† Benedykta opata	8 Teofilakt. ep. Nikom
22 N	†† Katarzyny szw.	9 4 Post. 40 M. w Sew.
23 P	† Feliksa m.	10 Konrada mcz.
24 W	† Gabrijela arch.	11 Sofronija patr.
25 Ś	†† Zwiastow. N.M.P.	12 Teofana prp. isp.
26 C	† Teodora	13 Per. moszcz. św. Nyk.
27 P	†† Jana Damasc.	14 Wenedykta prp.
28 S	†† Jana Kapistrana	15 Ahapija mcz.
29 N	Eustazego op.	16 5 Post. Sawyna pap.
30 P	† Kwiryny	17 Aleksija prp.
31 W	† Balbiny	18 Kyryła aep.

(30) KWIECIEŃ — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 Ś	†† Hugona b.	19 Chryz. i Daiji m.
2 C	† Franciszka z Pauli	20 O. O. ubytych wm. ś.
3 P	†† M. B. Bol., Rysz.	21 Jakowa ispow.
4 S	†† Izydora b .Dk.	22 Lazar. Sub. Wasyl.
5 N	Wincentego Ferer.	23 Kwitna. Nikoma m.
6 P	† Celestyna pap.	24 Zaharji pror.
7 W	† Epifanjusza b. m.	25 Błach. Pr. Bohorod.
8 Ś	†† Dionizego b.	26 Sobor. Arcjh. Hawr.
9 C	† W. Czw. Marji Kl.	27 Weł. Czetw. Matr.
10 P	†† W. P., Ezechjela	28 Weł. Piatn. Ilarjona
11 S	†† W. Sobota, Leona	29 Weł. Sob. Marka i K.
12 N	Wielkanoc , Juljusza p.	30 Woskresienia Chr.
13 P	Pon. Wielk. , Hermen.	31 Swił. Pon. Ipatja p.
14 W	Justyna m.	1 Kwiteń. Świł. Wł.
15 Ś	Bazylego	2 Tyta i Amfijana pr.
16 C	Benedykta J.	3 Nikity ispow.
17 P	† Aniceta pap.	4 Josyfa i Georgija pr.
18 S	Apolonjusza m.	5 Teodula i Agatop m.
19 N	Jerzego b. m.	6 N. 2 Tomyna Ewty.
20 P	Teodora W.	7 Georgija prop. ep.
21 W	Anzelma b.	8 Irodjona ap. i pror.
22 Ś	Sotera i Kaja	9 Ewpsychija mcz.
23 C	Wojciecha b. m.	10 Terentija i Afrykana
24 P	† Fidelisa m.	11 Antypy swmcz.
25 S	Marka Ew.	12 Wasylija prp.
26 N	M. B. Dobrej Rady	13 N. 3 Myron. Artemon.
27 P	Piotra K. Dk., Zyty	14 Martyna isp.
28 W	Pawła od Krzyża	15 Arystarcha, Pudai in
29 Ś	Piotra z Wer. O. św. J.	16 Ahafji, Chionji i Ir.
30 C	Katarzyny z Sienny	17 Symeona prp. Akak.

(31) MAJ — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 P	† Filipa i Jakóba ap.	18 Iwana Dckapol
2 S	Zygmunta	19 Iwana Starop. prp.
3 N	Królowej Kor. Polsk.	20 N. 4 Rozslab. Teod.
4 P	Znal. św. Krzyża,	21 Januarja św. mucz.
5 W	Piusa V pap.	22 Teodora prp.
6 Ś	Jana w oleju	23 † Georgija Wlmcz.
7 C	Domiceli	24 Sawy Stratył. mucz.
8 P	† Stanisława b. m.	25 † Marka Ewanhel.
9 S	Grzegorza z Naz. Dk.	26 Wasylja sw. mucz.
10 N	Izydora rol. Antoniego	27 N. 5 Samarjan. Sym.
11 P	Franciszka de Heron.	28 Jazona i Sosipatra
12 W	Pankracego	29 9 Mucz. w Kyz.
13 Ś	Serwacego	30 † Jakowa spost.
14 C	Bonifacego	1 Traweń. Jeremiji pr.
15 P	† Zofji	2 Atanazja Wel. pror.
16 S	Andrzeja Boboli	3 † Teodozja peczers.
17 N	Paschalisa Baylon	4 N. 6 Sliporodz. Peł.
18 P	Wenancjusza m.	5 Iryny mcz.
19 W	Piotra, Celestyna	6 Jowa mnohostr.
20 Ś	Wniebowst. P., Tym.	7 Jawlenia Czesn. Kres.
21 C	† Królow. Ap., Heleny	8 † Woznesenia Hosp.
22 P	Dezyderjusza b. m.	9 † Peren. Moszcz. Nyk.
23 S	N.M.P. Wsp. Joanny	10 † Symeona Zylota
24 N	Bernardyna w.	11 SS. Otciw. Mokija
25 P	Grzegorza VII pap.	12 Epif. i Hermana
26 W	Filipa Nereusza	13 Hlikerji i Aleksandra
27 Ś	Bedy Dk., Jana	14 Izydora mcz.
28 C	Augustyna b.	15 Pachomja Welyk. p.
29 P	† Marji Magd. de Paz.	16 Teodora Oświacz. pr.
30 S	†† Feliksa pap.	17 Andronika ap. i Jun.
31 N	Zielone Św., Anieli	18 Soszestwje św. Ducha

(30) CZERWIEC — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 P	Pon. Św. Jakóba Str.	19 Preświatoji Troici
2 W	Sadoka i Towarzysz.	20 Talaleja mcz.
3 Ś	†† Erazma b. m. s. d.	21 † Konst. i Ołeny
4 C	Franciszka	22 Wasyliska mcz.
5 P	†† Bonifacego s. d.	23 Mychaila prp.
6 S	†† Norberta m., s. d.	24 Symeona prp.
7 N	Roberta op.	25 Wsich Swiatych
8 P	Medarda b.	26 Karpa apost.
9 W	Felicjana	27 Teraponta swszczm.
10 Ś	Małgorzaty Kr.	28 Nikity ep. prp.
11 C	Boże Ciało, Barnaby	29 Preśw. Euchar. Teod.
12 P	† Jana w.	30 Isaakija prp.
13 S	Antoniego z Padwy	31 Jeremija ap. i Jerm.
14 N	Bazylego W.	1 Czerw. 2 p. S. Justyn.
15 P	Modesta	2 Nykyfora isp. patr.
16 W	Aliny, Julitty	3 Łukyljana mcz. i in.
17 Ś	Adolfa, Inocentego	4. Mytrofana patr.
18 C	Efrema Dk.	5 Doroteja śwmcz.
19 P	† N. S. P. J. Gerw.	6 Preśw. S. Chr. Wys.
20 S	Sylwerjusza p. m.	7 Teodora śwmcz.
21 N	Alojzego Gonzagi	8 3 po S. Teodor. Str.
22 P	Paulina b.	9 Kyryła aepsk.
23 W	Zenona m.	10 Tymoteja swmcz.
24 Ś	Nar. św. Jana Chrzcić.	11 † Wartłomeja i War.
25 C	Prospera b. w.	12 Onufryja Welyk. pr.
26 P	† Jana i Pawła	13 Akylyny mcz.
27 S	Władysława kr.	14 Jełeseja pr. Metodia
28 N	Leona pap., Ireneusza	15 4 po S. Amosa pror.
29 P	Piotra i Pawła ap.	16 Tychona episk.
30 W	Wspom. św. Piotra	17 Manyła i Saweła

(31) LIPIEC — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 Ś	Przen. Krwi P. J. Rom.	18 Łeontja mcz.
2 C	Nawiedzenie N.M.P.	19 † Judy Tad. ap.
3 P	† Leona pap., Anatola	20 Metodja śwmcz.
4 S	Teodora b.	21 Juljana Tars. mcz.
5 N	Antoniego Zak.	22 5 po S. Euzebjja
6 P	Łucji p. m.	23 Agrypiny mcz.
7 W	Cyryla i Metodego	24 Rizd. sw. Iwana Ch.
8 Ś	Elżbiety Kr.	25 Fewronji prpmcz.
9 C	Weroniki	26 Dawyda prp.
10 P	† 7 Braci Męczennik.	27 Samsona prp.
11 S	Piusa I pap.	28 Peren. m. Kyra i lw.
12 N	Jana Gwalberta	29 6 po S. Petra Pawła
13 P	Małgorzaty. Anakleta	30 Sobór 12 Apostolów
14 W	Bonawentury Dk.	1 Łypień. Kosmy i D.
15 Ś	Rozesł. ap., Henryka	2 † Pol. Ryzy P. Boh.
16 C	M. B. Szkaplernej	3 Jakinta i Anatolija ś.
17 P	† Aleksego	4 Andreja Kryt. i Mart.
18 S	Szymona z Lipnicy	5 † Kyryła i Metodja
19 N	Wincentego a Paulo	6 7 po S. Atanazja
20 P	Bł. Czesława	7 Tomy i Akakija m.
21 W	Daniela, Praksedy p.	8 Prokopja wmcz.
22 Ś	Marji Magdaleny	9 Pankratija śwmcz.
23 C	Apolinarego b. m.	10 † Antonija Peczerś p.
24 P	† Bł. Kingi Kr., Kryst.	11 Eufymji mcz. i Olhy
25 S	Jakóba ap.	12 Prokła i Ilarja mucz.
26 N	Anny Matki N.M.P.	13 S. po S. Sobor Arch.
27 P	Pantaleona m., Nat.	14 Akyły ap. Kyryka
28 W	Wiktora pap.	15 Wołodymira W.
29 Ś	Marty p.	16 Atynogena śwmcz.
30 C	Rufina m., Julity m.	17 Maryny włmcz.
31 P	† Ignacego, Lojoli	18 Jakynta i Emilj.

(31) SIERPIEŃ — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 S	Piotra w okowach	19 † Makryny prp. Dija
2 N	N.M.P. Anielskiej	20 9 po S. Ili pr.
3 P	Znal. Rel. św. Szczep.	21 Symeona prp. Iwana
4 W	Dominika w.	22 Marji Magdal.
5 Ś	M. B. Śnieżnej	23 Trofyma mcz.
6 C	Przemienienie Pańskie	24 † Borysa i Hliba m.
7 P	† Kajetana	25 † Uszenie św. Anny
8 S	Emiljana	26 Jermolaja mcz.
9 N	Jana Vian. Romana m.	27 10 po S. Pantalej; m.
10 P	Wawrzyńca m.	28 Prochora i in. apost.
11 W	Zuzanny	29 Kałynika mcz.
12 Ś	Klary	30 Syły i in. ap.
13 C	Hipolita i Kasjana m.	31 Ewdokima prawet.
14 P	†† Euzebjusza b.	1 Serp. Proisch cz. Chr.
15 S	Wniebowzięcie N.M.P.	2 Peren. moczsz. Stef.
16 N	Joachima, Rocha	3 11 po S. Isaakja i pr.
17 P	Jacka w.	4 Mołodciw w Efezi
18 W	Heleny ces.	5 Eusygnja mcz.
19 Ś	Ludwika Toloz.	6 Preobraż. Hospodne
20 C	Bernarda op. Dk.	7 Dometija i Pasiwa
21 P	† Joanny F. de Chant.	8 Emiljana aepisk.
22 S	Tymoteusza m.	9 † Matija apost.
23 N	Filipa i Benicjusza	10 12 po S. Ławrentia
24 P	Bartłomieja ap.	11 Ewpla archid.
25 W	Ludwika kr.	12 Fotija i Anikity mcz.
26 Ś	M. B. Częst. Konst. m.	13 Maksyma isp.
27 C	Józefa Kalasantego	14 Micheja pror.
28 P	† Augustyna b. w.	15 Uszenie preśw. D. M.
29 S	Ścięcie św. Jana Chrz.	16 Perenes. neruk. Obr.
30 N	Róży Limańskiej	17 13 po S. Myrona mcz.
31 P	Rajmunda, Izabeli	18 Flora i Ławra mcz.

(30) WRZESIEŃ — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 W	Bronisławy, Idziego	19 Andreja Stratyl.
2 Ś	Stefana kr.	20 Samuilla pror.
3 C	Szymona Słupnika	21 Taddeja ap., Wassy
4 P	† Rozalji	22 Ahatonika mcz. i in.
5 S	Wawrzyńca Just. b. w.	23 Łuppa mcz.
6 N	Zacharjasza pr.	24 14 po S. Ewtycha
7 P	Anastazji, Reginy	25 Wartłomeja i Tyta
8 W	Narodzenia N.M.P.	26 Adrjana i Nattalji
9 Ś	Piotra Klawera	27 Pimena prp.
10 C	Mikołaja z Tolentyny	28 Mojseja prp. Awh.
11 P	† Prota, Jacka m.	29 Usikn. Hoł. Iw. Chr.
12 S	Im. N.M.P., Gwidona	30 Aleksandra Iw. i P.
13 N	Filipa	31 15 p. S. Poł. p. Pr. B.
14 P	Podwyż. św. Krzyża	1 1 Wer. N. Rik cer.
15 W	Nikodema	2 Mamanta mcz.
16 Ś	†† Kornela, Cyprjana	3 Antyma śwmcz.
17 C	Stygmat. św. Franc.	4 Wawyły śwmcz.
18 P	†† Józefa z Kupert.	5 Zacharji i Elysawety
19 S	†† Januarego b.m.s.d.	6 Czudo św. Arch. M.
20 N	Eustachego m.	7 16 po S. Sozontija m.
21 P	Mateusza ap. ew.	8 Ryzdwo preśw. Bohor.
22 W	Tomasza z Wilanowa	9 Joakima i Anny
23 Ś	Tekli p. m.	10 Mynod. Mytrod. i N.
24 C	N.M.P. od wyk. niew.	11 Teodory prp.
25 P	† Bł. Ładysława z G.	12 Aftonoma śwmcz.
26 S	Cyprjana i Justyna	13 Kornylja św. mcz.
27 N	Kosmy i Damjana	14 17 O. S. Wozdw. Cz.K.
28 P	Wacława kr.	15 Nykyty włmcz.
29 W	Michała Archaniola	16 Ewfymji włmcz.
30 Ś	Hieronima Dk.	17 Sofiji W. N. L. mcz.

(31) PAŹDZIERNIK — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 C	Bł. Jana z Dukli	18 Ewmenija episk.
2 P	† Aniołów Stróżów	19 Trofyma mcz.
3 S	Teresy od Dz. Jezus	20 Ewstahija i druž.
4 N	M. B. Róż., Franc. S.	21 18 po S. Konrada a.
5 P	Placyda mż	22 Foky śwmcz.
6 W	Brunona op.	23 Zacz. św. Iwana Ch.
7 Ś	Marka pap.	24 Tekli prw. mcz.
8 C	Brygidy wd.	25 Ewrozynji prp.
9 P	† Dionizego Arepoag.	26 † Pam. Śm. Iw. B.
10 S	Franciszka Borgiasza	27 Kalistrata mcz.
11 N	Emiljana m.	28 19 po S. Charitona
12 P	Maksymiljana b.	29 Kyrijaka prp.
13 W	Edwarda kr.	30 Hryhorja św. mcz.
14 Ś	Kaliksta pap.	1 † Żowteń. Pokrow. p.
15 C	Teresy p., Jadwigi ks.	2 Kyprijana śwmcz.
16 P	† Gererda	3 Dyonizja Areopag.
17 S	Malgorz. Marji Alac.	4 Jeroteja śwmcz.
18 N	Łukasza ew.	5 20 po S. Charytyny
19 P	Piotra z Alkantary	6 † Tomy apost.
20 W	Jana Kantego	7 Sergja i Wakcha m.
21 Ś	Urszuli p. m.	8 Pelahji prp.
22 C	Korduli p. m., Filipa	9 Jakowa apost.
23 P	† Ignacego, Seweryna	10 Ewłampija i Ewłam.
24 S	Rafała Archaniola	11 Fyłypa ap., Teofana
25 N	Chr. Króla, Kryspina	12 21 po S. Prowa i in.
26 P	Ewarysta pap. w Lucj.	13 Karpa mcz., Kosmy
27 W	Sabiny p. m.	14 Paraksewy prp.
28 Ś	Szymona i Tadeusza	15 Ewtymija, Lukijana
29 C	Narcyza	16 Longina sotn. mcz.
30 P	† Edmunda	17 Ozija, Andreja Kr.
31 S	†† Antonina b. Łucji	18 † Łuky ap. i ewang.

(30) LISTOPAD — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 N	Wszyst. Świętych	19 22 Oo S. Joila pror.
2 P	Dzień Zaduszny	20 Artemija Włmcz.
3 W	Huberta b.	21 Ilarjona Wł. prp.
4 Ś	Karola Boromeusza	22 Awerkija episk.
5 C	Zacharjasza i Elżbiety	23 † Jakowa apostoła
6 P	† Leonarda, Feliksa	24 Arety i insz. mcz.
7 S	Amaranta, Nikandra	25 Markijana i Martyrj.
8 N	Gottfryda i Maura	26 23 po S. Carja Chryst.
9 P	Teodora	27 Nestora mcz.
10 W	Andrzeja z Awelinu	28 Paraskewji wmcz.
11 Ś	Marcina b.	29 Anastazja. Awramija
12 C	Marcina pap. 5 Br. P.	30 Zynowija, Zynowji m.
13 P	† Stanisława Kostki	31 Stachija, Amplija in.
14 S	Józefata b. m.	1 Łyst. Kosmy i Dam.
15 N	Leopolda, Gertrudy	2 24 po S. Akyndyna
16 P	M. B. Ostrobr., Edm.	3 Akepsima mcz.
17 W	Grzegorza Cud., Sal.	4 Joanikija W. prp.
18 Ś	Romana m.	5 Halaktijona mcz.
19 C	Elżbiety	6 Pawła episk.
20 P	† Feliksa Wal.	7 Jerona i insz. mcz.
21 S	Ofiarowanie N.M.P.	8 Sobor; św. Arch. M.
22 N	Cecylji p. m.	9 25 po S. Onysyfora
23 P	Klemensa pap.	10 Erasta i insz. apost.
24 W	Jana od Krzyża Dk.	11 Myny, Teodora
25 Ś	Katarzyny p. m.	12 † Josafata episk. ś.
26 C	Jana Berchm., Konrad.	13 † Joana Złotoustaho
27 P	† Walerjana	14 † Fyłypa apostoła
28 S	Zdzisława, Mansweta	15 Hurija i insz. mcz.
29 N	Saturnina i Filemona	16 † 26 po S. Mateja ap.
30 P	Andrzeja ap., Justyny	17 Hryhorja ep. cudotw.

(31) GRUDZIEŃ — 1936 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 W	Eligjusza b., Natalji	18 Płatona i Romana m.
2 Ś	Biblijanny p. m.	19 Awdija pror.
3 C	Franciszka Ksawerego	20 Hryhorja i Prokła p.
4 P	† Barbary p. m.	21 Wwed. w Ch. Prśw.
5 S	Saby Op. Anastazji	22 Fyłomona ap. Keky.
6 N	Mikołaja b.	23 27 po S. Amfilocha
7 P	Ambrożego b. Dk.	24 † Kateryny Włmcz.
8 W	Niepok. Pocz. N.M.P.	25 Kłymenta i Hryhorj.
9 Ś	Walerji, Leokadji	26 Alipija Słownyka
10 C	N.M.P. Loretańskiej	27 Jakowa Pers. Włmcz.
11 P	† Damazego, Sabiny	28 Stefana prp. mcz.
12 S	Aleksandra m. cz.	29 Paramona i Filum.
13 N	Łucji p. m.	30 28 po S. Andreja P.
14 P	Spirydjona b.	1 Hrudeń. Nauma pror.
15 W	Walerjana b.	2 Awakuma pror.
16 Ś	†† Euzebjusza, Albina	3 Sofonja pror.
17 C	Łazarza b.	4 Warwary, Iwana D.
18 P	†† Gracjana, Wiktor.	5 † Sawy Oświaszcz. p.
19 S	†† Urbana s. d.	6 † Mykołaja Archep.
20 N	Teofila, Juljusza	7 29 po S. Ambrozija
21 P	Tomasza ap.	8 Patapija prp.
22 W	Zenona m.	9 Nep. Zacz. Pr. Boh.
23 Ś	Wiktorji p. m.	10 Myny, Ermogena im.
24 C	†† Adama i Ewy	11 Danyiła pror.
25 P	Boże Narodzenie	12 Spirydjona episk.
26 S	Szczepana m.	13 † Ewstrat Awks. M.
27 N	Jana ap. i ew.	14 30 po S. Łewkija in.
28 P	Młodzianków	15 Ełewterja śwmcz.
29 W	Tomasza b. m.	16 Praotciw, Agheja
30 Ś	Eugenjusza b.	17 Danyiła pror.
31 C	Sylwestra pap.	18 Sewastjana i in. mcz.

ŚWIĘTA WYZNANIA MOJŻESZOWEGO:

- 5, I. — Post Asura, betejwes.
- 5, III. — Post Estera.
- 8, III. — Purym.
- 9, III. — Szyszan Purym.
- 7, 8, IV. — Święta Wielkanocne (Pesach).
- 9, 10, 11, 12, IV. — Wolne Święto (Cholhamoed).
- 13, 14, IV. — Ostatnie Święta Wielkanocne.
- 10, V. — Lag Bauomer.
- 27, 28, V. — Zielone Święta (Szewuos).
- 7, VII. — Post Szewaserbetamuz.
- 28, VII. — Post Tyszebaurw.
- 17, 18, IX. — Nowy Rok (Roszhaszune).
- 20, IX. — Post Gedalji.
- 26, IX. — Jom Kipur (Sądny Dzień).
- 1, 2, X. — Święto Kucka (Sukos).
- 3, 4, 5, 6, X. — Wolne Święto (Cholhamoed)
- 7, X. — Święto Palmowe (Hoszana raba).
- 8, X. — Święta Szminy accres.
- 9, X. — Święta Simchas tora.
- 9—16, XII. — Chanika.
- 24, XII. — Post Asurabetejwes.

S. K. O.
SZKOLNE KASY OSZCZĘDNOŚCI
OPARTE O P. K. O.

UMOŻLIWIAJĄ MŁODZIEŻY SKŁADANIE
OSZCZĘDNOŚCI
POCZĄWSZY OD 1-go GROSZA

7.000
ZORGANIZOWANYCH S. K. O.

905.000
WYDANYCH SZKOLNYCH KSIĄŻECZEK
OSZCZĘDNOŚCIOWYCH

OTO DOTYCHCZASOWY DOROBK P. K. O.

WYDZIAŁ EKONOMICZNY P. K. O. — WAR-
SZAWA, JASNA 9 WYSYŁA BEZPŁATNIE
NA ZAMÓWIENIE DRUKI POTRZEBNE DO
ZORGANIZOWANIA S. K. O., JAK RÓWNIEŻ
MATERJAŁ PROPAGANDOWY.

INSTYTUT POPIERANIA NAUKI

znany powszechnie jako

KASA Im. MIANOWSKIEGO

ma na celu popieranie polskiej twórczości naukowej przez udzielanie zasiłków uczonym oraz Instytucjom na badania i wydawnictwa naukowe i wogóle przez organizowanie pracy naukowej.

Zarządza Kasą Komitet oraz Rada Naukowa, złożona z delegatów Polskich Instytucyj Naukowych i Uczelni Akademickich.

Do roku 1935 Kasa wydała ponad 12 milionów złotych na badania naukowe i wydrukowała przeszło 1200 tomów dzieł naukowych.

Od roku 1917 ustał główny dochód Kasy z terenów naftowych na Kaukazie, który od r. 1914 wynosił do 2.000.000 zł. rocznie; stało się to w chwili, gdy wzrosły potrzeby polskiej nauki w Niepodległej Polsce.

Brakowi funduszków zaradzić może tylko pomoc społeczeństwa.

Wkładka członka popierającego Kasy im. Mianowskiego zł. 15.— rocznie, członka dożywotniego zł. 375.— jednorazowo.

Nr. konta Kasy im. Mianowskiego w P. K. O.: 1371.

Pracownicy naukowci i młodzież studjująca otrzymują przy nabywaniu wydawnictw bezpośrednio w Kasie im. Mianowskiego rabat w kwocie 10%; w wyjątkowych razach — wyższy.

STATYSTYKA OŚWIATY.

REALIZACJA NAUCZANIA POWSZECHNEGO W POLSCE W LATACH SZKOLNYCH 1925-26, 1932-33 i 1933-34.

Lata szkolne	Polska	W o j e w ó d z t w a				
		central- ne	wscho- dnie	poznań- skie i po- morskie	śląskie	połu- dniowe
Dzieci w wieku obowiązku szkolnego w tysiącach:						
1925 26	3 729	1 701	640	412	187	789
1932 33	4 809	2 113	878	487	230	1 101
1933 34	4 945	2 184	939	499	207	1 116
Uczniowie w wieku obowiązku szkolnego (bez względu na poziom nauki) w tysiącach:						
1925 26	2 959	1 345	337	404	187	686
1932 33	4 351	1 927	680	486	230	1 028
1933 34	4 461	1 998	723	495	206	1 039
Uczniów na 100 dzieci w wieku obowiązku szkolnego						
1925 26	79,4	79,1	52,7	98,0	100,0	87,0
1932 33	90,5	91,2	77,5	99,8	100,0	93,3
1933 34	90,2	91,5	77,0	99,2	99,7	93,2

SZKOŁY POWSZECHNE WEDŁUG STANU Z 1 MAJA 1935.

Organizacja szkoły	brzes.	krak.	lub.	lwow.	pozn.	warsz.	wiln.	łuck.	Razem
1-klas.	1 170	1 441	977	1 903	1 860	1 776	2 178	1 138	12 443
2-klas.	525	943	527	1 247	821	853	539	372	5 827
3-klas.	175	545	263	690	334	453	180	110	2 750
4-klas.	62	223	131	327	138	201	64	36	1 182
5-klas.	27	131	67	142	45	118	37	16	583
6-klas.	11	72	57	89	39	55	25	10	358
7-klas.	126	548	222	421	305	740	136	101	2 599
Ogółem	2 096	3 903	2 244	4 819	3 542	4 196	3 159	1 783	25 742

**SZKOŁY, NAUCZYCIELE, UCZNIOWIE W POLSCE W LATACH SZKOLNYCH
1928-29, 1933-34 i 1934-35.**

Typy szkół	Szkoły	Nau- czycie- le a	Ucznio- wie w tys.	Szkoły	Nau- czycie- le a	Ucznio- wie w tys.	Szkoły	Ucznio- wie w tys.
	1928 29			1933 34			1934 35 b	
Przedszkola	1 557	2 180	92,9	1 752	2 277	93,7	1 859	97,2
publiczne	603	.	.	556	749	37,5	565	38,7
prywatne	954	.	.	1 196	1 528	56,2	1 294	58,5
Szkoły powszechne	26 592	73 073	3 474,6	27 270	81 495	4 628,4	27 786	4 654,8
publiczne	25 170	67 819	3 359,3	25,882	74 033	4 491,4	26 365	4 514,7
w miastach	2 045	20 330	820,8	2 021	22 805	1 156,0	2 056	1 170,5
na wsi	23 125	47 489	2 538,5	23 861	51 228	3 335,4	24 309	3 344,2
prywatne	1 422	5 254	115,3	1 388	7 462	137,0	1 421	140,1
w miastach	891	4 346	89,9	953	6 548	110,5	953	111,2
na wsi	531	908	25,4	435	914	26,5	468	28,9
Szkoły ćwiczeń	131	.	15,9	122	.	22,5	106	20,8
publiczne	108	.	13,2	93	.	18,5	87	18,1
prywatne	23	.	2,7	29	.	4,0	19	2,7
Szkoły specjalne	63	439	6,2	88	568	8,3	.	.
publiczne	42	291	4,3	76	500	7,7	.	.
prywatne	21	148	1,9	12	68	0,6	.	.
Szkoły średnie ogólnokształcące	777	14 704	203,9	783	13 218	160,8	770	166,1
państwowe	271	5 404	98,6	303	5 530	86,9	301	90,8
samorządowe	65	979	13,4	55	800	9,7	50	9,4
prywatne	441	8 321	91,9	425	6 888	64,2	419	65,9

Seminarja nauczycielskie	209	3 041	36,8	170	2 233	16,1	156	10,2
państwowe	119	1 519	21,2	104	1 333	10,5	99	7,0
samorządowe	16	280	2,9	12	145	1,0	9	0,5
prywatne	74	1 242	12,7	54	755	4,6	48	2,7
Pedagogja c	12	119	0,8	3	50	0,3	3	0,3
państwowe	9	87	0,6	3	50	0,3	3	0,3
prywatne	3	32	0,2	—	—	—	—	—
Seminarja ochroniarskie .	16	.	0,8	18	206	1,1	21	1,1
państwowe	8	.	0,4	8	89	0,7	8	0,7
prywatne	8	.	0,4	10	117	0,4	13	0,4
Semln. naucz. rzemiosł .	7	128	0,4	7	135	0,5	6	0,3
państwowe	3	78	0,3	3	76	0,3	3	0,2
prywatne	4	50	0,1	4	59	0,2	3	0,1
Szkoły i kursy zawodowe	720	6 691	67,0	743	7 983	65,7	698	69,4
państwowe	94	1 987	20,1	120	2 516	22,5	117	23,9
samorządowe	28	448	5,5	29	522	5,0	27	4,7
prywatne	598	4 256	41,4	594	4 945	38,2	554	40,8
Szkoły zawod. dokszt. .	573^d	.	90,4^d	642	5 498	79,8	631	63,5
publiczne	.	.	.	594	5 064	74,1	590	78,6
prywatne	.	.	.	48	434	5,7	41	4,9
Ludowe szkoły rolnicze .	127	.	5,3	141	534	4,5	.	.
państwowe	22	.	0,9	40	160	1,2	.	.
samorządowe	76	.	3,3	78	294	2,6	.	.
prywatne	29	.	1,1	23	80	0,7	.	.
Szkoły wyższe	21	.	43,6	24	4 031	49,6	.	.
państwowe	13	.	37,9	13	3 496	43,0	.	.
prywatne	8	.	5,7	11	625	6,6	.	.

a Nauczyciel, uczący w 2 lub więcej szkołach, liczony jest parokrotnie. b Dane tymczasowe.

21 ^c W r. szk. 1928/29 wliczono kursy nauczycielskie, które istniały do r. szk. 1931/32. ^d Dane z r. szk. 1927/28.

ABSOLWENCI SZKOŁ W POLSCE W LATACH SZKOLNYCH
1927-28, 1931-32 i 1932-33.

Wyszczególnienie	1927 28	1931 32	1932 33		
			Ogółem	Płeć	
				męska	żeńska
Szkoły powszechnie.	254 736	"	238 030	"	"
w miastach	62 576	"	65 130	"	"
na wsi	192 160	"	172 900	"	"
publiczne	246 683	"	229 521	"	"
w tem 7-klasowe.	68 992	"	81 566	"	"
prywatne	8 053	"	8 509	"	"
Szkoły średnie ogólnokształcące.	13 530	16 781	15 844	10 310	5 534
państwowe	7 275	7 916	7 654	6 026	1 628
samorządowe	570	824	811	505	306
prywatne	4 854	6 332	6 119	2 780	3 339
eksterni.	831	1 689	1 260	999	261
Seminarja i kursy nauczycielskie,					
pedagogja	6 170	6 009	5 387	2 028	3 359
państwowe	3 597	3 378	2 988	1 787	1 201
samorządowe	459	402	414	49	365
prywatne	1 699	1 711	1 692	66	1 626
eksterni.	415	518	293	126	167
Seminarja ochroniarskie	204	263	254	—	254
Seminar. nauczycielek rzemiosł.	113	170	174	—	174
Szkoły i kursy zawodowe	10 331^a	22 513	22 306	11 408	10 898
państwowe	3 159	5 334	5 345	3 834	1 511
samorządowe	998	1 595	1 630	649	981

przywatne	6 174	15 584	15 331	6 925	8 406
Poziom: niższy	1 359	617	578	370	208
średni I stopnia	7 504	9 080	8 716	4 295	4 421
" II stopnia	1 353	2 969	3 372	2 296	1 076
wyższy	115	563	1 108	665	443
Kursy		9 284	8 532	3 782	4 750
Ważniejsze kierunki wykształc.:					
rolnictwo	283	580	483	359	124
przemysł i rzemiosło	5 136	8 941	9 471	4 873	4 598
handel i administracja	4 619	7 874	7 281	3 278	4 003
komunikacja	182	2 701	2 606	2 506	100
Szkoły wyższe — dyplomy niższych stopni i dypl. doktorskie według dawnych przepisów .					
państwowe	3 205	4 664	5 792	4 105	1 687
prywatne		556	690	525	165
Ważniejsze kierunki studiów.					
prawo i nauki polityczne	1 347	1 552	1 824	1 617	207
medycyna	590	325	552	446	106
farmaceutyka	119	174	193	70	123
weterynaryja	64	115	142	141	1
dentystyka	73	107	114	27	87
filozofja	120	1 405	1 826	761	1 065
rolnictwo	274	260	389	317	72
technika	531	689	727	690	37
nauki handlowe		403	498	393	105
Dyplomy doktorskie wydane według nowych przepisów .					
w tem: prawo i nauki polit.	249	127	107	96	11
filozofja	10	25	30	30	—
filozofja	192	73	32	22	10

NAUCZYCIELE.

Tabl. Nr.3

SZKOŁY POWSZECHNE, SPECJALNE I OCHRONKI W BUDŻECIE 1936-37.

Charakter służbowy	Grupa uposażenia	Etaty na 1935/36	Etaty na 1936/37
Nauczyciele	V	1	1
"	VI	284	234
"	VII	4796	4096
"	VIII	9224	8974
"	IX	27107	26507
"	X	25230	25130
"	XI	326	2026
Urzednicy	VIII	1	1
"	IX	4	4
"	X	2	2
		66975	66975

W porównaniu z rokiem 1935/6 bez zmian. W liczbie 66975 jest nauczycieli szkół powszechnych 66313, ochroniarek i delegowanych do szkół polskich zagranicą: nauczycieli 310, ochroniarek 10, nauczycieli szkół i klas specjalnych 331, wychowawczyń w ochronkach 4, urzędników w szkołach specjalnych 7.

SZKOŁY ŚREDNIE I ZAKŁADY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

Nauczyciele	V	26	21
"	VI	2016	1936
"	VII	1536	1481
"	VIII	1172	1157
"	IX	1066	1225
"	X	107	153
"	XI	—	1
Urzednicy	VIII	1	2
"	IX	6	9
"	X	4	9
		5934	5994

Z liczby 5994 — 82 nauczycieli delegowanych do szkół polskich zagranicą.

STATYSTYKA OŚWIATY.

DZIAŁ XVII. SZKOLNICTWO

WYDATKI NA OŚWIATĘ Z BUDŻETU PAŃSTWA, SKARBU ŚLĄSKIEGO I ZWIĄZKÓW SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO W LATACH 1927/28 — 1934/35

Wyszczególnienie	R z e c z y w i s t e							Prelimino- wane
	1927- -1928	1928- -1929	1929 -1930	1930- -1931	1931- -1932	1932- -1933	1933- -1934	1934- -1935
	w milionach złotych							
Ogółem	456,8	572,4	626,1	595,2	477,2	422,7	415,2	411,2
Wydatki zwyczaj.	424,5	493,6	535,6	544,2	459,2	413,2	402,8	400,2
Państwo	335,2	380,3	416,3	426,7	352,7	321,2	317,9	314,1
Skarb Śląski.	27,8	38,1	39,7	41,5	34,9	26,6	24,6	23,0
Samorząd teryt.	61,5	75,2	79,6	76,0	71,6	65,4	60,3	63,1
Wydatki nadzwyczaj.	32,3	78,8	90,5	51,0	18,0	9,5	12,4	11,0
Państwo	8,9	35,8	33,9	10,5	3,0	0,5	4,3	2,3
Skarb Śląski.	0,1	1,0	4,3	8,8	0,4	0,1	0,1	0,1
Samorząd teryt.	23,3	42,0	52,3	31,7	14,6	8,9	8,0	8,6

OŚWIATA POZASZKOLNA W POLSCE W R. SZK. 1933/34

Okręgi szkolne	Instruktorzy oświaty po- zaszkolnej	Powiatowe ko- misje oświaty pozaszkolnej	Kursy instrukt. dla pracownik. oświatowych	Kursy dla dorosłych		Świetlice	Zespoły chóralne
				ze- społy	słu- chacze		
Polska	124	140	209	5 688	121 709	13 887	4 675
Okrąg warszawski	14	14	7	306	6 967	1 661	341
" lubelski.	11	10	14	222	7 680	724	197
" wileński	17	17	22	347	9 233	1 713	358
" brzeski	12	—	12	755	16 533	1 262	158
" łucki.	10	10	9	602	11 916	445	138
" poznański.	17	5	30	1 112	24 152	1 304	634
Woj. śląskie.	8	12	21	88	2 018	416	317
Okrąg krakowski	14	18	8	518	9 686	2 454	883
Okrąg lwowski.	21	54	86	1 738	33 524	3 908	49

USTAWA KONSTYTUCYJNA

z dnia 20 kwietnia 1935 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 227).

I. RZECZPOSPOLITA POLSKA.

Art. 1. Państwo Polskie jest wspólnem dobrem wszystkich obywateli.

Wskrzeszone walką i ofiarą najlepszych swoich synów ma być przekazywane w spadku dziejowym z pokolenia w pokolenie.

Każde pokolenie obowiązane jest wysiłkiem własnym wzmóc siłę i powagę Państwa.

Za spełnienie tego obowiązku odpowiada przed potomnością swoim honorem i swoim imieniem.

Art. 2. Na czele Państwa stoi Prezydent Rzeczypospolitej.

Na Nim spoczywa odpowiedzialność wobec Boga i historii za losy Państwa.

Jego obowiązkiem naczelnym jest troska o dobro Państwa, gołowość obronną i stanowisko wśród narodów świata.

W Jego osobie skupia się jednolita i niepodzielna władza państwowa.

Art. 3. Organami Państwa, będącymi pod zwierzchnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej, są:

Rząd, Sejm, Senat, Siły Zbrojne, Sądy, Kontrola Państwowa.

Ich zadaniem naczelnem jest służenie Rzeczypospolitej.

Art. 4. W ramach Państwa i w oparciu o nie kształtuje się życie społeczeństwa.

Państwo zapewnia mu swobodny rozwój, a gdy tego dobro powszechne wymaga, nadaje mu kierunek lub normuje jego warunki.

Państwo powoła samorząd terytorjalny i gospodarczy do udziału w wykonywaniu zadań życia zbiorowego.

Art. 5. Twórczość jednostki jest dźwignią życia zbiorowego.

Państwo zapewnia obywatelom możliwość rozwoju ich wartości osobistych oraz wolność sumienia, słowa i zrzeszeń.

Granicą tych wolności jest dobro powszechne.

Art. 6. Obywatele winni są Państwu wierność oraz rzetelne spełnianie nakładanych przez nie obowiązków.

Art. 7. Wartością wysiłku i zasług obywatela na rzecz dobra powszechnego mierzone będą jego uprawnienia do wpływania na sprawy publiczne.

Ani pochodzenie, ani wyznanie, ani płeć, ani narodowość nie mogą być powodem ograniczenia tych uprawnień.

Art. 8. Praca jest podstawą rozwoju i potęgi Rzeczypospolitej.

Państwo roztacza opiekę nad pracą i sprawuje nadzór nad jej warunkami.

Art. 9. Państwo dąży do zespolenia wszystkich obywateli w harmonijnem współdziałaniu na rzecz dobra powszechnego.

Art. 10. Żadne działanie nie może stanąć w sprzeczności z celami Państwa, wyrażonemi w jego prawach.

W razie oporu Państwo stosuje środki przymusu.

II. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ.

Art. 11. Prezydent Rzeczypospolitej, jako czynnik nadrzędny w Państwie, harmonizuje działania naczelných organów państwowych.

Art. 12. Prezydent Rzeczypospolitej:

- a) mianuje według swego uznania Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek mianuje Ministrów;
- b) zwołuje i rozwiązuje Sejm i Senat;
- c) zarządza otwarcie, odroczenie i zamknięcie sesji Sejmu i Senatu;
- d) jest Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych;
- e) reprezentuje Państwo nazewnątrż, przyjmuje przedstawicieli państw obcych i wysyła przedstawicieli Państwa Polskiego;
- f) stanowi o wojnie i pokoju;
- g) zawiera i ratyfikuje umowy z innemi państwami;
- h) obsadza urzędy państwowe, Jemu zastrzeżone.

Art. 13. Prezydent Rzeczypospolitej korzysta z uprawnień osobistych, stanowiących Jego prerogatywy.

Do prerogatyw tych należy:

- a) wskazywanie jednego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i zarządzenie głosowania powszechnego;
- b) wyznaczenie na czas wojny następcy Prezydenta Rzeczypospolitej;
- c) mianowanie i odwoływanie Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli;
- d) mianowanie i zwalnianie Naczelnego Wodza i Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych;
- e) powoływanie sędziów Trybunału Stanu;
- f) powoływanie senatorów, piastujących mandat z wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej;
- g) mianowanie i zwalnianie Szefa i urzędników Kancelarii Cywilnej;

- h) rozwiązywanie Sejmu i Senatu przed upływem kadencji;
- i) oddawanie członków Rządu pod Sąd Trybunału Stanu;
- j) stosowanie prawa łaski.

Art. 14. Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają do swej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów i właściwego Ministra.

Akty urzędowe, wypływające z prerogatyw Prezydenta Rzplitej, nie wymagają kontrasygnaty.

Art. 15. Prezydent Rzeczypospolitej za swe akty urzędowe nie jest odpowiedzialny.

Za czyny, nie związane ze sprawowaniem urzędu, Prezydent nie może być pociągnięty do odpowiedzialności w okresie urzędowania.

Art. 16. Wybór Prezydenta Rzeczypospolitej odbywa się w sposób następujący:

Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej wybiera Zgromadzenie Elektorów.

Ustępującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej służy prawo wskazania innego kandydata.

Jeżeli ustępujący Prezydent Rzplitej z tego uprawnienia skorzysta, wyboru Prezydenta Rzplitej dokonają obywatele w głosowaniu powszechnem z pomiędzy dwóch kandydatów: Zgromadzenia Elektorów i ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Jeżeli ustępujący Prezydent Rzplitej oświadczy, że nie zamierza skorzystać z prawa wskazania kandydata albo w ciągu siedmiu dni od dokonanego przez Zgromadzenie Elektorów wyboru nie wskaże innego kandydata i nie zarządzi głosowania powszechnego — kandydat Zgromadzenia Elektorów uznany będzie za obranego na Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 17. Zgromadzenie Elektorów składa się z Marszałka Senatu, jako przewodniczącego, Marszałka Sejmu, jako jego zastępcy, Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Generalnego Inspektora Sił

Zbrojnych oraz z 75 elektorów, wybranych z pośród obywateli najgodniejszych w 2/3 przez Sejm i w 1/3 przez Senat.

Mandaty elektorów wygasają z mocy samego prawa w dniu objęcia urzędu przez nowoobranego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 18. Zgromadzenie Elektorów zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej najpóźniej na 15-ty dzień przed upływem swego urzędowania.

Na trzy dni przed terminem Zgromadzenia, Sejm i Senat zbiorą się, każdy z osobna, na zaproszenie swych Marszałków, celem dokonania wyboru elektorów.

Jeżeli Sejm i Senat są rozwiązane, a wynik wyborów do Izb Ustawodawczych w nowym składzie nie jest jeszcze ogłoszony — wyboru elektorów dokonają posłowie i senatorowie, wchodzący w skład poprzedniego Sejmu i Senatu.

Art. 19. Prezydent Rzplitej składa przed objęciem urzędu przysięgę treści następującej:

„Świadom odpowiedzialności wobec Boga i historii za losy Państwa, przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedyńemu, na urzędzie Prezydenta Rzplitej: praw zwierzchniczych Państwa bronić, jego godności strzec, ustawę konstytucyjną stosować, względem wszystkich obywateli równą kierować się sprawiedliwością, zło i niebezpieczeństwo od Państwa odwracać, a troskę o jego dobro za naczelny poczytywać sobie obowiązek. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka. Amen”.

Art. 20. Okres urzędowania Prezydenta Rzplitej trwa lat siedem, licząc od dnia objęcia urzędu.

Okres ten przedłuża się o czas niezbędny do ukończenia postępowania wyborczego, gdy dla dokonania wyboru nowego Prezydenta Rzplitej będzie zarządzone głosowanie powszechne.

Art. 21. Jeżeli przed upływem 7-mioletniego okresu urzędowania nastąpi zgon Prezydenta Rzplitej albo Prezy-

dent zrzeknie się urzędu — Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów celem wskazania przez nie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej, a w razie wskazania ze swej strony innego kandydata, zarządzi głosowanie powszechne.

Art. 22. Jeżeli Prezydent Rzplitej nie może trwale sprawować urzędu, Marszałek Senatu zwoła połączone Izby Ustawodawcze celem rozstrzygnięcia, czy urząd Prezydenta należy uznać za opróżniony.

Uchwała, uznająca urząd za opróżniony, zapada większością 3/5 ustawowej liczby członków Izb połączonych.

W przypadku powzięcia powyższej uchwały, Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów.

Art. 23. W czasie, gdy urząd Prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony, funkcje Prezydenta sprawuje zastępczo Marszałek Senatu, a gdyby Senat był rozwiązany — Marszałek rozwiązanego Senatu; korzysta on wówczas ze wszystkich uprawnień z urzędem Prezydenta Rzeczypospolitej związanych.

Art. 24. W razie wojny okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej przedłuża się do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju; Prezydent Rzeczypospolitej osobnym aktem, ogłoszonym w gazecie rządowej, wyznaczy wówczas następcę na wypadek opróżnienia się urzędu przed zawarciem pokoju.

W razie objęcia przez następcę urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej, okres jego urzędowania trwa do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju.

III. RZĄD.

Art. 25. Rząd kieruje sprawami Państwa, niezastreżonemi innym organom władzy.

Rząd składa się z Prezesa Rady Ministrów i Ministrów.

Prezes Rady Ministrów reprezentuje Rząd, kieruje jego pracami oraz ustala ogólne zasady polityki państwowej.

Ministrowie kierują poszczególnymi działami administracji państwowej albo spełniają poruczone im zadania szczególne.

Organizację Rządu, a w szczególności zakres działania Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów i Ministrów — określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 26. Ministrowie dla rozstrzygania spraw, wymagających uchwały wszystkich członków Rządu, tworzą Radę Ministrów pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów.

Art. 27. Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów i Ministrowie mają prawo wydawać rozporządzenia celem wykonywania aktów ustawodawczych i z powołaniem się na nie.

Rozporządzenia te nie mogą stać w sprzeczności z aktami ustawodawczymi i będą ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

Art. 28. Prezes Rady Ministrów i Ministrowie są odpowiedzialni politycznie przed Prezydentem Rzeczypospolitej i mogą być przez niego w każdym czasie odwołani.

Art. 29. Sejm w wykonaniu prawa kontroli parlamentarnej nad działalnością Rządu, może zażądać ustąpienia Rządu lub Ministra.

Wniosek taki może być zgłoszony tylko podczas sesji zwyczajnej, a głosowanie nad nim nie może się odbyć na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

Jeżeli za wnioskiem wypowie się Sejm zwykłą większością głosów, a Prezydent Rzplitej w ciągu 3-ch dni nie odwoła Rządu lub Ministra, ani też Izba Ustawodawczych nie rozwiąże — wniosek będzie rozpatrzony przez Senat na najbliższem posiedzeniu.

Jeżeli Senat wypowie się za wnioskiem, uchwalonym przez Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej odwoła Rząd lub Ministra, chyba że rozwiąże Sejm i Senat.

Art. 30. Niezależnie od odpowiedzialności politycznej przed Prezydentem Rzeczypospolitej i parlamentarnej przed Sejmem, Prezes Rady Ministrów i Ministrowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu za umyślne naruszenie Konstytucji lub innego aktu ustawodawczego, dokonane w związku z urzędowaniem.

Prawo pociągania Prezesa Rady Ministrów lub Ministrów do odpowiedzialności konstytucyjnej służy Prezydentowi Rzeczypospolitej, a także Sejmowi i Senatowi w Izbach Połączonych.

Uchwała Izb Połączonych, oddająca Prezesa Rady Ministrów lub Ministrów pod sąd Trybunału Stanu, zapada większością 3/5 głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby członków Izb Połączonych.

IV. SEJM.

Art. 31. Sejm sprawuje funkcje ustawodawcze i kontrolę nad działalnością Rządu; nadto do Sejmu należy ustalanie budżetu i nakładanie ciężarów na obywateli.

Kontrola nad działalnością Rządu wyraża się w prawie Sejmu:

- a) żądania ustąpienia Rządu lub Ministra;
- b) pociągania wspólnie z Senatem Prezesa Rady Ministrów lub Ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej;
- c) interpelowania Rządu;
- d) zatwierdzania corocznie zamknięć rachunków państwowych i udzielania Rządowi absolutorjum;
- e) udziału w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

Funkcje rządzenia Państwem nie należą do Sejmu.

Art. 32. Sejm składa się z posłów, wybranych w głosowaniu powszechnym, tajnym, równym i bezpośrednim.

Kadencja Sejmu trwa lat pięć od dnia zwołania.

Rozwiązanie Sejmu przed upływem kadencji wymaga wskazania powodu.

Nowe wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzydziestu dni od rozwiązania Sejmu.

Głosowanie odbędzie się nie później, niż sześćdziesiątego dnia po zarządzeniu wyborów.

W głosowaniu nie biorą udziału wojskowi, należący do zmobilizowanej części wojska lub marynarki wojennej.

Art. 33. Prawo wybierania ma każdy obywatel bez różnicy płci, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 24 oraz korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich.

Prawo wybieralności ma każdy obywatel, mający prawo wybierania, jeżeli ukończył lat 30.

Ordynacja wyborcza do Sejmu ustali podział Państwa na okręgi wyborcze, określi liczbę posłów, unormuje postępowanie wyborcze tudzież oznaczy kategorie osób, pozbawionych prawa wybierania i wybieralności z braku dostatecznych przymiotów moralnych lub umysłowych.

Art. 34. Sejm wybiera ze swego grona Marszałka na okres kadencji.

Do czasu ukonstytuowania się następnego Sejmu, Marszałek zachowuje uprawnienia, służące mu przy wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 35. Sejm będzie zwołany na pierwsze posiedzenie w nowej kadencji nie później, niż trzydziestego dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów do Izby Ustawodawczych.

Sesja zwyczajna Sejmu będzie otwarta corocznie najpóźniej w listopadzie i nie może być zamknięta przed upływem czterech miesięcy, chyba, że budżet będzie uchwalony w terminie wcześniejszym.

Sesja zwyczajna może być odroczone na dni trzydzieści.

Odroczenie na okres dłuższy lub ponowienie odroczenia wymaga zgody Sejmu.

Okresu przerwy, spowodowanej odroczeniem sesji, nie wlicza się do biegu terminów, przepisanych Konstytucją dla czynności Sejmu.

Art. 36. Prezydent Rzeczypospolitej według swego uznania może w każdym czasie zarządzić otwarcie sesji nadzwyczajnej Sejmu, a uczyni to w ciągu dni trzydziestu na wniosek conajmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Podczas sesji nadzwyczajnej przedmiotem obrad Sejmu mogą być wyłącznie sprawy, wymienione w zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej albo we wniosku o otwarcie takiej sesji, zgłoszonym przez posłów, oraz sprawy, których załatwienie na najbliższej sesji wymaga ją ustawy lub regulamin, albo które Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów lub Marszałka Sejmu uzna za nagłe.

Art. 37. Uchwały Sejmu zapadają zwykłą większością głosów przy obecności conajmniej 1/3 ustawowej liczby posłów, jeżeli Konstytucja inaczej nie stanowi.

Art. 38. Posiedzenia Sejmu są jawne.

Sejm może uchwalić tajność obrad.

Protokół i stenogram, wydawany z polecenia Marszałka, są wyłącznem stwierdzeniem przebiegu obrad Sejmu.

Nikogo nie można pociągać do odpowiedzialności za ogłaszanie i rozpowszechnianie sprawozdań z jawnych obrad Sejmu, jeżeli odtwarzają one w pełni i ściśle przebieg tych obrad.

Art. 39. Posłowie składają przed objęciem mandatu ślubowanie treści następującej:

Świadom obowiązku wierności wobec Państwa Polskiego, ślubuję uroczyście i zaręczam honorem, jako poseł na Sejm Rzplitej, w pracy na rzecz dobra Państwa nie ustawać, a troskę o jego godność, zwartość i moc za pierwsze mieć sobie przykazanie.

Odmowa ślubowania lub ślubowanie z zastrzeżeniem równoznaczne jest z nieprzyjęciem mandatu.

Art. 40. Posłowie otrzymują djety i mają prawo do bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacji w granicach Państwa.

Art. 41. Posłowie korzystają tylko z takich rękojmi nietykalności, jakich wymaga ich uczestnictwo w pracach Sejmu.

Za treść ogłoszonych w Sejmie przemówień lub zgłoszonych wniosków i interpelacyj oraz za niewłaściwe zachowanie się podczas obrad — posłowie odpowiadają tylko przed Sejmem.

Jednakże za wystąpienie sprzeczne z obowiązkiem wierności wobec Państwa Polskiego albo zawierające znamiona przestępstwa ściganego z urzędu — poseł może być uchwałą Sejmu albo na żądanie Marszałka Sejmu lub Ministra Sprawiedliwości oddany pod Sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego.

Za naruszenie praw osoby trzeciej podczas obrad Sejmu poseł może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zezwoleniem Sejmu.

Art. 42. Posłowie odpowiadają za działalność nie związaną z uczestnictwem w pracach Sejmu narówni z innymi obywatelami.

Jednakże karne postępowanie sądowe lub administracyjne a także postępowanie dyscyplinarne wszczęte przeciw posłowi przed lub po uzyskaniu mandatu, należy na żądanie Sejmu zawiesić do wygaśnięcia mandatu.

Przedawnienie nie biegnie w czasie zawieszenia postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

Poseł zatrzymany w czasie trwania sesji nie z nakazu sądu — będzie na żądanie Marszałka Sejmu niezwłocznie wypuszczony na wolność.

Art. 43. Poseł nie może sprawować mandatu senatorskiego.

Ustawa oznaczy urzędy i stanowiska, których przyjęcie pociąga za sobą utratę mandatu poselskiego.

Posłowi nie wolno wykonywać czynności, nie dających się pogodzić ze sprawowaniem mandatu, pod skutkami określonymi w ustawie.

Art. 44. Posłowi nie wolno na swoje, ani na obce imię, ani też w imieniu przedsiębiorstwa, spółek lub towarzystw na zysk obliczonych, nabywać dóbr państwowych, ani uzyskiwać ich dzierżaw, podejmować się dostaw i robót rządowych, ani otrzymywać od Rządu koncesyj lub innych korzyści osobistych.

Za naruszenie powyższych zakazów poseł będzie na żądanie Marszałka Sejmu lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego i korzyści osobistych od Rządu otrzymanych.

Marszałek Sejmu może na podstawie uchwały Komisji Regulaminowej, powziętej większością 3/5 głosów, udzielić posłowi w poszczególnym przypadku zezwolenia na wejście z Rządem w stosunek prawny, jeżeli stosunek ten nie jest sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Art. 45. Prezes Rady Ministrów, Ministrowie i delegowani przez nich urzędnicy mają prawo brać udział w posiedzeniach Sejmu oraz przemawiać poza kolejną mówców.

Posłowie mogą zwracać się do Prezesa Rady Ministrów i Ministrów z interpelacjami w sprawach, dotyczących ich zakresu działania, w sposób określony regulaminem.

Prezes Rady Ministrów lub interpelowany Minister obowiązany jest udzielić odpowiedzi w ciągu czterdziestu pięciu dni albo podać powody, uzasadniające odmowę udzielenia wyjaśnień.

V. SENAT.

Art. 46. Senąt, jako druga Izba Ustawodawcza, rozpatruje budżet i projekty ustaw, uchwalone przez Sejm oraz uczestniczy w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

Nadto Senat narówni z Sejmem, choć bez prawa początkowania, bierze udział w rozstrzyganiu następujących spraw:

- a) o wniosku żądającym ustąpienia Rządu lub Ministra;
- b) o ustawach, zwróconych Izbowi Ustawodawczym przez Prezydenta Rzeczypospolitej do ponownego rozpatrywania;
- c) o zmianie Konstytucji;
- d) o uchylaniu zarządzeń, wprowadzających stan wyjątkowy.

Art. 47. Senat składa się z senatorów, powołanych w 1/3 przez Prezydenta Rzeczypospolitej, a w 2/3 w drodze wyborów.

Kadencja Senatu rozpoczyna się i kończy jednocześnie z kadencją Sejmu.

Ordynacja wyborcza do Senatu określi liczbę senatorów oraz sposób ich powoływania tudzież oznaczy kategorie osób, którym służyć będzie prawo wybierania i wybieralności.

Art. 48. Art. 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44 i 45 dotyczące Sejmu, stosuje się odpowiednio do Senatu.

VI. USTAWODAWSTWO.

Art. 49. Aktami ustawodawczymi są:

- a) ustawy,
- b) dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

Żaden akt ustawodawczy nie może stać w sprzeczności z Konstytucją.

Art. 50. Prawo inicjatywy ustawodawczej służy Rządowi i Sejmowi.

Inicjatywa ustawodawcza w sprawach budżetu, kontyngentu rekruta i ratyfikacji umów międzynarodowych należy wyłącznie do Rządu.

Sejm nie może bez zgody Rządu uchwalić ustawy, pociągającej za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, dla których niema pokrycia w budżecie.

Art. 51. Zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie lub obciążenie nieruchomości majątku państwowego, oszacowanego na kwotę ponad 100 000 złotych, nałożenie podatków lub opłat publicznych, ustanowienie ceł lub monopolu, ustalenie systemu monetarnego, jak również przyjęcie gwarancji finansowej przez Skarb Państwa — może nastąpić tylko na mocy aktu ustawodawczego.

Art. 52. Umowy z innemi państwami: handlowe, celne, obciążające stale Skarb Państwa, zawierające zobowiązanie nałożenia nowych ciężarów na obywateli albo powodujące zmianę granic Państwa — wymagają przed ratyfikacją zgody Izby Ustawodawczych, wyrażonej w ustawie.

Prezydent Rzeczypospolitej w przypadkach niecierpiących zwłoki może przed ratyfikacją, na wniosek Rady Ministrów, wprowadzić tymczasowo w życie wszystkie lub niektóre postanowienia, zawarte w umowach handlowych lub celnych.

Art. 53. Każdy projekt ustawy, przez Sejm uchwalony, będzie przekazany Senatowi do rozpatrzenia.

Uchwałą Senatu, odrzucającą projekt lub wprowadzającą w nim zmiany, uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej większością 3/5 głosów.

Art. 54. Prezydent Rzeczypospolitej stwierdzi podpisem moc ustawy konstytucyjnie uchwalonej oraz zarządzi jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw.

Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy zwrócić go Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na najbliższej sesji zwyczajnej.

Jeżeli Izby Ustawodawcze większością ustawowej liczby posłów i senatorów uchwalą ponownie projekt bez

zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie.

Art. 55. Ustawa może upoważnić Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania dekretów w czasie i zakresie, przez nią oznaczonym: upoważnieniem tem nie może być objęta zmiana Konstytucji.

Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo w czasie, gdy Sejm jest rozwiązany, wydawać w razie konieczności państwowej dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem:

- a) zmiany Konstytucji,
- b) ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu,
- c) budżetu,
- d) nakładania podatków i ustanawiania monopolu,
- e) systemu monetarnego,
- f) zaciągania pożyczek państwowych,
- g) zbywania i obciążania nieruchomości państwowego, oszacowanego na kwotę ponad 100.000 złotych.

Dekrety oparte na przepisach artykułu niniejszego, będą wydawane na wniosek Rady Ministrów i mogą być zmieniane lub uchylane tylko aktem ustawodawczym.

Art. 56. Dekrety, dotyczące organizacji Rządu, zwierzchnictwa Sił Zbrojnych oraz organizacji administracji rządowej, mogą być wydawane w każdym czasie, a zmieniane lub uchylane tylko przez takież dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 57. Dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej mają moc ustawy i będą z powołaniem się na podstawę konstytucyjną ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

Ilekroć Konstytucja lub ustawy dla unormowania poszczególnej dziedziny z zakresu ustawodawstwa wymagają ustawy, dziedzina ta może być unormowana również dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanym w warunkach Konstytucją oznaczonych.

VII. BUDŻET.

Art. 58. Ustawa ustala corocznie budżet Państwa.

Rząd składa Sejmowi na sesji projekt budżetu nie później niż na cztery miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego.

Na rozpatrzenie budżetu pozostawia się Sejmowi dziewięćdziesiąt dni od złożenia projektu przez Rząd, Senatowi — dwadzieścia dni od upływu terminu, przepisanego dla Sejmu.

Na rozpatrzenie zmian, zaproponowanych przez Senat, pozostawia się Sejmowi dziesięć dni od upływu terminu, przepisanego dla Senatu.

Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie budżetu:

- a) w brzmieniu, nadanem mu przez Izby Ustawodawcze, jeżeli Sejm i Senat w przepisanych terminach budżet rozpatrzyły,
- b) w brzmieniu, nadanem mu przez Sejm, jeżeli Senat w przepisany terminie budżetu nie rozpatrzył,
- c) w brzmieniu, nadanem mu przez Senat, jeżeli Sejm w przepisany terminie budżetu nie rozpatrzył,
- d) w brzmieniu projektu rządowego, jeżeli ani Sejm, ani Senat w przepisanych terminach budżetu nie rozpatrzyły.

Art. 59. Wydatki, niezaprojektowane w budżecie, nie mogą być uchwalone, a zaprojektowane, nie mogą być podwyższone bez zgody Rządu.

Rząd nie może czynić wydatków bez upoważnienia ustawowego, chyba że zachodzi konieczność państwowa; w tym przypadku Rząd, na podstawie uchwały Rady Ministrów, dokona niezbędnego wydatku, przesyłając do Sejmu w terminie siedmiodniowym od powzięcia uchwały projekt ustawy o przyznaniu kredytów dodatkowych. Uchwała Rady Ministrów będzie jednocześnie ogłoszona w gazecie rządowej i podana do wiadomości Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 60. Państwo nie może pozostawać bez budżetu. Jeżeli z powodu rozwiązania Izby Ustawodawczych budżet lub przynajmniej prowizorium budżetowe do dnia, w którym rozpoczyna się nowy okres budżetowy, nie jest uchwalony — Rząd ma prawo pobierać dochody i czynić wydatki w granicach zeszłorocznego budżetu aż do czasu uchwalenia prowizorium budżetowego lub budżetu, który Rząd złoży nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.

Zasadę powyższą stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy Sejm złożony mu projekt budżetu w całości odrzuci z tem, że Rząd w ciągu dni siedmiu od odrzucenia prześle do Sejmu nowy projekt budżetu lub prowizorium budżetowego i że wydatki, czynione przez Rząd według zeszłorocznego budżetu, nie mogą być wyższe w poszczególnych pozycjach od zaprojektowanych w budżecie odrzuconym.

VIII. SIŁY ZBROJNE.

Art. 61. Siły zbrojne stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej.

Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej i do świadczeń na rzecz obrony Państwa.

Art. 62. Prezydent Rzeczypospolitej zarządza co-rocennie pobór rekruta w granicach ustalonego kontyngentu.

Zmiana kontyngentu wymaga aktu ustawodawczego.

Art. 63. Prezydent Rzeczypospolitej wydaje dekrety w zakresie zwierzchnictwa sił zbrojnych, a w szczególności określi dekretem organizację naczelnych władz wojskowych, oznaczając w nim sposób kontrasygnowania aktów, wydawanych przez siebie, jako Zwierzchnika Sił Zbrojnych.

Prezydent Rzeczypospolitej postanawia o użyciu sił zbrojnych do obrony Państwa.

W razie mianowania Naczelnego Wodza prawo dysponowania siłami zbrojnymi przechodzi na niego.

Za akty, związane z dowództwem, Naczelnny Wódz odpowiada przed Prezydentem Rzeczypospolitej, jako Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych.

IX. WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI.

Art. 64. Sądy wymierzają sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Przez wymiar sprawiedliwości sądy strzegą ładu prawnego w Państwie i kształtują poczucie prawne społeczeństwa.

Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli.

Orzeczenia sądowe nie mogą być zmieniane ani uchylane przez inne organa władzy.

Sądy nie mają prawa badać ważności aktów ustawodawczych, należycie ogłoszonych.

Art. 65. Sędziów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej, jeżeli ustawy inaczej nie stanowią.

Organizację sądów tudzież odrębne stanowisko sędziów, ich prawa i obowiązki oraz uposażenie — określają ustawy.

Art. 66. Sędzia może być złożony z urzędu, zawieszony w urzędowaniu, przeniesiony na inne miejsce lub w stan spoczynku wbrew swojej woli jedynie mocą orzeczenia sądowego i tylko w przypadkach, ustawą przewidzianych.

Zasada ta nie dotyczy przypadku, gdy przeniesienie sędziego na inne miejsce urzędowania lub w stan spoczynku jest wywołane zmianą w organizacji sądów, postanowioną przez akt ustawodawczy.

Art. 67. Sędzia nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego ani zatrzymany bez nakazu sądu, chyba że został schwytany na gorącym uczynku.

Art. 68. Żadna ustawa nie może zamykać obywatelowi drogi sądowej dla dochodzenia krzywdy lub szkody.

Poręcza się wolność osobistą, nietykalność mieszkania i korespondencji.

Ustawy określają warunki, w jakich może być dokonana rewizja osobista lub domowa albo naruszona tajemnica korespondencji.

Nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega, ani karany za czyn, niezabroniony przez prawo przed jego popełnieniem, ani też zatrzymany bez nakazu sądu dłużej niż 48 godzin.

Sądy wyjątkowe są dopuszczalne tylko w przypadkach przewidzianych w ustawie.

Ustawy przeprowadzą zasadę, że sprawy, w których karę orzekła władza administracyjna, będą na żądanie strony przekazane na drogę postępowania sądowego.

Art. 69. Prezydent Rzeczypospolitej władny jest aktem łaski darować lub złagodzić skazanemu karę, wymierzoną orzeczeniem prawomocnem, tudzież uchylić skutki skazania.

Amnestja wymaga aktu ustawodawczego.

Art. 70. Powołuje się:

- a) Sąd Najwyższy do spraw sądowych cywilnych i karnych,
- b) Najwyższy Trybunał Administracyjny do orzekania o legalności aktów administracyjnych, oraz
- c) Trybunał Kompetencyjny do rozstrzygania sporów o właściwości między sądami a innemi organami władzy.

Odrębną organizację sądów wojskowych, ich właściwości, tok postępowania oraz prawa i obowiązki członków tych sądów określą ustawy.

Art. 71. Do orzekania w sprawach ministrów, senatorów i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej, powołuje się Trybunał Stanu, złożony

z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego oraz 6-ciu sędziów.

Sędziów Trybunału Stanu i ich zastępców powołuje na okres trzyletni Prezydent Rzplitej z pośród sędziów powszechnych, przedstawionych w liczbie podwójnej w połowie przez Sejm, a w połowie przez Senat, z równomiernem uwzględnieniem kandydatów każdej z Izb Ustawodawczych.

X. ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA.

Art. 72. Administracja państwowa jest służbą publiczną.

Administrację państwową sprawuje:

- a) administracja rządowa,
- b) samorząd terytorjalny,
- c) samorząd gospodarczy.

Art. 73. Dla celów administracji ogólnej Państwo będzie podzielone pod względem terytorjalnym na obszary administracyjne, a mianowicie: województwa, powiaty, oraz gminy miejskie i wiejskie.

Podział na województwa wymaga aktu ustawodawczego.

Gminy miejskie mogą, w warunkach oznaczonych ustawą, tworzyć powiat lub województwo grodzkie.

Art. 74. Organizację administracji rządowej, a w szczególności zakres działania jej organów, określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 75. Stosownie do podziału Państwa na obszary administracyjne powołuje się do urzeczywistnienia zadań administracji państwowej w zakresie potrzeb miejscowych samorząd wojewódzki, powiatowy i gminny.

Samorządy mają prawo, w zakresie ustawą oznaczonym, wydawać dla swego obszaru normy obowiązujące pod warunkiem zatwierdzenia tych norm przez powołaną do tego władzę nadzorczą.

Samorządy mogą być łączone w związki dla wykonywania zadań szczególnych.

Ustawa może nadać związkom osobowość publiczno-prawną.

Nadzór nad działalnością samorządu sprawuje Rząd przez swoje organa lub przez organa samorządu wyższego stopnia.

Art. 76. Dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego powołuje się samorząd gospodarczy, obejmujący izby rolnicze, przemysłowo-handlowe, rzemieślnicze, pracy, wolnych zawodów oraz inne zrzeszenia publiczno-prawne.

Ustawy mogą łączyć izby w związki i nadawać im osobowość publiczno-prawną.

Do rozważania zagadnień, dotyczących całokształtu życia gospodarczego, opinjowania o projektach ustaw gospodarczych, tudzież harmonizowania poczynąń w poszczególnych gałęziach gospodarstwa narodowego — może być ustawą powołana Naczelna Izba Gospodarcza.

Nadzór nad działalnością samorządu gospodarczego sprawuje Rząd przez powołane do tego organa.

XI. KONTROLA PAŃSTWOWA.

Art. 77. Do rozważania zagadnień, dotyczących całokształtu gospodarki Państwa oraz związków publiczno-prawnych, badania zamknięć rachunków Państwa, przedstawiania Sejmowi corocznie wniosków o absolutorjum dla Rządu — powołuje się Najwyższą Izbę Kontroli, opartą na zasadzie kolegialności i niezawisłości członków jej kolegium.

Najwyższa Izba Kontroli jest niezależna od Rządu.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, a na jego wniosek i z jego kontrasygnatą mianuje i odwołuje członków jej kolegium.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli jest za sprawowanie swego urzędu odpowiedzialny według zasad, ustalonych dla odpowiedzialności Ministrów.

XII. STAN ZAGROŻENIA PAŃSTWA.

Art. 78. W razie zagrożenia Państwa z zewnątrz, jak również w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych knozań o charakterze zdrady stanu, zagrażających ustrojowi lub bezpieczeństwu Państwa albo bezpieczeństwu obywateli — Rada Ministrów za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej zarządzi stan wyjątkowy na obszarze całego Państwa lub części zagrożonej.

Zarządzenie takie będzie przesłane do Sejmu w ciągu siedmiu dni od ogłoszenia.

Jeżeli Sejm jest rozwiązany, zarządzenie o ogłoszeniu stanu wyjątkowego będzie złożone nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.

Sejm może zażądać uchylenia zarządzenia.

Wniosek taki nie może być głosowany na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

Jeżeli Senat wypowie się za uchwałą Sejmu, Rząd niezwłocznie uchyli zarządzenie.

Ogłoszenie stanu wyjątkowego daje Rządowi prawo zawieszania na czas trwania tego stanu swobód obywatelskich oraz możność korzystania z uprawnień szczególnych, przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym.

Art. 79. W razie konieczności użycia sił zbrojnych do obrony Państwa, Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi stan wojenny na obszarze całego Państwa lub jego części.

Podczas trwania stanu wojennego Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo bez upoważnienia Izb Ustawodawczych wydawać dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem zmiany Konstytucji, przedłużyć kadencję Izb ustawodawczych do czasu zawarcia pokoju oraz otwierać, odraczać i zamykać sesje Sejmu i Senatu w terminach, dostosowanych do potrzeb obrony Państwa,

jak również powoływać do rozstrzygania spraw, wchodzących w zakres działania Izb Ustawodawczych, Sejm i Senat w zmniejszonym składzie, wyłonionym przez te Izby.

W czasie trwania stanu wojennego Rząd korzysta z uprawnień, przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym, a nadto z uprawnień szczególnych, określonych ustawą o stanie wojennym.

XIII. ZMIANA KONSTYTUCJI.

Art. 80. Zmiana Konstytucji może być dokonana z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Rządu lub 1/4 ustawowej liczby posłów.

Wniosek, postawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej, może być głosowany tylko w całości i bez zmian lub ze zmianami, na które Rząd imieniem Prezydenta Rzeczypospolitej wyrazi zgodę.

Ustawą, zmieniającą Konstytucję z inicjatywy Prezydenta Rzplitej, wymaga zgodnych uchwał Sejmu i Senatu, powziętych zwykłą większością głosów; z inicjatywy zaś Rządu lub Sejmu — zgodnych uchwał, powziętych większością ustawowej liczby posłów i senatorów.

Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni po otrzymaniu ustawy, zmieniającej Konstytucję, zwrócić ją Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej, niż na następnej kadencji.

Jeżeli Izby Ustawodawcze uchwalą ponownie ustawę bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej stwierdzi jej moc i zarządzi ogłoszenie, chyba, że rozwiąże Sejm i Senat.

XIV. PRZEPISY KOŃCOWE.

Art. 81. Niniejsza ustawa konstytucyjna wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Jednocześnie uchyla się ustawę z dnia 17 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44, poz. 267) wraz ze zmianami, wprowadzonemi ustawą z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 422) z wyjątkiem art. 99, 109—118 oraz 120.

Ustawa konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r., zawierająca statut organiczny województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497), wraz ze zmianami, wprowadzonemi ustawami z dnia 8 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146), z dnia 30 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 449), z dnia 18 października 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 608), oraz z dnia 18 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 240) zachowuje swą moc z tem, że art. 44 ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497) nadaje się brzmienie:

„Zmiana niniejszej ustawy konstytucyjnej wymaga ustawy państwowej”.

i że uchyla się art. 2 ustawy z dnia 8 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146).

PRZEPISY KONSTYTUCJI

z dnia 17 marca 1921 r.,

które zachowały moc na podstawie art. 81 ust. 2
Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 r.

Art. 99. Rzeczpospolita Polska uznaje wszelką własność, czy to osobistą poszczególnych obywateli, czy to zbiorową związków obywateli, instytucyj, ciał samorządowych i wreszcie samego Państwa, jaką jedną z najważniejszych podstaw ustroju społecznego i porządku prawnego, oraz poręcza wszystkim mieszkańcom, instytucjom i społecznościom ochronę ich mienia, a dopuszcza tylko w wypadkach, ustawą przewidzianych, zniesienie lub ograniczenie własności, czy to osobistej, czy to zbiorowej, ze względów wyższej użyteczności, za odszkodowa-

waniem. Tylko ustawa może postanowić, jakie dobra i w jakim zakresie, ze względu na pożytek ogółu, mają stanowić wyłącznie własność Państwa, oraz o ile prawa obywateli i ich prawnie uznanych związków do swobodnego użytkowania ziemi, wód, minerałów i innych skarbów przyrody — mogą ze względów publicznych, doznać ograniczenia.

Ziemia, jako jeden z najważniejszych czynników bytu narodu i Państwa, nie może być przedmiotem nieograniczonego obrotu. Ustawy określą przysługujące Państwu prawo przymusowego wykupu ziemi, oraz uregulowania obrotu ziemią, przy uwzględnieniu zasady, że ustrój rolny Rzeczypospolitej Polskiej ma się opierać na gospodarstwach rolnych, zdolnych do prawidłowej wytwórczości i stanowiących osobistą własność.

Art. 109. Każdy obywatel ma prawo zachowania swej narodowości i pielęgnowania swojej mowy i właściwości narodowych.

Osobne ustawy państwowe zabezpieczą mniejszościom w Państwie Polskiem pełny i swobodny rozwój ich właściwości narodowościowych przy pomocy autonomicznych związków mniejszości o charakterze publiczno-prawnym w obrębie związków samorządu powszechnego.

Państwo będzie miało w stosunku do ich działalności prawo kontroli oraz uzupełnienia w razie potrzeby ich środków finansowych.

Art. 110. Obywatele polscy, należący do mniejszości narodowościowych, wyznaniowych lub językowych, mają równe z innymi obywatelami prawo zakładania, nadzoru i zawiadywania swoim własnym kosztem zakładów dobroczynnych, religijnych i społecznych, szkół i innych zakładów wychowawczych, oraz używania w nich swobodnie swej mowy i wykonywania przepisów swej religii.

Art. 111. Wszystkim obywatelom poręcza się wolność sumienia i wyznania. Żaden obywatel nie może być

z powodu swego wyznania i przekonań religijnych ograniczony w prawach, przysługujących innym obywatelom.

Wszyscy mieszkańcy Państwa Polskiego mają prawo wolnego wyznawania zarówno publicznie jak prywatnie swej wiary i wykonywania przepisów swej religii lub obrządku, o ile to nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu ani obyczajności publicznej.

Art. 112. Wolności wyznania nie wolno używać w sposób, przeciwny ustawom. Nikt nie może uchylać się od spełnienia obowiązków publicznych z powodu swoich wierzeń religijnych. Nikt nie może być zmuszony do udziału w czynnościach lub obrządkach religijnych, o ile nie podlega władzy rodzicielskiej lub opiekuńczej.

Art. 113. Każdy związek religijny, uznany przez Państwo, ma prawo urządzać zbiorowe i publiczne nabożeństwa, może samodzielnie prowadzić swe sprawy wewnętrzne, może posiadać i nabywać majątek ruchomy i nieruchomy, zarządzać nim i rozporządzać, pozostaje w posiadaniu i używaniu swoich fundacyj i funduszków, tudzież zakładów dla celów wyznaniowych, naukowych i dobroczynnych. Żaden związek religijny jednak nie może stawać w sprzeczności z ustawami Państwa.

Art. 114. Wyznanie rzymsko-katolickie, będące religią przeważającą większości narodu, zajmuje w Państwie naczelne stanowisko wśród równouprawnionych wyznań.

Kościół Rzymsko-Katolicki rządzi się własnymi prawami. Stosunek Państwa do Kościoła będzie określony na podstawie układu ze stolicą Apostolską, który podlega ratyfikacji przez Sejm.

Art. 115. Kościoły mniejszości religijnych i inne prawnie uznane związki religijne rządzą się same własnymi ustawami, których uznania Państwo nie odmówi, o ile nie zawierają postanowień, sprzecznych z prawem.

Stosunek Państwa do tych Kościołów i wyznań będzie ustalony w drodze ustawowej po porozumieniu się z ich prawnymi reprezentacjami.

Art. 116. Uznanie nowego lub dotąd prawnie nieuznanego wyznania nie będzie odmówione związkom religijnym, których urządzenia, nauka i ustrój nie są przeciwne porządkowi publicznemu ani obyczajności publicznej.

Art. 117. Badania naukowe i ogłaszanie ich wyników są wolne. Każdy obywatel ma prawo nauczać, założyć szkołę lub zakład wychowawczy i kierować niemi, skoro uczyni zadość warunkom, w ustawie przepisany, w zakresie kwalifikacji nauczycieli, bezpieczeństwa powierzonych mu dzieci i lojalnego stosunku do Państwa.

Wszystkie szkoły i zakłady wychowawcze, zarówno publiczne jak i prywatne podlegają nadzorowi władz państwowych w zakresie przez ustawy określonym.

Art. 118. W zakresie szkoły powszechnej nauka jest obowiązkowa dla wszystkich obywateli Państwa. Czas, zakres i sposób pobierania nauki określi ustawa.

Art. 120. W każdym zakładzie naukowym, którego program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18, utrzymywanym w całości lub w części przez Państwo lub ciała samorządowe, jest nauka religii dla wszystkich uczniów obowiązkowa. Kierownictwo i nadzór nauki religii w szkołach należy do właściwego związku religijnego z zastrzeżeniem naczelnego prawa nadzoru dla państwowych władz szkolnych.

ORDYNACJA WYBORCZA DO SEJMU.

Ustawa z dnia 8 lipca 1935 r.

R o z d z i a ł I.

SKŁAD SEJMU.

Art. 1. Sejm składa się z 208 posłów.

R o z d z i a ł II.

PRAWO WYBIERANIA.

Art. 2. Prawo wybierania do Sejmu ma każdy obywatel bez różnicy płci, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 24.

Art. 3. (1) Nie ma prawa wybierania:

- a) pozbawiony lub ograniczony w zdolności do działań prawnych;
- b) pozbawiony praw rodzicielskich lub opiekuńczych;
- c) wydany na mocy wyroku sądu dyscyplinarnego ze służby państwowej lub samorządowej albo pozbawiony wyrokiem takiego sądu stanowiska publicznego lub prawa wykonywania zawodu, a to w ciągu lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku;
- d) wykluczony od pełnienia czynnej służby wojskowej, służby w rezerwie lub w pospolitem ruszeniu;
- e) pozbawiony orzeczeniem Trybunału Stanu mandatu poselskiego lub senatorskiego albo urzędu ministra, a to w ciągu lat dziesięciu od orzeczenia Trybunału;

- f) skazany wyrokiem sądowym, choćby nieprawomocnym, na utratę praw publicznych bądź na karę wydalenia z wojska lub marynarki wojennej albo z korpusu oficerskiego;
- g) skazany wyrokiem sądowym na karę zasadniczą pozbawienia wolności za przestępstwo, popełnione z chęci zysku lub innych niskich pobudek, a to w ciągu lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku;
- h) utrzymujący się z nierządu;
- i) umieszczony przez sąd: w zakładzie leczniczym, w domu pracy przymusowej lub w zakładzie dla niepoprawnych;
- j) umieszczony w zamkniętym zakładzie dla psychicznie chorych.

(2) Utrata prawa wybierania, nieorzeczona wyrokiem sądowym, trwa aż do ustania przyczyny, która ją spowodowała, jeżeli przepis ustępu poprzedzającego nie stanowi inaczej.

R o z d z i a ł III.

PRAWO WYBIERALNOŚCI.

Art. 4. Prawo wybieralności na całym obszarze Państwa ma każdy obywatel, mający prawo wybierania, który przed dniem wyborów ukończył lat 30.

Art. 5. Nie mają prawa wybieralności w okręgach wyborczych, na obszarze których pełnią służbę:

- a) wojewodowie (Komisarz Rządu m. st. Warszawy) oraz podlegli im urzędnicy;
- b) prokuratorzy sądów powszechnych z wyjątkiem prokuratorów Sądu Najwyższego;
- c) kuratorzy okręgów szkolnych oraz podlegli im naczelnicy wydziałów, wizytatorzy i inspektorzy szkolni;
- d) dyrektorzy izb skarbowych oraz podlegli im urzędnicy;
- e) oficerowie i szeregowi Policji Państwowej z wyjątkiem pełniących służbę we władzach centralnych.

R o z d z i a ł IV

OKRĘGI WYBORCZE I OBWODY GŁOSOWANIA.

Art. 6. (1) Obszar Państwa dzieli się na 104 okręgi wyborcze; wykaz okręgów zawiera załącznik do ustawy niniejszej.

(2) Granice powiatów i komisariatów Policji Państwowej określa stan prawny, istniejący w dniu zarządzenia wyborów.

(3) Nowy powiat, utworzony z gmin, położonych na obszarze różnych okręgów wyborczych, włącza się do okręgu, do którego przedtem należała większa część ludności tego powiatu.

Art. 7. Na każdy okrąg wyborczy przypadają dwa mandaty poselskie.

Art. 8. (1) Każdy powiat, wchodzący w skład okręgu wyborczego, dzieli się na obwody głosowania, liczące najwyżej 3.000 mieszkańców.

(2) Obwód nie może składać się z części różnych gmin.

(3) Podziału powiatów na obwody głosowania dokonają władze administracji ogólnej.

(4) Podział ten może być poddawany rewizji w terminach, oznaczonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

R o z d z i a ł V.

ZARZĄDZENIE WYBORÓW.

Art. 9. (1) Wybory do Sejmu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej, wyznaczając jednocześnie dzień głosowania.

(2) Głosowanie ma się odbyć w niedzielę, nie wcześniej niż 54 i nie później niż 60 dnia po zarządzeniu wyborów.

Art. 10. Akt zarządzenia wyborów do Sejmu ogłoszony będzie w Dzienniku Ustaw wraz z kalendarzem wyborczym, zawierającym oznaczenie dni, w których upływają terminy, określone w ordynacji.

R o z d z i a ł VI.

SPISY WYBORCÓW.

Art. 11. (1) Spisy wyborców do Sejmu, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, sporządzi w trzech egzemplarzach przełożony gminy w ciągu 20 dni po zarządzeniu wyborów do Sejmu.

(2) Każdy obywatel, mający prawo wybierania, będzie wciągnięty do spisu wyborców w obwodzie, w którym zamieszkiwał w przededniu zarządzenia wyborów.

(3) Obywatele polscy, zamieszkali w przededniu zarządzenia wyborów do Sejmu na obszarze Wolnego Miasta Gdańska, będą wciągnięci do spisu wyborców m. Gdyni.

R o z d z i a ł VII.

GENERALNY KOMISARZ WYBORCZY I KOMISJE WYBORCZE.

Art. 12. Do przeprowadzenia wyborów powołuje się:

- a) Generalnego Komisarza Wyborczego;
- b) okręgowe komisje wyborcze;
- c) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 13. Generalnego Komisarza Wyborczego i jego zastępcę powołuje nie później niż następnego dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu Prezydent Rzeczypospolitej z pośród sędziów lub osób, odpowiadających

warunkom, wymagany do objęcia stanowiska sędziowskiego.

Art. 14. (1) Okręgowa komisja wyborcza składa się:

- a) z przewodniczącego, powołanego przez Generalnego Komisarza Wyborczego z pośród sędziów, sprawujących urząd w okręgu wyborczym, na wniosek prezesa tego sądu apelacyjnego, w którego okręgu mieści się siedziba komisji;
- b) z czterech członków, powołanych przez wydział wojewódzki tego województwa, w którym komisja ma swoją siedzibę.

(2) W okręgach m. st. Warszawy członków komisji okręgowych powołuje w połowie Komisarz Rządu, a w połowie Prezydent miasta.

(3) Przewodniczący i członkowie komisji okręgowych będą powołani nie później niż 10 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu.

Art. 15. (1) Obwodowa komisja wyborcza składa się:

- a) z przewodniczącego, powołanego przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej;
- b) z czterech członków, powołanych w połowie przez władze administracji ogólnej, a w połowie przez przełożonego gminy.

(2) Przewodniczący komisji obwodowych powołani będą nie później niż 17 dnia, członkowie zaś komisji obwodowych nie później niż 20 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu.

(3) W razie niepowołania w terminie członków komisji obwodowych przewodniczący tych komisji uzupełnią ich skład członkami, przez siebie powołanymi; mandat tych członków wygasa z chwilą otrzymania przez przewodniczącego zawiadomienia o powołaniu członków komisji w trybie, niniejszym artykułem przewidzianym.

Art. 16. (1) Przewodniczącym lub członkiem komisji wyborczej może być tylko wyborca do Sejmu, władający językiem polskim w słowie i piśmie.

(2) Wyborca, wpisany na listę kandydatów na posłów, traci prawo piastowania mandatu przewodniczącego lub członka komisji wyborczej.

Art. 17. Mandat Generalnego Komisarza Wyborczego wygasa z mocy samego prawa w dniu zarządzenia wyborów do następnego Sejmu, mandaty zaś przewodniczących i członków komisji wyborczych — z ukończeniem czynności wyborczych, zleconych tym komisjom.

Art. 18. (1) Jednocześnie z przewodniczącymi i członkami komisji wyborczych powołani będą w tym samym trybie i liczbie — ich zastępcy.

(2) Zastępcom służy prawo obecności na posiedzeniach właściwych komisji; w głosowaniu zastępcy biorą jednak udział tylko w razie nieobecności osoby, którą zastępują.

Art. 19. (1) Do ważności uchwał komisji wyborczych niezbędna jest obecność przewodniczącego oraz co najmniej połowy członków.

(2) Uchwały zapadają zwykłą większością głosów; przewodniczący głosuje narówni z innymi członkami; w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Art. 20. (1) Jeden z członków komisji prowadzi protokół obrad.

(2) Protokoły podpisują przewodniczący oraz członkowie komisji, obecni na posiedzeniu.

Art. 21. (1) Nadzór nad czynnościami okręgowych komisji wyborczych i ich przewodniczących sprawuje Generalny Komisarz Wyborczy, a nad czynnościami obwodowych komisji wyborczych — przewodniczący okręgowej komisji wyborczej.

(2) Nadzór uprawnia do żądania wyjaśnień, uchyłania sprzecznych z prawem uchwał komisji lub posta-

nowień przewodniczących oraz do usuwania lub żądania usunięcia dostrzeżonych uchybień.

(3) Zarządzenia nadzorcze nie ulegają zaskarżeniu oddzielnie od protestu przeciwko wyborom.

Art. 22. (1) W każdym okręgu wyborczym ustanowiony będzie komisarz wyborczy, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych nie później niż 10 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu.

(2) Komisarzowi wyborczemu służy prawo przeglądania aktów okręgowej komisji wyborczej oraz komisji obwodowych tudzież prawo obecności na posiedzeniach tych komisji.

(3) Okręgowa komisja wyborcza podawać będzie na piśmie swe uchwały do wiadomości komisarza wyborczego w ciągu 48 godzin.

(4) Komisarz wyborczy może każdą uchwałę komisji okręgowej przedstawić Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu celem wydania zarządzenia nadzorczego.

R o z d z i a ł VIII.

USTALENIE SPISU WYBORCÓW W OBWODZIE GŁOSOWANIA.

Art. 23. Spisy wyborców będą nie później niż 21 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu przesłane przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych w dwóch egzemplarzach oraz przewodniczącemu właściwej komisji okręgowej — w jednym egzemplarzu.

Art. 24. (1) Spisy wyborców będą wyłożone w biurze obwodowej komisji wyborczej codziennie przez pięć godzin, począwszy od dnia 23 do dnia 30 po zarządzeniu wyborów do Sejmu.

(2) Podczas wyłożenia spisów każdy obywatel, mający prawo wybierania do Sejmu, może je przeglądać, robić z nich wyciągi oraz wnosić reklamacje.

Art. 25. (1) Reklamacje mogą być wnoszone:

- a) z powodu pominięcia w spisie uprawnionego do głosowania;
- b) z powodu wciągnięcia do spisu osoby, nieuprawnionej do głosowania.

(2) Reklamacje wnoszone będą na piśmie lub ustnie do protokołu ze wskazaniem dowodów.

(3) Komisja obwodowa załatwia reklamacje niezwłocznie; w razie potrzeby komisja może zażądać przedłożenia a także uzupełnienia dowodów.

Art. 26. (1) Komisja obwodowa po załatwieniu reklamacji z powodu pominięcia w spisie uprawnionego do głosowania:

- a) bądź uzupełni spis wyborców;
- b) bądź zawiadomi osobę, pominiętą w spisie, że reklamacja nie została uwzględniona.

(2) Od uchwały komisji obwodowej, nieuwzględniającej reklamacji, służy osobie pominiętej w spisie w ciągu dwóch dni od doręczenia zawiadomienia zażalenie do przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej, który rozstrzyga ostatecznie.

Art. 27. (1) Komisja obwodowa po załatwieniu reklamacji z powodu wciągnięcia do spisu osoby, nieuprawnionej do głosowania:

- a) bądź zwróci reklamację, jako nieuwzględnioną;
- b) bądź zawiadomi osobę, której reklamacja dotyczy, że będzie skreślona ze spisu wyborców.

(2) Osoba, której dotyczy reklamacja, ma prawo w ciągu dwóch dni od doręczenia zawiadomienia wnieść sprzeciw do obwodowej komisji wyborczej.

(3) Komisja obwodowa po zapoznaniu się z treścią sprzeciwu:

- a) bądź uchyli swą poprzednią uchwałę;
- b) bądź prześle sprzeciw, jako nieuwzględniony, przewodniczącemu okręgowej komisji wyborczej, który rozstrzyga ostatecznie.

Art. 28. (1) Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej w 35 dniu po zarządzeniu wyborów do Sejmu prześle zażalenia i nieuwzględnione sprzeciwy przewodniczącemu okręgowej komisji wyborczej.

(2) Zażalenia i sprzeciwy, wniesione po tym terminie, będą zwracane jako spóźnione.

Art. 29. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej rozpozna do 40 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu otrzymane zażalenia i sprzeciwy, nakazując właściwym obwodowym komisjom wyborczym wciągnięcie do spisu wyborców lub skreślenie ze spisu osoby, wnoszącej zażalenie lub sprzeciw.

Art. 30. (1) Obwodowa komisja wyborcza nie później niż 42 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu wprowadzi do spisu wyborców zmiany, nakazane przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej; z tą chwilą spis wyborców będzie uznany za ostatecznie ustalony i odtąd żadnych zmian czynić w nim nie wolno.

(2) Ostatecznie ustalony spis wyborców będzie w przededniu głosowania wyłożony do publicznego przeglądu przez pięć godzin w biurze obwodowej komisji wyborczej.

R o z d z i a ł IX.

USTALENIE LISTY KANDYDATÓW NA POSŁÓW.

Art. 31. Listę kandydatów na posłów ustala w każdym okręgu wyborczym zgromadzenie okręgowe.

Art. 32. (1) Zgromadzenie okręgowe składa się:

- a) z okręgowego komisarza wyborczego, jako przewodniczącego;
- b) z delegatów samorządu terytorjalnego, wybranych:
 - przez rady powiatowe — po jednym delegacie na 20.000 mieszkańców danego powiatu;
 - przez rady gminne — po dwóch delegatów na gminę, liczącą powyżej 6.000 mieszkańców, a po

jednym delegacie w pozostałych gminach;
przez rady miejskie — po jednym delegacie na 4.000 mieszkańców miasta, wydzielonego z powiatowego związku samorządowego, a na 6.000 mieszkańców w pozostałych miastach;

c) z delegatów samorządu gospodarczego i organizacji zawodowych, wybranych:

przez Izbę Rolniczą — po jednym delegacie na dwóch delegatów rad powiatowych, wchodzących w skład danego zgromadzenia okręgowego;

przez Izbę Przemysłowo-Handlową — po jednym delegacie na 500 wyborców do Izby, zamieszkałych na obszarze okręgu;

przez Izbę Rzemieślniczą — po jednym delegacie na 500 wyborców do Izby, zamieszkałych na obszarze okręgu;

przez organizacje zawodowe pracowników fizycznych — po jednym delegacie na dwóch delegatów rad miejskich oraz rad gminnych w gminach, utworzonych z osad przemysłowych;

przez organizacje zawodowe pracowników umysłowych — po jednym delegacie na dwóch delegatów pracowników fizycznych.

(2) Przy ustalaniu liczby delegatów do zgromadzenia okręgowego każde rozpoczęte 20.000, 6.000, 4.000, 500 bądź 2 liczy się za pełne.

(3) W okręgach wyborczych, liczących ponad 75.000 ludności miejskiej, w skład zgromadzenia okręgowego wchodzi nadto:

a) delegaci samorządu zawodowego, wybrani:

przez Izbę Lekarską — po trzech na okrąg,

przez Izbę Adwokacką — po dwóch na okrąg,

przez Izbę Notarialną — po jednym na okrąg;

b) delegaci zrzeszeń technicznych — po trzech na okrąg;

c) delegatki organizacji kobiecych — po pięć na okrąg;
w okręgach zaś, na których obszarze znajduje się szkoła akademicka,

- d) delegaci szkół akademickich — po trzech delegatów na szkołę wielowydziałową i po jednym delegacie na szkołę jednowydziałową.

Art. 33. (1) W skład zgromadzenia okręgowego wchodzi poza tem delegaci, zgłoszeni po jednym przez co najmniej 500 wyborców, zamieszkałych w okręgu wyborczym.

(2) Zgłoszenie składa się na piśmie na ręce przewodniczącego zgromadzenia okręgowego nie później niż 20 dnia po zarządzeniu wyborów.

(3) Podpisujący zgłoszenie podadzą obok imienia i nazwiska swój wiek, zawód i adres.

(4) Podpisy na zgłoszeniu mają być poświadczone przez notariusza.

(5) Wyborca może podpisać tylko jedno zgłoszenie pod rygorem nieważności podpisanych przezeń zgłoszeń.

(6) Zgłoszenie zawierać będzie oświadczenie podpisujących, że nie złożyli podpisu pod innem zgłoszeniem i że znane są im skutki niezgodnego z prawdą oświadczenia.

(7) Kto składa niezgodne z prawdą oświadczenie o niezłożeniu podpisu pod innem zgłoszeniem, podlega karze, jak za fałszywe zeznanie.

Art. 34. Delegatem do zgromadzenia okręgowego może być tylko wyborca do Sejmu, zamieszkały w okręgu wyborczym co najmniej rok przed zarządzeniem wyborów do Sejmu.

Art. 35. (1) Wybory do zgromadzenia okręgowego zarządza wojewoda, oznaczając jednocześnie terminy zebrania się organów, mających dokonać wyboru delegatów, w ten sposób, aby wybory do zgromadzenia okręgowego zostały ukończone nie później niż 20 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu.

(2) Przepisy szczegółowe o wyborach do zgromadzenia okręgowego zawierać będzie regulamin, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 36. Zarządzenie wyborów do zgromadzenia okręgowego może być w trybie nadzoru uchylone w całości lub w części przez Generalnego Komisarza Wyborczego w ciągu trzech dni po ogłoszeniu; nadto Generalny Komisarz Wyborczy może w tymże terminie nakazać uzupełnić to zarządzenie, jeżeli pominięto w niem organa, uprawnione do wyboru delegatów.

Art. 37. Przewodniczący organów, dokonywających wyboru delegatów, prześlą przewodniczącemu okręgowej komisji wyborczej oraz okręgowemu komisarzowi wyborczemu odpisy protokołów z wyboru delegatów do zgromadzenia okręgowego nie później niż 21 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu.

Art. 38. (1) Nadzór nad wyborami do zgromadzenia okręgowego sprawuje przewodniczący okręgowej komisji wyborczej, który z tego tytułu nie później niż 25 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu może unieważnić wybór delegata do zgromadzenia okręgowego, jeżeli wybór ten został dokonany niezgodnie z prawem, zarządzając jednocześnie wybory uzupełniające.

(2) Zarządzenia przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej, wydane w trybie niniejszego artykułu, nie ulegają zaskarżeniu oddzielnie od protestu przeciwko wyborom.

Art. 39. (1) Zgromadzenie okręgowe zbierze się w 30 dniu po zarządzeniu wyborów do Sejmu celem ustalenia listy kandydatów na posłów.

(2) Lista ma zawierać co najmniej czterech kandydatów.

(3) Uchwały zgromadzenia okręgowego, przewidziane ustawą niniejszą, są ważne bez względu na ilość obecnych delegatów.

(4) Wszelkie obrady są niedopuszczalne, a uchwały, nieprzewidziane ustawą niniejszą — z mocy samego prawa nieważne.

Art. 40. (1) Po otwarciu zgromadzenia okręgowego przewodniczący powoła z pośród obecnych delegatów

trzech sekretarzy, poczem wezwie obecnych do zgłaszania kandydatów na posłów.

(2) Prawo zgłaszania kandydatów na posłów służy każdemu uczestnikowi zgromadzenia okręgowego, nie wyłączając przewodniczącego.

Art. 41. Przewodniczący zgromadzenia okręgowego ustali na podstawie oświadczeń uczestników zgromadzenia wykaz zgłoszonych kandydatów na posłów, poczem, jeżeli liczba zgłoszonych kandydatów przewyższa czterech, zarządzi głosowanie.

Art. 42. (1) Po zarządzeniu głosowania jeden z sekretarzy odczytuje spis delegatów, którzy, podchodząc do prezydium, składają głosy.

(2) Karty do głosowania zawierać mogą imiona i nazwiska najwyżej czterech z pośród zgłoszonych kandydatów na posłów.

(3) Karty wypełnione niezgodnie z przepisem ustępu poprzedzającego są nieważne.

Art. 43. (1) Po zamknięciu głosowania sekretarze obliczą głosy.

(2) Wynik głosowania przewodniczący poda zgromadzeniu do wiadomości.

Art. 44. (1) Z pośród zgłoszonych kandydatów na posłów zostaną wpisani na listę:

- a) wszyscy zgłoszeni kandydaci, jeżeli liczba ich nie przewyższa czterech, albo
- b) gdyby liczba ich przewyższała czterech, ci z pośród zgłoszonych kandydatów, którzy uzyskali głosy co najmniej $\frac{1}{4}$ głosujących w zgromadzeniu okręgowym; przy ustalaniu liczby głosujących za podstawę bierze się tylko karty ważne.

(2) Jeżeli w pierwszym głosowaniu co najmniej czterech kandydatów nie uzyska głosów $\frac{1}{4}$ głosujących — głosowanie jest nieważne; w tym przypadku przewodniczący zgromadzenia zarządzi ponowne zgłaszanie kandydatów na posłów i powtórne głosowanie.

(3) Jeżeli drugie głosowanie nie da również wyniku, przewodniczący zgromadzenia zarządzi głosowanie ściślejsze, skreślając jednocześnie z wykazu zgłoszonych kandydatów na posłów osoby, które w drugim głosowaniu otrzymały najmniejsze ilości głosów, w ten sposób, żeby liczba zgłoszonych kandydatów nie była wyższa od dwunastu; głosowanie ściślejsze jest ostateczne, przy czem na listę będą wpisani w tym przypadku czterej zgłoszeni kandydaci na posłów, którzy otrzymali w głosowaniu ściślejszem największe ilości głosów; w razie jednak, gdyby czwarty z kolei kandydat otrzymał równą ilość głosów z następnym lub z następnymi kandydatami, należy wpisać na listę również i tych ostatnich.

Art. 45. Gdyby liczba kandydatów na posłów, wpisanych na listę, była niższa od ośmiu, zgromadzenie okręgowe po ukończeniu czynności, przewidzianych w artykule poprzedzającym, przystąpi niezwłocznie do ustalenia listy zastępców kandydatów na posłów w trybie, określonym dla ustalenia listy kandydatów na posłów.

Art. 46. (1) Lista kandydatów na posłów, ustalona przez zgromadzenie okręgowe, zawierać ma nazwiska, imiona, wiek, zawód i miejsce zamieszkania kandydatów.

(2) O kolejności umieszczenia kandydatów na liście rozstrzyga przewaga głosów, a w razie równości głosów — los, wyciągnięty przez przewodniczącego zgromadzenia.

(3) Przepisy niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do listy zastępców kandydatów na posłów.

Art. 47. (1) Z przebiegu zgromadzenia okręgowego sporządza się protokół.

(2) Protokół zatwierdza zgromadzenie okręgowe zwykłą większością głosów.

(3) Każdy delegat może zgłosić sprostowanie do protokołu; nad zgłoszonymi sprostowaniami zgromadzenie głosuje bez dyskusji.

(4) Protokół zgromadzenia podpisują przewodniczący i sekretarze.

(5) Do protokołu dołączona będzie lista kandydatów na posłów i lista zastępców kandydatów.

Art. 48. Po zatwierdzeniu protokołu przewodniczący zamknie posiedzenie zgromadzenia okręgowego, przysyłając niezwłocznie odpisy protokołu wraz z załącznikami Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu i przewodniczącemu okręgowej komisji wyborczej oraz zawiadamiając kandydatów na posłów o wpisaniu ich na listę.

Art. 49. (1) Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym.

(2) Kandydat na posła obowiązany jest, pod rygorem skreślenia go z listy, przesłać do właściwej komisji okręgowej nie później niż 35 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu oświadczenie, przez siebie podpisane, że zgadza się na kandydowanie w danym okręgu wyborczym.

R o z d z i a ł X.

ZATWIERDZENIE LISTY KANDYDATÓW NA POSŁÓW.

Art. 50. (1) Okręgowa komisja wyborcza w 36 dni po zarządzeniu wyborów do Sejmu przystąpi do zatwierdzenia listy kandydatów na posłów.

(2) Sprawdzanie listy kandydatów komisja okręgowa rozpocznie od zbadania na podstawie protokołu zgromadzenia okręgowego zgodności uchwały zgromadzenia z ustalonym przez nie wynikiem głosowania i w razie stwierdzenia błędu dokona odpowiedniego sprostowania uchwały.

(3) Następnie komisja okręgowa zbada, czy wpisani na listę kandydaci na posłów mają prawo wybieralności i czy wyrazili zgodę na kandydowanie.

(4) Komisja okręgowa może, w razie potrzeby, wezwać przewodniczącego zgromadzenia okręgowego do

udzielenia wyjaśnień, kandydatów zaś na posłów do przedstawienia dowodów posiadania przez nich prawa wybieralności.

Art. 51. (1) Po ukończeniu czynności, przewidzianych w artykule poprzedzającym, okręgowa komisja wyborcza zatwierdzi listę kandydatów na posłów.

(2) Gdyby wskutek niewyrażenia w terminie zgody na kandydowanie lub innych przeszkód prawnych, pozostało na liście mniej niż czterech kandydatów na posłów, komisja okręgowa uzupełni tę liczbę do czterech, wpisując na listę kandydatów — zastępców kandydatów na posłów według kolejności, w której umieszczeni są na liście zastępców.

(3) Przewodniczący komisji okręgowej zawiadomi niezwłocznie zastępcę o wpisaniu go na listę kandydatów na posłów; gdyby wpisany na listę zastępca nie wyraził zgody na kandydowanie do 39 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu, komisja wpisze na listę kandydatów następnego z kolei zastępcę.

R o z d z i a ł XI.

PUBLICZNE OGŁOSZENIE.

Art. 52. (1) Władze administracji ogólnej nie później niż 21 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu ogłoszą we wszystkich gminach zapomocą plakatów o podziale powiatu na obwody głosowania ze wskazaniem biur obwodowych komisji wyborczych i lokalów wyborczych.

(2) W tymże terminie przewodniczący obwodowej komisji wyborczej poda do wiadomości publicznej w sposób, w danej miejscowości zwyczajem przyjęty, godziny urzędowania obwodowej komisji wyborczej tudzież termin i miejsce wyłożenia spisu wyborców i wnoszenia reklamacyj.

Art. 53. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej nie później niż 45 dnia po zarządzeniu wyborów do Sejmu ogłosi zapomocą plakatów we wszystkich gminach okręgu wyborczego listę kandydatów na posłów ze wskazaniem dnia i godzin głosowania.

R o z d z i a ł XII.

GŁOSOWANIE.

Art. 54. Głosowanie odbywa się jednego dnia w całym Państwie.

Art. 55. (1) Akt głosowania przeprowadza obwodowa komisja wyborcza.

(2) Głosowanie trwa od godziny 9 do 21 bez przerwy, może być jednak zamknięte wcześniej, jeżeli wszyscy wyborcy danego obwodu oddali swe głosy.

(3) Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do ustalenia jego wyniku w lokalu wyborczym będą obecni bez przerwy przewodniczący lub jego zastępca i co najmniej dwaj członkowie komisji lub ich zastępcy.

Art. 56. Podczas aktu głosowania i ustalania jego wyniku w lokalu wyborczym mogą być obecni mężowie zaufania, zgłoszeni po jednym na obwód przez każdego z kandydatów na posłów.

Art. 57. W dniu głosowania nie wolno:

- a) wygłaszać przemówień, rozdawać ulotek ani też w inny sposób agitować tak wewnątrz jak i nazewnątrz lokalu wyborczego w promieniu stu metrów;
- b) wchodzić do lokalu wyborczego osobom, niebiorącym udziału w głosowaniu lub w czynnościach wyborczych.

Art. 58. (1) Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem porządku w czasie głosowania a także nad zabezpieczeniem jego tajności.

(2) Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej może:

- a) usunąć z lokalu wyborczego każdego wykraczającego przeciwko przepisom porządkowym, zawartym w artykule poprzedzającym, wszakże nie pozbawiając go, w miarę możliwości, prawa oddania głosu;
- b) wydawać zarządzenia, zmierzające do zapewnienia wyborcom dostępu do lokalu i do urny wyborczej.

(3) W celu zapewnienia wykonania zarządzeń przewodniczącego, zmierzających do zabezpieczenia spokoju i porządku głosowania, władze administracji ogólnej oddadzą do jego rozporządzenia straż w odpowiedniej sile.

Art. 59. (1) Przed rozpoczęciem głosowania komisja zbada, czy urna jest próżna, poczem urnę zamknie.

(2) Od tej chwili aż do ukończenia głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 60. (1) Każdy wyborca głosuje osobiście i może oddać głos tylko w jednym obwodzie.

(2) Wyborcy ułomni mogą posługiwać się przy głosowaniu pomocą osoby zaufanej.

(3) Przewodniczący oraz członkowie obwodowej komisji wyborczej tudzież osoby, pełniące straż przy komisjach wyborczych, mogą oddać głos w obwodzie, w którym w dzień głosowania urzędują, pomimo, że wciągnięci są do spisu wyborców w innym obwodzie; w tym celu obwodowa komisja wyborcza wciągnie ich do spisu wyborców dodatkowo.

(4) Wojskowi, należący do zmobilizowanej części wojska lub marynarki wojennej, w głosowaniu udziału nie biorą.

Art. 61. (1) Przewodniczący oraz członkowie obwodowej komisji wyborczej mogą przed oddaniem przez wyborcę głosu, zażądać ustalenia jego tożsamości.

(2) Wyborca, nieposiadający dokumentów, uznanych przez komisję za wystarczające, może się powołać na świadectwo dwóch wiarogodnych osób, znanych, komisji.

(3) Uchwała komisji w sprawie tożsamości osoby jest ostateczna.

Art. 62. (1) Głosowanie odbywa się w następujący sposób: wyborca wymienia wobec komisji obwodowej swe imię, nazwisko i adres; gdy zostanie sprawdzone, że jest wciągnięty do spisu, wyborca otrzymuje kopertę urzędową i kartę do głosowania; wyborca oznaczy następnie kreskami na karcie nazwiska dwóch kandydatów, na których pragnie oddać głos, poczem po włożeniu karty do koperty wręczy kopertę przewodniczącemu komisji obwodowej, który w jego obecności wrzuci ją do urny.

(2) W lokalu wyborczym urządzone będą osłony, zabezpieczające tajność głosowania.

(3) Kart do głosowania i kopert urzędowych dostarczy komisjom obwodowym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej.

Art. 63. (1) Karty do głosowania będą sporządzone z białego papieru i opatrzone pieczęcią okręgowej komisji wyborczej.

(2) Karta ma zawierać odbite sposobem mechanicznym: numer i nazwę okręgu wyborczego oraz numery porządkowe, imiona i nazwiska kandydatów na posłów, wydrukowanych w kolejności umieszczenia ich na liście, tudzież objaśnienie dla wyborcy o sposobie wypełniania karty.

(3) Wzór karty do głosowania zawiera załącznik do ustawy niniejszej.

Art. 64. (1) Koperty urzędowe będą sporządzone z papieru nieprzezroczystego i opatrzone pieczęcią okręgowej komisji wyborczej.

(2) Koperty w każdym obwodzie będą jednakowego koloru i formatu; prócz pieczęci nie mogą być oznaczone żadnym znakiem odróżniającym.

Art. 65. (1) Głosowania przerywać nie wolno.

(2) Obwodowa komisja wyborcza może odroczyć głosowanie jedynie z powodu wydarzeń siły wyższej i nie dłużej niż do dnia następnego.

(3) Zarządzenie takie przewodniczący obwodowej komisji wyborczej poda niezwłocznie do wiadomości publicznej w sposób, w danej miejscowości zwyczajem przyjęty.

(4) W przypadku odroczenia głosowania komisja opieczętuje urnę i akta wyborcze i odda na przechowanie przewodniczącemu pod jego osobistą odpowiedzialnością.

(5) Przed ponownem podjęciem głosowania komisja zbada, czy pieczęcie były nienaruszone.

Art. 66. (1) O godzinie 21 przewodniczący zarządzi zamknięcie lokalu wyborczego.

(2) Odtąd głosować mogą ci tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu przed godziną 21.

R o z d z i a ł XIII.

USTALENIE WYNIKU GŁOSOWANIA W OBWODZIE.

Art. 67. (1) Obwodowa komisja wyborcza niezwłocznie po zamknięciu głosowania przystąpi do ustalenia jego wyniku.

(2) Ustalenie wyniku głosowania w obwodzie rozpoczyna się od obliczenia ilości kopert, złożonych w urnie wyborczej i ustalenia liczby głosujących na podstawie notatek w spisie wyborców; w przypadku gdyby ilość kopert, wyjętych z urny, różniła się od liczby głosujących, komisja poda w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

(3) Po ukończeniu tej czynności komisja ustali wynik głosowania w obwodzie w następujący sposób: przewodniczący wyjmując osobno z każdej koperty karty do głosowania, bada ich ważność, poczem odczytuje nazwiska kandydatów, na których wyborca oddał głos; jednocześnie dwaj członkowie komisji obliczają, każdy osobno, ilość głosów ważnych, oddanych na każdego kandydata.

(4) Arkusze obliczenia głosów będą podpisane przez przewodniczącego i obecnych członków komisji oraz załączone do protokołu.

Art. 68. (1) Nieważność karty do głosowania stwierdza obwodowa komisja wyborcza.

(2) Nieważne są:

- a) karty do głosowania, wrzucone do urny bez kopert lub w kopertach nieurzędowych;
- b) karty, nieopatrzone pieczęcią okręgowej komisji wyborczej;
- c) karty wypełnione niezgodnie z przepisami art. 62.

(3) Karty do głosowania, niewypełnione przez wyborcę, są ważne, przyczem uważa się, że wyborca oddał głos na kandydatów, umieszczonych na liście na pierwszym i drugim miejscu.

(4) Jeżeli na karcie oznaczone jest nazwisko jednego kandydata, karta jest ważna, przyczem uważa się, że wyborca oddał głos na tego tylko kandydata.

(5) Z kilku kart znalezionych w kopercie, jednakowo wypełnionych, będzie uznana za ważną jedna tylko karta; jeżeli zaś w kopercie znaleziono karty różnie wypełnione, wszystkie uznane będą za nieważne.

Art. 69. (1) Karty ważne, oddane w głosowaniu, komisja opakuje, opieczętuje i umieści na opakowaniu napis wskazujący obwód głosowania.

(2) Karty nieważne tudzież karty, uznane za ważne pomimo kwestjonowania ich ważności przez członków komisji lub mężów zaufania, będą opatrzone numerami porządkowymi i opakowane osobno; komisja poda w protokole powody uznania tych kart za ważne lub nieważne.

(3) Jeżeli powodem unieważnienia karty była wadliwość koperty, do karty dołączona będzie koperta.

(4) Zdjęcie pieczęci z opakowania, zawierającego karty, może nastąpić tylko na posiedzeniu okręgowej komisji wyborczej po zbadaniu, czy pieczęcie są nienaruszone.

Art. 70. (1) Obwodowa komisja wyborcza sporządza protokół ze swoich czynności.

(2) Protokół ma zawierać:

- a) liczbę wyborców;
- b) liczbę głosujących;
- c) ilość głosów kwestjonowanych;
- d) ilość głosów nieważnych;
- e) ilość głosów ważnych, oddanych na każdego kandydata na posła.

(3) Protokół wraz z arkuszami obliczenia głosów, kartami, oddanymi podczas głosowania, oraz spisami wyborców będzie przesłany niezwłocznie okręgowej komisji wyborczej.

(4) Każdy z obecnych podczas ustalania wyniku głosowania w obwodzie może zgłosić uwagi do protokołu lub przesłać je na piśmie okręgowej komisji wyborczej.

R o z d z i a ł XIV.

USTALENIE WYNIKU GŁOSOWANIA W OKRĘGU WYBORCZYM I PRYZNANIE MANDATÓW KANDYDATOM NA POSŁÓW.

Art. 71. (1) Okręgowa komisja wyborcza w trzecim dniu po głosowaniu przystąpi do ustalenia wyniku głosowania w okręgu i przyznania mandatów kandydatom na posłów.

(2) Podczas tych czynności mogą być obecni mężowie zaufania, zgłoszeni po jednym przez każdego z kandydatów na posłów.

(3) Okręgowa komisja wyborcza zbada uchwały obwodowych komisji wyborczych o ważności lub nieważności kwestjonowanych kart do głosowania i, stosownie do uchwał własnych, ustali ostatecznie wynik głosowania w poszczególnych obwodach.

(4) Nadto okręgowa komisja wyborcza poprawi jawne błędy arytmetyczne w obliczeniach, o innych zaś uchybieniach uczyni wzmiankę w protokole.

(5) Okręgowa komisja wyborcza może, w razie potrzeby, wezwać przewodniczących obwodowych komisji wyborczych do udzielenia wyjaśnień.

Art. 72. (1) Po ukończeniu tej czynności okręgowa komisja wyborcza sporządzi dla całego okręgu w dwóch egzemplarzach zestawienie następujących liczb:

- a) wyborców,
- b) głosujących,
- c) głosów nieważnych,
- d) głosów ważnych, oddanych na każdego kandydata na posła.

(2) Jeden arkusz zestawienia, podpisany przez przewodniczącego i obecnych członków komisji, będzie załączony do protokołu, drugi zaś — przesłany Głównemu Urzędowi Statystycznemu.

Art. 73. Okręgowa komisja wyborcza po ustaleniu wyniku głosowania przyzna mandaty dwom kandydatom na posłów, którzy otrzymali największe ilości głosów nie mniej jednak niż po 10.000.

Art. 74. (1) Jeżeli żaden z kandydatów na posłów nie otrzymał co najmniej 10.000 głosów, Minister Spraw Wewnętrznych zarządzi ponowne wybory w okręgu w ciągu trzech miesięcy od ogłoszenia wyniku wyborów do Izb Ustawodawczych, ogłaszając jednocześnie w Dzienniku Ustaw o dniu głosowania.

(2) Ponowne wybory przeprowadzą komisje wyborcze na podstawie tych samych spisów wyborców w dotychczasowym, w miarę możliwości, składzie swych członków; postępowanie wyborcze rozpocznie się od zarządzenia ponownych wyborów do zgromadzenia okręgowego i ustalenia przez nie nowej listy kandydatów na posłów.

Art. 75. (1) Okręgowa komisja wyborcza sporządzi protokół ze swoich czynności.

(2) Protokół ma zawierać:

- a) ilość głosów, oddanych na każdego kandydata na posła;
- b) imiona, nazwiska, wiek, zawód i miejsce zamieszkania wybranych posłów.

(3) Protokół wraz z arkuszem zestawienia i protokółami komisij wyborczych przesłany będzie niezwłocznie Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu; reszta zaś akt — miejscowemu sądowi okręgowemu.

(4) Każdy z obecnych podczas ustalania wyniku wyborów w okręgu może zgłosić uwagi do protokołu lub przesłać je na piśmie Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu.

R o z d z i a ł XV.

OGŁOSZENIE WYNIKU WYBORÓW.

Art. 76. (1) Generalny Komisarz Wyborczy w dwunastym dniu po głosowaniu ogłosi w gazecie rządowej wynik wyborów do Sejmu.

(2) Ogłoszenie to ma zawierać imiona, nazwiska, wiek, zawód i miejsce zamieszkania wybranych posłów ze wskazaniem numeru i nazwy okręgu wyborczego, w którym przyznano im mandat.

R o z d z i a ł XVI.

LISTY WIERZYTELNE.

Art. 77. (1) Generalny Komisarz Wyborczy nie później niż 3 dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów do Sejmu prześle każdemu wybranemu posłowi list wierzytelny.

(2) List wierzytelny ma zawierać imię, nazwisko, wiek, zawód i miejsce zamieszkania posła oraz numer i nazwę okręgu wyborczego, w którym został wybrany.

SPRAWDZENIE WAŻNOŚCI WYBORÓW.

Art. 78. (1) Każdy obywatel, mający prawo wybierania do Sejmu, może w ciągu dni siedmiu od ogłoszenia wyniku wyborów wnieść do Sądu Najwyższego protest przeciwko wyborom w okręgu, do którego należy.

(2) Protest ma być wniesiony na piśmie lub ustnie do protokołu na ręce przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej.

(3) Wniesienie protestu nie pozbawia posła, zaopatrzonego w list wierzytelny, prawa wykonywania mandatu.

Art. 79. (1) O wpłynięciu protestu przewodniczący właściwej komisji okręgowej ogłosi w wojewódzkim dzienniku urzędowym, wyznaczając siedmiodniowy termin do wnoszenia sprzeciwów.

(2) Przed upływem tego terminu wolno każdemu obywatelowi, uprawnionemu do wybierania, przeglądać protesty w lokalu komisji, czynić z nich odpisy i wnosić sprzeciwy.

(3) Po upływie tego terminu protesty wraz ze sprzeciwami przesłane będą Sądowi Najwyższemu, odpisy zaś — Biuru Sejmu.

Art. 80. (1) Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawy wyborcze, jako pilne na posiedzeniu jawnem z udziałem prokuratora i osób, wnoszących protest lub sprzeciwy, jeżeli stawia się na rozprawę.

(2) Jeżeli protest lub sprzeciwy wniosło kilka osób, prawo udziału w rozprawie służy ich pełnomocnikom albo osobom, podpisanym na pierwszym miejscu.

(3) O terminie rozprawy Sąd Najwyższy ogłosi za pomocą wokandy, wywieszanej w lokalu Sądu, nikogo na rozprawę nie wzywając.

Art. 81. (1) Sąd Najwyższy na skutek protestu unieważni wybory w okręgu albo unieważni głosowanie w poszczególnym obwodzie:

- a) jeżeli zostanie stwierdzone, że dopuszczono się przy wyborach przestępstw przeciwko głosowaniu w sprawach publicznych;
- b) jeżeli wybory przeprowadzone zostały niezgodnie z przepisami ustawy.

(2) Unieważnienie wyborów w okręgu lub głosowania w poszczególnym obwodzie może nastąpić jedynie w przypadku, gdy popełnione przestępstwo lub uchybienie mogło wpłynąć na wynik wyborów w całym okręgu.

(3) Sąd Najwyższy może pozatem:

- a) unieważnić wybór posła;
- b) sprostować, na podstawie wyniku głosowania w okręgu, uchwałę okręgowej komisji wyborczej o przyznaniu mandatu kandydatom na posłów.

Art. 82. (1) Unieważniając wybory, Sąd Najwyższy wskaże w wyroku czynność, od której należy rozpocząć nowe postępowanie wyborcze.

(2) Jeżeli Sąd Najwyższy inaczej nie zarządzi, komisje wyborcze przeprowadzą ponowne wybory na podstawie tych samych spisów wyborców i ustalonej już listy kandydatów, w dotychczasowym, w miarę możliwości, składzie swych członków.

Art. 83. Ponowne wybory zarządzi Minister Spraw Wewnętrznych w ciągu trzydziestu dni od daty wyroku Sądu Najwyższego i ogłosi w Dzienniku Ustaw o dniu głosowania.

R o z d z i a ł XVIII.

PRZEPISY, DOTYCZĄCE FUNKCJONARIUSZÓW PUBLICZNYCH I WOJSKA.

Art. 84. (1) Funkcjonariusze państwowi, sędziowie i prokuratorzy oraz pracownicy samorządowi, wybrani na posłów, otrzymują z mocy samego prawa urlop bezpłatny

na czas piastowania mandatu poselskiego; w razie zaś piastowania mandatu w ciągu co najmniej dziesięciu lat w następujących po sobie kadencjach Izby Ustawodawczych, będą przeniesieni w stan spoczynku, jeżeli przyjmą mandat do nowowybranego Sejmu.

(2) Przepisy niniejszego artykułu nie dotyczą ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów szkół akademickich.

Art. 85. (1) Żołnierze, pełniący czynną służbę wojskową, nie mogą być powoływani do komisji wyborczych w żadnym charakterze.

(2) Żołnierze zawodowi, wybrani na posłów, będą przeniesieni w stan nieczynny na czas piastowania mandatu poselskiego; w razie zaś piastowania mandatu w ciągu co najmniej dziesięciu lat w następujących po sobie kadencjach Izby Ustawodawczych będą przeniesieni w stan spoczynku, jeżeli przyjmą mandat do nowowybranego Sejmu.

R o z d z i a ł XIX.

WYGAŚNIĘCIE I UTRATA MANDATU.

Art. 86. (1) Wygaśnięcie mandatu następuje w razie śmierci posła lub zrzeczenia się mandatu.

(2) Utrata mandatu następuje z mocy samego prawa w przypadkach:

- a) kandydowania na posła więcej niż w jednym okręgu wyborczym;
- b) nieuczestniczenia posła w 15 z kolei posiedzeniach Sejmu bez usprawiedliwionego powodu;
- c) odmówienia złożenia ślubowania lub złożenia go z zastrzeżeniem;
- d) przyjęcia mandatu senatorskiego;
- e) objęcia płatnej służby państwowej z wyjątkiem stanowiska ministra, podsekretarza stanu lub profesora szkoły-akademickiej;

- f) objęcia stanowiska funkcjonariusza publicznego, jeżeli powołanie na to stanowisko nastąpiło nie na podstawie wyboru albo wniosku organów samorządu terytorjalnego lub gospodarczego;
- g) utraty prawa wybieralności.

(3) Poseł, skazany nieprawomocnym wyrokiem sądowym na utratę praw publicznych bądź na karę wydalenia z wojska lub marynarki wojennej albo z korpusu oficerskiego, nie może wykonywać mandatu aż do prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

(4) O wygaśnięciu lub utracie mandatu Marszałek Sejmu podaje Izbie do wiadomości na najbliższym posiedzeniu.

Art. 87. (1) Jeżeli wskutek wygaśnięcia lub utraty mandatu przez posła oba mandaty w danym okręgu są nieobsadzone, odbędą się w tym okręgu wybory ponowne.

(2) Wybory uzupełniające w okręgach, w których obsadzony jest tylko jeden mandat, odbędą się w przypadku, gdyby skład Sejmu zmniejszył się więcej niż o 1/10.

(3) Przepisy art. 74 stosuje się odpowiednio do przewidzianych artykułem niniejszym wyborów ponownych i uzupełniających.

Art. 88. Wybory ponowne lub uzupełniające nie będą zarządzone w ostatnich ośmiu miesiącach przed upływem kadencji, jeżeli na czas ten nie przypada sesja zwykła, w żadnym zaś razie — w ostatnim kwartale kadencji.

R o z d z i a ł XX.

ŚRODKI PRZYMUSOWE.

Art. 89. (1) Wobec osób, które bez dostatecznego usprawiedliwienia uchylają się od obywatelskiego obowiązku uczestniczenia w pracach komisji wyborczej, sto-

sowana będzie, jako środek przymusowy, kara pieniężna porządkowa do 50 złotych.

(2) Do stosowania środków przymusowych wobec członków komisji wyborczych powołani są przewodniczący tych komisji, wobec przewodniczących zaś komisji obwodowych — przewodniczący komisji okręgowych.

(3) Przewodniczący uchyli orzeczenie o karze, jeżeli osoba ukarana w ciągu trzech dni od doręczenia jej orzeczenia przedstawi dostateczne usprawiedliwienie.

(4) Kara porządkowa, nałożona dwukrotnie na tę samą osobę, pociąga za sobą z mocy samego prawa utratę mandatu.

(5) Karę porządkową ściąga się w trybie postępowania przymusowego w administracji.

R o z d z i a ł XXI.

KOSZTY WYBORÓW.

Art. 90. (1) Wszelkie pisma, podania, odpisy i pełnomocnictwa w sprawach wyborczych oraz poświadczenia podpisów na zgłoszeniach delegatów do zgromadzeń okręgowych wolne są od opłat stemplowych.

(2) Za poświadczenie podpisu na zgłoszeniu delegata do zgromadzenia okręgowego notariusz pobiera 10 groszy.

Art. 91. (1) Generalny Komisarz Wyborczy i przewodniczący okręgowych komisji wyborczych pobierają za czas urzędowania diety i otrzymują zwrot kosztów podróży w sprawach wyborczych.

(2) Członkowie komisji wyborczych, którzy utrzymują się z zarobku dziennego, pobierają diety za dni rzeczywistej pracy w komisji; nadto członkom komisji wyborczych, zamieszkałym poza miejscem urzędowania, służy prawo do zwrotu kosztów podróży.

(3) Wysokość diet i kosztów podróży oraz zasady pobierania tych należności ustali Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 92. (1) Lokalu, urny, sprzętów i przyborów do pisania dla komisyj wyborczych dostarczy na koszt własny gmina, na której obszarze mieści się siedziba komisji.

(2) Gmina poniesie również koszty sporządzenia spisów wyborców, urządzenia osłon w lokalach wyborczych oraz diet członków obwodowych komisyj wyborczych.

(3) Wszystkie inne wydatki, połączone z przeprowadzeniem wyborów, ponosi Skarb Państwa.

(4) Wykazy wydatków, które ponosi Skarb Państwa, będą dostarczone Ministrowi Spraw Wewnętrznych w ciągu trzech miesięcy po dniu głosowania.

R o z d z i a ł XXII.

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE.

Art. 93. Do czasu powołania w m. st. Warszawie Rady Miejskiej z wyboru, delegatów samorządów terytorjalnego do zgromadzeń okręgowych w m. st. Warszawie wybierać będzie Tymczasowa Rada Miejska po jednym delegacie na 8.000 mieszkańców danego okręgu wyborczego.

Art. 94. Do czasu wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego jednolitego ustroju samorządu gmin wiejskich, miast i powiatów, prawo wyboru delegatów samorządu terytorjalnego do zgromadzenia okręgowego służyć będzie w tem województwie:

- a) tymczasowym organom stanowiącym powiatowych związków samorządowych, w powiatach zaś bielskim i cieszyńskim powiatowym zgromadzeniom przełożonych gmin — po jednym delegacie na 20.000 mieszkańców danego powiatu;
- b) radom miejskim (radom gminnym i wydziałom gminnym w miastach) — po jednym delegacie na 4.000 mieszkańców miasta, wydzielonego z powiatowego

związku samorządowego, a na 6.000 mieszkańców w pozostałych miastach;

- c) radom gminnym (wydziałom gminnym) w gminach wiejskich — po jednym delegacie na 6.000 mieszkańców danej gminy, przyczem rady gminne (wydziały gminne) gmin wiejskich, liczących poniżej 3.000 mieszkańców, będą wybierać delegatów na wspólnem posiedzeniu; w tym celu należy łączyć rady (wydziały) gminne tylko tylu gmin, aby ich przedstawicielstwom umożliwić wybór nie więcej niż dwóch delegatów.

Art. 95. Przepisy niniejszej ordynacji wyborczej stosuje się odpowiednio do Sejmu Śląskiego z następującemi zmianami:

1. Sejm Śląski składać się będzie z 24 posłów, wybranych w 12 dwumandatowych okręgach wyborczych, których wykaz zawiera załącznik do ustawy niniejszej.

2. Wybory do Sejmu Śląskiego zarządzi Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzydziestu dni od rozwiązania Sejmu Śląskiego; akt ten ogłoszony będzie w Dzienniku Ustaw Śląskich.

3. Prawo wybierania i wybieralności do Sejmu Śląskiego służyć będzie tylko obywatelom, zamieszkałym na obszarze województwa śląskiego w przededniu zarządzenia wyborów.

4. Przewodniczących okręgowych komisyj wyborczych powoła Generalny Komisarz Wyborczy z pośród sędziów, sprawujących urząd na obszarze województwa śląskiego; okręgowych komisarzy wyborczych powoła Wojewoda Śląski.

5. W skład zgromadzeń okręgowych jako delegaci samorządu terytorjalnego wchodzić będą delegaci, wybrani:

- a) przez tymczasowe organa stanowiące powiatowych związków samorządowych, a w powiatach bielskim i cieszyńskim — przez powiatowe zgromadzenia położonych gmin — po jednym delegacie na 8.000 mie-

szańców danego powiatu lub jego części, która należy do danego okręgu wyborczego;

b) przez rady miejskie (rady gminne i wydziały gminne w miastach) po jednym delegacie na 3.000 mieszkańców danego miasta;

c) przez rady gminne (wydziały gminne) po jednym delegacie na 3.000 mieszkańców danej gminy.

6. Izba Przemysłowo-Handlowa i Izba Rzemieślnicza będą wybierać delegatów do zgromadzeń okręgowych po jednym delegacie na 250 wyborców do Izby.

7. Mandaty do Sejmu Śląskiego będą przyznane w każdym okręgu dwom kandydatom na posłów, którzy otrzymali największe ilości głosów, niemniej jednak niż po 5.000 głosów.

8. Sądem właściwym do rozstrzygania protestów przeciwko wyborom do Sejmu Śląskiego będzie Sąd Apelacyjny w Katowicach.

9. Wydatki, połączone z przeprowadzeniem wyborów do Sejmu Śląskiego, poniesie Skarb Śląski, z wyjątkiem wydatków, które w myśl ustawy niniejszej obciążą właściwe gminy.

Art. 96. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Sprawiedliwości, każdemu we właściwym mu zakresie działania.

Art. 97. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Jednocześnie uchyla się ustawę z dnia 28 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 66, poz. 590) wraz ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 21 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 81, poz. 723), a także ustawę z dnia 22 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 87 z 1930 r.) zawierającą ordynację wyborczą do Sejmu Śląskiego.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*

Prezes Rady Ministrów: *W. Sławek.*

Minister Spraw Wewnętrznych: *M. Zyndram-Kościałkowski.*

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski.*

WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (Kom. Policji Państwowej)
1	m. st. WARSZAWA	m. Warszawa Kom. P. P.: I, II, XII, XXVI.
2	„ „ „	m. Warszawa Kom. P. P.: III, IV, V.
3	„ „ „	m. Warszawa Kom. P. P.: VI, VII, XIX, XXII.
4	„ „ „	m. Warszawa Kom. P. P.: VIII, XI, XVI, XXIII.
5	„ „ „	m. Warszawa Kom. P. P.: IX, X, XIII, XX, XXI.
6	„ „ „	prasko - warszawski miejski.
7	„ „ „	warszawski.
8	„ PUŁTUSK	pułtuski, radzyński, mińsko-mazowiecki.
9	„ MŁAWA	mławski, ciechanowski, przasnyski, makowski.
10	„ SIERPC	sierpecki, rypiński, lipnowski.
11	„ WŁOCŁAWEK	włocławski, nieszawski, kutnowski.
12	„ PŁOCK	płocki, płoński, gostyniński.
13	„ ŁOWICZ	łowicki, sochaczewski, błoński.
14	„ SKIERNIEWICE	skierniewicki, grójecki, rawsko-mazowiecki.
15	„ ŁÓDŹ	m. Łódź Kom. P. P.: II, III, V.
16	„ „	m. Łódź Kom. P. P.: I, IV, VI, VII, X.

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (Kom. Policji Państwowej)
17	m. ŁÓDŹ	m. Łódź Kom. P. P.: VIII, IX, XI, XII, XIII, XIV.
18	„ „	łódzki, łeczycki.
19	„ KÓŁO	kolski, koniński.
20	„ KALISZ	kaliski, turecki.
21	„ SIERADZ	sieradzki, łaski.
22	„ PIOTRKÓW	piotrkowski, brzeziński.
23	„ RADOMSKO	radomszczański, wieluński.
24	„ KIELCE	kielecki, włoszczowski.
25	„ CZĘSTOCHOWA	częstochowski miejski, częstochowski.
26	„ ZAWIERCIE	zawierciański, olkuski.
27	„ SOSNOWIEC	sosnowiecki miejski, będziń- ski.
28	„ JĘDRZEJÓW	jędrzejowski, miechowski, pińczowski.
29	„ SANDOMIERZ	sandomierski, stopnicki.
30	„ OPATÓW	opatowski, iłżecki.
31	„ KOŃSKIE	konecki, opoczyński.
32	„ RADOM	radomski miejski, radomski, kozienicki.
33	„ LUBLIN	lubelski miejski, lubelski.
34	„ PUŁAWY	puławski, janowski.
35	„ ZAMOŚĆ	zamojski, biłgorajski, toma- szowski.
36	„ CHEŁM	chełmski, krasnystawski, hrubieszowski.
37	„ BIAŁA PODLA- SKA	białski, włodawski, radzyński.
38	„ ŁUKÓW	lukowski, garwoliński, lubar- towski.
39	„ SIEDLCE	siedlecki, sokołowski, węgrowski.

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (Kom. Policji Państwowej)
40	m. BIAŁYSTOK	białostocki miejski, białostoc- ki, szczuczyński.
41	„ OSTRÓW MAZO- WIECKA	ostrowski, wysoko - mazo- wiecki, bielski.
42	„ ŁOMŻA	łomżyński, ostrołęcki.
43	„ SUWAŁKI	suwański, augustowski, sokół- ski.
44	„ GRODNO	grodziński, wołkowyski.
45	„ WILNO	m. Wilno Kom. P. P.: I, II, VI i m. Nowa Wilejka.
46	„ „	m. Wilno Kom. P. P.: III, IV, V.
47	„ „	wileńsko-trocki, bez m. No- wej Wilejki, święciański.
48	„ GŁĘBOKIE	dziśnieński, brasławski, postawski.
49	„ OSZMIANA	oszmiański, wilejski, moło- decki.
50	„ LIDA	lidzki, wołożyński.
51	„ NOWOGRÓDEK	nowogródzki, szczuczyński, słonimski.
52	„ BARANOWICZE	baranowski, nieświeski, stołpecki.
53	„ BRZEŚĆ n/BU- GIEM	brzeski, prużański.
54	„ KOBRYŃ	kobryński, drohicki, kosow- ski, koszyński.
55	„ PIŃSK	piński, łuniniecki, stoliński.
56	„ ŁUCK	łuński, horochowski.
57	„ KOWEL	kowelski, lubomelski, wło- dzimierski.
58	m. Sarny	sarnieński, kostopolski.
59	„ RÓWNE	rówieński, zdołbunowski.

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (Kom. Policji Państwowej)
60	„ KRZEMIENIEC	krzemieniecki, dubieński.
61	„ TARNOPOL	tarnopolski, zbaraski, skałacki.
62	„ ZŁOCZÓW	złoczowski, kamionecki, ra- dziechowski, brodzki.
63	„ BRZEŻANY	brzeżański, przemysłański, zborowski.
64	„ BUCZACZ	buczacki, trembowelski, podhajecki.
65	„ CZORTKÓW	czortkowski, kopyczyński, borszczowski, zaleszczycki.
66	„ STANISŁAWÓW	stanisławowski, tłumacki, nadwórniański.
67	„ KOŁOMYJA	kołomyjski, horodeński, śniatyński, kossowski.
68	„ KAŁUSZ	kałuski, rohatyński, doliński.
69	„ STRYJ	stryjski, żydaczowski, bóbrecki.
70	„ Lwów	m. Lwów Kom. P. P.: II, III, V, VIII, IX.
71	„ „	m. Lwów Kom. P. P.: I, IV, VI, VII, X.
72	„ „	lwowski, gródecki, mościski.
73	„ SOKAL	sokalski, żółkiewski, rawski, lubaczowski.
74	„ PRZEMYŚL	przemyski, jarosławski, jaworowski.
75	„ DROHOBYCZ	drohobycki, rudecki.
76	m. SAMBOR	samborski, dobromilski, turczański.
77	„ SANOK	sanocki, leski, krośnieński.
78	„ RZESZÓW	rzyszowski, brzozowski, kolbuszowski.

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (Kom. Policji Państwowej)
79	„ ŁAŃCUT	łańcucki, przeworski, niżański, tarnobrzeski.
80	„ KRAKÓW	m. Kraków Kom. P. P.: I, II, III.
81	„ „	m. Kraków Kom. P. P.: IV, V, VI.
82	„ „	krakowski, chrzanowski.
83	„ BOCHNIA	bocheński, limanowski, brzeski.
84	„ TARNÓW	tarnowski, dąbrowski, mielecki.
85	„ JASŁO	jasielski, ropczycki, gorlicki.
86	„ NOWY SĄCZ	nowosądecki, nowotarski.
87	„ WADOWICE	wadowicki, żywiecki, myślenicki.
88	„ KATOWICE	katowicki miejski, chorzowski miejski.
89	„ „	katowicki.
90	„ ŚWIĘTOCHŁOWICE	świętochłowicki, tarnogórski, lubliniecki.
91	„ RYBNIK	rybnicki, pszczyński.
92	„ BIELSKO ŚLĄSKIE	bielski miejski, bielski, bialski, cieszyński.
93	„ POZNAŃ	m. Poznań Kom. P. P.: I, III, IV, V.
94	„ „	m. Poznań Kom. P. P.: II, VI, VII, VIII.
95	m. Poznań	poznański, obornicki, czarnkowski, międzychodzki, szamotulski, nowotomyski.
96	„ LESZNO	leszczyński, wolsztyński, kościański, śremski, gostyński, rawicki.

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (Kom. Policji Państwowej)
97	„ OSTRÓW WIEL- KOPOLSKI	ostrowski, kępiński, krotoszyński, jarociński.
98	„ GNIEZNO	gnieźnieński miejski, gnieźnieński, średzki, wrzesiński, wągrowiecki.
99	„ INOWROCŁAW	inowrocławski miejski, inowrocławski, mogileński, żniński, szubiński.
100	„ BYDGOSZCZ	bydgoski miejski, bydgoski, wyrzyski, chodzieski.
101	„ TORUŃ	toruński miejski, toruński, chełmiński, wąbrzeski.
102	„ GRUDZIĄDZ	grudziądzki miejski, grudziądzki, brodnicki, lubawski, działdowski.
103	„ CHOJNICE	chojnicki, sępoleński, tucholski, świecki, starogardzki, tczewski.
104	„ GDYNIA	gdyniński miejski, morski, kartuski, kościerski.

OKRĄG WYBORCZY Nr. 29 SANDOMIERZ.

Oznacz dwóch kandydatów, na których głosujesz, stawiając w kratce z prawej strony obok ich nazwisk kreskę. Kartę włóż do koperty i oddaj przewodniczącemu komisji wyborczej.

Jeżeli nie postawisz kresek, uważa się, że oddałeś głos na kandydatów, umieszczonych na pierwszym i drugim miejscu.

miejsce pieczęci:

1. JOZEF SKRZETUSKI
2. KAZIMIERZ GLEBA
3. STANISŁAW SYREWICZ
4. WŁADYSŁAW KURYŁŁO
5. MICHAŁ STASIAK
6. WACŁAWA MONKIEWICZ
7. ANDRZEJ WYSOCKI
8. WITOLD ZIOMEK
9. ADAM GODLEWSKI
10. JAN TRZECIAK
11. MARJAN GRZYB
12. STEFAN GRZYWACZ

WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH DO SEJMU ŚLĄSKIEGO

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (miasta i gminy wiejskie)
1	m. KATOWICE	katowicki miejski.
2	m. KOCHŁOWICE	katowicki — gminy: Bielszo- wice, Bykowina, Bytków, Halemba, Janów, Kłodnica, Kochłowice, Kończyce, Ma- koszowy, Michałkowice, Nowa Wieś, Pawłów, Węł- nowiec.
3	m. SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE	katowicki — miasta: Siemia- nowice, Mysłowice — gmi- ny: Bańgów, Brzezinka, Brzęczkowice, Dąbrówka Mała, Przelajka, Rozdzień- Szopienice.
4	m. CHORZÓW	chorzowski miejski.
5	m. TARNOWSKIE GÓRY	tarnogórski, lubliniecki.
6	m. ŚWIĘTOCHŁO- WICE	świętochłowicki — gminy: Chropaczów, Godula, Haj- duki Wielkie, Lipiny, Świę- tochłowice.
7	m. SZARLEJ — WIELKIE PIEKA- RY	świętochłowicki — gminy: Brzeziny, Brzozowice - Ka- mien, Dąbrówka Wielka, Łagiewniki, Nowy Bytom, Orzegów, Ruda, Szarlej- Wielkie Piekary.

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (miasta i gminy wiejskie)
8	m. RYBNIK	rybnicki — miasto: Rybnik i Żory — gminy: Adamowice, Baranowice, Bełk, Bogunice, Boguszowice, Bujaków, Chudów, Chwałowice, Chwałęcice, Czerwionka, Czuchów, Dębieńsko Stare, Dębieńsko Wielkie, Dzimierz, Folwarki, Gaszowice, Gierałtowice, Golejów, Gotartowice, Jejkowice, Kamień, Kleszczów, Kłokocin, Knurów, Książenica, Leszczyny, Liski, Niedobczyce, Nowa Wieś, Ochojec, Orzepowice, Osiny, Palowice, Paniówki, Piece, Pietrzkowice, Przegędza, Przyszowice, Raszczyce, Rogoźna, Rowień, Skrzeczkowice, Stanowice, Sumina, Szczekowice, Szczerbowice, Szczygłowice, Wielopole, Wilcza Dolna, Wilcza Górna, Zamyśłów, Zebrzydowice, Żytna.
9	m. WODZISŁAW	rybnicki — miasto Wodzisław — gminy: Belsznica, Biertułtowy, Bluszczów, Brzezie, Buków, Cisówka, Czernica, Czyżowice, Godów, Gogolowa, Gorzyce, Gorzycki Jankowice Ryb-

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (miasta i gminy wiejskie)
9		nickie, Jastrzębie Dolne, Jastrzębie Zdrój, Jastrzębie Górne, Jedłownik, Kamień nad O., Kobyla, Kokoszyce, Kornowacz, Krostoszwice, Krzyżkowice, Ligo-ta Tworkowska, Lubomja, Łańce, Łaziska, Łuków, Markłowice Dolne, Markłowice Górne, Marusze, Mo-szczenica, Mszana, Niebo-czowy, Niewiadom Górny, Odra, Olza, Podbucze, Pogrzebień, Połomja, Popie-lów, Pstrężna, Pszów, Ra-dlin, Rogów, Rój, Rupta-wa, Rydułtowy, Rzuchów, Skrbeńsko, Skrzyszów, Sy-rynia, Świerklany Dolne, Świerklany Górne, Turza, Turzyczka, Uchylsko, Wil-chwy, Zawada, Zofjówka.
10	m. PSZCZYNA	pszczyński — m. Pszczyna — gminy: Bojszowy, Bojszo-wy Nowe, Borynia, Brzeź-ce, Bzie Dolne, Bzie Gór-ne, Bzie Zameckie, Czar-ków, Ćwiklice, Frydek, Gi-lowice, Goczałkowice Zdrój, Golasowice, Góra, Grzawa, Jankowice, Jarząbkowice, Jedlina, Kobielice, Kryry, Krzyżowice, Łąka, Mize-

Nr. okrę- gu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (miasta i gminy wiejskie)
10		rów, Miedzna, Międzyrze- cze, Pawłowice, Piasek, Pielgrzymowice, Pniówek, Poręba, Radostowice, Rydułtowice, Rudziczka, Stara Wieś, Studzienice, Studzionka, Suszec, Sze- roka, Warszowice, Wisła Mała, Wisła Wielka, Wola, Zawadka. bielski — miasto Strumień — gminy: Bąków, Bielowic- ko, Bronów, Chybie, Cze- chowice, Drogomyśl, Dzie- dzice, Frelichów, Ilownica, Jasienica, Komorowice, Lanek, Ligota, Łazy, Ma- zańcowice, Międzyrzecze Dolne, Międzyrzecze Gór- ne, Mikuszowice, Mnich, Roztropice, Rudzica, Stare Bielsko, Wapienica, Wie- szczęta, Zabłocie, Zaborze, Zabrzeg, Zarzecze, Zbyt- ków.
11	m. MIKOŁÓW	pszczyński — miasta: Bieruń Stary, Mikołów — gminy: Bieruń Nowy, Bijasowice, Borowa Wieś, Chelm, Ciel- nice, Czarnuchowice, Dziec- kowice, Gać, Gardawice, Goławiec, Gostyń, Górki, Holdunów, Imielin, Jaro-

Nr. okręgu	Siedziba okręgu	P o w i a t y (miasta i gminy wiejskie)
11		szowice, Kobiór, Kopciowice, Kosztowy, Krasowy, Królówka, Łędziny, Łaziska Dolne, Łaziska Górne, Łaziska Średnie, Mokre, Murcki, Ornontowice, Orzesze, Panewnik, Panowice, Paprocany, Piotrowice, Podlesie, Smardzowice, Stara Kuźnia, Ściernie, Śmiłowice, Świerczymiec, Tychny, Urbanowice, Wesoła, Wilkowyje, Woszczyce, Wyry, Zarzecze, Zawada, Zawiść, Zazdrość, Zgoń.
12	m. CIESZYN	cieszyński. bielski miejski. bielski — gminy: Aleksandrowice, Bystra, Grodziec, Jaworze, Kamienica, Mikuszowice, Świętoszówka.

ORDYNACJA WYBORCZA DO SENATU.

Ustawa z dnia 8 lipca 1935 r.

R o z d z i a ł I.

SKŁAD SENATU.

Art. 1. (1) Senat składa się z 96 senatorów.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej powołuje 32 senatorów.

(3) Obywatele, mający z tytułu zasługi, wykształcenia lub zaufania prawo do wybierania do Senatu, powołują przez swych delegatów w wojewódzkich kolegiach wyborczych 64 senatorów.

(4) Z liczby senatorów, powoływanych w wojewódzkich kolegiach wyborczych, przypada na m. st. Warszawę oraz woj. kieleckie i lwowskie po 6 senatorów; na woj. warszawskie i łódzkie po 5 senatorów; na woj. lubelskie, wołyńskie, krakowskie i poznańskie po 4 senatorów; na woj. wileńskie, białostockie, tarnopolskie i śląskie po 3 senatorów; na woj. nowogródzkie, poleskie, stanisławowskie i pomorskie po 2 senatorów.

PRAWO WYBIERANIA I WYBIERALNOŚCI.

Art. 2. (1) Prawo wybierania do Senatu mają:

- 1) z tytułu zasługi osobistej: obywatele, odznaczeni orderem Orła Białego, Orderem Virtuti Militari, Krzyżem lub Medalem Niepodległości, Krzyżem Walecznych, orderem Odrodzenia Polski lub Krzyżem Zasługi;
- 2) z tytułu wykształcenia:
 - a) obywatele, którzy ukończyli szkołę wyższą lub zawodową stopnia licealnego, liceum pedagogiczne albo szkołę podchorążych,
 - b) obywatele, którzy ukończyli jedną ze szkół równorzędnych z określonymi w ustępie poprzedzającym albo posiadają stopień oficerski;
- 3) z tytułu zaufania obywateli:
 - a) obywatele, piastujący stanowiska z wyboru w samorządzie terytorjalnym, a mianowicie: członkowie rad (sejmików) wojewódzkich, powiatowych, gminnych i miejskich tudzież członkowie zarządów miejskich,
 - b) obywatele, piastujący stanowiska we władzach samorządu gospodarczego oraz w zarządach organizacji gospodarczych i zawodowych, a mianowicie:
 - radcowie izb rolniczych, przemysłowo-handlowych i rzemieślniczych,
 - przewodniczący zarządów cechów oraz oddziałów tych zrzeszeń przemysłowych i rzemieślniczych związków gospodarczych, które objęte są prawem przemysłowem.
 - przewodniczący zarządów kółek rolniczych, zrzeszonych w Związku Izb i Organizacji Rolniczych, wreszcie

przewodniczący zarządów oddziałów (kół) tych pracowniczych organizacji zawodowych, które liczą co najmniej 1.000 członków, płacących składki.

- c) przewodniczący zarządów kół miejscowych (oddziałów, organizacji miejscowych) stowarzyszeń wyższej użyteczności,
- d) członkowie zarządów wyższych szczebli organizacyjnych tych zrzeszeń, które określone są w lit. b) i c).

(2) Prawo wybierania do Senatu z tytułu przewodnictwa lub uczestnictwa w zarządzie zrzeszenia, określonego w ustępie poprzedzającym, służy tylko wówczas, gdy zrzeszenie to bądź odpowiednia jego jednostka organizacyjna działała co najmniej trzy lata przed zarządzeniem wyborów do Senatu.

Art. 3. Prawo wybierania do Senatu nie służy obywatelom, którzy przed dniem zarządzenia wyborów do Izb Ustawodawczych nie ukończyli lat 30, a także obywatelom, niemającym prawa wybierania do Sejmu.

Art. 4. (1) Prawo wybieralności do Senatu służy każdemu obywatelowi, mającemu prawo wybierania do Sejmu, który przed dniem zarządzenia wyborów do Izb ustawodawczych ukończył lat 40.

(2) Kandydować można tylko w jednym wojewódzkim kolegium wyborczem.

R o z d z i a ł III.

ZARZĄDZENIE WYBORÓW.

Art. 5. (1) Wybory do Senatu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej jednocześnie z zarządzeniem wyborów do Sejmu.

(2) Wybór delegatów do wojewódzkich kolegiów wyborczych odbędzie się w niedzielę na dwa tygodnie

przed dniem głosowania do Sejmu; powołanie senatorów w wojewódzkich kolegiach wyborczych — w następną niedzielę po dniu głosowania do Sejmu; powołanie zaś senatorów przez Prezydenta Rzeczypospolitej — w ciągu dni siedmiu od ogłoszenia wyniku wyborów do Senatu.

(3) Akt zarządzenia wyborów do Senatu będzie ogłoszony w Dzienniku Ustaw wraz z kalendarzem wyborczym, zawierającym oznaczenie dni, w których mają być dokonane poszczególne czynności wyborcze.

R o z d z i a ł IV.

WOJEWÓDZKIE KOLEGJA WYBORCZE I ZEBRANIA OBWODOWE.

Art. 6. (1) W każdym województwie i w m. st. Warszawie powstaje jedno wojewódzkie kolegium wyborcze.

(2) Wojewódzkie kolegia wyborcze składają się z delegatów, wybranych na zebraniach obwodowych.

(3) Przewodniczących wojewódzkich kolegiów wyborczych i ich zastępców powołuje Generalny Komisarz Wyborczy, przewodniczących zaś zebrań obwodowych i ich zastępców powołuje przewodniczący okręgowej komisji wyborczej do Sejmu, na której obszarze odbędą się te zebrania.

(4) Przewodniczącymi i ich zastępcami będą osoby, mające prawo wybierania do Senatu.

(5) Przewodniczący wojewódzkich kolegiów wyborczych oraz ich zastępcy powołani będą nie później niż 15 dnia, przewodniczący zaś zebrań obwodowych i ich zastępcy nie później niż 18 dnia po zarządzeniu wyborów do Izb Ustawodawczych.

Art. 7. (1) Przewodniczący wojewódzkich kolegiów wyborczych i przewodniczący zebrań obwodowych czuwają nad powagą tych zgromadzeń.

(2) Uczestnikowi zgromadzenia, zakłócającemu spokój, przewodniczący może udzielić upomnienia, a w razie dalszego niewłaściwego jego zachowania — wykluczyć z posiedzenia.

R o z d z i a ł V.

OBWODY WYBORCZE I SPISY WYBORCÓW.

Art. 8. (1) Każdy powiat dzieli się na obwody wyborcze, liczące 90—120 wyborców do Senatu.

(2) Na każdy obwód przypada jeden delegat do wojewódzkiego kolegium wyborczego.

(3) Podziału powiatu na obwody wyborcze dokonają władze administracji ogólnej.

Art. 9. (1) Władze administracji ogólnej prowadzą spisy wyborców do Senatu oddzielnie dla każdego obwodu wyborczego.

(2) Każdy obywatel, mający prawo wybierania do Senatu, będzie wciągnięty do spisu w obwodzie, w którym zamieszkuje.

(3) Obywatele polscy, zamieszkali na obszarze Wolnego Miasta Gdańska, będą wciągnięci do spisu w obwodach, utworzonych na obszarze m. Gdyni.

Art. 10. (1) Spisy wyborców do Senatu będą co najmniej raz na rok poddawane rewizji.

(2) Jednocześnie ze spisami wyborców poddawany będzie rewizji podział powiatu na obwody wyborcze.

Art. 11. Spisy wyborców do Senatu będą nie później niż 21 dnia po zarządzeniu wyborów do Izby Ustawodawczych przesłane przewodniczącym zebrań obwodowych w dwóch egzemplarzach oraz przewodniczącemu właściwej okręgowej komisji wyborczej do Sejmu — w jednym egzemplarzu.

Art. 12. (1) Spisy wyborców do Senatu będą złożone jednocześnie ze spisami wyborców do Sejmu w lokalu, przeznaczonym na zebrania obwodowe.

(2) Podczas wyłożenia spisów każdy obywatel, mający prawo wybierania do Senatu, może je przeglądać, robić z nich wyciągi oraz wnosić reklamacje na ręce przewodniczącego zebrania obwodowego, który je niezwłocznie załatwi.

(3) Od decyzji przewodniczącego zebrania obwodowego służy odwołanie do przewodniczącego właściwej okręgowej komisji wyborczej do Sejmu.

(4) W postępowaniu reklamacyjnem stosuje się odpowiednio przepisy art. 24—30 ordynacji wyborczej do Sejmu, z tem, że terminy, przewidziane w art. 29 i 30 skraca się o dwa dni.

R o z d z i a ł VI.

PUBLICZNE OGŁOSZENIA.

Art.13. (1) Władze administracji ogólnej nie później niż 21 dnia po zarządzeniu wyborów do Izb Ustawodawczych ogłaszają we wszystkich gminach zapomocą plakatów o podziale powiatu na obwody wyborcze ze wskazaniem lokali, przeznaczonych na zebrania obwodowe.

(2) W tymże terminie przewodniczący zebrania obwodowego poda do wiadomości publicznej w sposób, w danej miejscowości zwyczajem przyjęty, godziny swego urzędowania tudzież termin i miejsce wyłożenia spisu wyborców i wnoszenia reklamacyj.

R o z d z i a ł VII.

WYBÓR DELEGATÓW DO WOJEWÓDZKICH KOLEGJÓW WYBORCZYCH.

Art. 14. (1) Wybór delegatów do wojewódzkich kolegjów wyborczych odbywa się jednego dnia w całym Państwie.

(2) W zebraniach obwodowych biorą udział obywatele, mający prawo wybierania do Senatu, wpisani do spisu wyborców danych obwodów.

(3) Uchwały zebrania obwodowego, przewidziane ustawą niniejszą, są ważne bez względu na ilość obecnych wyborców.

(4) Wszelkie obrady są niedopuszczalne, a uchwały, nieprzewidziane ustawą niniejszą — z mocy samego prawa nieważne.

Art. 15. (1) Po otwarciu zebrania obwodowego przewodniczący powoła z pośród obecnych wyborców trzech sekretarzy, poczem wezwie obecnych do zgłaszania kandydatów na delegata.

(2) Każdy wyborca ma prawo zgłosić jednego kandydata z pośród uprawnionych do udziału w zebraniu.

Art. 16. Przewodniczący podaje do wiadomości zebrania nazwiska zgłoszonych kandydatów, poczem zarządza głosowanie.

Art. 17. (1) Po zarządzeniu głosowania jeden z sekretarzy odczytuje spis wyborców do Senatu, którzy, podchodząc do prezydium, składają głosy.

(2) Karty do głosowania zawierać mają imię i nazwisko jednego ze zgłoszonych kandydatów na delegata.

(3) Karty wypełnione niezgodnie z przepisem ustępu poprzedzającego są nieważne.

Art. 18. (1) Po zamknięciu głosowania sekretarze obliczą głosy.

(2) Wynik głosowania przewodniczący poda zebraniu do wiadomości.

Art. 19. (1) Za wybranego na delegata uważa się kandydata, który uzyskał bezwzględną większość ważnie oddanych głosów.

(2) Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości ważnie oddanych głosów — głosowanie jest nieważne; w tym przypadku przewodniczący zarządzi ponowne zgłaszanie kandydatów na delegata i powtórne głosowanie.

(3) Jeżeli drugie głosowanie nie da również wyniku, przewodniczący zarządzi głosowanie ściślejsze, skreślając jednocześnie z listy zgłoszonych kandydatów na delegata osoby, które w drugim głosowaniu otrzymały najmniejszą ilość głosów, w ten sposób, żeby liczba zgłoszonych kandydatów nie była wyższa od trzech; głosowanie ściślejsze jest ostateczne, przyczem za wybranego na delegata uważa się kandydata, który otrzymał w głosowaniu ściślejszem największą ilość ważnie oddanych głosów; w razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Art. 20. (1) Z przebiegu zebrania obwodowego sporządza się protokół.

(2) Protokół zatwierdza zebranie zwykłą większością głosów.

(3) Każdy uczestnik zebrania może zgłosić sprostowanie do protokołu; nad zgłoszonymi sprostowaniami zebranie głosuje bez dyskusji.

(4) Protokół zebrania obwodowego podpisują przewodniczący i sekretarze.

Art. 21. Po zatwierdzeniu protokołu przewodniczący rozwiąże zebranie, przesyłając niezwłocznie oryginał protokołu przewodniczącemu wojewódzkiego kolegium wyborczego, odpisy zaś protokołu przewodniczącemu właściwej okręgowej komisji wyborczej do Sejmu i wybranemu delegatowi.

Art. 22. (1) Nadzór nad wyborem delegatów do wojewódzkich kolegiów wyborczych sprawują przewodniczący okręgowych komisji wyborczych do Sejmu, na których obszarze odbywają się zebrania obwodowe; przewodniczącym komisji okręgowych służy z tego tytułu prawo unieważnienia wyboru delegata, jeżeli wybór ten został dokonany niezgodnie z prawem, i zarządzenia w ciągu trzech dni od otrzymania protokołu zebrania obwodowego ponownego wyboru delegata w najbliższą niedzielę.

(2) Zarządzenia przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej do Sejmu, wydane w trybie niniejszego artykułu, nie ulegają zaskarżeniu oddzielnie od protestu przeciwko wyborom.

Rozdział VIII.

POWOŁANIE SENATORÓW W WOJEWÓDZKICH KOLEGJACH WYBORCZYCH.

Art. 23. (1) Zebrania wojewódzkich kolegów wyborczych odbywają się jednego dnia w całym Państwie w miastach wojewódzkich.

(2) Uchwały wojewódzkich kolegów wyborczych, przewidziane ustawą niniejszą, są ważne bez względu na ilość obecnych delegatów.

(3) Wszelkie obrady są niedopuszczalne, a uchwały, nieprzewidziane ustawą niniejszą — z mocy samego prawa nieważne.

(4) Celem umożliwienia wszystkim delegatom wzięcia udziału w wojewódzkim kolegium wyborczem służy im prawo bezpłatnego przejazdu państwowemi środkami komunikacji z miejsca pobytu do miasta wojewódzkiego i z powrotem do miejsca zamieszkania.

Art. 24. Po otwarciu zebrania wojewódzkiego kolegium wyborczego, przewodniczący kolegium powoła z pośród obecnych delegatów trzech sekretarzy, poczem kolegium na wniosek przewodniczącego wybierze komisję główną celem ułożenia przez nią listy kandydatów na senatorów.

Art. 25. (1) Komisja główna wojewódzkiego kolegium wyborczego składa się z 15 członków, powołanych zwykłą większością głosów z pośród delegatów obecnych na zebraniu kolegium: przewodniczącym komisji głównej jest z urzędu przewodniczący kolegium.

(2) Obrady komisji głównej są niejawne; uchwały jej zapadają zwykłą większością głosów; przewodniczą-

cy głosuje narówni z innymi członkami; w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

(3) Protokół, zawierający uchwały komisji głównej, prowadzi jeden z sekretarzy kolegium, zaproszony przez przewodniczącego; protokół podpisują przewodniczący i członkowie komisji głównej obecni podczas obrad.

Art. 26. (1) Po wznowieniu zebrania kolegium, przewodniczący ogłosi listę kandydatów na senatorów, ułożoną przez komisję główną.

(2) Na listę może być wpisany tylko kandydat, który wyraził zgodę na kandydowanie, choćby telegraficznie.

(3) Liczba kandydatów na liście, ułożonej przez komisję główną, nie może przewyższać podwójnej ilości mandatów senatorskich, przypadających na dane województwo.

(4) O kolejności umieszczenia kandydatów na liście rozstrzyga przewaga głosów, a w razie równości głosów — los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Art. 27. (1) Po ogłoszeniu listy kandydatów na senatorów, ułożonej przez komisję główną, grupa delegatów, złożona co najmniej z dwudziestu, ma prawo zażądać wpisania na listę również i jej kandydata.

(2) Wniosek o uzupełnienie listy kandydatów ma być zgłoszony na piśmie na ręce przewodniczącego kolegium i wskazywać wyłącznie jednego kandydata na senatora; każdy delegat może podpisać jeden tylko wniosek; do wniosku będzie dołączona zgoda kandydata na kandydowanie.

(3) Przewodniczący kolegium po zapoznaniu się z treścią wniosków i stwierdzeniu, że zgłoszeni kandydaci wyrazili zgodę na kandydowanie, uzupełni odpowiednio listę kandydatów na senatorów, poczem ogłosi ją ponownie, jako ostatecznie ustaloną, zarządzając jednocześnie głosowanie.

(4) Jeżeli liczba kandydatów na liście nie będzie wyższa od ilości mandatów, przypadających na dane województwo, głosowanie nie odbędzie się, a za wybranych uważa się wszystkich zgłoszonych kandydatów na senatorów.

Art. 28. (1) Po zarządzeniu głosowania jeden z sekretarzy odczytuje spis delegatów do wojewódzkiego kolegium wyborczego, którzy, podchodząc do prezydium, składają głosy.

(2) Karty do głosowania zawierać mogą imiona i nazwiska tylu najwyżej z pośród zgłoszonych kandydatów, ile mandatów senatorskich przypada na dane województwo.

(3) Karty wypełnione niezgodnie z przepisem ustępu poprzedzającego są nieważne.

Art. 29. (1) Po zamknięciu głosowania sekretarze obliczą głosy.

(2) Wynik głosowania przewodniczący poda kolegium do wiadomości.

Art. 30. (1) Za wybranych na senatorów uważa się kandydatów, którzy otrzymali w pierwszym głosowaniu głosy większości głosujących; przy ustalaniu liczby głosujących za podstawę bierze się tylko karty ważne.

(2) Jeżeli pierwsze głosowanie nie da wyniku albo wynik tylko częściowy, następuje głosowanie ściślejsze, przyczem skreśla się z listy kandydatów osoby, które w pierwszym głosowaniu otrzymały najmniejsze ilości głosów, w ten sposób, żeby liczba pozostałych kandydatów nie była większa od podwójnej ilości mandatów, pozostałych do obsadzenia; w głosowaniu ściślejszem każdy delegat ma prawo oddać głos na tylu najwyżej kandydatów, ile mandatów pozostało do obsadzenia.

(3) Głosowanie ściślejsze jest ostateczne; za wybranymi w głosowaniu ściślejszem uważa się kandydatów, którzy otrzymali w tem głosowaniu największe ilości ważnie oddanych głosów; w razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Art. 31. Po ukończeniu czynności, przewidzianych w artykule poprzedzającym, kolegium przystąpi do powołania zastępców senatorów w trybie, określonym dla wyboru senatorów.

Art. 32. (1) Z przebiegu zebrania wojewódzkiego kolegium wyborczego sporządza się protokół.

(2) Protokół zatwierdza kolegium zwykłą większością głosów.

(3) Każdy uczestnik zebrania może zgłosić sprostowanie do protokołu; nad zgłoszonymi sprostowaniami kolegium głosuje bez dyskusji.

(4) Protokół podpisują przewodniczący i sekretarze.

Art. 33. Po zatwierdzeniu protokołu przewodniczący rozwiąże zebranie wojewódzkiego kolegium wyborczego, przesyłając niezwłocznie odpis protokołu Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu.

Art. 34. (1) Generalny Komisarz Wyborczy ogłosi w gazecie rządowej wynik wyborów do Senatu jednocześnie z wynikiem wyborów do Sejmu.

(2) Ogłoszenie to będzie zawierać imiona, nazwiska, wiek, zawód i miejsce zamieszkania senatorów, powołanych w wojewódzkich kolegiach wyborczych, ze wskazaniem województwa, w którym zostali wybrani.

Art. 35. (1) Generalny Komisarz Wyborczy nie później niż 3 dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów do Senatu prześle listy wierzytelne senatorom, powołanym w wojewódzkich kolegiach wyborczych.

(2) List wierzytelny ma zawierać: imię, nazwisko, wiek, zawód i miejsce zamieszkania senatora oraz nazwę województwa, w którym został wybrany.

Art. 36. (1) Każdy delegat do wojewódzkiego kolegium wyborczego może w ciągu siedmiu dni od ogłoszenia wyniku wyborów wnieść do Sądu Najwyższego protest przeciwko wyborom w danym województwie; inne osoby mogą wnieść protest tylko na tej podstawie, że skarżona czynność pozbawiła je prawa udziału w postępowaniu wyborczym.

(2) Protest ma być wniesiony na piśmie lub ustnie do protokołu na ręce przewodniczącego wojewódzkiego kolegium wyborczego.

(3) Wniesienie protestu nie pozbawia senatora, zaopatrzonego w list wierzytelny, prawa wykonywania mandatu.

Art. 37. Przewodniczący kolegium nie później niż 10 dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów prześle Sądowi Najwyższemu protest wraz z aktami zaskarżonych czynności, Biuru zaś Senatu — odpis samego protestu.

Art. 38. Przy rozstrzyganiu protestów Sąd Najwyższy stosuje odpowiednio przepisy art. 80—82 ordynacji wyborczej do Sejmu.

Art. 39. (1) W razie unieważnienia wyborów przez Sąd Najwyższy, Minister Spraw Wewnętrznych zarządzi ponowne wybory w ciągu trzydziestu dni od daty wyroku Sądu Najwyższego i ogłosi w Dzienniku Ustaw o terminach, w których mają być dokonane poszczególne czynności wyborcze.

(2) Jeżeli Sąd Najwyższy inaczej nie zarządzi, wojewódzkie kolegium wyborcze dokona ponownego wyboru senatorów i ich zastępców w tym samym składzie delegatów.

R o z d z i a ł IX.

POWOŁANIE SENATORÓW PRZEZ PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

Art. 40. (1) Prezydent Rzeczypospolitej powołuje senatorów z pośród obywateli, mających prawo wybieralności do Senatu.

(2) Akt powołania senatorów będzie przesłany Generalnemu Komisarzowi Wyborczemu, który wyda im w ciągu trzech dni listy wierzytelne.

(3) List wierzytelny ma zawierać imię, nazwisko, wiek, zawód i miejsce zamieszkania senatora oraz powołanie się na akt Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 41. Generalny Komisarz Wyborczy niezwłocznie po otrzymaniu aktu Prezydenta Rzeczypospolitej ogłosi treść aktu w gazecie rządowej.

R o z d z i a ł X.

PRZEPISY, DOTYCZĄCE FUNKCJONARIUSZÓW PUBLICZNYCH I WOJSKA ORAZ POSŁÓW NA SEJM.

Art. 42. (1) Funkcjonariusze państwowi, sędziowie i prokuratorzy oraz pracownicy samorządowi, powołani na senatorów, otrzymują z mocy samego prawa urlop bezpłatny na czas piastowania mandatu senatorskiego; w razie zaś piastowania mandatu w ciągu dziesięciu co najmniej lat w następujących po sobie kadencjach Izby Ustawodawczych będą przeniesieni w stan spoczynku, jeżeli przyjmą mandat do nowowybranego Senatu.

(2) Przepisy niniejszego artykułu nie dotyczą ministrów, podsekretarzy stanu, przedstawicieli dyplomatycznych i profesorów szkół akademickich.

Art. 43. (1) Żołnierze, pełniący czynną służbę wojskową, nie mogą być powoływani na przewodniczących zebrań obwodowych ani na ich zastępców.

(2) Żołnierze zawodowi, powołani na senatorów, będą przeniesieni w stan nieczynny na czas piastowania mandatu senatorskiego; w razie zaś piastowania mandatu w ciągu co najmniej dziesięciu lat w następujących po sobie kadencjach Izby Ustawodawczych, będą przeniesieni w stan spoczynku, jeżeli przyjmą mandat do nowowybranego Senatu.

Art. 44. Poseł na Sejm, powołany na senatora, traci mandat poselski, chyba że w ciągu siedmiu dni od otrzymania listu wierzytelnego złoży mandat senatorski.

R o z d z i a ł X I.

WYGAŚNIĘCIE I UTRATA MANDATU.

Art. 45. (1) Wygaśnięcie mandatu następuje w razie śmierci senatora lub zrzeczenia się mandatu.

(2) Utrata mandatu następuje z mocy samego prawa w przypadkach:

- a) kandydowania na senatora więcej niż w jednym wojewódzkim kolegium wyborczem;
- b) nieuczestniczenia senatora w 15 z kolei posiedzeniach Senatu bez usprawiedliwionego powodu;
- c) odmówienia złożenia ślubowania lub złożenia go z zastrzeżeniem;
- d) przyjęcia mandatu poselskiego;
- e) objęcia płatnej służby państwowej z wyjątkiem stanowiska ministra, podsekretarza stanu, przedstawiciela dyplomatycznego lub profesora szkoły akademickiej;
- f) objęcia stanowiska funkcjonariusza publicznego, jeżeli powołanie na to stanowisko nastąpiło nie na podstawie wyboru albo wniosku organów samorządu terytorjalnego lub gospodarczego;
- g) utraty prawa wybierania do Sejmu.

(3) Senator, skazany nieprawomocnym wyrokiem sądowym na utratę praw publicznych bądź na karę wydalenia z wojska lub marynarki wojennej albo z korpusu oficerskiego, nie może wykonywać mandatu aż do prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

(4) O wygaśnięciu lub utracie mandatu Marszałek Senatu podaje Izbie do wiadomości na najbliższym posiedzeniu.

Art. 46. (1) W razie wygaśnięcia mandatu senatora z wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej lub utraty przezeń mandatu, Prezydent Rzeczypospolitej powoła jego następcę na pozostały okres kadencji.

(2) W razie wygaśnięcia mandatu senatora z wyboru wojewódzkiego kolegium wyborczego lub utraty przezeń mandatu, Generalny Komisarz Wyborczy przyzna mandat jego zastępcy, który uzyskał w kolegium największą ilość głosów; w razie równości głosów rozstrzyga los.

(3) Jeżeli senator, którego mandat wygaśł lub który mandat utracił, nie ma już zastępcy z powodu uprzedniego przyznania mandatu senatorskiego wszystkim zastępcom w danem kolegium albo z innych przyczyn, mandat pozostanie nieobsadzony do końca kadencji.

R o z d z i a ł XII.

KOSZTY WYBORÓW.

Art. 47. Przepisy o kosztach wyborów, zawarte w art. 90 i 92 ordynacji wyborczej do Sejmu, stosuje się odpowiednio w postępowaniu wyborczem, określonym niniejszą ustawą.

R o z d z i a ł XIII.

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE.

Art. 48. Prawo wybierania do Senatu służy czynnym nauczycielom, którzy uzyskali dyplomy (świadectwa), uprawniające do nauczania w publicznych szkołach powszechnych, szkołach średnich ogólnokształcących lub zakładach kształcenia nauczycieli, choćby nie odpowiadali warunkom, określonym w art. 2 ust. (1) pkt. 2).

Art. 49. Warunek trzyletniej działalności zrzeszeń, przewidziany w art. 2 ust. (2), nie obowiązuje przy pierwszych wyborach, które odbędą się na podstawie niniejszej ordynacji wyborczej.

Art. 50. Do czasu wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego jednolitego ustroju samorządu gmin wiejskich, miast i powiatów prawo wybierania do Senatu z tytułu art. 2 ust. (1) pkt. 3) lit. a) służyć będzie w gminach wiejskich, liczących poniżej 3.000 mieszkańców, tylko przelożonym tych gmin.

Art. 51. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Sprawiedliwości, każdemu we właściwym mu zakresie działania.

Art. 52. (1) Ustawa niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Jednocześnie uchyla się ustawę z 28 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 66, poz. 591), zawierającą ordynację wyborczą do Senatu.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów: *W. Stawek*

Minister Spraw Wewnętrznych:

Marjan Zyndram-Kościałkowski

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

O WYBORZE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

Ustawa z dnia 8 lipca 1935 r.

C z ę ś ć I.

Z G R O M A D Z E N I E E L E K T O R Ó W.

R o z d z i a ł I.

ZWOŁANIE ZGROMADZENIA ELEKTORÓW.

Art. 1. (1) Zgromadzenie Elektorów zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej.

(2) W zarządzeniu o zwołaniu Zgromadzenia Elektorów oznaczone będą miejsce i termin Zgromadzenia.

(3) Termin Zgromadzenia ma przypaść nie wcześniej niż na siódmy dzień po ogłoszeniu zarządzenia, nie później jednak, niż na piętnasty dzień przed upływem okresu urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej.

(4) Zarządzenie o zwołaniu Zgromadzenia Elektorów ogłoszone będzie w Dzienniku Ustaw oraz doręczone w odpisach Marszałkom Izby Ustawodawczych.

R o z d z i a ł II.

WYBÓR ELEKTORÓW.

Art. 2. (1) Na trzy dni przed terminem Zgromadzenia Elektorów Sejm i Senat zbiorą się, każdy z osobna, na zaproszenie swych Marszałków celem dokonania wyboru elektorów.

(2) Wszelkie obrady są niedopuszczalne, a uchwały, nieprzewidziane ustawą niniejszą, — z mocy samego prawa nieważne.

Art. 3. (1) Sejm wybiera pięćdziesięciu elektorów, Senat zaś dwudziestu pięciu — w głosowaniu na listy.

(2) Listy kandydatów na elektorów zgłaszane będą na piśmie na ręce Marszałka.

(3) Lista ma być podpisana przez ośmiu co najmniej posłów bądź senatorów.

(4) Liczba kandydatów na liście nie może być wyższa od ilości mandatów elektorskich, przypadających na daną Izbę.

(5) Każdy poseł lub senator może podpisać tylko jedną listę.

Art. 4. (1) W razie zgłoszenia jednej tylko listy kandydatów albo kilku list z ogólną liczbą kandydatów nie większą od ilości mandatów, przypadających na daną Izbę, głosowanie nie odbędzie się, a za wybranych uważa się wszystkich zgłoszonych kandydatów.

(2) W razie zgłoszenia kilku list o łącznej liczbie kandydatów, większej od ilości mandatów, przypadających na daną Izbę, Marszałek zarządzi odczytanie list i głosowanie.

Art. 5. (1) Po zarządzeniu głosowania jeden z sekretarzy odczytuje spis posłów bądź senatorów, którzy podchodząc do Prezydium składają głosy.

(2) Każdy poseł lub senator może oddać głos tylko na jedną listę.

(3) Karta do głosowania ma zawierać nazwiska co najmniej czołowego kandydata.

Art. 6. (1) Po zamknięciu głosowania sekretarze obliczą głosy i dokonają podziału mandatów w sposób następujący:

(2) Liczby głosów ważnych, oddanych na poszczególne listy, dzieli się przez 4; każda lista otrzymuje ilość mandatów równą ilorazowi, przyczem ułamków nie bierze się w rachubę.

(3) Pozostałą ilość mandatów otrzymuje lista, która uzyskała bezwzględną większość głosów; gdyby żadna lista większości tej nie uzyskała, otrzymują po jednym z pozostałych mandatów listy, na które oddano największą liczbę głosów.

(4) Gdyby w wyniku podziału łączna ilość mandatów, przypadających poszczególnym listom w Sejmie, wyniosła ponad 50, rozstrzygnie los, którym listom będą odjęte mandaty, przewyższające tę liczbę.

Art. 7. (1) Mandaty, przypadające poszczególnej liście, otrzymują kandydaci według kolejności, w której umieszczeni są na liście.

(2) Jeżeli kandydata wybrano z kilku list — los rozstrzyga, z której listy otrzymuje mandat.

Art. 8. Wynik wyborów Marszałek poda Izbie do wiadomości i zawiadomi niezwłocznie elektorów o wyborze.

Art. 9. Elektora nie można pozbawić wolności w okresie czasu od wyboru do wygaśnięcia mandatu.

Art. 10. Elektorom służy prawo bezpłatnego przejazdu państwowymi środkami komunikacji od miejsca pobytu do miejsca siedziby Zgromadzenia Elektorów i z powrotem do miejsca zamieszkania.

R o z d z i a ł III.

WYBÓR KANDYDATA NA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ PRZEZ ZGROMADZENIE ELEKTORÓW.

Art. 11. (1) Zgromadzenie Elektorów zajmuje się wyłącznie wyborem kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Wszelkie obrady są niedopuszczalne, a uchwały, nieprzewidziane ustawą niniejszą — z mocy samego prawa nieważne.

Art. 12. Zgromadzeniu Elektorów przewodniczy Marszałek Senatu, w razie zaś jego nieobecności lub sprawowania przezeń zastępczo funkcji Prezydenta Rzeczypospolitej — Marszałek Sejmu; nadto w skład Prezydium wchodzi trzech sekretarze, powołani z pośród elektorów przez zgromadzenie na wniosek Przewodniczącego.

Art. 13. (1) Przewodniczący czuwa nad powagą Zgromadzenia Elektorów.

(2) Elektorowi zakłócającemu spokój Przewodniczący może udzielić upomnienia, a w razie dalszego niewłaściwego zachowania się elektora — wykluczyć go z posiedzenia.

Art. 14. (1) Do prawomocności uchwał Zgromadzenia Elektorów niezbędna jest obecność Przewodniczącego i co najmniej połowy ustawowej liczby elektorów.

(2) W razie stwierdzenia przez Przewodniczącego z własnej inicjatywy lub na żądanie jednego z elektorów braku quorum, Przewodniczący odroczy posiedzenie na czas, który sam oznaczy, jednak nie dłuższy niż 24 godziny.

Art. 15. Na posiedzeniu Zgromadzenia Elektorów mogą być obecni wyłącznie elektorzy.

Art. 16. (1) Posiedzenie Zgromadzenia Elektorów rozpoczyna się od złożenia przez elektorów ślubowania następującej treści:

„Ślubuję uroczyście i zaręczam honorem, że przy wyborze kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej kierować się będę troską o dobro Państwa Polskiego”.

(2) Odmowa ślubowania, lub ślubowanie z zastrzeżeniem równoznaczne jest z odmową uczestniczenia w Zgromadzeniu Elektorów.

Art. 17. (1) Po złożeniu ślubowania przez elektorów, Przewodniczący wezwie obecnych do zgłaszania na piśmie kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Zgłoszenie ma być podpisane przez ośmiu co najmniej elektorów.

(3) Każdy elektor może podpisać tylko jedno zgłoszenie.

Art. 18. Przewodniczący podaje do wiadomości Zgromadzenia nazwiska zgłoszonych kandydatów, poczem zarządza głosowanie.

Art. 19. (1) Po zarządzeniu głosowania jeden z sekretarzy odczytuje spis elektorów, którzy, podchodząc do Prezydium, składają głosy.

(2) Karty do głosowania zawierać mają imię i nazwisko jednego ze zgłoszonych kandydatów.

Art. 20. (1) Po zamknięciu głosowania sekretarze obliczą głosy.

(2) Wynik głosowania Przewodniczący poda Zgromadzeniu do wiadomości.

Art. 21. Za wybranego uważa się kandydata, który uzyskał bezwzględną większość ważnie oddanych głosów.

Art. 22. (1) Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości ważnie oddanych głosów, Przewodniczący zarządzi powtórne głosowanie, przyczem kandydat, który otrzymał naj-

mniejszą liczbę głosów w pierwszym głosowaniu, będzie wyłączony od wyboru.

(2) Jeżeli i drugie głosowanie nie da wyniku, zarządza się trzecie, a w razie potrzeby i dalsze, przyczem przy każdym następnym głosowaniu wyłącza się tego z kandydatów, który w poprzednim uzyskał najmniejszą liczbę głosów.

(3) Jeżeli kilku kandydatów uzyskało tę samą najmniejszą liczbę głosów — los rozstrzyga, którego z nich wyłączy się od wyboru.

(4) Jeżeli kandydaci otrzymali równą liczbę głosów — zarządza się głosowanie powtórne; jeżeli powtórne głosowanie da ten sam wynik — los rozstrzyga, którego z kandydatów wyłączy się od wyboru.

Art. 23. Imię i nazwisko wybranego kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Przewodniczący podaje Zgromadzeniu do wiadomości.

Art. 24. (1) Z przebiegu Zgromadzenia Elektorów sporządza się protokół.

(2) Protokół zatwierdza Zgromadzenie Elektorów zwykłą większością głosów.

(3) Każdy elektor może zgłosić na piśmie sprostowania do protokołu; nad zgłoszonymi sprostowaniami Zgromadzenie głosuje bez dyskusji.

Art. 25. Po zatwierdzeniu protokołu Przewodniczący zamknie posiedzenie Zgromadzenia Elektorów, wręczając niezwłocznie odpis protokołu Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 26. O wyniku wyborów Przewodniczący Zgromadzenia Elektorów złoży sprawozdanie ustępującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Art. 27. (1) Prezes Rady Ministrów oznajmi o dokonanych wyborach kandydatowi na Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Jeżeli kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej w ciągu trzech dni nie przyjmie wyboru, Prezes Rady Ministrów zawiadomi o tem Przewodniczącego Zgroma-

dzenia, który wyznaczy niezwłocznie posiedzenie w celu wyboru innego kandydata.

Art. 28. Jeżeli ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej złoży na ręce Prezesa Rady Ministrów oświadczenie na piśmie, że nie zamierza skorzystać z prawa wskazania kandydata albo w przepisany termin siedmiodniowym nie wskaże innego kandydata — Prezes Rady Ministrów ogłosi o tem w Dzienniku Ustaw, stwierdzając jednocześnie, że postępowanie wyborcze zostało ukończone, i że kandydat Zgromadzenia Elektorów został obrany na Prezydenta Rzeczypospolitej.

C z ę ś ć II.

G Ł O S O W A N I E P O W S Z E C H N E.

R o z d z i a ł I.

WSKAZANIE KANDYDATA NA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ PRZEZ USTĘPUJĄCEGO PREZYDENTA.

Art. 29. Ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej, korzystając z prawa wskazania przez siebie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej, zarządzi głosowanie powszechne w ciągu siedmiu dni od wyboru kandydata przez Zgromadzenie Elektorów.

Art. 30. (1) Akt zarządzenia głosowania powszechnego będzie ogłoszony w Dzienniku Ustaw i ma zawierać:

- a) oznaczenie dnia głosowania;
- b) imiona i nazwiska kandydatów, wskazanych przez ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej i przez Zgromadzenie Elektorów.

(2) Głosowanie ma się odbyć w niedzielę, nie później niż trzydziestego dnia po zarządzeniu głosowania powszechnego.

R o z d z i a ł II.

PRAWO WYBIERANIA.

Art. 31. W głosowaniu powszechnem biorą udział obywatele bez różnicy płci, którzy przed dniem zarządzenia głosowania powszechnego ukończyli lat 24 i nie są pozbawieni prawa wybierania do Sejmu.

Art. 32. (1) Każdy wyborca otrzyma legitymację wyborczą od przełożonego gminy, w której zamieszkuje w przededniu zarządzenia głosowania powszechnego.

(2) Legitymacje wyborcze będą wystawione w ciągu piętnastu dni od zarządzenia głosowania powszechnego i doręczone wyborcom najpóźniej dziewiątego dnia przed dniem głosowania.

(3) Obywatelom polskim, zamieszkałym w przededniu zarządzenia głosowania powszechnego na obszarze Wolnego Miasta Gdańska, legitymacje wyborcze wystawi Komisarz Rządu w Gdyni.

Art. 33. (1) Każdy obywatel, mający prawo uczestniczenia w głosowaniu powszechnem, może najpóźniej szóstego dnia przed dniem głosowania wnieść reklamację do przełożonego gminy z powodu niedoręczenia legitymacji wyborczej uprawnionemu do głosowania.

(2) Reklamacje wnoszone będą na piśmie lub ustnie do protokołu ze wskazaniem dowodów.

(3) Reklamacje będą załatwiane niezwłocznie; w razie potrzeby przełożony gminy może zażądać przedłożenia a także uzupełnienia dowodów.

Art. 34. Wyborcy, któremu, pomimo reklamacji, nie doręczono legitymacji wyborczej najpóźniej czwartego dnia przed dniem głosowania, służy zażalenie do władzy, sprawującej bezpośredni nadzór nad czynnościami przełożonego gminy z zakresu administracji rządowej.

R o z d z i a ł III.

GENERALNY KOMISARZ WYBORCZY I KOMISJE WYBORCZE.

Art. 35. Głosowanie powszechne przeprowadzają:

- a) Generalny Komisarz Wyborczy;
- b) Państwowa Komisja Wyborcza;
- c) wojewódzkie komisje wyborcze;
- d) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 36. (1) Państwowa Komisja Wyborcza składa się:

- a) Z Generalnego Komisarza Wyborczego, jako przewodniczącego;
- b) z sześciu członków, powołanych w połowie przez ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej, a w połowie przez Przewodniczącego Zgromadzenia Elektorów.

(2) Członkowie Komisji Państwowej powołani będą nie później niż siódmego dnia po zarządzeniu głosowania powszechnego.

(3) Jednocześnie powołani będą w tym samym trybie i liczbie zastępcy członków Komisji Państwowej.

Art. 37. Wojewódzkie komisje wyborcze powołane będą z zastosowaniem przepisów ordynacji wyborczej do Sejmu o powoływaniu komisji okręgowych, obwodowe zaś komisje wyborcze — z zastosowaniem przepisów o powoływaniu komisji okręgowych, obwodowe zaś komisje wyborcze — z zastosowaniem przepisów o powoływaniu komisji obwodowych.

Art. 38. Mandaty przewodniczących i członków komisji wyborczych wygasają z mocy samego prawa z ukończeniem czynności, zleconych tym komisjom.

Art. 39. (1) Do ważności uchwał komisji wyborczych niezbędna jest obecność przewodniczącego oraz co najmniej połowy członków,

(2) Uchwały zapadają zwykłą większością głosów; przewodniczący głosuje narówni z innymi członkami, w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Art. 40. (1) Jeden z członków komisji prowadzi protokół obrad.

(2) Protokoły podpisują przewodniczący oraz członkowie komisji, obecni na posiedzeniu.

Art. 41. (1) Nadzór nad czynnościami wojewódzkich komisji wyborczych i ich przewodniczących sprawuje Generalny Komisarz Wyborczy, a nad czynnościami obwodowych komisji wyborczych — przewodniczący wojewódzkiej komisji wyborczej.

(2) Nadzór uprawnia do żądania wyjaśnień, uchylania sprzecznych z prawem uchwał komisji lub żądania usunięcia dostrzeżonych uchybień.

(3) Zarządzenia nadzorcze nie ulegają zaskarżeniu oddzielnie od protestu przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 42. (1) Przy każdej wojewódzkiej komisji wyborczej ustanowieni będą dwaj komisarze wyborczy, powołani nie później niż dziesiątego dnia po zarządzeniu głosowania powszechnego, jeden — przez ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej, drugi — przez Przewodniczącego Zgromadzenia Elektorów.

(2) Komisarzom służy prawo obecności na posiedzeniach komisji wyborczych i żądania odpisów protokołów tych komisji.

Art. 43. (1) Władze administracji ogólnej nie później niż dziewiątego dnia przed dniem głosowania ogłaszają we wszystkich gminach zapomocą plakatów o lokalach obwodowych komisji wyborczych tudzież o dniu i godzinach głosowania.

(2) W tymże terminie przełożony gminy podaje do wiadomości publicznej w sposób, w danej miejscowości zwyczajem przyjęty, termin i miejsce wnoszenia reklamacji z powodu niedoręczenia legitymacji wyborczej.

R o z d z i a ł IV.

GŁOSOWANIE.

Art. 44. Głosowanie odbywa się jednego dnia w całym Państwie.

Art. 45. Akt głosowania przeprowadza obwodowa komisja wyborcza z zastosowaniem przepisów ordynacji wyborczej do Sejmu o głosowaniu, jeżeli ustawa niniejsza inaczej nie stanowi.

Art. 46. Podczas aktu głosowania i ustalania jego wyniku w lokalu wyborczym mogą być obecni mężowie zaufania, zgłoszeni po jednym na obwód przez każdego z komisarzy wyborczych.

Art. 47. Głosowanie odbywa się w następujący sposób: wyborca wręcza przewodniczącemu swą legitymację wyborczą; po oderwaniu odcinka kontrolnego przewodniczący zwraca wyborcy legitymację wyborczą i daje mu kopertę urzędową oraz kartę do głosowania, wyborca znaczy następnie kreską na karcie nazwisko kandydata, na którego pragnie oddać głos, poczem po włożeniu karty do koperty wręczy kopertę przewodniczącemu, który w obecności wyborcy wrzuci ją do urny.

Art. 48. (1) Karty do głosowania będą sporządzone z białego papieru i opatrzone pieczęcią wojewódzkiej komisji wyborczej.

(2) Karta do głosowania ma zawierać jedynie odbite sposobem mechanicznym nazwę województwa oraz imiona i nazwiska obydwóch kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej tudzież objaśnienie dla wyborcy o sposobie wypełniania karty.

(3) Wzór karty do głosowania zawiera załącznik do ustawy niniejszej.

R o z d z i a ł V.

USTALENIE WYNIKU GŁOSOWANIA W OBWODZIE.

Art. 49. Obwodowa komisja wyborcza niezwłocznie po zamknięciu głosowania obliczy — na podstawie odcinków kontrolnych legitymacyj wyborczych — liczbę głosujących oraz ustali wynik głosowania w obwodzie w sposób przewidziany w ordynacji wyborczej do Sejmu.

Art. 50. (1) Nieważność karty do głosowania stwierdza obwodowa komisja wyborcza.

(2) Nieważne są:

- a) karty do głosowania, wrzucone do urny bez kopert bądź w kopertach nieurzędowych;
- b) karty, nieopatrzone pieczęcią wojewódzkiej komisji wyborczej;
- c) karty, niewypełnione lub wypełnione niezgodnie z przepisami art. 47.

Art. 51. (1) Obwodowa komisja wyborcza sporządza protokół ze swoich czynności.

(2) Protokół ma zawierać:

- a) liczbę głosujących;
- b) ilość głosów kwestjonowanych;
- c) ilość głosów nieważnych;
- d) ilość głosów ważnych, oddanych na każdego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej.

(3) Protokół wraz z arkuszami obliczenia głosów, odcinkami kontrolnymi legitymacyj wyborczych oraz kartami, oddanymi podczas głosowania, opakowanymi w sposób, określony w ordynacji wyborczej do Sejmu, przesłany będzie niezwłocznie wojewódzkiej komisji wyborczej.

(4) Każdy z obecnych podczas ustalania wyniku głosowania w obwodzie może zgłosić uwagi do protokołu lub przesłać je na piśmie wojewódzkiej komisji wyborczej.

R o z d z i a ł VI.

USTALENIE WYNIKU GŁOSOWANIA W WOJEWÓDZTWIE.

Art. 52. (1) Wojewódzka komisja wyborcza w trzecim dniu po głosowaniu przystąpi do ustalenia wyniku głosowania w województwie.

(2) Czynności te wojewódzka komisja wyborcza rozpocznie od zbadania uchwał obwodowych komisji wyborczych o ważności lub nieważności kwestjonowanych kart do głosowania i, stosownie do uchwał własnych, ustali ostatecznie wynik głosowania w poszczególnych obwodach.

(3) Nadto wojewódzka komisja wyborcza poprawi jawne błędy arytmetyczne w obliczeniach, o innych zaś uchybieniach uczyni wzmiankę w protokóle.

(4) Wojewódzka komisja wyborcza może, w razie potrzeby, wezwać przewodniczących obwodowych komisji wyborczych do udzielenia wyjaśnień.

Art. 53. (1) Po ukończeniu czynności, przewidzianych w artykule poprzedzającym, wojewódzka komisja wyborcza sporządzi dla całego województwa w dwóch egzemplarzach zestawienie następujących liczb:

- a) głosujących,
- b) głosów nieważnych,
- c) głosów ważnych, oddanych na każdego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Arkusze zestawienia będą podpisane przez przewodniczącego i obecnych członków komisji oraz załączone do protokołu.

Art. 54. (1) Wojewódzka komisja wyborcza sporządzi protokół ze swoich czynności.

(2) Protokół wraz z arkuszami zestawienia oraz protokołami obwodowych komisji wyborczych i uwagami do tych protokołów przesłany będzie niezwłocznie Pań-

stwowej Komisji Wyborczej, reszta zaś akt — miejscowemu sądowi okręgowemu.

(3) Każdy z obecnych podczas ustalania wyników głosowania w województwie może zgłosić uwagi do protokołu lub przesłać je Państwowej Komisji Wyborczej.

R o z d z i a ł VII.

USTALENIE WYNIKU GŁOSOWANIA POWSZECHNEGO.

Art. 55. (1) Państwowa Komisja Wyborcza w piątym dniu po głosowaniu przystąpi do ustalenia wyniku głosowania powszechnego.

(2) Czynność tę Państwowa Komisja Wyborcza rozpocznie od rozpatrzenia uwag do protokółów wojewódzkich komisji wyborczych.

(3) Gdyby uchwały wojewódzkiej komisji wyborczej, zakwestjonowane przez członka tej komisji lub komisarza wyborczego, były niezgodne z przepisami ustawy, Komisja Państwowa sprostuje odpowiednio wyniki głosowania.

(4) Nadto Państwowa Komisja Wyborcza może w razie potrzeby, wezwać przewodniczących wojewódzkich komisji wyborczych do udzielenia wyjaśnień.

Art. 56. (1) Po ukończeniu czynności, przewidzianych w artykule poprzedzającym, Państwowa Komisja Wyborcza sporządzi w dwóch egzemplarzach dla każdego województwa i całego Państwa zestawienie następujących liczb:

- a) głosujących,
- b) głosów nieważnych,
- c) głosów ważnych, oddanych na każdego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Jeden arkusz zestawienia, podpisany przez przewodniczącego i obecnych członków komisji, będzie za-

łączony do protokołu, drugi zaś — przesłany Głównemu Urzędowi Statystycznemu.

Art. 57. (1) Po ustaleniu wyniku głosowania powszechnego, Państwowa Komisja Wyborcza stwierdzi wybór Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Za obranego na Prezydenta Rzeczypospolitej uznany będzie kandydat, który otrzymał większość głosów ważnych, oddanych w całym Państwie.

(3) Gdyby obaj kandydaci na Prezydenta Rzeczypospolitej otrzymali równą liczbę głosów, o wyborze rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.

R o z d z i a ł VIII.

SPRAWDZENIE WAŻNOŚCI GŁOSOWANIA POWSZECHNEGO.

Art. 58. (1) Każdy z członków Państwowej Komisji Wyborczej może przed zamknięciem posiedzenia Komisji zgłosić do protokołu protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) W razie zgłoszenia protestu, przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej odroczy posiedzenie Komisji do czasu rozpoznania protestu, przesyłając niezwłocznie protokół Komisji Sądowi Najwyższemu.

Art. 59. (1) Protesty przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej rozpoznaje Sąd Najwyższy w ciągu pięciu dni od zgłoszenia na posiedzeniu jawnem z udziałem prokuratora i zgłaszających protesty, jeżeli się stawiają na rozprawę.

(2) O terminie rozprawy Sąd Najwyższy ogłosi za pomocą wokandy, wywieszzonej w lokalu Sądu, nikogo na rozprawę nie wzywając.

Art. 60. (1) Sąd Najwyższy na skutek protestu unieważni wybór Prezydenta Rzeczypospolitej:

- a) jeżeli zostanie stwierdzone, że dopuszczono się przy głosowaniu powszechnem przestępstw przeciwko głosowaniu w sprawach publicznych;
- b) jeżeli głosowanie powszechne przeprowadzone zostało niezgodnie z przepisami ustawy.

(2) Unieważnienie wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej może nastąpić jedynie w przypadku, gdy popełnione przestępstwo lub uchybienie mogło wpłynąć na wynik głosowania powszechnego w całym Państwie.

(3) Sąd Najwyższy może poza tem sprostować wynik głosowania powszechnego, ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą niezgodnie z przepisami ustawy.

Art. 61. W razie unieważnienia wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego ogłosi wyrok w gazecie rządowej.

Art. 62. (1) Ponowne głosowanie powszechne odbędzie się w najbliższą niedzielę po ogłoszeniu wyroku.

(2) Komisje wyborcze przeprowadzą ponowne głosowanie powszechne na podstawie tych samych legitymacyj wyborczych w dotychczasowym, w miarę możliwości, składzie swych członków.

R o z d z i a ł IX.

OGŁOSZENIE O WYBORZE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

Art. 63. (1) Generalny Komisarz Wyborczy ogłosi w Dzienniku Ustaw o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej niezwłocznie po uprawomocnieniu się uchwały Państwowej Komisji Wyborczej, ustalającej wynik głosowania powszechnego, stwierdzając jednocześnie, że postępowanie wyborcze zostało ukończone.

(2) W tymże terminie Generalny Komisarz Wyborczy prześle w dwóch egzemplarzach odpis protokołu

Państwowej Komisji Wyborczej Prezesowi Rady Ministrów, który doręczy go nowoobranemu i ustępującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

R o z d z i a ł X.

OCHRONA OSOBY I CZCI KANDYDATA NA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

Art. 64. Kandydaci na Prezydenta Rzeczypospolitej pozostają w okresie czasu do dnia objęcia urzędu przez nowoobranego Prezydenta pod ochroną prawa, służącą Prezydentowi Rzeczypospolitej.

R o z d z i a ł XI.

ŚRODKI PRZYMUSOWE. KOSZTY GŁOSOWANIA POWSZECHNEGO.

Art. 65. Przepisy o środkach przymusowych i o kosztach wyborów, zawarte w ordynacji wyborczej do Sejmu, stosuje się odpowiednio w postępowaniu wyborczem, określonym niniejszą ustawą.

C z ę ś ć III.

O B J Ę C I E U R Z Ę D U P R E Z Y D E N T A R Z E C Z Y P O S P O L I T E J.

Art. 66. (1) Nowoobраниy Prezydent Rzeczypospolitej obejmuje urząd w ostatnim dniu okresu urzędowania ustępującego Prezydenta; w razie wcześniejszego zgonu lub zrzeczenia się urzędu przez ustępującego Prezydenta — nowoobраниy Prezydent Rzeczypospolitej. obejmuje urząd niezwłocznie.

(2) W przypadkach, przewidzianych w art. 21—22 ustawy konstytucyjnej, nowoobраниy Prezydent Rzeczypospolitej obejmie urząd niezwłocznie po ukończeniu postępowania wyborczego.

(3) W razie opróżnienia się urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej podczas wojny, następca Prezydenta obejmie niezwłocznie urząd Prezydenta Rzeczypospolitej.

(4) Akt objęcia urzędu będzie ogłoszony w Dzienniku Ustaw.

C z ę ś ć IV.

PRZEPISY KOŃCOWE.

Art. 67. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz Ministrom Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, każdemu we właściwym mu zakresie działania.

Art. 68. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Jednocześnie uchyla się ustawę z dnia 27 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 66, poz. 596), zawierającą Regulamin Zgromadzenia Narodowego.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów: *W. Sławek*

Minister Spraw Wewnętrznych:

Marjan Zyndram-Kościałkowski

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

WOJEWÓDZTWO WILEŃSKIE

Wskaż kandydata, na którego głosujesz, stawiając w kratce z prawej strony obok jego nazwiska kreskę. Kartę włóż do koperty i oddaj przewodniczącemu komisji wyborczej.

miejsce pieczęci:

1. STANISŁAW ŻÓŁKIEWSKI

2. STEFAN CZARNECKI

U S T A W A

z dnia 1 lipca 1926 r.

o stosunkach służbowych nauczycieli

(Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530 rok 1926) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych rozporządzeniami Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 592), z dnia 21 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 773) i z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660).

UWAGA: Po każdym artykule podano przepisy wykonawcze Ministra W. R. i O. P. do ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli, cytowano Dzienniki Ustaw lub Dzienniki urzędowe Ministerstwa W. R. i O. P., przyczem poprawiono numerację artykułów — zgodnie z tekstem z roku 1932 Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 773 — oraz opuszczono zbędne postanowienia dziś nieobowiązujące.

R o z d z i a ł I.

Postanowienia wstępne.

Art. 1. Przepisy ustawy niniejszej stosują się do nauczycieli szkół państwowych i publicznych, podległych Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczne-

go, — z wyjątkiem nauczycieli szkół akademickich i szkół uznanych za równorzędne ze szkołami akademickimi.

Postanowieniom ustawy niniejszej nie podlegają natomiast osoby, pełniące służbę nauczycielską na podstawie umowy (nauczyciele kontraktowi). Zasady umów dla nauczycieli tej kategorii określi rozporządzenie Ministra.

Przepisom ustawy niniejszej, mówiącym o nauczycielach, podlegają również wychowawczynie ochronek, asystenci i instruktorzy szkolni oraz dyrektorzy i kierownicy szkół, jeżeli ustawa niniejsza inaczej nie stanowi.

Przez nauczycieli rozumieć należy także nauczycielki, asystentki i instruktorki, przez dyrektorów i kierowników — także przełożone i kierowniczk.

Do art. 1. — Na obszarze Śląska ustawa o stosunku służbowym nauczycieli obowiązuje od dnia 1 grudnia 1927. (Dz. U. śląskich Nr. 22, poz. 40, r. 1927).

Art. 2. Stosunek służbowy nauczycieli, podlegających ustawie niniejszej, ma charakter publiczno- prawny, może być zmieniony, zawieszony lub rozwiązany wyłącznie przy zastosowaniu przepisów prawa publicznego, a w szczególności postanowień niniejszej ustawy.

R o z d z i a ł I I .

Zawiązanie stosunku służbowego. Ustalenie.

Art. 3. Stosunek służbowy nauczyciela zawiązuje się przez mianowanie z chwilą doręczenia pisma nominacyjnego. W piśmie nominacyjnem wymienia się stanowisko, szkołę, miejscowość, tytuł urzędowy, normy uposażenia służbowego oraz władzę, u której mianowany ma się zgłosić celem objęcia obowiązków służbowych.

Nauczycieli mianuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, lub też upoważniona przez niego władza szkolna.

Do art. 3. I — Instrukcja — w brzmieniu Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 10, poz. 168, r. 1928.

Do Instrukcji — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Mianowania nauczycieli na podstawie art. 3 dokonywują:

a) na stanowisko wychowawczyni ochronki — inspektor szkolny;

b) na stanowisko nauczyciela publicznej szkoły pow.: inspektor szkolny — w m. st. Warszawie oraz na obszarze województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego;

Rada szkolna powiatowa — na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego;

kurator — na obszarze województw: nowogrodzkiego, poleskiego, pomorskiego, poznańskiego, wileńskiego i wołyńskiego;

wojewoda — na obszarze województwa śląskiego;

c) na stanowisko tymczasowego nauczyciela szk. średniej ogólnokształcącej, seminarjum nauczycielskiego — kurator Okręgu szkolnego;

d) na stanowiska nauczycielskie w innych szkołach ta władza, której dana szkoła podlega bezpośrednio.

Mianowania dokonywują wyżej wymienione władze przez wystawienie pisma nominacyjnego według wzoru podanego w załączniku Nr. 1.

Nauczyciel lub kierownik szkoły, podległej bezpośrednio inspektorowi szkolnemu, dla objęcia służby winien zgłosić się u inspektora szkolnego.

Nauczyciel każdej innej szkoły — winien zgłosić się u dyrektora, względnie kierownika szkoły, dyrektor zaś lub kierownik tej szkoły u tej władzy, której szkoła bezpośrednio podlega.

II — Rozp. Min. W. R. i O. P. Dz. Urz. Nr. 5, poz. 95, r. 1933:

Upoważnia się: 1) Kuratorów Okr. Szk. (Wojewodę śląskiego i Kuratora Liceum Krzemienieckiego — do mianowania nauczycieli szkół bezpośrednio im podległych, oraz Kierowników szkół pośrednio im podległych z tem, że mianowanie kierowników szkół specjalnych nastąpić może tylko po uprzednim uzyskaniu zgody Ministra.

2) Inspektorów szkolnych — do mianowania nauczycieli podległych im: szkół z pośród kandydatów, zakwalifikowanych przez właściwego Kuratora Okręgu Szkolnego (Wojewodę śląskiego).

Art. 4. Nauczycielem może być mianowany obywatel polski o nieskazitelną przeszłość, posiadający zdolność

do działań prawnych, który wykaże się dowodami, stwierdzającymi wymagane dla danej kategorii szkół kwalifikacje zawodowe, posiada odpowiednie do zawodu warunki fizyczne, oraz władza poprawnie językiem polskim w słowie i piśmie.

Nauczyciele religii poza warunkami, wskazanymi wyżej w ustępie poprzednim, posiadać powinni zezwolenie swej władzy duchownej, o ile wymagają tego właściwe przepisy kościelne lub wyznaniowe.

Nie mogą być mianowane osoby, karane sądownie za działalność na szkodę Państwa, za przestępstwa, popełnione z chęci zysku lub przeciw obyczajności publicznej.

Do art. 4. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462. r. 1928.

(4) Jeżeli kandydat na nauczyciela obejmuje stanowisko nauczycielskie najdalej w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu państwowego zakładu kształcenia nauczycieli, wówczas fakt wystawienia mu świadectwa o ukończeniu tego zakładu należy uważać za dowód nieskazitelnej przeszłości kandydata. We wszystkich innych wypadkach władza szkolna przed zamianowaniem kandydata winna zwrócić się do właściwych władz administracji ogólnej o opinię co do przeszłości kandydata.

(5) O posiadaniu zdolności do działań prawnych oraz o tem, że nie zachodzą okoliczności, wymienione w art. 5 ustawy, kandydat winien złożyć stosowne oświadczenie przy podaniu o stanowisko nauczycielskie. W razie stwierdzenia po zamianowaniu, iż oświadczenie to było niezgodne z istotnym stanem rzeczy, należy zastosować postanowienia art. 66 ustawy.

O tem, że kandydat nie był karany sądownie za przestępstwa wymienione w ustępie ostatnim art. 4, władze szkolne winny upewnić się drogą korespondencji z władzami sądowymi, prowadzącymi rejestry karne.

W razie konieczności natychmiastowego zamianowania kandydata władze szkolne mogą i w tym wypadku oprzeć się na pisemnem oświadczeniu jego, nie uwalnia ich to jednak od obowiązku stwierdzenia za pośrednictwem władz sądowych prawdziwości tego oświadczenia i w razie potrzeby zastosowania postanowień art. 66.

(6) Do podania o stanowisko nauczycielskie należy dołączyć świadectwo lekarza urzędowego o przydatności fizycznej do zawodu nauczycielskiego. Data badania lekarskiego, na podstawie którego zostało wystawione powyższe

świadcstwo, nie może poprzedzać więcej niż o 3 miesiące daty podania kandydata o stanowisko.

Lekarz urzędowy (powiatowy, lekarz Urzędu Zdrowia Komisarjatu Rządu w Warszawie) dokonywa badania lekarskiego kandydata do służby nauczycielskiej tylko na żądanie władz szkolnych. Kandydat, mający wymagane kwalifikacje zawodowe i ubiegający się o stanowisko nauczycielskie w szkole niepodlegającej władzy szkolnej I instancji, właściwej dla miejsca zamieszkania kandydata, ma prawo zgłosić się do tej władzy i prosić ją o skierowanie do pełniącego służbę na tym terenie lekarza urzędowego dla zbadania przydatności fizycznej do zawodu. Urzędowe świadectwo lekarskie winno być w zamkniętej kopercie przesłane przez lekarza urzędowego bezpośrednio tej władzy szkolnej, do której kandydat wniósł podanie o przyjęcie na stanowisko nauczycielskie.

Świadectwa o przydatności fizycznej do zawodu nauczycielskiego powinny być wydawane ściśle według następującego schematu.

ŚWIADECTWO LEKARSKIE

o przydatności fizycznej do zawodu nauczycielskiego.

Po stwierdzeniu na podstawie tożsamości osoby zaświadczam, iż p. lat zbadany (a) przeze mnie w dniu nie wykazał (a) żadnych zбоcezeń w organizmie, któreby uniemożliwiały mu (jej) pracę nauczycielską, specjalnie nie stwierdziłem u niego (niej):

1) rażącego oko wyglądu zewnętrznego, wydatnych kalectw i ułomności, wybitnych zniekształceń i zeszpecień twarzy, tików i grymasów,

2) ciężkiej nieuleczalnej choroby skórnej, niezaskłoniętej części ciała, przykrej woni z ust i z nosa,

3) rozwiniętej albo rozwijającej się poważnej choroby organicznej narządów wewnętrznych, zwłaszcza gruźlicy zewnętrznej lub wewnętrznej, nie wyrównanej wady serca,

4) zaburzeń mowy (jąkania, seplenienia, bełkotania), trudności w pisaniu (stałego drżenia rąk, kurczu pisarskiego),

5) wybitnego, nie dającego się naprawić za pomocą szkieł upośledzenia wzroku i upośledzenia słuchu,

6) zaburzeń w układzie nerwowym, nadmiernej i stałej pobudliwości i wybuchowości, jakichkolwiek oznak ciężkiej choroby nerwowej w rodzaju drgawek padaczkowych, skłonności do zaburzeń umysłowych i t. p.

Wobec tego uważam, że ze względu na stan swego zdrowia p. może jako nauczyciel (ka) czynny (a) pracować w szkole.

Podpis lekarza

Miejscowość i data

Uprawnionymi do wydawania świadectw lekarskich o przydatności fizycznej do zawodu nauczycielskiego są lekarze powiatowi, w Warszawie zaś jeden z lekarzy Wydziału Zdrowia przy Komisarjacie Rządu m. Warszawy.

W razach wątpliwych lub na żądanie zdyskwalifikowanego kandydata przydatność fizyczną jego do zawodu nauczycielskiego badają i określają Komisje lekarskie II instancji.

(7) Dyplom wydany na podstawie ustawy z dnia 26 września 1922 r., dotyczącej kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 828), uważa się za wystarczający dowód władania poprawnie językiem polskim w słowie i piśmie. Podobnie wystarczającym dowodem władania poprawnego językiem polskim w słowie i piśmie jest u kandydatów, którzy mają ukończoną szkołę średnią ogólnokształcącą lub zakład kształcenia nauczycieli, conajmniej dostateczna ocena z języka polskiego, uwidoczniiona w ostatnim świadectwie szkolnem kandydata na stanowisko nauczycielskie.

Jeżeli zaś kandydat nie może wykazać się żadnym z wymienionych wyżej dowodów poprawnego władania językiem polskim w słowie i piśmie, winien poddać się w jednym z państwowych zakładów kształcenia nauczycieli egzaminowi z języka polskiego. Program takiego egzaminu zostanie ustanowiony przez Ministerstwo.

(8) Sposób postępowania władz szkolnych przy mianowaniu nauczycieli religii katolickiej jest przepisany okólnikiem Nr. 0. Prez. 3284/26 z dn. 24 kwietnia 1926 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 104).

Przy mianowaniu nauczycieli religii ewangelickiej władze szkolne winny zasięgać o kandydacie opinii właściwego Konsystorza.

Mianować nauczycielami religii prawosławnej mogą władze szkolne tylko tych kandydatów, którzy posiadają upoważnienie od właściwego Biskupa.

Art. 5. Osoba, przeciw której toczy się postępowanie karno-sądowe, postępowanie upadłościowe lub o ubezwłasnowolnienie, nie może być mianowana nauczycielem, dopóki trwa to postępowanie.

Art. 6. Kwalifikacje zawodowe oraz warunki fizyczne, jakim odpowiadać powinni kandydaci na stanowiska nauczycielskie, określają osobne przepisy.

Osobne przepisy określają również, w jakich przypadkach osoby, nie posiadające kwalifikacyj zawodowych,

przepisanych dla danej kategorii szkół, będą mogły używać nominację na nauczyciela.

Do art. 6.

Kwalifikacje zawodowe do nauczania normują:

- a) w publ. szk. powszechnych rozp. Prezydenta — Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258;
- b) w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich—ustawa z 26 września 1922 w brzmieniu rozp. Min. W. R. i O. P. — Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 864, rok 1924;
- c) w szkołach zawodowych — rozp. Prezydenta — Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 271, r. 1928 i rozp. wykonawcze Min. W. R. i O. P. — Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 188, r. 1930;
- d) w Konserwatorjach Muzycznych — rozp. Prezydenta — Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 182, r. 1928;
- e) w szkołach rolniczych — rozp. Ministra Rolnictwa — Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 809, r. 1927;
- f) w przedszkolach — rozp. Prezydenta — Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 645, r. 1933.

Art. 7. Do przyjęcia do służby nauczycielskiej potrzeba zezwolenia Ministra, jeżeli kandydat:

- a) ukończył lat 40 życia i bezpośrednio przedtem nie pracował w szkolnictwie lub nie pozostawał w służbie państwowej;
- b) był karany sądownie lub wydalony ze służby państwowej (rządowej lub samorządowej).

Art. 8. Nauczyciel może być stały lub tymczasowy.

Nauczyciel zostaje stałym z chwilą, gdy odpowiada trzem następującym warunkom:

- 1) ma trzy lata nieprzerwanej pracy nauczycielskiej (art. 9);
- 2) posiada przepisane dla ustalenia kwalifikacje zawodowe dla danej kategorii szkół;
- 3) w czasie służby otrzymał ostatnio co najmniej dostateczną ocenę kwalifikacyjną.

Przez pracę nauczycielską, wymaganą do ustalenia, należy rozumieć pracę w szkołach państwowych i publicznych oraz prywatnych, mających pełne lub niepełne prawa szkół państwowych lub publicznych.

Z pracy w szkołach państwowych lub publicznych w charakterze nauczyciela kontraktowego uwzględnia się tylko te okresy czasu, w ciągu których nauczyciel uczył co najmniej po 14 godzin tygodniowo.

Z pracy w szkołach prywatnych, mających wyżej wymienione prawa, uwzględnia się do ustalenia tylko dwa lata, o ile nauczyciel uczył w nich przynajmniej po 14 godzin tygodniowo. W wypadkach zasługujących na uwzględnienie, Minister może wliczyć i trzeci rok pracy w tych szkołach.

Z pracy w szkołach prywatnych bez praw Minister może w przypadkach wyjątkowych zaliczyć lata pracy pod tym samym warunkiem.

Nauczyciel stały otrzymuje dekret ustalenia w ciągu trzech miesięcy od chwili ustalenia.

Nauczyciel stały, posiadający studia wyższe, zakończone przepisaniem egzaminami, otrzymuje po trzech latach stałej służby tytuł „profesora”.

Do art. 8. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(9) Dekrety ustalenia wydają:

a) nauczycielom szkół podległych bezpośrednio Ministrowi — Minister;

b) nauczycielom wszystkich innych szkół — kurator.

(10) Nauczyciele, o których mowa w ustępie ostatnim art. 8, otrzymują pisma, przyznające im tytuł „profesora”.

Władzą, uprawnioną do wystawiania takich pism jest:

a) Minister — w odniesieniu do nauczycieli szkół bezpośrednio podległych Ministrowi;

b) Kurator — w odniesieniu do nauczycieli wszystkich innych szkół.

Do trzyletniego okresu służby stałej, będącego warunkiem uzyskania tytułu „profesora” wlicza się czas służby bezpośrednio poprzedzający dzień 1 stycznia 1927 r., o ile służba ta w rozumieniu wówczas obowiązujących przepisów miała charakter służby stałej.

(11) Za nauczycieli, posiadających studia wyższe, zakończone przepisaniem egzaminami, będące jednym z warunków uzyskania tytułu „profesora” uważa się tych, którzy złożą dowody złożenia egzaminów lub uzyskania stopnia akademickiego jednej ze szkół wyższych. Warunkiem

jest o ile chodzi o szkoły poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej — z wyjątkiem Rosji — ukończenie studjów przed 1 listopada 1918 r., o ile zaś chodzi o osoby przynależące do jednej z przyznanych Polsce miejscowości Śląska Cieszyńskiego — przed dniem 10 sierpnia 1920 r. Studja w szkołach wyższych w Rosji winny być ukończone przed 1 października 1917 r., jako datą, od której ustrój tych szkół został zmieniony — z wyjątkiem Odessy i Kijowa, gdzie winny być ukończone przed dniem 1 listopada 1918 r.

(12) Za szkoły wyższe w rozumieniu p. 11 instrukcji niniejszej rozumieć należy, szkoły wyliczone w wykazie, podanym w par. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 27 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 183) z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami.

Art. 9. Przez nieprzerwany trzyletni okres pracy nauczycielskiej (art. 8) rozumie się czas faktycznego pełnienia obowiązków służbowych w szkole. Za przerwę w faktycznem pełnieniu tych obowiązków nie uważa się przerw z powodu choroby lub urlopu, jeżeli ich suma nie wynosi więcej niż dwa miesiące. W razie, gdyby nauczyciel miał przerwy, trwające w sumie więcej niż dwa miesiące, to okres trzyletni przedłuża się o czas przerwy, przewyższającej dwa miesiące.

Art. 10. Prawa, nabyte w służbie państwowej na podstawie art. 8, nie przysługują zasadniczo nauczycielowi stałemu, który ustąpił ze służby państwowej i ponownie do niej wraca. Jednakże Minister może mu je przywrócić, zależnie od przyczyn, dla których nauczyciel wystąpił ze służby, i od sposobu, w jaki to uczynił.

Art. 11. Mianowanie na stałe posady nauczycieli oraz na stanowiska dyrektorów i kierowników szkół odbywa się na podstawie konkursu.

Na każdą nowoutworzoną lub opróżnioną stałą posadę nauczyciela, czy stanowisko dyrektora i kierownika szkoły, o ile nie zostanie zajęte w drodze służbowej lub dyscyplinarnej, ogłasza się konkurs:

- a) na dyrektorów i kierowników szkół do dni 30;
- b) na nauczycieli — najpóźniej w przeciągu trzech miesięcy.

Terminy liczy się od dnia utworzenia lub opróżnienia stanowiska.

Mianowanymi na stałe posady w drodze konkursu mogą być tylko nauczyciele stali (art. 8).

Posad i stanowisk, na które rozpisano konkurs, nie należy przed jego rozstrzygnięciem nadawać na stałe osobom, przeniesionym w drodze służbowej lub na własną prośbę.

Przy podwyższeniu stopnia organizacyjnego szkoły powszechnej z pierwszego stopnia na stopień wyższy, lub złączenia kilku szkół stopnia pierwszego w jedną szkołę stopnia wyższego, należy rozpiścić konkurs na jej kierownika.

Postanowienia artykułu niniejszego nie mają zastosowania do duchownych nauczycieli religii katolickiej.

Do art. 11. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(14) Mianowania w drodze konkursu na stałe posady nauczycieli lub na stanowiska dyrektorów lub kierowników szkół dokonywują:

a) Kurator — w odniesieniu do nauczycieli i kierowników szkół podległych bezpośrednio inspektorowi szkolnemu;

b) Minister — w odniesieniu do wszystkich innych nauczycieli, dyrektorów lub kierowników.

(15) Każda nowoutworzona lub opróżniona stała posada nauczycielska lub stanowisko dyrektora albo kierownika szkoły może być obsadzone w drodze przeniesienia z urzędu (art. 51) lub dyscyplinarnego (art. 13) punkt 6) przed ogłoszeniem na nią konkursu. W okresie między rozpisaniem konkursu a jego rozstrzygnięciem stała posada nauczycielska lub stanowisko dyrektora albo kierownika może być obsadzone jedynie w drodze przeniesienia dyscyplinarnego (art. 73 punkt 6).

W razie negatywnego rozstrzygnięcia konkursu posada ta lub stanowisko może być obsadzone według uznania właściwej władzy.

Przez uzyskanie stałej posady nauczyciela lub stanowiska dyrektora albo kierownika w myśl dwóch pierwszych ustępów niniejszego punktu nauczyciel nie uzyskuje praw, związanych z nadaniem tej posady lub stanowiska drogą konkursu (art. 51), o ile ich nie posiadał na poprzednio zajmowanej posadzie lub stanowisku.

(16) Mianowanie na podstawie konkursu (art. 11) na stałe posady nauczycielskie lub na stanowiska dyrektorów albo kierowników szkół zasadniczo winno być dokonywane w następujących terminach:

a) jeżeli rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło po 31-ym stycznia danego roku — od dnia 1 sierpnia tegoż roku;

b) jeżeli rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło po 31-ym lipca danego roku — od dnia 1 lutego następnego roku.

(17) Jeżeli szkoła powszechna, której kierownik uzyskał to stanowisko w drodze konkursu, zostaje organizacyjnie zmieniona w jeden z następujących sposobów:

a) z I stopnia — na szkołę stopnia II-go;

b) z II stopnia — na szkołę stopnia III-go.

Jeżeli kierownik dotychczasowy posiada kwalifikacje formalne, wymagane dla kierowania szkołą o podwyższonym stopniu organizacyjnym i co najmniej zadowalającą ocenę pracy, nie należy na stanowisko kierownika tej szkoły ogłaszać konkursu, lecz wystawić dotychczasowemu kierownikowi nowe pismo, mianujące go kierownikiem szkoły o podwyższonym stopniu organizacyjnym.

We wszystkich innych wypadkach podwyższenia stopnia organizacyjnego szkoły powszechnej lub w razie złączenia kilku szkół powszechnych w jedną szkołę wyższego stopnia organizacyjnego należy rozpisać konkurs na jej kierownika.

Art. 12. Kierownikiem szkoły powszechnej drugiego lub trzeciego stopnia może zostać nauczyciel nie wcześniej, niż po dwóch latach pracy w charakterze nauczyciela stałego.

Dyrektorem szkoły średniej może zostać nauczyciel stały nie wcześniej, niż po 8 latach pracy nauczycielskiej.

Dyrektorem szkoły zawodowej Minister może zamianować wybitnego fachowca, nie mającego za sobą pracy nauczycielskiej, jeśli wzamian tego kandydat ma co najmniej pięcioletnią praktykę zawodową.

Dyrektorem państwowej szkoły średniej ogólnokształcącej Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może zamianować wybitnego kierownika szkoły prywatnej, chociażby ten nie miał za sobą pracy w szkole państwowej, jeżeli odpowiada warunkom art. 8 i ma za sobą 8 lat pracy nauczycielskiej.

Dyrektor szkoły, który otrzymał stanowisko w sposób, wskazany w ustępach 3 i 4 artykułu niniejszego, uzyskuje ustalenie po trzech latach pracy w charakterze dyrektora przy jednoczesnem spełnieniu pozostałych warunków, określonych w art. 8.

Do art. 12 — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(18) Przez dyrektora szkoły średniej, o którym mowa w ustępie drugim art. 12, należy rozumieć nie tylko dyrektora szkoły ogólnokształcącej, ale również dyrektora zakładu kształcenia nauczycieli.

(19) Dyrektorowi szkoły, który otrzymał stanowisko w sposób wskazany w ustępach: trzecim i czwartym art. 12, właściwy kurator wydaje dekret ustalenia.

Art. 13. Objęcie służby w razie mianowania na podstawie art. 13 albo ustępów: trzeciego lub czwartego art. 12 ma nastąpić w dniu, wyznaczonym przez władzę, a jeśli go nie wyznaczyła, w ciągu dni piętnastu po doręczeniu pisma nominacyjnego.

Dla objęcia służby nauczyciel ma zgłosić się do bezpośredniego przełożonego, który stwierdzi datę objęcia służby na piśmie nominacyjnem.

W razie niezgłoszenia się w określonym terminie, nominacja (ustęp 1) traci ważność, jeżeli mianowany w ciągu dalszych dni piętnastu nie usprawiedliwił zwłoki na piśmie.

Do art. 13. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(20) Uznanie zwłoki w objęciu obowiązków służbowych za usprawiedliwioną należy do władzy mianującej.

Art. 14. Nauczyciel tymczasowy przy objęciu służby składa przyrzeczenie służbowe, nauczyciel stały przy ustalaniu — przysięgę służbową.

Tekst przyrzeczenia, względnie przysięgi ustali drogą rozporządzenia Minister. Daty złożenia przyrzeczenia, względnie przysięgi, zaznacza władza na piśmie nominacyjnem i na dekreście ustalenia.

Do art. 14. I. — Rozp. Min. W. R. i O. P. — Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 187, r. 1926.

Przysięga służbowa, składana przez nauczyciela przy ustaleniu, brzmi jak następuje:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że w wykonywaniu swych obowiązków służbowych, szczególnie w zakresie wychowania i nauczania powierzonej mi młodzieży, przyczyniać się będę ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę.

Wszystkich obywateli kraju w równem mając zachowaniu, przepisów prawa strzec będę pilnie, obowiązki swego stanowiska spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia moich przełożonych wykonywać dokładnie a tajemnicy urzędowej dochowam.

Tak mi Panie Boże dopomóż”.

Przyrzeczenie służbowe brzmi jak przysięga służbowa po skreśleniu w niej słów:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że” oraz zmianie zdania: „Tak mi dopomóż Bóg” na zdanie: „Tak przyrzekam”.

II — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Przysięgę, względnie przyrzeczenie służbowe, odbierają:

a) od nauczycieli i kierowników szkół, podległych inspektorowi szkolnemu — inspektor szkolny;

b) od wszystkich innych nauczycieli — właściwy dyrektor lub kierownik;

c) od dyrektorów i kierowników szkół, bezpośrednio podległych kuratorowi — kurator;

d) od dyrektorów i kierowników szkół, bezpośrednio podległych Ministrowi — Minister.

22. Przyrzeczenie służbowe odbiera się przy objęciu służby przez nauczyciela, przysięgę służbową zaś przy wręczeniu mu dekretu ustalenia.

Osoba, odbierająca przysięgę, względnie przyrzeczenie, zaznacza na dekrecie ustalenia, względnie na piśmie nominacyjnem, datę złożenia przysięgi lub przyrzeczenia.

Przysięgę, względnie przyrzeczenie, składa się w obecności 2 świadków. Po złożeniu przysięgi (przyrzeczenia), składający ją (je) podpisuje tekst rot przysięgi (przyrzeczenia) na osobnym półarkuszu. Pod podpisem składającego przysięgę (przyrzeczenie) odbierający ją (je) pisze:

„Powyższą przysięgę (przyrzeczenie) od p.
odebrałem nauczyciel

„(miejscowość) (data)

Poczem kolejno podpisują: odbierający przysięgę (przyrzeczenie) i świadkowie.

Powyższy podpisany tekst roty przysięgi (przysiężenia) przechowuje się w aktach tej władzy, która prowadzi wykaz stanu służby nauczyciela.

Art. 15. Terminem, od którego liczy się służba nauczycielska, o ile nie była przerywana, jest termin oznaczony w pierwszym bez względu na kategorie szkoły piśmie nominacyjnem, lub — w braku takiego oznaczenia — dzień rzeczywistego objęcia służby.

W razie bezpośredniego przejścia do służby nauczycielskiej z państwowej służby cywilnej, na którą niniejsza ustawa nie rozciąga się, lub ze służby wojskowej — czas służby nauczycielskiej liczy się — o ile ustawa niniejsza inaczej nie stanowi, — od dnia zwolnienia od poprzednich obowiązków służbowych.

Jeżeli służba nauczycielska była przerywana, to terminem, od którego liczyć się będzie, jest termin oznaczony w pierwszym po ostatniej przerwie piśmie nominacyjnem lub — w braku takiego oznaczenia — dzień rzeczywistego objęcia służby w ostatnim jej okresie.

Czas spędzony w służbie nauczycielskiej przed przerwą Minister może zaliczyć w całości lub w części do służby nauczycielskiej.

Czas pracy kontraktowej, podczas pełnienia której nauczyciel otrzymuje nominację, zalicza się w całości do służby nauczycielskiej wraz z przerwami wakacyjnymi, łączącymi się bezpośrednio z okresem pracy, jeżeli nauczyciel kontraktowy uczył przynajmniej 14 godzin tygodniowo.

Okres pracy, podczas którego nauczyciel kontraktowy uczył mniej, aniżeli 14 godzin tygodniowo, oraz czas pracy kontraktowej przerywanej Minister może zaliczyć do służby nauczycielskiej w całości lub w części.

Postanowienia ustępów: czwartego, piątego i szóstego artykułu niniejszego nie mają zastosowania przy obliczaniu czasu służby nauczycielskiej, policzalnego do wyługi emerytalnej.

Nauczycielom przedmiotów zawodowych w szkołach zawodowych właściwy Minister za zgodą Ministra Skarbu może w całości lub w części zaliczyć do służby nauczycielskiej czas poprzedzającej służbę nauczycielską pracy zawodowej nie w zawodzie nauczycielskim lub służby państwowej nienauczycielskiej, o ile ta praca zawodowa lub służba państwowa nienauczycielska przysposobiła ich do wykonywania czynności w szkole zawodowej.

Minister lub upoważniona przez niego władza szkolna może zaliczyć nauczycielom do czasu służby pracę odbytą w szkołach państwowych państw obcych lub czas pracy zawodowej, dającej kwalifikacje i doświadczenie, uzdalniające ich do służby nauczycielskiej.

Terminem, od którego liczy się stała w rozumieniu ustawy niniejszej służba nauczycielska, jest termin oznaczony w dekreście ustalenia.

Do art. 15. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Postanowienia artykułu 15 (z wyjątkiem postanowień ustępu ósmego) zawierają przepisy ustanawiające sposób zaliczania czasu państwowej polskiej służby nauczycielskiej oraz czasu pracy kontraktowej w szkołach państwowych lub publicznych w Państwie Polskiem.

Postanowienia te nie obejmują sposobu zaliczania służby w b. państwach zaborczych lub pracy zawodowej w szkołach prywatnych do uposażenia lub wysługi emerytalnej, obowiązują natomiast nadal w tych sprawach postanowienia rozp. Prezydenta o uposażeniu D. U. R. P. Nr. 86, poz. 663, r. 1933 i ustawy emerytalnej.

Art. 16. W razie powrotu do służby nauczycielskiej ze służby w organach administracji szkolnej czas służby w administracji szkolnej wlicza się do czasu służby nauczycielskiej.

R o z d z i a ł III.

Wykaz służbowy.

Art. 17. Dla każdego nauczyciela prowadzi władza szkolna wykaz służbowy, do którego wpisuje się wszyst-

kie istotne dane, dotyczące nauczyciela i przebiegu jego służby.

Nauczyciel przy pierwszym objęciu służby składa władzy służbowej dokumenty osobiste, potrzebne do wypełnienia wykazu służbowego, w dalszym zaś ciągu służby obowiązany jest składać dokumenty, stwierdzające zmiany, które nie wynikają z zarządzeń władzy.

Władza zatrzymuje w aktach urzędowych odpisy złożonych dokumentów, same zaś dokumenty zwraca ich właścicielowi.

Nauczyciel ma prawo przeglądać swój wykaz służbowy, czynić z niego odpisy i wnosić reklamacje.

Wzór wykazu służbowego, jako też szczegółowe przepisy co do jego wypełnienia i prowadzenia ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Do art. 17. I — rozp. Min. W. R. i O. P. Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 187, r. 1926.

Wykaz służbowy każdego nauczyciela ma być prowadzony według wzoru, podanego w załączniku Nr. 1 do niniejszego rozporządzenia.

Wykazy służbowe prowadzą:

- 1) dla nauczycieli szkół, podległych bezpośrednio inspektorowi szkolnemu — inspektor szkolny,
- 2) dla nauczycieli szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi okręgu szkolnego — kurator okręgu szkolnego,
- 3) dla nauczycieli szkół, podległych bezpośrednio Ministrowi — Minister.

W razie przejścia nauczyciela do szkoły, podlegającej bezpośrednio innej władzy, niż ta, która wykaz założyła, względnie ostatnio prowadziła, wykaz ten wraz z odpisami dokumentów ma być przesłany tej władzy, która z powodu zaszłej zmiany stała się obowiązana do prowadzenia wykazu.

Do art. 17 i 18. II — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Wymienione w ustępie drugim art. 17 dane, wciągane do wykazu stanu służby, winny być oparte zasadniczo na oryginałach urzędowych dokumentów, przyczem obok wyciągu z tych dokumentów, wprowadzonego do wykazu, należy podać w specjalnej rubryce, bądź w „uwagach”, bądź wreszcie w nawiasie, bezpośrednio za wpisem,

nazwę władzy, która dokument wystawiła oraz numer i datę dokumentu np. w rubryce 3) punktu IX wykazu (wykształcenie ogólne i zasadnicze zawodowe), dotyczącej wykształcenia wyższego, po wpisaniu studjów, egzaminów i daty ich złożenia należy podać w nawiasie np. „Rektor Uniwersytetu Warszawskiego, Nr. 31275, dn. 15 lipca 1927 r.”.

Odpisy dokumentów, na podstawie których dokonano wpisu do wykazu stanu służby, winny być zszyte i przechowywane w aktach urzędu razem z wykazem.

R o z d z i a ł IV.

Ocena pracy nauczyciela.

Art. 18. Dla każdego nauczyciela prowadzi władza szkolna kartę kwalifikacyjną, która obejmuje oceny kwalifikacyjne nauczyciela.

Oceny kwalifikacyjne sporządza się co najmniej raz na dwa lata.

Ocena kwalifikacyjna składa się z opinii dwóch osób, powołanych do wykonywania nadzoru służbowego.

Stopnie oceny kwalifikacyjnej są następujące: dobry, dostateczny i niedostateczny.

Szczegółowe przepisy o kwalifikowaniu ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 19. Jeżeli ocena jest niedostateczna, władza winna przesłać nauczycielowi orzeczenie pisemne z podaniem motywów oceny drogą służbową; w takim razie może nauczyciel w przeciągu dni 14 od dnia, następującego po doręczeniu mu orzeczenia, wnieść odwołanie przeciw niedostatecznej ocenie do władzy bezpośrednio wyższej od tej, która ocenę wydała, nie wyższej jednak od Kuratora Okręgu Szkolnego.

Odwołanie winno być rozstrzygnięte w ciągu trzech miesięcy, przyczem do czasokresu tego nie wlicza się ferij szkolnych.

Do art. 18 i 19. — Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. — wydane w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o kwalifikowaniu nauczycieli. (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 490, r. 1931).

Na podstawie art. 18, 19 i 98 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 104, poz. 873), zmienionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660), zarządzam co następuje:

§ 1. Karty kwalifikacyjne według wzoru Nr. 1, ogłoszonego jako załącznik do rozporządzenia niniejszego, prowadzi się dla nauczycieli stałych i tymczasowych.

Użyte w poszczególnych postanowieniach rozporządzenia niniejszego ogólne miano nauczycieli odnosi się również do kierowników i dyrektorów.

§ 2. Karty kwalifikacyjne prowadzą:

1) inspektor szkolny — dla nauczycieli i kierowników wszystkich szkół bezpośrednio mu podległych, oraz wychowawczyń i kierowniczek przedszkoli,

2) kurator (Wojewoda Śląski, Kurator Liceum Krzemienieckiego) — dla dyrektorów i kierowników oraz nauczycieli szkół bezpośrednio mu podległych,

3) Minister — dla dyrektorów i kierowników oraz nauczycieli szkół bezpośrednio mu podległych.

§ 3. Karta kwalifikacyjna obejmuje okresowe i sporadyczne oceny kwalifikacyjne nauczyciela.

Ocena kwalifikacyjna składa się z opinii dwóch osób, powołanych do sprawowania bezpośredniego i pośredniego nadzoru służbowego nad nauczycielem.

Materiał do sformułowania opinii i ustalenia oceny zawiera arkusz spostrzeżeń. Podstawy sformułowania opinii i ustalenia oceny określi instrukcja.

§ 4. Arkusz spostrzeżeń według wzoru Nr. 2, ogłoszonego jako załącznik do rozporządzenia niniejszego, obejmuje spostrzeżenia o pracy nauczyciela za jeden okres kwalifikacyjny.

Spostrzeżenia te, odnoszące się do jakości i skuteczności pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy wpisują osoby, powołane do sprawowania nadzoru służbowego nad nauczycielem.

Arkusz spostrzeżeń przechowywany jest w ciągu okresu kwalifikacyjnego przez osobę, powołaną do sprawowania nadzoru bezpośredniego, a po ustaleniu oceny stanowi załącznik karty kwalifikacyjnej.

§ 5. Jako osoby, powołane do sprawowania nadzoru bezpośredniego, wydają opinię:

1) kierownik szkoły — o nauczycielach publicznych szkół powszechnych II i III stopnia i szkół I stopnia o 2

nauczycielach, a kierownicza przedszkola — o wychowawczyńach,

2) podinspektor szkolny (zastępca inspektora szkolnego), bądź inspektor szkolny — o nauczycielach publicznych szkół powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu, wychowawczyńach przedszkoli, gdy niema kierowniczkę przedszkola, kierownikach publicznych szkół powszechnych i kierownikach przedszkoli,

3) dyrektor lub kierownik — o nauczycielach szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi (Wojewodzie Śląskiemu, Kuratorowi Liceum Krzemienieckiego) lub Ministrowi.

4) wizytator szkół — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi,

5) naczelnik wydziału w kuratorjum — o nauczycielach p. o. instruktorów okręgowych,

6) Kurator Liceum Krzemienieckiego — o dyrektorach i kierownikach szkół bezpośrednio mu podległych,

7) ministerjalny wizytator szkół, bądź wyznaczony przez Ministra urzędnik — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio Ministrowi,

8) naczelnik wydziału w Ministerstwie — o nauczycielach p. o. instruktorów ministerjalnych.

§ 6. Jako osoby powołane do sprawowania nadzoru pośredniego wydają opinię i ustalają ocenę:

1) podinspektor szkolny (zastępca inspektora szkolnego), bądź inspektor szkolny — o nauczycielach publicznych szkół powszechnych i wychowawczyńach przedszkoli, o których pierwszą opinię wydał kierownik szkoły, bądź kierownicza przedszkola,

2) inspektor szkolny — o nauczycielach i kierownikach publicznych szkół powszechnych oraz wychowawczyńach i kierowniczkach przedszkoli, o których pierwszą opinię wydał podinspektor szkolny (zastępca inspektora szkolnego),

3) wizytator szkół — o nauczycielach i kierownikach publicznych szkół powszechnych, oraz wychowawczyńach i kierowniczkach przedszkoli, o których pierwszą opinię wydał inspektor szkolny.

4) wizytator szkół — o nauczycielach szkół podległych bezpośrednio kuratorowi,

5) Kurator Liceum Krzemienieckiego — o nauczycielach szkół bezpośrednio mu podległych,

6) naczelnik wydziału w kuratorjum — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi,

7) kurator okręgu szkolnego — o nauczycielach p. o. instruktorów okręgowych,

8) ministerjalny wizytator szkół, bądź wyznaczony przez Ministra urzędnik — o nauczycielach szkół podległych bezpośrednio Ministrowi, oraz — o dyrektorach i kierow-

nikach szkół podległych bezpośrednio Kuratorowi Liceum Krzemienieckiego,

9) naczelnik wydziału w Ministerstwie — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio Ministrowi,

10) dyrektor departamentu — o nauczycielach p. o. instruktorów ministerjalnych.

§ 7. Osoba uprawniona w myśl paragrafów 5 i 6, nie może jednak wydać opinii, bądź ustalić oceny o swoim małżonku, krewnym wstępnym lub zstępny, przysposabiającym albo przysposobionym, krewnym w linii bocznej lub powinowatym, licząc pokrewieństwo do trzeciego, a powinowactwo do drugiego stopnia.

Tak o wymienionej w poprzednim ustępie, jako też każdej innej przeszkodzie w wydaniu opinii bądź ustaleniu oceny zawiadomić należy bezzwłocznie swoją władzę służbową, która do wydania opinii, bądź ustalenia oceny, upoważni inną osobę.

§ 8. Opinie wydaje się normalnie w ostatnich 3 miesiącach 2-letniego okresu kwalifikacyjnego, a w innych przypadkach doraźnie.

W tym celu osoba, właściwa w myśl § 5, biorąc za podstawę spostrzeżenia, poczynione w ciągu okresu kwalifikacyjnego, formułuje swoją opinię i przesyła wraz z arkuszem spostrzeżeń osobie, uprawnionej do ustalenia oceny, na dwa miesiące przed końcem okresu — przy ustaleniu oceny okresowej, a w ciągu tygodnia od otrzymania polecenia wydania opinii — przy ustaleniu oceny sporadycznej.

§ 9. Osoba, uprawniona do ustalenia oceny, po otrzymaniu arkusza spostrzeżeń i opinii osoby, powołanej do sprawowania nadzoru bezpośredniego, na podstawie tej opinii, spostrzeżeń o pracy nauczyciela i własnego mniemania ustala ocenę i wpisuje ją do karty kwalifikacyjnej.

Osoba uprawniona do ustalenia oceny, nie jest skrupowana pierwszą opinią; jeżeli jednak osoba, powołana do sprawowania nadzoru bezpośredniego, wydała o nauczycielu opinię niedostateczną, to osoba, uprawniona do ustalenia oceny, powinna w razie wątpliwości co do słuszności pierwszej opinii, zwizytować nauczyciela i na tej dopiero podstawie ustalić ocenę.

§ 10. Ocena kwalifikacyjna jest:

- a) dobra, jeżeli jakość i skuteczność pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy, wybijają się ponad przeciętny poziom;
- b) dostateczna, jeżeli jakość i skuteczność pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy, odpowiada wymaganiom, lecz nie wybijają się ponad przeciętny poziom;

c) niedostateczna, jeżeli jakość i skuteczność pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy, jest niewystarczająca.

§ 11. Nauczyciel ma prawo przeglądać: a) swoją kartę kwalifikacyjną i b) arkusze spostrzeżeń oraz czynić z nich odpisy.

§ 12. O ile ocena kwalifikacyjna nauczyciela ustalona została jako niedostateczna, władza, przy której urzęduje osoba, uprawniona do ustalenia tej oceny, przesyła nauczycielowi orzeczenie pismem z podaniem motywów.

§ 13. Rozstrzygnięcie odwołania od orzeczenia w sprawie niedostatecznej oceny kwalifikacyjnej decyduje ostatecznie o stopniu oceny za dany okres kwalifikacyjny; należy je podać do wiadomości nauczyciela na piśmie i zanotować w karcie kwalifikacyjnej.

§ 14. Ocenę kwalifikacyjną okresową ustala się dla każdego nauczyciela raz na dwa lata.

Okresowe oceny kwalifikacyjne ustala się dla nauczycieli stałych w miesiącu grudniu każdego parzystego roku kalendarzowego (1934, 1936 i t. d.), a dla nauczycieli tymczasowych w ostatnich trzech miesiącach każdego dwuletniego okresu służby, liczonego od dnia mianowania.

§ 15. Z inicjatywy władzy lub na prośbę nauczyciela może być wydana sporadyczna ocena kwalifikacyjna. Sporadyczna ocena kwalifikacyjna wydana być może nauczycielowi po upływie co najmniej 5 miesięcy od chwili jego mianowania, bądź wydania mu ostatniej oceny okresowej.

§ 16. Nauczycielom, którzy z powodu choroby, urlopu i t. p. nie pełnili obowiązków nauczycielskich nieprzerwanie co najmniej rok przed upływem danego okresu kwalifikacyjnego, nie należy ustalać okresowej oceny kwalifikacyjnej. W tych wypadkach do karty kwalifikacyjnej wpisać należy: „za okres z powodu niekwalifikowany”.

Postanowienia ustępu poprzedniego nie stosuje się do nauczycieli, pełniących za urlopem obowiązki nauczycielskie w szkołach niepaństwowych (prywatnych). Nauczyciele ci podlegają w tym czasie ocenie kwalifikacyjnej, a sposób jej ustalania określi oddzielne zarządzenie.

§ 17. Jeżeli nauczyciel w ciągu okresu kwalifikacyjnego, zmieni miejsce służbowe tak, że do wydania o nim opinii bądź ustalenia oceny będą powołane inne osoby, należy na starym miejscu służbowym wydać mu sporadyczną ocenę kwalifikacyjną.

Jeżeli ze względu na zmianę miejsca służbowego nauczyciela do prowadzenia jego karty kwalifikacyjnej będzie właściwa inna władza szkolna, to władza, która do tego czasu prowadziła kartę kwalifikacyjną, przesyła ją po wydaniu sporadycznej oceny kwalifikacyjnej, wraz z załączeni-

kami władzy, właściwej ze względu na nowe miejsce służbowe nauczyciela.

§ 18. Oceny kwalifikacyjne za okres do końca 1934 roku ustalić już należy w trybie i terminie, przewidzianym rozporządzeniem niniejszem. Przy wydawaniu tych opinii i ustalaniu ocen opierać się należy na spostrzeżeniach, wpisanych do dotychczasowych wykazów kwalifikacyjnych.

We wszystkich przypadkach, w których, wobec wygaśnięcia poprzednich przepisów, nie zostały załatwione odwołania nauczycieli od niedostatecznej oceny, należy ustalić na podstawie przepisów niniejszych ocenę kwalifikacyjną za okres do końca roku 1931 łącznie z okresem, za który wydana była ocena niedostateczna.

§ 19. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (t. j. 26 czerwca 1934 r.).

Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc wszelkie przepisy w sprawach unormowanych tym rozporządzeniem.

Uwaga: Wzórów Karty Kwalifikacyjnej i arkusza spostrzeżeń nie podajemy.

I N S T R U K C J A

z dnia 26 stycznia 1935 r. (BP-27/35)
o kwalifikacjach nauczycieli.

Dz. urz. Nr. 1, poz. 3, 1935.

Na podstawie § 3 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 czerwca 1934 r., wydanego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o kwalifikowaniu nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 490) ustalam następujące podstawy sformułowania opinii i ustalenia ocen kwalifikacyjnych nauczycieli:

§ 1. Przełożony, powołany do sprawowania nadzoru służbowego, obowiązany jest znać nauczyciela, o którym ma wydać opinię, względnie dla którego ustalić ma ocenę.

Znajomość ta ma być podstawą wpisów do arkusza spostrzeżeń, zawierającego materiał do sformułowania opinii i ustalenia oceny. Znajomość winna odnosić się w zasadzie do wypełniania obowiązków służbowych, a w razie potrzeby i w miarę możliwości także do stosunków pozasłużbowych kwalifikowanego, całokształt bowiem tych stosunków pozwoli uwzględnić warunki, w jakich nauczyciel pracuje i właściwiej go ocenić.

§ 2. W spełnianiu tego obowiązku winien przełożony dążyć do poznania:

1) wartości zawodowych nauczyciela, do których zaliczyć należy: a) sumiennosć w wykonywaniu obowiązków, b) metodę i wyniki pracy wychowawczej i dydaktycznej.

e) stosunek do uczniów i umiejętność oceny wyników ich pracy, d) stosunek do rodziców uczniów, e) stosunek do przełożonych i personelu szkolnego, f) przygotowanie do zawodu i pracę nad własnym doskonaleniem, g) znajomość programów, przepisów szkolnych i obowiązujących nauczyciela norm administracyjno-prawnych, h) uzdolnienia organizacyjne i kierownicze, i) uzdolnienia specjalne, j) zachowanie się w służbie lub poza służbą, odpowiadające powadze stanu nauczycielskiego;

2) wartości ogólnych, jako to: inteligencji ogólnej, kultury umysłowej, uczciwości, ideowości, samodzielności i poczucia odpowiedzialności służbowej, energię, wreszcie

3) w miarę potrzeby i możliwości — stosunku do miejscowej ludności, udziału w pracy oświatowej i społecznej środowiska oraz stosunków osobistych i rodzinnych nauczyciela, gdy wpływ ich znalazł odbicie w wynikach pracy i sytuacji służbowej.

§ 3. Przełożony obowiązany jest, kierując się jedynie własnym sumieniem — oraz względami na dobro służby — wydać o nauczycielu opinię wyczerpującą i ustalić ocenę dokładnie przemyślaną i sprawiedliwą.

W wyrażaniu opinii winien przełożony zachować należytą miarę, takt i obiektywność. Winien zdać sobie sprawę z ważności kwalifikowania dla ocenianego i wydać tę opinię z pełnem poczuciem odpowiedzialności, każda bowiem opinia jest nie tylko oceną wartości nauczyciela, lecz również sprawdzianem wartości kwalifikującego, jako przełożonego.

§ 4. Wartości zawodowe kwalifikowanego, które ze względu na interes służby stanowią główny współczynnik przy ustalaniu stopnia oceny, muszą być w opinii określone jasno i zgodnie z rzeczywistością. W tym celu osoby, powołane do sprawowania nadzoru służbowego, mając na uwadze, że wartości te mogą w ciągu okresu kwalifikacyjnego ulegać zmianom, winny możliwie często i dokładnie wpisywać do arkusza spostrzeżeń swoje spostrzeżenia hospitacyjne lub wizytacyjne, by mogły one dać w sumie przy formułowaniu opinii względnie ustalaniu oceny właściwą wartość kwalifikowanego.

§ 5. Gdy przełożony nie zdołał sobie wyrobić pewnego sądu o wszystkich wartościach, podanych w § 2, winien swoje spostrzeżenia uzupełnić, a jeżeli to jest niemożliwe, wspomnieć o tem w opinii, w żadnym jednak przypadku nie może się kierować jedynie przypuszczeniami.

W opinii nie należy pomijać momentów dodatnich, biorąc w każdym wypadku pod uwagę indywidualne warunki pracy nauczyciela.

§ 6. Opinia powinna być sformułowana treściwie i jasno, by pośredni przełożony, powołany do ustalenia oceny, mógł na jej podstawie i kierując się własnymi spostrzeżeniami, ustalić dla kwalifikowanego właściwy stopień oceny kwalifikacyjnej.

§ 7. Gdy treść opinii i spostrzeżeń, wpisanych do arkusza spostrzeżeń uzasadnia ustalenie oceny w stopniu niedostatecznym, a przełożony, powołany do jej ustalenia, ma wątpliwość co do słuszności opinii — winien on zwizytować kwalifikowanego, zwracając szczególną uwagę na braki, wyszczególnione w opinii i dopiero na podstawie spostrzeżeń własnych, które również powinien wpisać do arkusza spostrzeżeń, ustalić stopień oceny.

§ 8. W przypadku odwołania się kwalifikowanego od niedostatecznej oceny kwalifikacyjnej, władza służbowa osoby, która ustaliła ocenę, gdy nie ma pewności co do słuszności oceny, winna delegować jednego z podległych jej funkcjonariuszów celem ponownego zwizytowania odwołującego się. Wizytujący składa wówczas szczegółowe sprawozdanie z przebiegu wizytacji, które stanowi podstawę załatwienia odwołania i ustalenia ostatecznej oceny kwalifikacyjnej przez władzę.

§ 9. Postanowienia niniejszej instrukcji wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (31 stycznia 1935).

R o z d z i a ł V.

Obowiązki.

Art. 20. Nauczyciel obowiązany jest wiernie służyć Rzeczypospolitej i w tym duchu wychowywać młodzież, przestrzegać ściśle ustaw i rozporządzeń, pełnić obowiązki swego zawodu gorliwie, sumiennie i bezstronnie oraz dbać według najlepszej woli i wiedzy o dobro sprawy publicznej, szczególnie w zakresie wychowania i nauczania powierzanej sobie młodzieży, i spełniać, co temu dobru służy, a unikać wszystkiego, coby mu mogło szkodzić.

Art. 21. W wykonaniu praw obywatelskich nauczyciel winien kierować się zawsze względami na szczególne obowiązki, jakie nakłada nań piastowanie publicznego urzędu, a przede wszystkim stanowisko wychowawcy.

W szczególności winien nauczyciel dążyć do utrzymywania stałej łączności i zgodnego stosunku z rodzicami uczniów swej szkoły bez względu na ich wyznanie, narodowość, społeczne stanowisko i partyjno-polityczną przynależność.

Przy wykonywaniu przysługującego mu prawa publicznego omawiania spraw szkolnictwa, rozporządzeń i zarządzeń władz szkolnych nauczyciel obowiązany jest przestrzegać, by omawianie było ściśle rzeczowe, a forma jego nie uwłaczała powadze władz szkolnych.

Art. 22. Nauczyciel obowiązany jest wypełniać zlecenia służbowe swoich przełożonych, o ile one wyraźnie nie sprzeciwiają się obowiązującym przepisom.

Jeżeli zlecenie służbowe jest w przekonaniu nauczyciela przeciwne dobru służby, albo dobru publicznemu w ogólności, albo też zawiera znamioną pomyłki co do faktu lub co do prawa, nauczyciel powinien wyjawić swoje spostrzeżenie władzy, która wydała zlecenie, a gdyby mimo to otrzymał ponownie to samo zlecenie, wykonać je. Jeżeli zlecenie było ustne, może zażądać, aby mu zostało powtórzone na piśmie.

W przypadkach, kiedy znoszenie się z władzą pociągnęłoby niewykonalność lub bezprzedmiotowość zlecenia, nauczyciel obowiązany jest wykonać je, o ile nie grozi stąd niepowetowana szkoda. Po wykonaniu takiego zarządzenia nauczyciel ma jednakże prawo zawiadomić o wykonaniu szkodliwego jego zdaniem zarządzenia władzę bezpośrednio przełożoną nad tą, która wydała zlecenie.

Art. 23. Pisma w sprawach służbowych lub osobistych, tyjących się stosunku służbowego, nauczyciel powinien składać za pośrednictwem swego bezpośredniego przełożonego.

Do art. 23. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Pisma nauczycieli wnoszone z pominięciem przepisów art. 23 należy pozostawiać bez odpowiedzi, a autorów ich pociągać do odpowiedzialności służbowej.

Art. 24. Nauczyciel jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie sprawy, o których powziął wiadomość, dzięki swemu stanowisku służbowemu, o ile sprawy te wyraźnie uznano za poufne, lub gdy utrzymania ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne, inne względy służbowe, albo interes uczniów lub ich rodziców. W szczególności zaś nauczyciel winien zachować w tajemnicy przebieg obrad rad pedagogicznych (pełnych lub klasowych).

Nauczyciel powinien zachować tajemnicę wobec każdego, komu nie jest obowiązany donosić o tych sprawach służbowo, o ile właściwa władza w poszczególnym wypadku nie uwolni go od tego obowiązku.

Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno w czasie czynnej służby, jak też po przejściu w stan nieczynny, pozasłużbowy i na emeryturę oraz po rozwiązaniu stosunku służbowego z jakiegokolwiek powodu.

Art. 25. Nauczyciel obowiązany jest zarówno w wykonywaniu obowiązków zawodowych, jak i poza służbą nauczycielską strzec powagi stanu nauczycielskiego, zachowywać się zawsze zgodnie z wymaganiami karności służbowej i unikać wszystkiego, co mogłoby obniżyć godność i zaufanie, którego stanowisko nauczycielskie wymaga.

W szczególności:

1) Nie wolno nauczycielowi żądać, ani przyjmować darów, ani innych korzyści, ofiarowanych mu bezpośrednio lub pośrednio z powodu czynności służbowych, związanych z jego stanowiskiem.

2) Nie wolno nauczycielowi oddawać się takiemu zajęciu ubocznemu, które mogłoby przeszkadzać w spełnianiu powinności nauczycielskich, nie odpowiada po-

wadze stanu nauczycielskiego, albo też mogłoby wywołać uzasadnione przypuszczenia stronnictwość lub interesowności.

Nie wolno nauczycielowi przyjąć zajęcia ubocznego, przynoszącego mu jakkolwiek korzyść materialną, bez zezwolenia Ministra, lub władzy przez niego upoważnionej.

3) Nie wolno nauczycielowi wchodzić w związki lub zminy, mogące zakłócić należyty bieg zarządu państwowego lub normalne spełnianie obowiązków nauczycielskich.

4) Bez zezwolenia władzy nie wolno nauczycielowi należeć do żadnych związków zagranicznych.

Również po przeniesieniu w stan nieczynny lub pozasłużbowy winien nauczyciel zachowywać się w sposób, któryby powadze jego stanowiska nie ubliżał.

Do art. 25. — I. — patrz Statut publ. szk. powsz. Dz. urz. Nr. 14, poz. 191, r. 1933; Statut gimnazjum państwowego Dz. urz. Nr. 13, poz. 181, r. 1933. (Kalendarz Nauczycielski — rok 1934).

II. — rozp. Min. W. R. i O. P. Dz. urz. Nr. 5, poz. 95, rok 1933.

Upoważnia się: Kuratorów Okr. Szkolnych (Wojewódę Śląskiego i Kuratora Licum Krzemienieckiego) tudzież Inspektorów Szkolnych — do udzielania zezwoleń na przyjęcie zajęć ubocznych nauczycielom, kierownikom i dyrektorom szkół bezpośrednio im podległych. Osobna instrukcja określi zasady udzielania tych zezwoleń jako też rodzaje zajęć ubocznych, których wykonanie nie będzie wymagało indywidualnych zezwoleń.

Instrukcja w sprawie udzielania zezwoleń na płatne zajęcia uboczne (Dz. urz. Nr. 8, poz. 124, rok 1934):

Szerząca się na tle kryzysu ogólnoswiatowego klęska bezrobocia kładzie na władze uprawnione do wydawania zezwoleń na zajęcia uboczne obowiązek b. ostrożnego udzielania tych zezwoleń i to w przypadkach, kiedy funkcjonariusz państwowy znajduje się w nader trudnych warunkach materialnych (jest obciążony liczną rodziną, kształci dzieci i t. d.), lub kiedy wyższe względy dobra publicznego wymagają, aby osoby, posiadające wystarczające na utrzymanie rodziny uposażenie służbowe (lub dochody z innych źródeł majątkowych), pełniły dodatkowo pewne zajęcia uboczne jako w danej chwili niezastąpione.

Apeluję do Panów Kuratorów i Inspektorów Szkolnych, aby przez właściwe i ograniczone udzielanie zezwoleń na płatne zajęcia uboczne umożliwili obejmowanie wolnych stanowisk w szkolnictwie prywatnym lub dokształcającym samorządowym przez nauczycieli, pozostających bez pracy mimo posiadania odpowiedniego wykształcenia pedagogicznego.

Zatrudnienie tych nauczycieli chociażby w niewielkim wymiarze godzin ułatwi im przynajmniej skromną egzystencję i uchroni od krańcowej nędzy.

Przy rozpatrywaniu podań o zezwolenia na zajęcia uboczne należy kierować się następującymi wytycznymi:

I. Nie należy wogóle udzielać zezwoleń na zajęcia uboczne:

1) nauczycielom samotnym, którzy nie mają na swem utrzymaniu rodzeństwa, wstępnych lub zstępnych krewnych,

2) nauczycielom, których współmałżonek pracuje zarobkowo.

II. W przypadkach, kiedy w rodzinie pracuje tylko mąż lub żona, należy brać pod uwagę wysokość posiadanego miesięcznego dochodu ze wszystkich źródeł dochodowych.

W razie gdy głowa rodziny ma na utrzymaniu prócz współmałżonka i dzieci, jeszcze krewnych, lub kiedy nauczyciel samotny ma na utrzymaniu krewnych, przy udzielaniu zezwoleń należy uwzględniać tę ich specjalną sytuację.

III. W ramach wskazówek powyższych należy zwracać uwagę na zachowanie następujących dodatkowych warunków:

1) zezwoleń na zajęcia uboczne można udzielać wtedy, gdy to zajęcie będzie w sposób niewątpliwy stanowiło składową część naukowej i naukowo-pedagogicznej pracy nauczyciela, gdy wymiar jego będzie niewielki i gdy nie będzie przeszkadzało w spełnianiu normalnych obowiązków szkolnych.

Natomiast nie jest pożądane udzielanie zezwoleń nauczycielom na wykonywanie jakiegokolwiek zawodu wolnego, przynoszącego im materialne korzyści jak: praktyki lekarskiej, farmaceutycznej, kupieckiej i t. p. Od zasady tej można robić wyjątki, jeżeli uzna się, że zajęcie uboczne stanowić będzie element dodatni dla pracy nauczycielskiej przez odświeżanie wiadomości fachowych nauczyciela i stylizowanie go z życiem praktycznym, jak np. dodatkowe zatrudnienie w instytucjach handlowych — nauczycieli przedmiotów zawodowych w szkołach handlowych, albo dodatkowe zajęcia nauczyciela chemji — w laboratorium chemicznym.

2) Na udzielanie lekcji w zakładach prywatnych można zezwalać o ile łączna ilość godzin zajęć obowiązkowych, nadliczbowych i w szkole prywatnej nie przekracza w zasadzie liczby godzin zajęć obowiązkowych nauczyciela, zwiększonej o 10, przyczem w żadnym przypadku łączna ilość zajęć nie może przekraczać 36 godzin tygodniowo.

3) Nie należy udzielać zezwoleń na pełnienie obowiązków urzędnika płatnego w jakiejkolwiek instytucji prywatnej lub samorządowej, a w szczególności wójta, burmistrza lub komisarza miasta, członka dyrekcji instytucji finansowej i bankowej, związków, kooperatyw.

Dopuszczalne jest jednak udzielanie zezwoleń wówczas, gdy zajęcie nauczyciela w spółdzielni wiejskiej ma charakter pracy obywatelskiej, w szczególności, gdy z powodu braku na miejscu elementu inteligentnego, zajęcie nauczyciela w spółdzielni może wywrzeć zasadniczy wpływ na powodzenie tej instytucji tak ważnej dla podniesienia miejscowego dobrobytu i kultury.

4) Nie należy udzielać zezwoleń dyrektorom, kierownikom lub nauczycielom na utrzymywanie t. zw. „stancji uczniowskich”, t. j. przyjmowanie uczniów własnego zakładu naukowego na mieszkanie.

Jedynie za osobnem zezwoleniem Kuratorjum mogą wyjątkowo nauczyciele przyjmować na stancję uczniów z innych szkół danej miejscowości.

IV. Wykonywanie zajęć ubocznych, noszących charakter prac kulturalno-społecznych, naukowych, literackich i artystycznych nie wymaga wogóle uzyskiwania indywidualnych zezwoleń.

V. W przypadkach, gdy stan faktyczny sprawy nie odpowiada wyluszczonej w niniejszej instrukcji zasadom, a mimo to podanie zasługuje na uwzględnienie, należy je przesłać wraz z wyczerpującem uzasadnieniem do decyzji Ministerstwa.

III. — Zajęcia uboczne nauczycieli kontraktowych.

Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 2.VIII.35 r. Nr. BP-7605/35 wyjaśniło, że każdy nauczyciel kontraktowy zobowiązany jest punktem 4) umowy do ścisłego stosowania się do ustaw i innych przepisów, regulaminów i instrukcji, obowiązujących nauczycieli szkoły, w której pracuje.

Przepisy zatem art. 25 ustawy z dnia 1-go lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli i instrukcji z dnia 3 września 1934 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 124) stosować należy analogicznie do nauczycieli kontraktowych zajętych w pełnym wymiarze godzin.

Natomiast rygorów tych nie można stosować w całej rozciągłości do nauczycieli kontraktowych, zajętych w niepełnym wymiarze godzin, którzy z pracy nauczycielskiej

nie mogliby się dostatecznie utrzymać. Od tych nauczycieli wymagać jedynie należy zgłoszenia o przyjęciu zajęcia ubocznego. Gdyby jednak zajęcie to miało oczywiście przeszkadzać w należytem spełnianiu określonych umową obowiązków nauczycielskich, należy skłonić nauczyciela do porzucenia zajęcia ubocznego lub rozwiązać z nim umowę.

Art. 26. Nauczyciel obowiązany jest wybrać stałe miejsce zamieszkania tak, by mógł podobać punktualnie wszystkim obowiązkom służbowym.

Powinien podać do wiadomości bezpośredniego przełożonego adres swego zamieszkania i zgłosić każdą jego zmianę. To samo obowiązuje co do miejsca pobytu poza miejscem stałego zamieszkania, jeżeli nauczyciel przebywa w niem dłużej niż dwa tygodnie. Nauczyciel w stanie nieczynnym lub pozasłużbowym powinien podać adres swego zamieszkania do wiadomości władzy, której ostatnio podlegał.

Art. 27. Nauczyciel jest obowiązany najpóźniej do dni 14 po zawarciu małżeństwa donieść o tem władzy.

Do art. 27. — W sprawie zamążpójścia nauczycielek w woj. Śląskiem — patrz art. 97-a.

Art. 28. Nauczyciel obowiązany jest donieść możliwie rychło swemu bezpośredniemu przełożonemu o każdej przeszkodzie w wykonaniu obowiązków służbowych z podaniem przypuszczalnego czasu trwania tej przeszkody.

Władza może zażądać odpowiednich dowodów, stwierdzających istnienie przeszkody, a jeżeli jest nią choroba, — przyjąć do wiadomości świadectwo o chorobie, wystawione przez lekarza ordynującego, lub zarządzić urzędowe badanie bądź przez lekarza urzędowego, bądź przez komisję lekarską.

Na czas połogu należy się nauczycielce z reguły sześciotygodniowy urlop. Urlop dłuższy winien być udzielony na podstawie urzędowego świadectwa lekarskiego.

Urzędowe świadectwo lekarskie o chorobie nauczyciela winno być decydujące dla postanowienia władzy.

Nieobecność w służbie nauczycielki, spowodowana okresem pogołu, nie pociąga żadnej zmiany w jej uprawnieniach służbowych.

Nauczyciel, którego nieobecność na służbie z powodu choroby trwa dłużej niż rok, może być zarządzeniem władzy zwolniony ze stanowiska przy ewentualnem zastosowaniu postanowień ustawy emerytalnej.

O ile stan zdrowia nauczyciela, wymagający poratowania, nie wyklucza możliwości pełnienia obowiązków służbowych, nauczyciel może wstrzymać się od pełnienia służby nie inaczej, jak po otrzymaniu urlopu. Prośba o taki urlop ma być do dni 30 rozpatrzona i rozstrzygnięta.

Za czas samowolnej, nieusprawiedliwionej nieobecności w służbie nauczyciel traci uposażenie. Wyplacone uposażenie winno być potrącone przy najbliższej wypłacie uposażenia. Oprócz tego władza może wytoczyć nauczycielowi dochodzenie dyscyplinarne.

W wypadku, gdy nauczyciel zostanie przez komisję dyscyplinarną uwolniony od zarzutu samowolnej, nieusprawiedliwionej nieobecności, potrąconą część uposażenia należy mu zwrócić.

Do art. 23. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(34) Przez urzędowe świadectwo lekarskie, o którym mowa, w art. 28 należy rozumieć świadectwo wydane przez lekarza urzędowego lub przez Komisję lekarską na żądanie władz szkolnych. Skierowując takie żądanie do lekarza urzędowego, władze szkolne powinny zaznaczać w niem wyraźnie cel badania lekarskiego.

W wypadkach dla władzy wątpliwych o tem, czy zachodzi wypadek choroby, stanowiącej przeszkodę w wykonywaniu obowiązków służbowych, czy też stan zdrowia nauczyciela, wymagający poratowania, nie wyklucza możliwości pełnienia obowiązków służbowych, zasadniczo decyduje treść urzędowego świadectwa lekarskiego. W razie pewnych wątpliwości przy interpretowaniu świadectwa le-

karskiego władze szkolne winny zasięgać opinii wizytatora higieny szkolnej.

Wydalenie się z miejsca zamieszkania bez zezwolenia władzy stwarza domniemanie, że stan zdrowia nauczyciela nie stanowi przeszkody w wykonywaniu obowiązków służbowych.

Jeżeli świadectwo lekarskie było wystawione przez lekarza urzędowego, na prośbę nauczyciela można go poddać badaniu komisji lekarskiej.

(35) Jeżeli zachodzi konieczność urzędowego badania lekarskiego nauczyciela chorego, czasowo zamieszkałego na terenie niepodległym jego władzy przełożonej, wówczas na żądanie tej władzy zarządzi urzędowe badanie lekarskie nauczyciela ta władza, na której terenie, czasowo przez nauczyciela zamieszkałym, podlegają bezpośrednio szkoły tej samej kategorii, do jakiej należy szkoła, w której nauczyciel pełni służbę.

(36) Sześciotygodniowego urlopu na czas połogu udziela nauczycielce z reguły ta władza, której bezpośrednio podlega szkoła, w jakiej nauczycielka pełni służbę.

(37) Jeżeli nauczyciel, korzystający z urlopu dla poratowania zdrowia, pragnie uzyskać przedłużenie tego urlopu, winien w drodze przepisanej wnieść prośbę na taki czas przed końcem posiadanego już urlopu, by umożliwić władzy powzięcie decyzji przed upływem terminu, na jaki urlop miał udzielony. Nieotrzymanie rozstrzygnięcia władzy przed upływem tego terminu nie może być uważane przez nauczyciela za milczące przedłużenie urlopu.

Prośbę nauczyciela o przedłużenie urlopu, którego konieczność jest potwierdzona urzędowym świadectwem lekarskim, winny władze załatwić z należnym pośpiechem.

(38) Samowolną, nieusprawiedliwioną nieobecność w służbie nauczyciela, do której nie ma zastosowania ustęp ostatni art. 61 należy traktować jako występki służbowy (art. 71) i dlatego władza, wydając zarządzenie o potrąceniu nauczycielowi uposażenia za czas samowolnej, nieusprawiedliwionej nieobecności w służbie, winna, o ile nauczyciel tego zażąda, wdroić przeciwko nauczycielowi dochodzenie dyscyplinarne.

Art. 29. Wymiar godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W niedziele i święta nauczyciel jest zasadniczo wolny od zajęć służbowych. Minister wyda rozporządzenie, określające w jakich wypadkach i którzy nauczyciele bę-

dą obowiązani do uczęszczania na nabożeństwa szkolne, oraz do urządzania konferencji z rodzicami, jeżeli nie będzie można ich urządzić w dni powszednie.

Do art. 29. — I. — rozp. wyk. Min. W. R. i O. P. Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 187, r. 1926.

§ 17. Tam, gdzie młodzież szkolna w ciągu roku szkolnego w niedzielę i święta, wyliczone w osobnych rozporządzeniach Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, bierze udział zbiorowo w nabożeństwach, specjalnie dla niej urządzanych, nauczyciele obowiązani są zarówno w czasie zbierania się młodzieży, jak i w czasie nabożeństwa, względnie kazania (egzorty), pełnić opiekę nad młodzieżą i wykonywać nadzór nad jej zachowaniem się. Jeżeli w szkole pełni służbę kilku nauczycieli, dyrektor lub kierownik może zarządzić kolejne dyżury, uwzględniając z jednej strony wyznaczenie na każdy dyżur takiej liczby nauczycieli, któraby czyniła zadość potrzebie roztoczenia istotnej opieki i nadzoru nad młodzieżą.

§ 18. W szkołach powszechnych wiejskich urzędowe konferencje z rodzicami dzieci odbywać się mają w dni powszednie w godzinach popołudniowych lub wieczornych. O wyborze dnia i godziny rozstrzyga kierownik szkoły.

W szkołach innych o wyborze dnia w tygodniu, przeznaczonego na urzędowe konferencje z rodzicami uczniów, rozstrzyga rada pedagogiczna szkoły po uprzednim zażnamieniu się z opinią rodziców dzieci szkolnych. Czas konferencji ma być wybrany tak, by zajęci pracą zarobkową rodzice brali udział w konferencjach o ile możliwości bez uszczerbku dla swych zajęć zawodowych.

Jeżeli większość rodziców dzieci oświadczy się za wyznaczeniem niedzieli jako dnia konferencji a rada pedagogiczna poweźmie decyzję odmienną, sprawa ma być przekazana do rozstrzygnięcia władzy, której szkoła podlega bezpośrednio. Rozstrzygnięciu tejże władzy ma być poddany wypadek różnicy zdań w sprawie wyboru jako dnia konferencji niedzieli lub dnia powszedniego między dyrektorem a większością rady pedagogicznej szkoły.

II. — Wymiar godzin nauczania normują:

- a) w szkołach powszechnych — Statut publ. szk. powszechnych z dnia 21 listopada 1933 r. Dz. urz. Nr. 14, poz. 194, rok 1933;
- b) rozp. Min. W. R. i O. P. z 24 stycznia 1934 r. Dz. urz. Nr. 1, poz. 4; Dz. urz. Nr. 2, poz. 21, rok 1934; i Dz. urz. Nr. 4, poz. 57, rok 1934.

Art. 30. Ze względu na cel, lata służby lub szczególne warunki nauczania lub warunki osobiste, oznaczona przez Ministra władza może bądź z urzędu, bądź na prośbę obniżyć nauczycielowi wymiar godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych w szkole (art. 29).

W tym przypadku nauczyciel nie może doznać uszczerbku ani w uposażeniu, ani w innych prawach służbowych.

Do art. 30. — rozp. Min. W. R. i O. P. Dz. urz. Nr. 10, poz. 168, rok 1928.

Obniżenia wymiaru godzin nauczania udzielać mogą:

a) Inspektor Szkolny, jeżeli obniżenie to nie powoduje dodatkowego obciążenia Skarbu Państwa, bądź to w postaci zwiększenia liczby etatów nauczycielskich, bądź w postaci powiększenia liczby godzin nadliczbowych,

b) Kurator Okręgu Szkolnego, jeżeli obniżenie mieści się w granicach kwot, przewidzianych w budżecie danego okręgu na etaty personalne i godziny nadliczbowe.

c) Minister nauczycielom szkół, podległych mu bezpośrednio, oraz nauczycielom innych szkół, jeżeli obniżenie wymiaru zajęć ma spowodować przekroczenie kwot, przewidzianych w budżecie danego okręgu szkolnego na etaty personalne i godziny nadliczbowe.

Obniżenia zajęć, wychodzącego poza ramy organizacyjne szkoły, t. j. powodującego zmniejszenie przewidzianej w paragrafie zajęć szkolnych liczby godzin nauczania, w zasadzie udzielać mogą w granicach wyżej wskazanej kompetencji zarówno Inspektor jak i Kurator z tem jednak, że obniżenia takiego należy ze zrozumiałych powodów o ile możliwości unikać i udzielać go tylko w zupełnie wyjątkowych okolicznościach.

Art. 31. W razie potrzeby nauczycielowi, pozostającemu na etacie jednej szkoły, władza może polecić równocześnie spełnianie obowiązków w innej szkole, a to łącznie w obu szkołach w liczbie godzin, nieprzekraczającej odpowiedniej normy, o której mowa w ustępie pierwszym artykułu 29, jeżeli obie szkoły są tej samej kategorii i znajdują się w tej samej miejscowości.

Jeżeli szkoły są różnych kategorii i do szkoły, na której etacie znajduje się nauczyciel, jest przywiązany niższy wymiar godzin, wymiar ten stosuje się i do obo-

wiązków nauczyciela w drugiej szkole, jeżeli zaś do szkoły, na której etacie znajduje się nauczyciel, jest przywiązany wyższy wymiar godzin, wówczas do obowiązków nauczyciela w drugiej szkole stosuje się niższy wymiar, przywiązany do tej szkoły.

Art. 32. Stosunki służbowe nauczycieli podczas pełnienia służby wojskowej normuje osobna ustawa.

R o z d z i a ł VI.

Prawa.

Art. 33. Nauczyciel jest uprawniony do używania należnego mu stosownie do pisma nominacyjnego tytułu urzędowego i ma prawo, by zarówno w stosunkach służbowych, jak i w ogłoszeniach urzędowych określano go tym tytułem. Tytuły są następujące: dyrektor (przełożona), kierownik(czka), profesor(ka), nauczyciel(ka), nauczyciel(ka) religii, asystent(ka), instruktor(ka), wychowawczyni ochrony.

Art. 34. Uposażenie nauczyciela oraz normy wynagrodzenia za dodatkowe czynności ponad wymiar godzin obowiązkowych normują inne przepisy.

Przy określaniu wysokości uposażenia uwzględnia się czas służby nauczycielskiej, obliczony na podstawie art. 15 ustawy niniejszej.

Do art. 34. — I. — Rozp. Prezydenta z 28 paźdz. 1933 o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych — Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663, rok 1933.

Rozp. Rady Min. o zasadach zaszeregowania — Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781, rok 1933.

Rozp. Min. W. R. i O. P.: w sprawie dodatków służbowych z tytułu nauczania i zajęć nadliczbowych — Dz. urzędowy Nr. 1, poz. 5, rok 1934.

II. — w sprawie wynagrodzenia nauczycieli kontraktowych — Dz. urz. Nr. 1, poz. 6, rok 1934; Dz. urz. Nr. 2, poz. 20, rok 1934 i Dz. urz. Nr. 4, poz. 59, r. 1934.

W sprawie wynagrodzenia kontr. lekarzy i dentystów szkolnych — Dz. urz. Nr. 1, poz. 7, rok 1934.

III. — w sprawie dod. służbowych dla kierowników publ. szk. powsz. — Dz. urz. Nr. 1, poz. 12, rok 1934.

Art. 35. Nauczycielowi i jego najbliższej rodzinie Skarb Państwa zapewnia należytą opiekę lekarską i środki lecznicze w zakresie, przewidzianym w osobnej ustawie.

Do art. 35. — Państwową pomoc lekarską unormowało rozp. Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1934 r. Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 81, — patrz: Kalendarz Nauczycielski — rok 1935, str. 105 i następne.

Art. 36. Nauczycielowi służy prawo do zaopatrzenia emerytalnego, a wdowie i sierotom po nim do zaopatrzenia wdowiego i sierociego, zgodnie z ustawą emerytalną.

Do art. 36. — Ustawa z dnia 11 grudnia 1923 o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych Dz. U. R. P. poz. 46, rok 1924, zmieniona ustawami z r. 1924, 1925, 1929 rozporządzeniem Prezydenta 1930, ustawami 1931, 1932, 1933; jednolity tekst uwzględniający wszystkie te zmiany został ogłoszony w Dzienniku Ustaw Nr. 20, poz. 160, rok 1931.

Ostatnio wprowadzone zostały nowe zmiany w ustawie emerytalnej dekretem Prezydenta, ogłoszonym w Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 521, rok 1935.

Art. 37. Jeżeli w razie wypadku choroby zakaźnej nauczyciel na życzenie władzy zgodzi się odosobnić od chorych swej rodziny, to należy mu się zwrot powstałych stąd wydatków koniecznych.

Art. 38. Prawo do uposażenia i wynagrodzenia nie może być pod rygorem nieważności przeniesione na inne osoby.

Art. 39, 40 i 41 skreślono rozporządzeniem Prezydenta z 28 października 1933 — Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660.

Art. 42. Nauczyciele, z wyjątkiem dyrektorów i kierowników, mają prawo podczas feryj szkolnych oddalić się z miejsca zamieszkania, o ile nie przeszkadzają temu szczególne obowiązki, jako to: zastępstwo dyrektora lub

kierownika, odbywanie egzaminów i t. p., przyczem winni podać bezpośredniemu przełożonemu adres i jego zmianę zgodnie z postanowieniem art. 26.

Dyrektorowie i naczelnicy po należytem załatwieniu pilnych czynności urzędowych, jeżeli szczególne względy służbowe nie wymagają ich obecności w miejscu służby, mają prawo do urlopu w czasie feryj szkolnych z tem ograniczeniem, że urlop ich w czasie feryj głównych kończy się na 5 dni przed początkiem następnego roku szkolnego.

Rozporządzenie Ministra ureguje sprawę zastępstwa dyrektorów i kierowników podczas feryj.

Do art. 42. — I. — rozp. Min. W. R. i O. P. Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 187, r. 1926.

Dyrektor lub kierownik szkoły na czas swego urlopu w okresie feryj szkolnych powierza zastępstwo jednemu z pozostałych na miejscu nauczycieli szkoły, o czem zawiadamiania władzę, której podlega bezpośrednio.

Gdyby jednak żaden z nauczycieli szkoły nie wziął na siebie dobrowolnie obowiązku zastępowania dyrektora, względnie kierownika, wówczas władza z urzędu wyznaczy do pełnienia tych obowiązków jednego z nauczycieli szkoły, stosując postanowienia art. 43 i 44 ustawy.

Zastępujący będącego na urlopie ferjalnym dyrektora lub kierownika nauczyciel jest obowiązany do opieki nad budynkiem i inwentarzem szkolnym i do załatwiania wszystkich drobnych spraw, wynikających z kierownictwa szkoły oraz tych z pośród spraw ważniejszych, które nie mogą czekać do powrotu dyrektora względnie kierownika.

Celem umożliwienia stronom porozumiewania się na miejscu z zarządem szkoły winien zastępca dyrektora lub kierownika wyznaczyć, jako godziny przyjęć, co najmniej po 2 godziny w ciągu 2 dni w tygodniu, co przez umieszczenie stosownego ogłoszenia w dostępnem dla stron miejscu budynku szkolnego ma być podane im do wiadomości.

Postanowienia te nie mają zastosowania do szkół powszechnych wiejskich 1—5 klasowych. Kierownicy tych szkół, oddalając się z miejsca zamieszkania na czas urlopu ferjalnego, obowiązani są jedynie do powierzenia opieki nad budynkiem i inwentarzem szkolnym pozostającemu na miejscu nauczycielowi a, o ile to jest niemożliwe, organowi samorządu szkolnego, lub, gdy takiego samorządu nie ma, miejscowemu organowi władzy administracyjnej (wój-

towi, sołtysowi). O zamierzonym wyjeździe swym oraz o osobie lub organie, któremu powierzył opiekę nad budynkiem i inwentarzem szkolnym, ma kierownik szkoły zawiadomić inspektora szkolnego.

II. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Przez ferje szkolne, o których mowa w art. 42, należy rozumieć ferje letnie (t. zw. główne) oraz ferje Bożego Narodzenia i Wielkanocne.

Przerwy w nauczaniu, zarządzone na czas pilnych robót polnych wiosennych lub jesiennych, nie są ferjami w rozumieniu art. 42 i dlatego nauczycielowi w okresie ich trwania nie przysługuje prawo wydalenia się bez zezwolenia władzy z miejsca zamieszkania.

Art. 43. Władza może w każdej chwili wstrzymać rozpoczęcie albo zarządzić przerwanie urlopu lub wypoczynku ferjalnego na czas, w którym wymagają tego ważne i nie cierpiące zwłoki względy służbowe. Podróż, spowodowaną odwołaniem, należy traktować jako podróż służbową.

Art. 44. Jeżeli skutkiem zarządzenia, o którym mowa w artykule poprzednim, nauczyciel nie miałby w czasie feryj wypoczynku nawet w wymiarze urlopu wypoczynkowego, przepisanego dla urzędników państwowych, służy mu prawo do uzupełniającego urlopu wypoczynkowego w ciągu roku szkolnego.

Art. 45. Poza ferjami nauczyciel może otrzymać płatny lub bezpłatny urlop:

- a) dla poratowania zdrowia (ust. 7 art. 28);
- b) dla załatwienia ważnych spraw osobistych, rodzinnych i majątkowych;
- c) dla dalszego kształcenia się zawodowego;
- d) dla celów naukowych lub oświatowych.

Art. 46. Jeżeli urlop dla poratowania zdrowia trwa nieprzerwanie dłużej niż rok, a urlop dla załatwienia spraw osobistych, rodzinnych i majątkowych nieprzerwanie dłużej niż dwa miesiące, to za dalszy czas urlopu wstrzymuje się uposażenie służbowe.

Czas trwania takiego urlopu bez uposażenia nie może przenosić lat dwóch; czasu tego nie wlicza się do czasu służby czynnej.

Minister może od przepisów, podanych wyżej w ustępie pierwszym, odstąpić z wyjątkowo ważnych powodów.

Przy obliczeniu rocznego, względnie dwumiesięcznego czasu trwania urlopu, liczy się jako przerwy w urlopie te okresy odbywania czynnej służby, które wynoszą przynajmniej połowę czasu spędzonego bezpośrednio przedtem na urlopie. O ile służba czynna trwa krócej, nie stanowi ona przerwy w urlopie, a poszczególne okresy urlopu liczy się razem.

Art. 47. Nauczyciel stały w ciągu pierwszych 20 lat swej służby czynnej ma prawo otrzymać pięciomiesięczny lub wyjątkowo dłuższy urlop płatny dla celów dalszego kształcenia się zawodowego.

Do art. 47. — U w a g a. Prawo to zostało zawieszone na czas przejściowy aż do odwołania przez Ministra — art. 96.

Art. 48. Przekroczenie urlopu bez należytego usprawiedliwienia uważa się za samowolne uchylenie się od służby, pociągające za sobą skutki, przewidziane w ustępie ósmym art. 28, względnie w ustępie czwartym art. 61.

Art. 49. Nauczyciel z chwilą wyboru do ciała ustawodawczego otrzymuje na czas trwania mandatu urlop bezpłatny.

Czas sprawowania mandatu zalicza się do czasu służby i do wysługi emerytalnej.

Nauczyciela nie można pociągnąć do odpowiedzialności służbowej za jego działalność w charakterze członka ciała ustawodawczego. Po wygaśnięciu mandatu nauczyciel powraca na poprzednie stanowisko.

Art. 50. Nauczycielom służy przy pełnieniu obowiązków służbowych prawo do ochrony, przyznanej ustawami karnymi urzędnikom państwowym.

Do art. 50. — Kodeks karny — Dz. U. R. P. Nr. 60. poz. 571, r. 1932. Rozdział XXI. Przestępstwa przeciwko władzom i urządóm art. 125—139.

R o z d z i a ł VII.

Zmiany w stosunku służbowym.

Art. 51. Nauczyciel może być każdej chwili na własną prośbę przeniesiony przez właściwą władzę do innej szkoły.

Jeżeli zdaniem władz szkolnych względy organizacyjne tego wymagają można przenieść nauczyciela na równorzędne stanowisko do innej szkoły.

Minister może przenieść nauczyciela do innej szkoły, o ile tego wymaga dobro szkoły.

Nauczyciel może być przeniesiony do służby, podlegającej innym przepisom w tym samym dziale zarządu państwowego tylko za jego zgodą bez obniżenia posiadanej grupy uposażenia, jeżeli stosunek służbowy, unormowany innemi przepisami, ma charakter publiczno-prawny. Przeniesienia nauczycieli dokonywa Minister lub też upoważniona przez niego władza szkolna.

Przeniesienie duchownego nauczyciela religji katolickiej następuje w porozumieniu z biskupem diecezjalnym lub — jeżeli odnośne szkoły znajdują się w dwóch diecezjach — z biskupami obu diecezji.

Przy przeniesieniach na własną prośbę może Minister przyznać koszty przeniesienia w całości lub w części.

Nauczycielce zamężnej, która w przypadku przeniesienia z urzędu lub dyscyplinarnego musiałaby opuścić miejsce stałego zamieszkania swego męża, służy prawo przejścia na własną prośbę w stan pozasłużbowy. Minister lub też upoważniona przez niego władza szkolna może nauczyciela — za jego zgodą — przydzielić czasowo do służby w innej szkole.

I. Do art. 51. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

40. Przez zmianę organizacji szkoły należy rozumieć nie tylko zmianę jej stopnia organizacyjnego, ale również wszelkie inne zmiany w organizacji szkoły, które mają bezpośrednio wpływ na zmniejszenie liczby stanowisk nauczycielskich w tej szkole lub na kwalifikacje zatrudnionych w niej nauczycieli.

41—45 nieaktualne.

46. Jeżeli nauczyciel został przeniesiony do innej szkoły, należy przesłać wykaz służbowy jego, wszystkie akta osobowe oraz kartę kwalifikacyjną tej osobie, względnie tej władzy, która po myśli art. 17 i 18 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. jest uprawniona do ich prowadzenia.

II. Uwaga: Dopiski w art. 56.

III. Do art. 51 (dawny art. 58). — Rozp. Min. W. R. i O. P. — Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 486 r. 1932.

Na podstawie art. 56 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) zarządzam co następuje:

§ 1. Niezależnie od wypadków, przewidzianych w art. 51 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 47, poz. 462), w wypadku, gdy wymaga tego likwidacja lub przekształcenie szkół, nie odpowiadających ustrojowi szkolnictwa, wprowadzonemu ustawą z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389), nauczyciel tymczasowy, zarówno jak i nauczyciel stały, może być z urzędu:

a) przydzielony czasowo do szkoły innego typu lub stopnia w tej samej miejscowości; przytem liczbę godzin, obowiązującą nauczyciela na nowem miejscu służbowem, normuje się według kategorii szkoły, do której zostaje przydzielony;

b) przeniesiony do szkoły innego typu lub stopnia z zachowaniem wszelkich praw, wynikających z dotychczasowego stosunku służbowego.

Jeżeli na skutek takiego przeniesienia nauczyciel miałby pobierać uposażenie niższe, niż otrzymywane w szkole, z której został przeniesiony, pobierać będzie nadal uposażenie według norm określonych dla tej kategorii szkół, z której został przeniesiony.

Przydzielania i przenoszenia, wskazane w ustępie 1 niniejszego paragrafu, mogą być dokonywane najdalej do dnia 30 czerwca 1938 r.

Władzę właściwą do uznania, iż zachodzi wypadek konieczności przeniesienia, przewidzianego w punkcie b) ustępu pierwszego, oraz do zarządzenia tego przeniesienia jest Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1-go lipca 1932 r.

IV. Okólnik Min. W. R. i O. P. — Dz. U. Nr. 9, poz. 111, rok 1932.

1) Nauczyciele szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli, przydzieleni lub przeniesieni do szkół innego typu lub stopnia, otrzymują nadal uposażenie według norm określonych dla tej kategorii szkół, z której zostali przydzieleni, obowiązani są natomiast na nowem miejscu służbowem do udzielania nauki w wymiarze godzin ustalonym dla kategorii szkół, do których zostali przydzieleni lub przeniesieni (przyczem jednak korzystają z przysługujących im ewentualnie niższych godzin nauczania w wymiarze 1, 2 i 3 godzin ze względu na 15, 20 i 25 lat policzalnych pracy nauczycielskiej). **Uwaga:** W nawiasie nieaktualne);

2) godziny nadliczbowe nauczycieli wymienionych w poprzednim punkcie płatne są według norm tego szkolnictwa, do którego zostali przydzieleni lub przeniesieni;

3) nauczyciele szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli, którzy brakującą im do ustawowego wymiaru w swoich szkołach liczbę godzin muszą uzupełnić w szkole innej kategorii (typu lub stopnia), uzupełniają brakujące godziny taką samą (bez przeliczenia) liczbą godzin w szkole innej kategorii. Gdy jednak ze względu na plan naukowy tej szkoły muszą wziąć większą liczbę godzin niż im do własnego wymiaru brakuje, opłacani są za tak powstające godziny nadliczbowe według norm tego szkolnictwa, na którego etacie pozostają t. j. szkolnictwa średniego względnie zakładów kształcenia nauczycieli.

V. Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. — Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 95, rok 1933.

Upoważnia się: 1) Kuratorów Okr. Szkolnych (Wojewodę Śląskiego i Kuratora Liceum Krzemienieckiego) — do przenoszenia na własną prośbę: a) nauczycieli szkół bezpośrednio im podległych; b) tych nauczycieli szkół pośrednio im podległych, którzy proszą o przeniesienie do innego obwodu szkolnego; c) nauczycieli szkół bezpośrednio i pośrednio podległych, którzy proszą o przeniesienie do innego Okręgu Szkolnego; w tym wypadku przeniesienie następuje po uprzednim porozumieniu się właściwych Kuratorów, a zarządza je Kurator tego okręgu szkolnego, do którego nauczyciel zostaje przeniesiony; d) kierowników publicznych szkół powszechnych.

2) Inspektorów Szkolnych — do przenoszenia na własną prośbę nauczycieli i nauczycielek kierujących podległych im szkół w obrębie powierzonego im obwodu szkolnego.

§ 4. Upoważnia się Kuratorów Okręgów Szkolnych (Wojewodę Śląskiego, Kuratora Liceum Krzemienieckiego) — do przenoszenia nauczycieli szkół bezpośrednio lub pośred-

nio im podległych oraz kierowników publicznych szkół powszechnych (i nauczycieli kierujących) z następujących względów organizacyjnych:

1) ustalenia stopnia organizacyjnego szkoły w związku z przebudową ustroju szkolnictwa na zasadzie ustawy z dnia 11 marca 1932 r.;

2) zmiany stopnia organizacyjnego szkoły;

3) innych zmian w organizacji szkoły, które mają bezpośredni wpływ na zmniejszenie się liczby stanowisk nauczycielskich w danej szkole;

4) doboru grona nauczycielskiego z odpowiednimi kwalifikacjami dodatkowymi i specjalnymi do nauczania w wyższych oddziałach;

5) zmiany języka nauczania.

§ 5. Upoważnia się Kuratorów Okręgów Szkolnych (Wojewodę Śląskiego i Kuratora Liceum Krzemienieckiego) tudzież Inspektorów Szkolnych — do przydzielania nauczycieli — za ich zgodą — do służby w innej szkole. Zarządzenie o czasowym przydzieleniu wydaje: a) właściwy Inspektor Szkolny — gdy nauczyciel podległej mu szkoły ma być przydzielony do innej również jemu podległej szkoły, b) Kurator Okręgu Szkolnego — w innych wypadkach.

VI. Do art. 51 ust. przedostatni patrz art. 97-a — zmiana dla woj. śląskiego.

Art. 52. Do przesiedlenia się należy wyznaczyć nauczycielowi odpowiedni czas i uwolnić go w odpowiednim terminie od pełnienia służby, uwzględniając w miarę możliwości jego warunki osobiste, rodzinne i komunikacyjne. Dla objęcia nowego stanowiska nauczyciel ma się zgłosić do bezpośredniego przełożonego, który stwierdzi datę objęcia służby na dekrete przeniesienia.

Do art. 52. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(47) Wyznacza nauczycielowi odpowiedni czas do przesiedlenia oraz uwalnia go od pełnienia służby celem umożliwienia przeniesienia:

a) inspektor szkolny, któremu podlega bezpośrednio szkoła, do której nauczyciel został przeniesiony;

b) we wszystkich innych wypadkach — dyrektor lub kierownik szkoły, do której nauczyciel został przeniesiony.

(48) Osoby wymienione w p. 47 mogą uwolnić nauczyciela od pełnienia służby celem umożliwienia mu przesiedlenia się nie dłużej niż na dni 14.

Czas takiego uwolnienia od pełnienia obowiązków nie jest urlopem i nie stanowi przerwy w służbie.

Art. 53. Jeżeli wskutek zmiany organizacji szkoły niema możliwości zatrudnienia nadal nauczyciela stałego, lub też jeżeli zajdą okoliczności, nie pozwalające ze względu na dobro służby na dalsze zatrudnienie nauczyciela stałego na odpowiadającej jego stanowisku służbowemu posadzie, Minister może go przenieść w stan nieczynny.

Przez cały czas pozostawania w stanie nieczynnym nauczyciel pobiera przysługujące mu pełne uposażenie służbowe.

Czas spędzony w stanie nieczynnym, wlicza się tylko do wymiaru emerytury.

Nauczyciel w stanie nieczynnym może być każdego czasu powołany zpowrotem do służby czynnej. O ile jednak powołanie to nie nastąpi w ciągu pół roku od chwili przejścia w stan nieczynny, należy nauczyciela zwolnić przy zastosowaniu odnośnych przepisów ustawy emerytalnej.

Do Art. 53. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47. poz. 462, r. 1928.

(49) Przeniesienia nauczyciela w stan nieczynny oraz powołania będącego w stanie nieczynnym do służby czynnej dokonywuje Minister drogą wystawienia dekretu.

(50) Zwalnianie ze służby nauczyciela w stanie nieczynnym na podstawie art. 53 Minister.

Art. 54. Nauczycielka zamężnej, która wniosła podanie o przeniesienie do miejscowości, będącej miejscem stałego zamieszkania jej męża, służy prawo przejścia na własną prośbę w stan pozasłużbowy, jeżeli podanie jej o przeniesienie nie zostanie przez władzę uwzględnione (art. 51).

Do art. 54—56 patrz art. 97-a — dla wojew. śląskiego.
Uwaga: Dopiski w art. 56.

Art. 55. Nauczycielka zamężna, pozostająca w stanie pozasłużbowym, nie pobiera uposażenia służbowego, a czasu, spędzonego w tym stanie, nie wlicza się jej ani do czasu służby czynnej, ani do wymiaru emerytury.

Uwaga: Dopisek w art. 56.

Art. 56. Nauczycielka w stanie pozasłużbowym może być każdego czasu powołana do służby czynnej, albo wtedy, gdy w miejscu stałego zamieszkania jej męża okaże się możliwość nadania jej stanowiska służbowego, albo też wtedy, gdy zgodzi się objąć stanowisko w innej, niż miejsce stałego zamieszkania męża, miejscowości.

O ile jednak w ciągu 5 lat od chwili przejścia w stan pozasłużbowy nauczycielka zamężna nie objęła ponownie stanowiska służbowego, lub o ile w tym czasie nie przeszła w stan spoczynku z powodu niezdolności do pracy, należy rozwiązać z nią stosunek służbowy i przyznać jej odprawę w wysokości jednomiesięcznego pełnego ostatnio pobieranego uposażenia służbowego za każdy pełny rok, przesłużony w państwowej służbie nauczycielskiej.

Do art. 51 (ust. 6-ty), 54, 55 i 56.

(51) Nauczycielka zamężna może być przeniesiona w stan pozasłużbowy tylko w wypadkach, o których mowa w ustępie szóstym art. 51 i w art. 54 i tylko na własną prośbę.

Zarządza przeniesienie nauczycielki w stan pozasłużbowy Kurator w odniesieniu do nauczycielek szkół pośrednio lub bezpośrednio sobie podległych. Minister zaś, gdy szkoła podlega bezpośrednio Ministrowi.

(52) Prośba nauczycielki o przeniesienie w stan pozasłużbowy winna być rozpatrzona i załatwiona do dni 30. Odmowa przeniesienia w stan pozasłużbowy może nastąpić tylko w tym wypadku, gdy przed upływem wymienionego wyżej okresu czasu znikną warunki, które wywołały prośbę nauczycielki.

Władza może odroczyć załatwienie prośby o przeniesienie w stan pozasłużbowy do czasu należytego oddania urzędowania, lub gdy nauczycielka zalega z zobowiązaniami pieniężnymi, wynikłymi ze stosunku służbowego.

(53) Przywrócenie do służby czynnej nauczycielki, pozostającej w stanie pozasłużbowym, może być zarządzone:

a) na prośbę nauczycielki, gdy przez wniesienie odpowiedniej deklaracji zrezygnuje z uzyskania stanowiska służbowego w miejscu zamieszkania swego męża;

b) z urzędu, gdy odpadną warunki, które spowodowały przeniesienie nauczycielki w stan pozasłużbowy.

Odmowa powrotu do służby czynnej w wypadku powołania do niej z urzędu winna być traktowana jako do-

browolne wystąpienie ze służby (ustęp pierwszy art. 59) wraz ze skutkami, przewidzianymi w ustępie pierwszym art. 65.

(54) Zarządza przywrócenie do służby czynnej ta władza, która przeniosła nauczycielkę w stan pozasłużbowy. Jeżeli miejsce służbowe, które po powrocie do służby czynnej ma zająć nauczycielka, leży poza terytorjum podległym władzy, która przeniesienie w stan pozasłużbowy zarządziła, przywrócenie do służby czynnej następuje na mocy porozumienia się zainteresowanych władz. W razie niemożności dojścia do porozumienia rozstrzyga Minister. Dekret powołania do służby czynnej ze stanu pozasłużbowego wystawia władza właściwa dla tego miejsca służbowego, na które nauczycielka zostaje powołana.

(55) Zwolnienie ze służby nauczycielki zamężnej z upływem 5 lat przebywania jej w stanie pozasłużbowym zarządza się pismem.

(56) Władza, uprawniona do przenoszenia nauczycielek w stan pozasłużbowy, obowiązana jest prowadzić ściśle wykazy nauczycielek w stanie pozasłużbowym oraz czuwać, by we właściwym czasie zarządzić bądź powołanie nauczycielki ze stanu pozasłużbowego do służby czynnej, bądź rozwiązanie z nią stosunku służbowego.

Art. 57. Nauczycielowi można powierzyć czasowo czynności w urzędach administracji szkolnej tylko za jego zgodą. Odnośnie do tej służby podlega on przepisom ustawy o państwowej służbie cywilnej.

I. Do art. 57. — Instrukcja — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Uprawnioną do czasowego powierzenia nauczycielowi na okres nie dłuższy od 1 roku czynności w urzędach administracji szkolnej jest władza szkolna II instancji w tych wypadkach, gdy nauczyciel pełni służbę w szkole, bezpośrednio lub pośrednio podległej tej władzy, a urzędem, do którego nauczyciel ma być delegowany, jest urząd administracji szkolnej I instancji. We wszystkich innych wypadkach powierzenie nauczycielowi czynności w administracji szkolnej należy do Ministra.

II. Do art. 57 (dawny 64).

Zarządzenie Min. W. R. i O. P. — Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 80, rok 1931 w sprawie przydzielania nauczycieli do pracy w administracji szkolnej. Nauczyciele wnoszą podania z dołączeniem deklaracji, w której wyrazić mają zgodę na przydzielenie oraz uposażenie, przysługujące na dotychczasowym stanowisku i bez diet na czas przydziału.

Art. 58. Do przejścia nauczyciela do innego działu służby państwowej potrzeba zezwolenia właściwej władzy szkolnej.

Do art. 58. — Instrukcja. — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Uprawnioną do udzielenia nauczycielowi zezwolenia na przejście do innego działu służby państwowej jest nie niższa, niż II instancji władza, która nauczyciela mianowała.

R o z d z i a ł V I I I .

Rozwiązanie stosunku służbowego.

Art. 59. Nauczyciel stały może być zwolniony ze służby, o ile w bezpośrednio po sobie następujących co najmniej półtorarocznych odstępach otrzymał dwukrotnie niedostateczną ocenę kwalifikacyjną. Przy zwolnieniu przyznaje się nauczycielowi uposażenie emerytalne, względnie jeżeli nie nabył praw emerytalnych, odprawę w wysokości określonej w ust. 2 art. 62.

Z nauczycielem religji, który pozbawiony został przez władze duchowne upoważnienia do nauczania religji, rozwiązuje się tem samem stosunek służbowy z pozbawieniem wszelkich praw z niego wynikających; Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Skarbu może jednak w wyjątkowych przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, przyznać nauczycielowi religji, który pozbawiony został przez władze duchowne uprawnienia do nauczania religji, zaopatrzenie emerytalne, o ile nauczyciel taki posiada w dniu pozbawienia go uprawnienia co najmniej 25 lat, zaliczalnych do wysługi emerytalnej w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych.

Stosunek służbowy nauczyciela stałego może być rozwiązany przez dobrowolne wystąpienie jego ze służby państwowej.

Stosunek służbowy nauczyciela tymczasowego może być rozwiązany albo przez jednostronne zarządzenie władzy pod warunkami, ustawą niniejszą określonymi, albo przez dobrowolne wystąpienie nauczyciela ze służby.

Art. 60. Zamiar dobrowolnego wystąpienia ze służby nauczyciel powinien zgłosić u właściwej władzy na piśmie.

Rozwiązanie stosunku następuje przez przyjęcie zgłoszenia o wystąpieniu ze służby przez tę władzę, która nauczyciela zamianowała.

Przyjęcie zgłoszenia o wystąpieniu ze służby można uzależnić od należytego oddania urzędowania, ostateczną zaś decyzję co do zgłoszenia o wystąpieniu ze służby odroczyć tylko wtedy, gdy nauczyciel pozostaje w śledztwie karnem albo dyscyplinarnem, lub zalega z zobowiązaniami pieniężnymi, wynikłymi ze stosunku służbowego.

Art. 61. O ile nauczycielowi nie zakomunikowano żadnej decyzji w sprawie jego zgłoszenia o wystąpieniu ze służby w ciągu czterech tygodni, zgłoszenie to uważa się za przyjęte.

Przeciwko warunkowemu przyjęciu lub odroczeniu przyjęcia zgłoszenia o wystąpieniu ze służby nauczyciel może wnieść w ciągu dni 14 od dnia doręczenia decyzji zażalenie do władzy bezpośrednio wyższej, która najdalej w ciągu sześciu tygodni wyda ostateczną decyzję.

Zwolnienie w zasadzie następuje w końcu roku szkolnego.

Samowolne uchylenie się od służby w ciągu 4 tygodni, o ile nie zostanie przez władze uznane za usprawiedliwione, uważa się za dobrowolne wystąpienie ze służby, co zostaje stwierdzone jednostronnem zarządzeniem władzy, powołanej do mianowania, nie niższej jednak niż II instancji.

Do art. 60 i 61. — Instrukcja. — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(59) Za dzień, od którego liczy się początek terminu zgłoszenia wystąpienia ze służby lub zażalenia przeciwko

warunkowemu przyjęciu lub odroczeniu przyjęcia zgłoszenia, uważa się dzień pisemnego złożenia zgłoszenia lub zażalenia u bezpośredniego przełożonego, względnie datę stempla pocztowego w wypadku przesłania odnośnego pisma pocztą.

Art. 62. Stosunek służbowy nauczycieli tymczasowych może władza rozwiązać każdej chwili.

Jeżeli taki nauczyciel służył więcej niż rok nienaganie a nie mają do niego zastosowania przepisy art. 94, należy mu się odprawa w wysokości jednomiesięcznego, pełnego, ostatnio pobieranego uposażenia służbowego za każdy pełny rok, przesłużony w państwowej służbie nauczycielskiej, nieprzekraczająca jednak ogółem pięciomiesięcznego jego uposażenia.

Do art. 62.

(60) (w brzmieniu Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 10, poz. 168, r. 1928). Zwolnienie ze służby nauczyciela tymczasowego na podstawie art. 62 zależy całkowicie od uznania władzy. Zwolnienie to należy odróżniać od zwolnienia ze służby nauczyciela tymczasowego, które władza jest obowiązana zarządzić z mocy przepisów ustawy, jak np. w razie upływu 5-letniego okresu przebywania nauczycieli w stanie pozasłużbowym (art. 66), w razie ujawnienia, iż mianowanie zostało dokonane na podstawie dokumentów fałszywych lub nieważnych (art. 66), w razie otrzymania ogólnej oceny pracy niezadowolającej (art. 73), w razie wyczerpania ustawowego okresu zezwolenia na nauczanie i t. d. Zarządzając zwolnienie ze służby nauczyciela tymczasowego oparte na nakazie ustawowym, władza obowiązana jest w piśmie zwalniającem podać powód zwolnienia oraz powołać odpowiedni artykuł ustawy.

Zwolnienie ze służby na podstawie art. 62 zarządza się bez podania motywów.

Uprawnioną do zwolnienia ze służby na podstawie art. 62 i 63 jest władza, która nauczyciela mianowała.

W odniesieniu do tymczasowych nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, mianowanych przez Ministerstwo przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, uprawnioną do zwolnienia jest władza, której dana szkoła podlega bezpośrednio.

(61) O przyznaniu lub nieprzyznaniu, względnie o wysokości odprawy należnej nauczycielowi zwalnianemu, decyduje zasadniczo władza, uprawniona do zwalniania nauczycieli tymczasowych. Jednakże decyzja należy zawsze do

władzy szkolnej II instancji w tych wypadkach, gdy odnosi się do nauczyciela szkoły, podległej bezpośrednio tej władzy.

(62) Nauczycielowi tymczasowemu, zwolnionemu ze służby na podstawie art. 62 lub 63, należy wypłacić odprawę w wysokości w ustępie drugim art. 62 przewidzianej za każdy rok nienagannej służby. Za naganną uważa się służbę wtedy, gdy istnieją pisemne dowody jej naganności, a mianowicie: ujemne spostrzeżenia, wpisane do karty kwalifikacyjnej, upomnienie na piśmie, skazujące orzeczenie dyscyplinarne i t. p.

Art. 63. Z nauczycielem tymczasowym, który otrzymał ocenę kwalifikacyjną niedostateczną, należy rozwiązać stosunek służbowy przy zastosowaniu postanowień ust. 2 art. 62.

Patrz uwaga do art. 62.

Art. 64. W przypadku, przewidzianym w art. 62 i 63 należy nauczycielowi wypowiedzieć stosunek służbowy na trzy miesiące naprzód.

Art. 65. Nauczyciel i jego rodzina tracą wszelkie prawa, wynikające ze stosunku służbowego:

a) przez dobrowolne wystąpienie nauczyciela ze służby;

b) skutkiem rozwiązania stosunku służbowego w myśl art. 62 z wyjątkiem praw, zastrzeżonych w ustępie drugim art. 62 i w art. 94;

c) w razie wydalenia ze służby, o ile orzeczenie dyscyplinarne inaczej nie stanowi.

W przypadku ponownego wstąpienia do służby państwowej może Minister przywrócić prawa, nabyte poprzednią służbą.

Art. 66. Mianowanie nauczyciela będzie uznane za nieważne, a nauczyciel będzie wydany ze służby, jeżeli mianowanie uzyskał na podstawie dokumentów fałszywych lub nieważnych lub fałszywego zeznania o posiadanych kwalifikacjach zawodowych, albo wyjdą na jaw oko-

liczności, w myśl obowiązujących przepisów nie dopuszczające mianowania.

Orzeczenie o unieważnieniu nominacji i wydaleniu ze służby wyda władza, która dokonała nominacji.

Rozdział IX.

Odpowiedzialność służbowa.

Postanowienia ogólne.

Art. 67. Bezpośrednio i pośrednio przełożona władza ma prawo wytykać i ganić podległym nauczycielom niewłaściwości w zachowaniu się oraz uchybienia i niedbalstwo w wykonaniu obowiązków służbowych.

Nauczyciel, który przez czyn, zaniechanie lub zaniedbanie uchybia obowiązkowi swego stanowiska (Rozdział V) w służbie i poza służbą, podlega poza sądową odpowiedzialnością karną lub cywilną także odpowiedzialności porządkowej lub dyscyplinarnej.

Do art. 67. -- Instrukcja Min. W. R. i O. P. — Dz. U. W. R. i O. P. Nr. 17, poz. 178, r. 1933.

Przez władze, wymienione w art. 67, należy rozumieć władze szkolne państwowe, o których mowa w ustawie z dn. 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) i rozp. Prezydenta Rzplitej z 4 lipca 1933 o organizacji obwodowych Władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 389), zaś na terenie Województwa Śląskiego Naczelnika Wydziału Oświecenia Publicznego oraz Inspektorów szkolnych i ich zastępców.

Art. 68. Minister wyda osobne rozporządzenie, normujące odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli tymczasowych.

Do art. 68 (dawny 75) w skróceniu.

Rozp. Min. W. R. i O. P. o odpowiedzialności dyscyplinarnej tymczasowych nauczycieli szkół — Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 70, r. 1929. Dz. U. Nr. 3, poz. 27, r. 1929.

Kary nauczycieli tymczasowych:

1) kara porządkowa upomnienia;

2) kary dyscyplinarne:

a) nagana;

b) kara pieniężna do wysokości 20 proc. uposażenia jednomiesięcznego;

c) zwolnienie ze służby z zachowaniem praw do emerytury lub odprawy;

d) wydalenie ze służby bez prawa do emerytury i odprawy.

Kary ad 1 i 2a, b, c nakłada na naucz. publ. szk. powsz. inspektor szkolny; karę 2d i wszystkie inne kary w stosunku do nauczycieli innych szkół nakłada Kurator.

Art. 69. Przeciw nauczycielowi, będącemu członkiem ciała ustawodawczego, nie wolno podczas trwania mandatu bez zgody tegoż ciała wdrażać postępowania porządkowego lub dyscyplinarnego, ani wdrożonego dalej prowadzić.

Art. 70. Nauczyciel, skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego, podlega wydaleniu ze służby bez postępowania dyscyplinarnego, jeżeli wyrok pozbawia go zdolności do piastowania urzędu publicznego.

Do art. 70 — Instrukcja. — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

Orzeczenie o wydaleniu ze służby bez postępowania dyscyplinarnego wydaje ta władza, do której należy mianowanie. Władze niższych instancji obowiązane są zawiadomić o tem równocześnie Ministerstwo W. R. i O. P.

Art. 71. Za występki służbowe ponosi nauczyciel odpowiedzialność dyscyplinarną, zaś za wykroczenia służbowe — odpowiedzialność porządkową.

Występkiem służbowym jest takie naruszenie obowiązków służbowych, które powoduje obrazę interesu publicznego lub naraża dobro publiczne na szkodę.

Wykroczeniem służbowym jest każde naruszenie obowiązku służbowego, nie posiadające wyżej podanych znamion występku służbowego.

Zbieg kilku wykroczeń służbowych lub ich powtarzanie się, jak również wykroczenie wśród okoliczności,

szczególnie obciążających, uważa się za występki służbowy.

Do postępowania porządkowego i dyscyplinarnego nie należy rozstrzyganie o pretensjach cywilnych.

Odpowiedzialność za występkę i wykroczenia służbowe ulega przedawnieniu, jeżeli w przeciągu lat 5 od chwili ich popełnienia władza nie wymierzyła kary porządkowej lub nie skierowała sprawy do komisji dyscyplinarnej; jeżeli jednak występki zawiera znamiona przestępstwa karnego, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie karne.

K a r y.

Art. 72. Karą porządkową jest upomnienie. Kary tej nie wpisuje się do wykazu służbowego.

Przed udzieleniem upomnienia należy dać nauczycielowi możliwość usprawiedliwienia się na piśmie.

Upomnienia udziela na piśmie z podaniem motywów władza, której szkoła bezpośrednio podlega, lub przełożona władza wyższa.

Przeciwko upomnieniu, udzielonemu przez Ministra, niema odwołania; przeciwko upomnieniu, udzielonemu przez inne władze szkolne, nauczyciel może wnieść w ciągu 8 dni odwołanie do władzy bezpośrednio wyższej.

Do art. 72. — Instrukcja. — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 42, r. 1928.

Zarządzenie, nakładające karę porządkową upomnienia, winno zawierać prócz motywów pouczenie o przysługujących ukaranemu w drodze porządkowej nauczycielowi środkach prawnych.

Art. 73. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) nagana;
- 2) potrącenie jednorazowe, nie przekraczające 20 proc. miesięcznego uposażenia;
- 3) potrącenie części uposażenia na określony przeciąg czasu, nie więcej wszakże niż 20 proc. miesięcznie;

4) nagana z pozbawieniem awansu i wybieralności na czas od jednego roku do dwóch;

5) odliczenie lat służby od roku do trzech;

6) przeniesienie bez zwrotu kosztów przesiedlenia z pozbawieniem urzędu dyrektora lub kierownika przy równoczesnem powierzeniu obowiązków nauczyciela (w ściślejszem znaczeniu) w miejscu, oznaczonem przez Ministra lub władzę, którym to prawo zostanie przez Ministra przekazane;

7) zwolnienie ze służby państwowej z zachowaniem praw do uposażenia emerytalnego w stosunku do lat rzeczywiście wysłużonych lub do odprawy;

8) wydalenie z państwowej służby nauczycielskiej;

9) wydalenie z zawodu nauczycielskiego z pozbawieniem prawa zajmowania jakiegokolwiek stanowiska w szkolnictwie państwowem, publicznem lub prywatnem.

Kary wymienione w punktach 5 i 6 pociągają za sobą na przeciąg lat dwóch utratę prawa mianowania na wyższe stanowisko oraz prawa wyboru i wybieralności do wszystkich władz i ciał, tworzonych lub zasilanych drogą wyboru z pośród nauczycielstwa w zakresie administracji szkolnej.

Do art. 73. — Instrukcja. — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 12, r. 1928.

(68) Wynikające z art. 73 punkt 2 i 3 potrącenia z uposażenia czyni władza asygnująca uposażenie.

(70) Kierownicy, którym wymierzono karę przewidzianą w punkcie 6 tego artykułu, mogą być przeniesieni do innej szkoły bez względu na jej odmienny stopień organizacyjny.

II. Instrukcja. — Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 178.

Pozbawienie prawa awansu z p. 4 art. 73 ustawy z dn. 1 lipca 1926 o stos. służb. nauczycieli należy rozumieć w ten sposób, że nauczyciel nie może w ciągu 2 lat zostać dyrektorem, kierownikiem szkoły i t. d., nie dotyczy ono jednak automatycznego posuwania się w grupach na podstawie lat służby, które mogą być odliczone tylko na podstawie p. 5 tegoż artykułu.

Art. 74. Kary dyscyplinarne na nauczycieli stałych może nakładać jedynie komisja dyscyplinarna w drodze orzeczenia, wydanego na podstawie wyniku postępowania dyscyplinarnego, przeprowadzonego zgodnie z niniejszą ustawą.

Przy wymierzaniu kar dyscyplinarnych, wymienionych w art. 73, należy w każdym poszczególnym wypadku mieć na względzie doniosłość występków służbowego i powstałych z tego powodu szkód, stopień winy, jako też dotychczasowe zachowanie się nauczyciela.

Kary dyscyplinarne wpisuje się do wykazu służbowego.

Orzeczenia dyscyplinarnego nie można znieść, ani zmienić zarządzeniem administracyjnym.

Art. 75. Wydalenie z państwowej służby nauczycielskiej lub z zawodu nauczycielskiego (art. 70 i 73 p. 8 i 9) pociąga za sobą utratę wszystkich praw, związanych z piastowaniem stanowiska, a również prawa do emerytury, lub do odprawy.

I. Do art. 75. — Instrukcja. — Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462, r. 1928.

(72) Wydanie zarządzeń potrzebnych do wykonania dyscyplinarnego orzeczenia wydalenia z państwowej służby nauczycielskiej należy do tej władzy, do której należy mianowanie. Władze niższych instancji obowiązane są zawiadomić o tem równocześnie Ministerstwo W. R. i O. P.

II. Do art. 70 i 75. — Instrukcja. — Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 178, r. 1933.

Przepisy o utracie zdolności do pełnienia urzędu publicznego zawierają art. 45, 47 i 52 § 1 Kodeksu Karnego z dnia 11 lipca 1932. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 571). Orzeczenie o wydaleniu ze służby nauczycielskiej względnie zawodu nauczycielskiego wydają władze szkolne II instancji w stosunku do nauczycieli szkół bezpośrednio i pośrednio im podległych i kierowników szkół pośrednio im podległych oraz Ministerstwo w stosunku do pozostałych nauczycieli, kierowników i dyrektorów szkół. Dniem wydalenia ze służby winien być dzień uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego względnie wyroku sądowego.

Orzeczenie o wydaleniu ze służby nauczycielskiej względnie zawodu nauczycielskiego wydają władze szkolne II instancji w stosunku do nauczycieli szkół bezpośrednio

i pośrednio im podległych i kierowników szkół pośrednio im podległych oraz Ministerstwo w stosunku do pozostałych nauczycieli, kierowników i dyrektorów szkół. Dniem wydalenia ze służby winien być dzień uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego względnie wyroku sądowego.

Orzeczenie o wydaleniu ze służby winno być zaopatrzone klauzulą o natychmiastowym wydaleniu (art. 87, p. 4 rozporządzenia z dnia 22 marca 1928 o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341)).

Władze szkolne niższych instancyj obowiązane są zawiadamiać Ministerstwo o każdym wypadku wydalenia ze służby lub zawodu nauczycielskiego, względnie zwolnienia ze służby w drodze dyscyplinarnej, podając imię i nazwisko wydalonego względnie zwolnionego ze służby nauczyciela, stanowisko służbowe, datę urodzenia oraz imiona rodziców.

Art. 76. Członkom rodziny wydalonego może Minister w razie okoliczności zasługujących na uwzględnienie, przyznać odpowiedni stały zasiłek na utrzymanie, który jednak nie może przewyższać normalnego ich zaopatrzenia wdowiego lub sierociego.

Zasiłek taki przyznać można albo już z chwilą wstrzymania wypłaty uposażenia nauczyciela wydalonego, albo od chwili jego śmierci.

Do zasiłku powyższego mają zastosowanie postanowienia ustawy emerytalnej o zawieszeniu lub utracie prawa do zaopatrzenia wdowiego i sierociego.

Zawieszenie w pełnieniu służby.

Art. 77. Każdy przełożony, powołany do wykonywania bezpośrednio lub pośrednio nadzoru służbowego, ma prawo zawiesić nauczyciela w pełnieniu służby, gdy nauczyciel odmówił jawnie nieposłuszeństwa służbowego wśród szczególnie ważnych okoliczności, albo, gdy ze względu na jakość zarzucanego mu uchybienia obowiązkom służbowym lub godności stanu nauczycielskiego, dalsze pozostawienie go w służbie naraziłoby powagę szkoły lub groziło dobru służby.

W analogicznych przypadkach służy prawo do zawieszenia w służbie również urzędnikowi, któremu po-

wierzono przeprowadzenie wizytacji szkoły; zarządzone jednak w ten sposób zawieszenie może znieść władza przełożona nad urzędnikiem, przeprowadzającym wizytację.

Art. 78. Gdy przeciw nauczycielowi wdrożono postępowanie karno-sądowe lub dyscyplinarne, władza służbowa ma prawo zawiesić go w pełnieniu służby, o ile ze względu na rodzaj i doniosłość zarzuconego mu przestępstwa, lub występku służbowego, wskazanem jest usunąć go od wykonywania obowiązków służbowych.

W przypadku zarządzenia względem nauczyciela aresztu śledczego władza zawiesza go w pełnieniu służby.

Przeciwko zarządzeniu zawieszenia w służbie ust. 1 art. 77 oraz ust. 1 art. 78 przysługuje zawieszonemu prawo wniesienia zażalenia w terminie dni 5 do władzy bezpośrednio wyższej, a przeciwko zawieszeniu, zarządzonemu na podstawie ust. 2 art. 77 — do władzy przełożonej nad urzędnikiem, który zawieszenie zarządził. Wnie-sienie zażalenia nie wstrzymuje skutków zawieszenia. O każdym zawieszeniu w służbie zawiadamia władza służbowa bezzwłocznie władzę bezpośrednio wyższą, która może z urzędu uchylić zawieszenie.

Władza, zarządzając zawieszenie w służbie, może ograniczyć na czas jego trwania uposażenie nauczyciela najwyżej do połowy, poczynając od dnia pierwszego miesiąca następującego po zawieszeniu.

Takiego ograniczenia uposażenia może władza dokonać również w stosunku do nauczyciela zawieszonogo na podstawie art. 77.

Przeciw zarządzeniu, zmniejszającemu uposażenie, może nauczyciel wnieść zażalenie do władzy wyższej w ciągu dni 5 od dnia doręczenia. Zażalenie nie wstrzymuje wykonania. Jeżeli na skutek zażalenia decyzja zostanie uchylona, wypłaca się nauczycielowi wstrzymaną część uposażenia.

Zawieszenie w służbie kończy się najpóźniej z chwilą ostatecznego zakończenia postępowania dyscyplinarnego.

O ile jednak przyczyny, które spowodowały zawieszenie, odpadną wcześniej, właściwa władza uchyła zawieszenie, nie czekając końca postępowania dyscyplinarnego.

Do art. 77 i 78. — Instrukcja — Dz. urzędowy Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 178, r. 1933.

Władze szkolne, podległe bezpośrednio Ministerstwu, zawiadamiając Ministerstwo o wypadku zawieszenia w służbie nauczyciela, winny podać jednocześnie szczegółowo powodów zawieszenia w służbie, wiek, ilość lat służby, stosunki rodzinne i majątkowe zawieszonego w służbie nauczyciela, wysokość dokonanego ograniczenia uposażenia na czas zawieszenia w służbie, względnie powody, dla których uposażenie nie zostało ograniczone na czas zawieszenia w służbie.

Ograniczenia uposażenia na czas zawieszenia w służbie może dokonać władza, której w myśl § 9 rozp. z 20 stycznia 1933 (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 217) przysługuje prawo wdrożenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko nauczycielowi, lub Ministerstwo.

Po zawieszeniu w służbie nauczyciela należy w każdym poszczególnym wypadku zbadać dokładnie rodzaj popełnionych przez nauczyciela uchybień. W razie okazania się, że popełnione przez zawieszonego w służbie nauczyciela czyny wykluczają ze względu na dobro szkoły powrót jego na stanowisko zajmowane przed zawieszeniem, jednak nie dają podstaw do żądania wymierzenia przez Komisję dyscyplinarną kary zwolnienia względnie wydalenia ze służby państwowej lub wydalenia z zawodu nauczycielskiego, należy jeszcze przed zakończeniem postępowania dyscyplinarnego rozważyć potrzebę przeniesienia zawieszonego w służbie nauczyciela na podstawie art. 51 ustawy o stos. służb. nauczycieli i wystąpić do Ministerstwa z odpowiednio umotywowanym wnioskiem.

Art. 79. Gdy obwinionego skazano na karę dyscyplinarną, czasu zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej.

W tych przypadkach oraz wówczas, gdy nauczyciela wydano w drodze administracyjnej lub wskutek zasądzenia go wyrokiem sądu karnego, nie służy mu prawo otrzymania części uposażenia, której wypłatę wstrzymano na czas zawieszenia go w pełnieniu służby.

O ile natomiast postępowanie dyscyplinarne umorzono lub obwinionego uwolniono w postępowaniu dyscyplinarnem — czas zawieszenia liczy się do czasu służby czynnej, a oprócz tego należy wypłacić mu część uposażenia, którą wstrzymano na czas zawieszenia.

Organizacja komisyj dyscyplinarnych i postępowanie dyscyplinarne.

Art. 80. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli powołuje się komisje dyscyplinarne.

Komisje dyscyplinarne dla nauczycieli są następujące:

- 1) okręgowe komisje dyscyplinarne przy władzach, podlegających bezpośrednio Ministrowi,
- 2) komisja dyscyplinarna przy Ministrze,
- 3) odwoławcza komisja dyscyplinarna przy Ministrze.

Gdy utworzenie okręgowej komisji dyscyplinarnej nie jest możliwe z powodu małego składu personelu, może Minister orzekanie przekazać innej okręgowej komisji dyscyplinarnej lub komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Art. 81. Skład komisyj dyscyplinarnych, ich właściwość, tryb postępowania dyscyplinarnego, oraz przepisy o kosztach postępowania dyscyplinarnego ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów w drodze rozporządzenia, przestrzegając zasady, że członkowie komisyj dyscyplinarnych są w wykonywaniu swoich funkcji samodzielni i niezawiśli i że od orzeczenia komisji dyscyplinarnej, wydanego w I instancji, może zarówno obwiniony, jak rzecznik dyscyplinarny odwołać się do odwoławczej komisji dyscyplinarnej z powodu orzeczenia o winie i karze.

Art. 82. W celu strzeżenia dobra służby, naruszonego przez uchybienie obowiązkom służbowym, władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna, wyznacza

z grona podległych sobie urzędników lub nauczycieli rzecznika dyscyplinarnego z odpowiednią ilością zastępców.

Prawa i obowiązki rzeczników dyscyplinarnych ustala w drodze rozporządzenia Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 83. Nauczycielowi, pociągniętemu do odpowiedzialności dyscyplinarnej, wolno przybrać sobie w postępowaniu dyscyplinarnem obrońcę z pośród funkcjonariuszów państwowych, zamieszkałych na obszarze, na który rozciąga się zakres działania komisji dyscyplinarnej.

Prawo i obowiązki obrońcy, tudzież przepisy o przydawaniu obwinionemu obrońcy z urzędu ustala w drodze rozporządzenia Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Do art. 81, 82 i 83.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 20 stycznia 1933 r.,

wydane w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom

Przedruk z Dz. U. R. P. z dnia 13 kwietnia 1933 r.

Nr. 26, poz. 217.

i Instrukcja Min. W. R. i O. P.

Dz. urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 178, rok 1933.

Na podstawie art. 81, 82 i 83 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) zarządza się co następuje:

R o z d z i a ł I.

KOMISJE DYSCYPLINARNE. RZECZNIICY DYSCYPLINARNI. OBRONA.

Skład i właściwość komisyj dyscyplinarnych.

§ 1. Każda komisja dyscyplinarna składa się z przewodniczącego, jego zastępców i członków, powoływanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

nego. Przewodniczącego i jego zastępców powołuje Minister z grona podwładnych mu urzędników i nauczycieli — członków zaś z pośród tychże osób jak również z pośród obywateli, zamieszkałych w miejscu urzędowania komisji dyscyplinarnej.

Do § 1. 9) Liczba członków Komisji dyscyplinarnych nie jest ograniczona i powinna być dostosowana do lokalnych potrzeb komisyj.

§ 2. Pierwszą instancją orzekającą w sprawach dyscyplinarnych są:

1) okręgowe komisje dyscyplinarne przy władzach, podlegających bezpośrednio Ministrowi dla nauczycieli szkół tym władzom podległych, albo których sprawy dyscyplinarne przekazano w myśl art. 80 ust. 3 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873).

2) komisja dyscyplinarna przy Ministrze dla nauczycieli szkół podległych bezpośrednio Ministrowi.

Drugą instancją dla spraw dyscyplinarnych jest odwoławcza komisja dyscyplinarna przy Ministrze.

§ 3. Właściwość komisji zależy od miejsca pełnienia służby w chwili wdrożenia przeciw nauczycielowi postępowania dyscyplinarnego, również wtedy, gdy chodzi o przewinienie służbowe w czasie pełnienia obowiązków w innym dziale zarządu państwowego, lub w czasie podlegania innym przepisom służbowym, o ile stosunek służbowy miał charakter publicznoprawny. W tych przypadkach należy przewinienie oceniać przede wszystkim według tych przepisów służbowych, którym obwiniony podlegał w chwili popełnienia czynu, albo dopuszczenia się zaniechania, lub zaniedbania, sprzeciwiającego się jego obowiązkowi.

W razie współobwinienia o naruszenie obowiązków służbowych kilku nauczycieli, którzy podlegają właściwości różnych okręgowych komisji dyscyplinarnych — wszyscy uczestnicy podlegają właściwości komisji, wyznaczonej przez Ministra, a w wypadkach współobwinienia o naruszenie obowiązków kilku nauczycieli, z których jedni podlegają okręgowej komisji dyscyplinarnej, inni zaś komisji dyscyplinarnej przy Ministrze — wszyscy uczestnicy podlegają właściwości komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Jeżeli okręgowa komisja dyscyplinarna nie rozporządza chwilowo ilością członków, potrzebną do utworzenia kompletu orzekającego lub jeżeli warunki lokalne ze względu na interes służby wymagają wyjęcia sprawy z pod rozpoznania terytorjalnie właściwej komisji, Minister przekazuje sprawę innej okręgowej komisji dyscyplinarnej lub komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Spory o właściwość rozstrzyga Minister.

§ 4. Komisje dyscyplinarne obradują, postanawiają i orzekają w kompletach orzekających, złożonych z przewodniczącego komisji, lub jego zastępcy i dwóch członków, z których jeden powinien być nauczycielem tej samej kategorii szkół, do których należy nauczyciel, odpowiadający dyscyplinarnie przed danym kompletem.

Jeżeli do odpowiedzialności dyscyplinarnej jest pociągnięty duchowny nauczyciel religii, a w skład właściwej komisji dyscyplinarnej nie wchodzi duchowny tegoż wyznania, Minister, względnie władza podległa bezpośrednio Ministrowi, przy której czynna jest komisja dyscyplinarna, powołuje specjalnie dla tego wypadku duchownego nauczyciela religii tego wyznania, jako jednego z członków kompletu orzekającego.

Skład kompletu orzekającego wyznacza przewodniczący komisji z posród członków komisji.

Obowiązki i prawa rzeczników dyscyplinarnych.

§ 5. Obowiązkiem rzecznika dyscyplinarnego jest przy przeprowadzaniu postępowania dyscyplinarnego stać na straży dobra służby, ścisłego wykonywania obowiązków służbowych przez nauczycieli, oraz godności i powagi zajmowanego przez nich stanowiska służbowego.

Komisja dyscyplinarna wydaje każde postanowienie i orzeczenie nie inaczej jak po wysłuchaniu zdania rzecznika dyscyplinarnego; przy naradach i głosowaniu kompletu orzekającego rzecznik nie może być obecny.

Rzecznicy dyscyplinarni, działając w ścisłej zależności od swych władz przełożonych, mają prawo i obowiązek:

1) uczestniczenia we wszystkich posiedzeniach komisji dyscyplinarnych;

2) stawiania w razie potrzeby wniosków o wezwanie świadków i biegłych i przeprowadzenie innych dowodów;

3) donoszenia władzy przełożonej o wszystkich przypadkach przewinień służbowych, które doszły do ich wiadomości w toku postępowania dyscyplinarnego;

1) brania udziału w dochodzeniach dyscyplinarnych na zlecenie władzy.

Rzecznika dyscyplinarnego przy komisji niższych instancji może zastąpić w razie potrzeby rzecznik dyscyplinarny przy komisji wyższej instancji; również rzecznika dyscyplinarnego wyższej instancji może zastąpić w razie potrzeby rzecznik dyscyplinarny przy komisji niższej instancji.

O zastępstwie decyduje Minister.

Do § 5 rozporządzenia z dnia 20 stycznia 1933 r. i art. 82 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r.

1) Ustawa nie nakłada obowiązku powoływania na rzecznika dyscyplinarnego względnie jego zastępców, — jedynie osób, posiadających wykształcenie prawnicze, a doświadczenie w dotychczasowych komisjach dyscyplinarnych wykazujące, iż wizytatorowie szkół względnie urzędnicy z wykształceniem pedagogicznym wykonywali te czynności z zupełnem powodzeniem. Z tych względów w gronie przedstawicieli oskarżenia (rzecznik dyscyplinarny i jego zastępcy) powinni być i urzędnicy o wykształceniu pedagogicznym i urzędnicy pedagogowie, oraz nauczyciele, tak, by rzecznik dyscyplinarny mógł w każdym wypadku przydzielić oskarżenie temu z posród zastępców, który ze względu na charakter danej sprawy najlepiej się do tego nadaje.

11) Wyznaczony na rzecznika dyscyplinarnego urzędnik lub nauczyciel w zakresie czynności urzędowych rzecznika podlega we władzy centralnej Ministrowi przez Dyrektora Biura Personalnego, w Kuratorjach — Kuratorowi przez Naczelnika Biura Personalnego.

12) Rzecznik dyscyplinarny jest zastępcą i wykonawcą zarządzeń władzy przed Komisją dyscyplinarną, a obowiązki swe wykonuje bądź osobiście bądź też za pośrednictwem swego zastępcy.

W zasadzie rzecznik dyscyplinarny jest powołany do udziału we wszystkich sprawach dyscyplinarnych przed daną komisją, z nazwy zaś „zastępcą” wynika, że zastępcy mają pełnić czynności tylko w razie, jeżeli rzecznik ma przeszkody w tym względzie. Jeżeli jednak rzecznikiem dyscyplinarnym jest urzędnik (wizytator, nauczyciel), który obowiązki rzecznika ma spełniać obok swych normalnych czynności służbowych, niema przeszkody, by rzecznik dyscyplinarny wyznaczał zastępców do pełnienia czynności w poszczególnych sprawach w miarę okoliczności t. j. własnych zajęć, charakteru przewinienia służbowego i znajomości rzeczy zastępców oraz ich wolnego czasu. Wyznaczony w ten sposób zastępcą rzecznika wchodzi we wszystkie prawa rzecznika odnosnie do przekazanej mu sprawy.

Ze względu na konieczność unikania dezorganizacji w pracy tego wydziału względnie szkoły, w której zastępcą rzecznika pełni służbę, winien rzecznik dyscyplinarny przed wyznaczeniem z posród zastępców rzecznika dla danej sprawy porozumieć się z przełożonym tego zastępcy.

13) Wymieniony w § 5 przepis, „że rzecznicy dyscyplinarni działają w ścisłej zależności od swych władz” należy rozumieć w ten sposób, że rzecznik dyscyplinarny obowiązany jest na polecenie władzy przygotować wnioski o ukaranie, podtrzymywać na rozprawie w komisji dyscyplinarnej poszczególne punkty oskarżenia w myśl otrzymanych od władzy wskazówek, porozumieć się z władzą co do wysokości kary jaką ma zaproponować oraz złożyć odwołanie,

jeżeli tego zażąda władza. Rzecznik może odstąpić na rozprawie bądź od poszczególnych punktów oskarżenia, bądź od całego oskarżenia tylko wtedy, jeżeli na rozprawie wyjdą na jaw nowe okoliczności, które zmieniają istotny stan sprawy. I w tych wypadkach winien jednak rzecznik dyscyplinarny uzyskać w zasadzie zgodę swej władzy na zmianę wniosku.

14) Rzecznik czuwa nad jednolitością postępowania swych zastępców i w tym celu może powoływać ich na konferencję i dawać im wskazówki w zakresie proceduralnym.

15) Rzecznik dyscyplinarny winien prowadzić zbiór zarządzeń, okólników i wyjaśnień normatywnych w sprawach dyscyplinarnych i w razie ustąpienia ze stanowiska rzecznika wręczać zbiór ten swemu następcy.

16) Przy wyłączeniu rzecznika dyscyplinarnego od udziału w sprawie ma zastosowanie przepis art. 59 Kodeksu Postępowania Karnego (Dz. U. R. P. z roku 1932 Nr. 83, poz. 725).

Utrata zdolności do pełnienia funkcji członka komisji dyscyplinarnej i rzecznika dyscyplinarnego.

§ 6. Gdy w stanowisku służbowem nauczyciela lub urzędników, powołanych na członków komisji dyscyplinarnej, lub wyznaczonych na rzeczników dyscyplinarnych i ich zastępców, zajdzie zmiana, wskutek której odpadają warunki do ich powołania, względnie wyznaczenia — tracą oni stanowisko rzecznika bądź członka komisji dyscyplinarnej.

W czasie trwania postępowania sądowo-karnego lub dyscyplinarnego, toczonego się przeciw nauczycielowi lub urzędnikowi, nie można powoływać go do żadnej czynności urzędowej w komisji dyscyplinarnej. Gdy postępowanie takie zakończy się ukaraniem nauczyciela lub urzędnika, traci on stanowisko rzecznika dyscyplinarnego, bądź członka komisji dyscyplinarnej.

Nauczyciela lub urzędnika, karanego dyscyplinarnie o ile nie zachodzi wypadek, przewidziany w § 24 ust. 5 — nie można powoływać na członka komisji dyscyplinarnej, ani wyznaczać go na rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcę.

W razie wszczęcia postępowania sądowo-karnego przeciwko członkowi komisji, powołanemu z grona obywateli, nie można powoływać go do żadnej czynności w komisji dyscyplinarnej, jak długo trwa to postępowanie, a w przypadku prawomocnego skazania takiego członka komisji przez sąd, traci on swoje stanowisko i nie można go powoływać ponownie na członka komisji.

Do § 6. 17) O każdym wypadku utraty zdolności do pełnienia funkcji członka Komisji dyscyplinarnej, władza, przy której istnieje komisja, obowiązana jest donieść Ministerstwu, wskazując jednocześnie w razie potrzeby kandydatów, którzy mogliby być powołani w miejsce ustępującego członka (członków).

Obowiązki i prawa obrońcy. .Obrońcy z urzędu.

§ 7. Obrońca ma obowiązek przytoczyć w obronie wszystkie okoliczności, które uważa w tym celu za konieczne i przydatne i zastosować przewidziane w rozporządzeniu niniejszem środki obrony. Jest on obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie poufne informacje, udzielone mu w związku z obroną.

Obrońcy winna władza udzielić urlopu, nieodzownie potrzebnego do spełnienia tych czynności.

O ile postępowanie dyscyplinarne toczy się poza siedzibą służbową funkcjonariusza, występującego w charakterze obrońcy, przysługuje mu prawo do zwrotu kosztów podróży i diet na tych samych zasadach jak przy podróżach służbowych.

Na prośbę obwinionego lub na wniosek przewodniczącego komisji dyscyplinarnej władza, przy której jest czynna komisja dyscyplinarna, przydaje obwinionemu z grona podwładnych sobie urzędników lub nauczycieli obrońcę z urzędu, jeżeli obwiniony nie przybrał sobie obrońcy z wyboru.

Prośba o wyznaczenie obrońcy z urzędu winna być wniesiona bezpośrednio do władzy, przy której istnieje komisja dyscyplinarna najpóźniej na 7 dni przed terminem rozprawy.

Funkcjonariuszowi wolno nie podjąć się obrony z wyjątkiem przypadku ustanowienia go obrońcą z urzędu. Nie wolno mu przyjmować wynagrodzenia za spełnianie czynności obrońcy.

Do § 7. 18) W myśl art. 92 Kodeksu Postępowania Karnego jednego obrońcę dla kilku współoskarżonych można wyznaczyć tylko wtedy, gdy obrona jednego z nich nie jest w sprzeczności z obroną drugiego.

19) Rachunki kosztów poniesionych przy obronie (czytanie aktów, stawienie na rozprawę dyscyplinarną) mają być przedstawione w terminie 14 dni po ukończeniu rozprawy tej władzy, przy której istnieje komisja. Do rachunku winien funkcjonariusz państwowy-obrońca dołączyć zaświadczenie przewodniczącego właściwej komisji dyscyplinarnej, stwierdzające udział funkcjonariusza w rozprawie dyscyplinarnej, czas zużyty na zapoznanie się z aktami oraz czas trwania rozprawy dyscyplinarnej. Poza tem przy obli-

czaniu i przyznawaniu kosztów podróży, należy stosować obowiązujące przepisy o zwrocie diet i kosztów podróży za podróże służbowe funkcjonariuszów państwowych.

Rozdział II.

POSTĘPOWANIE DYSCYPLINARNE.

Obowiązek strzeżenia tajemnicy w postępowaniu dyscyplinarnem.

§ 8. Całe postępowanie dyscyplinarne powinno być otoczone jak najściślejszą tajemnicą.

Szczegółów z postępowania dyscyplinarnego nie wolno podawać do publicznej wiadomości.

Postanowienia i orzeczenia komisji dyscyplinarnych można ogłaszać jedynie za zezwoleniem Ministra.

Wdrożenie postępowania. Dochodzenie.

§ 9. Władza służbowa, nie niższa jednak niż II instancji, lub przełożona władza wyższa, w razie dostrzeżenia lub otrzymania wiadomości o naruszeniu obowiązków służbowych przez podwładnego nauczyciela, po wstępnym zbadaniu sprawy, o ile dopatruje się w naruszeniu obowiązków występku służbowego, — wdraża postępowanie dyscyplinarne, o czem zawiadamia nauczyciela.

§ 10. Jeżeli wstępne zbadanie sprawy nie dostarczyło materiału wystarczającego do sporządzenia wniosku o ukaranie, władza, po wdrożeniu postępowania dyscyplinarnego, zarządza przeprowadzenie dochodzenia przez wyznaczonego w tym celu jednego, lub więcej podległych tej urzędników.

W każdym stadium dochodzeń władza, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, może je umorzyć.

O umorzeniu postępowania należy zawiadomić obwinionego.

Prowadzący dochodzenia przesłuchuje świadków, a w razie potrzeby biegłych, i bada wszystkie okoliczności potrzebne do wyjaśnienia sprawy, jako też zbiera środki dowodowe.

Prowadzący dochodzenia przy przesłuchaniu świadków uprzedza, że złożenie fałszywego zeznania jest przestępstwem zagrożonem karą, przewidzianą w kodeksie karnym.

Prowadzący dochodzenie sporządza z przebiegu przesłuchania protokół, zawierający dokładne oznaczenie miejsca i czasu przesłuchania, imię i nazwisko świadka lub biegłego, jego zeznania i oświadczenia z możliwą dokładnością, oraz stwierdzenie, że świadka lub biegłego uprzedzono

o grożącej mu odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania. Protokół podpisuje prowadzący dochodzenie i świadek (biegły). Przed podpisaniem protokołu należy go odczytać zeznającemu i zaznaczyć to w protokole.

Prowadzący dochodzenia może się zwrócić o współdziałanie w dochodzeniach do władz administracyjnych i organów policyjnych.

Prowadzący dochodzenia winien dać obwinionemu zarówno w czasie dochodzeń, jak i po ich zakończeniu, sposobność wypowiedzenia się tak co do wszystkich punktów obwinienia, jak również co do wyniku dochodzeń, jednakże odmowa, lub fizyczna niemożność wypowiedzenia się ze strony obwinionego nie wstrzymuje dochodzeń.

Prowadzący dochodzenia nie może zasiadać w komplecie orzekającym, pełnić funkcję obrońcy, lub być powołanym do innej czynności w postępowaniu dyscyplinarnym. Pozatem podlega on postanowieniom § 6.

Do § 9 i 10. 20) Wstępne zbadanie sprawy może zarządzić władza szkolna I instancji lub przełożona władza wyższa. O wydanych w tym względzie zarządzeniach władza nie ma obowiązku zawiadamiać podejrzanego nauczyciela.

21) We wstępnym zbadaniu sprawy należy ustalić czy istotnie zachodzą cechy naruszenia obowiązków służbowych przez nauczyciela względnie czy otrzymane doniesienie (skarga) jest zasadne, kto dopuścił się naruszenia obowiązków służbowych oraz czy naruszenie obowiązków służbowych ma charakter występkę służbowego czy też wykroczenia służbowego.

Jeżeli władza jest w posiadaniu tych danych to bez wstępnego zbadania sprawy może od razu wdrożyć formalne postępowanie dyscyplinarne.

22) W razie gdyby zaszła potrzeba przesłuchania świadków we wstępnym zbadaniu sprawy, wówczas przesłuchanie winno odbyć się według tych samych przepisów, które obowiązują przy przesłuchiowaniu świadków w dochodzeniach w postępowaniu dyscyplinarnym tak, aby odpadła potrzeba ponownego ich przesłuchania w formalnem dochodzeniu

23) O wdrożeniu postępowania dyscyplinarnego władza winna zawiadomić zainteresowanego nauczyciela, podając mu jednocześnie stawiane zarzuty, imię i nazwisko osoby delegowanej do prowadzenia dochodzeń, o ile oczywiście zajdzie potrzeba przeprowadzenia takich dochodzeń.

24) Powołanie inspektora szkolnego do prowadzenia dochodzenia dyscyplinarnego nie stoi w sprzeczności z postanowieniami § 10, należy jednak o ile możliwości unikać powierzania tej funkcji temu inspektorowi szkolnemu względnie zastępcy inspektora szkolnego, który zajmował

się wstępnem zbadaniem sprawy, zwłaszcza w tych wypadkach, gdy ze względu na charakter wykroczenia ze strony nauczyciela mogłyby powstać posądzania prowadzącego dochodzenie o stronnictwo.

25) Dochodzenia dyscyplinarne winny odbywać się w zasadzie w budynkach władz szkolnych lub w budynkach szkolnych.

26) Celem dochodzenia powinno być wykrycie materialnej prawdy.

Prowadzący dochodzenia nie powinien przeto przy prowadzeniu dochodzeń ograniczać się jedynie do mechanicznego notowania zeznań, lecz powinien zwracać baczność uwagę na treść zeznań, składanych przez świadków, i pilnie zważać na to, czy złożone zeznanie jest istotnie odzwierciedleniem tego, co świadek chce powiedzieć, tudzież ustalić na czym świadek opiera znajomość faktu, o którym zeznaje, a następnie przez odpowiednio skonstruowane pytania, stawiane zeznającemu, oświetlić wszechstronnie wszelkie okoliczności, które mogą rzucić światło na dany fakt.

Zeznania świadków należy spisywać w krótkich i treściwych zdaniach w sposobie opowiadającym. Tylko tam gdzie to jest ważne do ocenienia sprawy, należy przytoczyć własne słowa świadka.

W tem co spisano mogą być dokonane skreślenia i dodatki tylko istotne; wszelkie zmiany winny być w dopisku w protokole omówione, potwierdzone i podpisane; skreślone wyrazy i ustępy powinny pozostać czytelne.

Prowadzący dochodzenia winien żądać od świadków, którzy czynią zarzuty nauczycielowi, podania konkretnych faktów przewinień nauczyciela.

27) Przesłuchiwanie dzieci szkolnych, jako świadków, powinno należeć do bardzo wyjątkowych wypadków. Dzieci szkolne można przesłuchiwać tylko wtedy, gdy w inny sposób nie da się stwierdzić zarzucanych nauczycielowi uchybień. I w tym ostatnim wypadku należy unikać ze względów pedagogicznych masowego przesłuchiwania dzieci szkolnych, a ograniczać się do przesłuchania tylko kilkorga dzieci i to w takiej formie, aby powaga stanu nauczycielskiego nie była narażona na poniżenie.

28) Protokoły dochodzeń winny być pisane wyraźnie, pismem czytelnym.

W razie gdy protokoły dochodzeń są pisane pismem nieczytelnym należy sporządzić maszynowe odpisy i dołączyć do każdego protokołu.

29) Przy przesłuchiwaniu świadków w dochodzeniach mają zastosowanie przepisy art. 98, 99, 101, 103, 104, 106 i 107 Kodeksu Postępowania Karnego.

30) Przed zakończeniem dochodzenia prowadzący dochodzenia powinien w myśl § 10 rozporządzenia z dnia 20

stycznia 1933 r. o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 217) przesłuchać obwinionego nauczyciela, zaznając go z całym zebrany materiałem i dać mu możliwość ustnego protokołowanego lub pisemnego oświadczenia się co do wszystkich punktów obwinienia.

Uzupełnienie dochodzenia w myśl złożonych przez oskarżonego wniosków zależy również od swobodnego uznania prowadzącego dochodzenia. Jednakowoż w razie przedstawienia przez obwinionego nauczyciela świadków odwodowych na fakty konkretne, mające związek z zarzutami lub mogącymi wyjaśnić tło i okoliczności sprawy, należy przeprowadzić uzupełniające dochodzenia i przesłuchać przedstawionych świadków.

Przesłuchanie świadków odwodowych jest wskazane również i z tego względu, że dochodzenie dyscyplinarne ma zadanie nie tylko zebranie dowodów winy nauczyciela, ale także powinno dać możliwość nauczycielowi oczyszczenia się ze stawianych mu zarzutów.

31) Po zakończeniu dochodzeń prowadzący dochodzenia powinien przedłożyć protokoły dochodzeń swej władzy, dołączyć ze swej strony sprawozdanie z podaniem zarzutów, które jego zdaniem zostały udowodnione obwinionemu nauczycielowi, oświetlić tło sprawy, a w razie gdyby zeznania świadków dowodowych lub też odwodowych nie zasługiwały na zaufanie, wskazać okoliczności, przemawiające za odrzuceniem zeznań świadków.

§ 11. Wynik dochodzeń otrzymuje w drodze służbowej władza, przy której istnieje właściwa komisja dyscyplinarna. Władza ta, po ewentualnem uzupełnieniu dochodzeń, zarządza przez rzecznika dyscyplinarnego przygotowanie wniosku o ukaranie — jeśli dopatruje się w naruszeniu obowiązków występku służbowego, w przeciwnym razie władza, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, umarza je i zawiadamia o tem obwinionego.

§ 12. Jeżeli naruszenie obowiązku służbowego posiada cechu czynu karalnego, ściganego z urzędu w drodze sądowej, władza, nie niższa niż II instancji, czyni doniesienie karne i jeżeli uważa, że wyniki dochodzeń nie są uzależnione od wyników postępowania sądowo-karnego — prowadzi postępowanie dyscyplinarne wedle postanowień § 9—11. W przeciwnym razie zawiesza to postępowanie najdalej do prawomocnego ukończenia postępowania sądowo-karnego.

Wniesienie oskarżenia.

§ 13. Rzecznik dyscyplinarny sporządza wniosek o ukaranie i przesyła go wraz z aktami przewodniczącemu komisji dyscyplinarnej.

Wniosek o ukaranie winien zawierać:

- a) imię i nazwisko, stanowisko służbowe, siedzibę urzędową oraz inne dane osobowe obwinionego,
- b) dokładne określenie zarzucanego czynu ze wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia, oraz powołanie naruszonego tym czynem przepisu,
- c) wymienienie proponowanej kary dyscyplinarnej,
- d) uzasadnienie.

Wniosek w razie potrzeby winien zawierać wykaz świadków i biegłych, których wezwania na rozprawę żąda rzecznik dyscyplinarny, oraz wskazywać inne dowody, których przeprowadzenie na rozprawie dyscyplinarnej rzecznik uważa za niezbędne.

Do § 13. 33) Rzecznik dyscyplinarny przesyła wniosek o ukaranie wraz z aktami bezpośrednio przewodniczącemu Komisji dyscyplinarnej, dołączając jednocześnie protokoły dochodzeń i akta, wiążące się ściśle ze sprawą dyscyplinarną, należycie uporządkowane i ponumerowane, odpis wykazu służbowego oraz odpis karty kwalifikacyjnej i tyle odpisów wniosku o ukaranie, ilu jest obwinionych nauczycieli.

34) Prócz tego jeden odpis wniosku o ukaranie winien być przesłany przez rzecznika dyscyplinarnego bezpośrednio Ministerstwu.

35) Liczba świadków, proponowanych przez rzecznika do wezwania na rozprawę, winna być ograniczona do istotnie koniecznych, gdyż z wezwaniem świadków są zawsze połączone koszty, które musi pokryć bądź Skarb Państwa, bądź też obwiniony w razie skazania.

36) Przed przygotowaniem wniosku o ukaranie rzecznik dyscyplinarny winien krytycznie ocenić nadesłany mu materiał dochodzeń i w razie zauważenia braków zwrócić się do władzy o przeprowadzenie uzupełniających dochodzeń.

Jeżeli rzecznik dyscyplinarny ma wątpliwości co do samego skierowania sprawy do Komisji Dyscyplinarnej albo co do wysokości kary jaką ma zaproponować, może oczywiście przedstawić swe wątpliwości władzy wraz z należytem umotywowaniem. O ile podane przez niego wątpliwości nie zostaną przez władzę uznane za wystarczające do zaniechania dalszego postępowania dyscyplinarnego i otrzyma polecenie wygotowania wniosku o ukaranie, obowiązany jest to uczynić.

37) W myśl § 13 wniosek o ukaranie winien zawierać dokładne określenie zarzucanego czynu ze wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia oraz powołanie naruszonego tym czynem przepisu.

Podawanie we wniosku o ukaranie zarzutów w ogólnej formie np., że nauczyciel opuszcza lekcje bez podania dnia

kiedy opuszczenie takie miało miejsce, lub że nauczyciel zaniedbuje swe obowiązki bez podania konkretnego faktu takiego zaniedbania, nie jest właściwe.

Przytaczanie we wniosku o ukaranie zeznań świadków in extenso nie jest konieczne, a nawet zbędne. Wystarczy podać, którzy świadkowie stwierdzają przytoczone zarzuty, a na marginesie oznaczyć karty akt sprawy, celem umożliwienia sprawdzenia tych okoliczności.

38) Przy stawianiu wniosku co do wysokości kary należy brać pod uwagę zarówno okoliczności obciążające nauczyciela jak i okoliczności łagodzące, jak nienaganną przeszłość obwinionego, w niektórych wypadkach ciężkie warunki pracy, stosunki rodzinne, stan zdrowia, przejścia w życiu rodzinnem i t. p., o ile oczywiście mają związek ze sprawą.

§ 14. Jeżeli przewodniczący komisji dyscyplinarnej uzna potrzebę przeprowadzenia dochodzenia dodatkowego, wówczas przedstawi sprawę na posiedzeniu komisji bez udziału stron. Komisja dyscyplinarna może zwrócić się do władz, przy której jest czynną, o uzupełnienie dochodzeń we wskazanym kierunku.

Komisja dyscyplinarna może tylko wtedy zawiesić swoje postępowanie do czasu zakończenia prawomocnego postępowania sadowo-karnego, — jeżeli orzeczenie komisji dyscyplinarnej jest ściśle uzależnione od wyroku sądu karnego.

W razie cofnięcia przez rzecznika wniosku o ukaranie przed rozpoczęciem rozprawy dyscyplinarnej — przewodniczący komisji przesyła akta sprawy władz, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, w celu umorzenia postępowania dyscyplinarnego i zawiadomienia o tem obwinionego.

Do § 11 i 14. 32) Umorzenie postępowania dyscyplinarnego nie wyklucza praw władzy do udzielenia nauczycielowi porządkowej kary umiarkowania na podstawie art. 72 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli, o ile władza dojdzie do wniosku, że stwierdzone w dochodzeniach w postępowaniu dyscyplinarnem naruszenie obowiązków służbowych ma cechy wykroczenia służbowego.

Rozprawa dyscyplinarna.

§ 15. Przewodniczący komisji dyscyplinarnej wyznacza dzień rozprawy dyscyplinarnej, wzywa obwinionego z równoczesnym doreczeniem mu odpisu wniosku rzecznika o ukaranie, oraz udziela mu do wiadomości listę członków komisji. Równocześnie zawiadamia o dniu rozprawy dyscyplinarnej rzecznika dyscyplinarnego i ewentualnie obrońcę.

Komisja dyscyplinarna może, a w przypadkach wskazanych w § 13 ust. 3 winna wezwać do rozprawy dyscyplinarnej także świadków i biegłych.

Pomiędzy doręczeniem wniosku rzecznika obwinionemu, a terminem rozprawy powinno upłynąć co najmniej 14 dni.

Do § 15. 39) Przy wyłączaniu członków Komisji Dyscyplinarnej mają zastosowanie art. 41 § 1 i 2, 42, 43, 44, 45 § 1, 46 Kodeksu Postępowania Karnego.

Przepisy te winny być podane do wiadomości obwinionemu z zawiadomieniem o terminie rozprawy.

40) Wszelkie pisma w toku postępowania dyscyplinarnego doręcza się w zamkniętych kopertach z napisem „poufne”.

41) Zawiadomienie o terminie rozprawy tudzież przesłanie wniosku rzecznika o ukaranie winno być dokonane w najkrótszej drodze za pośrednictwem bezpośredniego przełożonego (inspektora szkolnego, dyrektora lub kierownika szkoły).

§ 16. Po otrzymaniu wezwania na rozprawę obwiniony i jego obrońca mają prawo, z wyjątkiem ostatnich trzech dni przed rozprawą dyscyplinarną, przeglądania aktów sprawy i czynienia z nich odpisów oraz mogą, najpóźniej na 7 dni przed terminem rozprawy, wnieść do komisji dyscyplinarnej o wezwanie na rozprawę innych osób, oraz sprowadzenie innych dowodów prócz wskazanych przez rzecznika dyscyplinarnego.

§ 17. Rozprawę dyscyplinarną należy w miarę możliwości przeprowadzić w jednym ciągu, z uwzględnieniem koniecznych przerw, można jednak uchwałą kompletu z ważnych powodów rozprawę odroczyć.

Rozprawa dyscyplinarna odbywa się wyłącznie przy udziale osób niniejszem rozporządzeniem uprawnionych do udziału w sprawie.

W przypadku niestawiennictwa obwinionego rozprawa dyscyplinarna może być przeprowadzona bez udziału obwinionego.

§ 18. Rozprawą kieruje przewodniczący, który przestrzega porządku wyjaśnień, replik, uwag, oraz czuwa nad formalnym i rzeczowym biegiem postępowania.

Rozprawę dyscyplinarną rozpoczyna się odczytaniem wniosku o ukaranie, poczem następuje przesłuchanie obwinionego, wezwanych świadków i biegłych, oraz w miarę potrzeby odczytanie protokołów dochodzeń, jak również innych ważniejszych dla sprawy akt i dokumentów.

Obwinionemu i jego obrońcy oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu służy prawo wypowiedzenia się co do poszczególnych środków dowodowych i odwodowych, i stawiania

pytań świadkom i biegłym za zezwoleniem przewodniczącego.

Przewodniczący kompletu uprzedza świadków, że złożenie fałszywego zeznania przed komisją dyscyplinarną jest przestępstwem, zagrożonem karą w kodeksie karnym.

Po zamknięciu postępowania dowodowego następują wywody i wnioski rzecznika dyscyplinarnego, tudzież obwinionego i jego obrońcy.

Obwinionemu w każdym wypadku służy ostatni głos.

Do § 18. 42) Przy przeprowadzaniu rozprawy dyscyplinarnej mają zastosowanie przepisy art. 304, 305, 306, 307, 308, 310, 311, 315, 330, 331 § 1, 336, 337, 338, 342, 348, 349, 350, 351, 352, 353 Kodeksu Postępowania Karnego.

43) Przy przesłuchiowaniu świadków w czasie rozprawy mają zastosowanie przepisy art. 98, 99, 101, 103, 104, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, § 2 Kodeksu Postępowania Karnego.

44) W sprawie biegłych i tłumaczy mają zastosowanie przepisy art. 124, 125, 126, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 140 oraz art. 141 z tą zmianą, że do biegłych i tłumaczy winny być stosowane w miejsce postanowień, cytowanych w § 1 tegoż artykułu, postanowienia art. 98, 107, 116 i 117 § 2 Kodeksu Postępowania Karnego.

Orzeczenie.

§ 19. Komisja dyscyplinarna może przy rozstrzyganiu sprawy opierać się tylko na tych faktach i okolicznościach, które ujawniono na rozprawie dyscyplinarnej, i na ich podstawie wydaje orzeczenie według swego przekonania.

Komisja dyscyplinarna wydaje orzeczenie, w którym albo uwalnia nauczyciela od zarzutu popełnienia występku służbowego, albo uznaje go winnym. W tym ostatnim przypadku komisja dyscyplinarna orzeka karę dyscyplinarną.

Do § 19. 45) W wypadku, gdy Komisja dyscyplinarna uwolni obwinionego nauczyciela od zarzutu popełnienia występku służbowego, władza, po otrzymaniu z Komisji dyscyplinarnej akt sprawy i ustaleniu, że zarzucane nauczycielowi przewinienie ma charakter wykroczenia służbowego, może nałożyć na obwinionego nauczyciela porządkową karę upomnienia na podstawie art. 72 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873).

§ 20. Narada i głosowanie kompletu orzekającego odbywają się bez udziału stron.

Sentencję orzeczenia, zawierającą dane wymienione w § 19 ustęp 2, sporządza się na piśmie, które podpisują przewodniczący i członkowie kompletu.

Sentencję tę ogłasza stronom przewodniczący zaraz po naradzie i głosowaniu.

Odpis orzeczenia, które powinno być przygotowane w ciągu dni 4 po ogłoszeniu sentencji, doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu.

Orzeczenie powinno zawierać:

- a) oznaczenie komisji, która je wydała,
- b) nazwiska przewodniczącego, członków kompletu orzekającego, protokolanta i rzecznika dyscyplinarnego,
- c) datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania orzeczenia,
- d) imię i nazwisko, stanowisko służbowe, siedzibę urzędową obwinionego,
- e) przedmiot obwinienia,
- f) sentencję orzeczenia,
- g) uzasadnienie orzeczenia.

Orzeczenie podpisują przewodniczący kompletu orzekającego i protokolant.

Z przebiegu rozprawy dyscyplinarnej sporządza się protokół, w którym zapisac należy datę, miejsce rozprawy, nazwiska przewodniczącego i członków kompletu orzekającego, oraz protokolanta, stron i obrońcy, oraz dokładne streszczenie przebiegu rozprawy.

Protokół podpisują przewodniczący kompletu orzekającego i protokolant.

Do § 20. 46) Przy naradach, głosowaniu, ogłoszeniu orzeczenia i uzasadnieniu orzeczenia mają zastosowanie przepisy art. 359, 361, 362, 363, 364 § 1, 365, 366, 373, 374, 376, 379 Kodeksu Postępowania Karnego.

47) Protokoły z rozpraw dyscyplinarnych winny być pisane zawsze na maszynie.

48) Władza służbowa, przy której istnieje Komisja dyscyplinarna, wyznacza urzędnika do wykonywania czynności manipulacyjnych Komisji, związanych z postępowaniem dyscyplinarnym. Urzędnik ten pełni również obowiązki protokolanta w czasie posiedzeń komisji. W zakresie czynności swych w Komisji dyscyplinarnej podlega przewodniczącemu Komisji.

49) Odpis orzeczenia winien być sporządzony co najmniej w 5 egzemplarzach, z których jeden winien być przesłany w najkrótszej drodze obwinionemu za pośrednictwem

bezpośredniego przełożonego, drugi bezpośrednio rzecznikowi dyscyplinarnemu, trzeci władzy, przy której istnieje komisja dyscyplinarna, czwarty władzy, która jest powołana do prowadzenia wykazu służbowego nauczyciela, piąty zaś winien być przesłany przez przewodniczącego Komisji dyscyplinarnej bezpośrednio Ministerstwu.

50) Po uprawomocnieniu się orzeczenia władza powołana do prowadzenia wykazu służbowego winna umieścić o tem wzmiankę w wykazie służbowym nauczyciela, sam zaś odpis dołączyć do akt osobowych nauczyciela.

Odwołanie.

§ 21. Od orzeczenia komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji przysługuje prawo wniesienia odwołania w ciągu 14 dni po dniu doręczenia odpisu orzeczenia — na ręce przewodniczącego komisji dyscyplinarnej, który je bezwzględnie przesyła wraz z właściwymi aktami do odwoławczej komisji dyscyplinarnej.

Odwołanie odracza wykonanie orzeczenia.

Odwołanie może dotyczyć całości orzeczenia, lub jego części.

Odwołanie od orzeczenia w przedmiocie winy uważa się za zwrócone także przeciwko orzeczeniu o karze.

Rzecznik dyscyplinarny i obwiniony mogą cofnąć odwołanie do chwili rozpoczęcia rozprawy w komisji odwoławczej.

Do § 21. 51) Do odwołania rzecznika dyscyplinarnego należy dołączyć tyle odpisów odwołania, ilu jest obwinionych nauczycieli.

52) Odwołanie od orzeczenia Komisji dyscyplinarnej wnosi się b e z p o ś r e d n i o na ręce przewodniczącego Komisji dyscyplinarnej I instancji, a przepis art. 23 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli z dnia 1 lipca 1926 r. w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) postanawiający, że pisma w sprawach służbowych lub osobistych, dotyczących się stosunku służbowego, nauczyciel powinien składać za pośrednictwem swego bezpośredniego przełożonego, nie ma zastosowania przy wnoszeniu odwołań i zażaleń przeciwko uchwałom i orzeczeniom Komisji dyscyplinarnej.

53) Przewodniczący Komisji dyscyplinarnej I instancji przesyła odwołanie wraz z aktami sprawy bezpośrednio przewodniczącemu odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej, zawiadamiając o tem jednocześnie władze, przy której istnieje Komisja.

§ 22. Komisja odwoławcza wydaje postanowienia w przypadkach:

1) gdy odwołanie jest spóźnione, lub wniesione przez osobę nieuprawnioną,

2) gdy uzna za potrzebne uzupełnienie dochodzeń.

W pierwszym przypadku komisja odwoławcza odrzuca odwołanie, a w drugim odnosi się do władzy o uzupełnienie dochodzeń we wskazanym kierunku.

We wszystkich innych przypadkach komisja odwoławcza przeprowadza rozprawę dyscyplinarną i wydaje orzeczenie, stosując analogiczne postanowienia o rozprawie dyscyplinarnej i orzekaniu w pierwszej instancji.

Do § 22. 54) W postępowaniu przed Odwoławczymi Komisjami Dyscyplinarnymi mają zastosowanie przepisy art. 497, 499, 500 pkt. a) i b), 501 pkt. a), b), d) Kodeksu Postępowania Karnego.

Umorzenie postępowania w razie śmierci obwinionego. Postępowanie dyscyplinarne w razie rozwiązania stosunku służbowego.

§ 23. Wskutek śmierci obwinionego postępowanie dyscyplinarne bez względu na stadium, w którym się znajduje, podlega umorzeniu, winno być jednak przeprowadzone na żądanie małżonka, krewnego wstępnego lub zstępnego, albo rodzeństwa zmarłego.

Rozwiązanie stosunku służbowego nie powoduje umorzenia postępowania dyscyplinarnego.

Do § 23. 55) Jeżeli obwiniony wystąpi ze służby nauczycielskiej, postępowanie dyscyplinarne toczy się dalej.

Wykonanie orzeczenia.

§ 24. Orzeczenia komisji dyscyplinarnych, wydane w pierwszej instancji, a nie zaskarżone w terminie przepisany, stają się prawomocne z upływem tego terminu, orzeczenia zaś odwoławcze komisji dyscyplinarnych — niezwłocznie po ogłoszeniu sentencji.

Prawomocne orzeczenia dyscyplinarne podlegają wykonaniu przez właściwe władze.

W tym celu przewodniczący komisji dyscyplinarnej przesyła władzy, przy której istnieje komisja, odpis orzeczenia dyscyplinarnego wraz z aktami, stwierdzając prawomocność orzeczenia.

Odpis orzeczenia dyscyplinarnego dołącza się do akt osobowych, a karę dyscyplinarną wpisuje się do wykazu służbowego.

Po upływie 5 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego z wyjątkiem orzeczeń, skazujących na kary dyscyplinarne, przewidziane w art. 73 p. 7, 8 lub 9 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) Mnister, na prośbę skazanego, jeśli tenże w ciągu tego okresu nie był ponownie karany dyscyplinarnie, może zarządzić sporządzenie dla skazanego nowego wykazu służbowego, z opuszczeniem wzmianki o karze dyscyplinarnej oraz wyłączenie odpisu orzeczenia dyscyplinarnego z akt osobowych.

Do § 24. 56) Akta sprawy dyscyplinarnej powinny być ułożone należycie w chronologicznym porządku, następnie zszyte, a karty w aktach oraz dołączone do akt poszczególne pisma i dokumenty ponumerowane. Do akt wszywa się na pierwszym miejscu kartę przeglądową, na której zapisuje się kolejno wszystkie pisma dołączone do akt.

57) Na żądanie obwinionego władza obowiązana jest wydać obwinionemu nauczycielowi oryginały dokumentów i pism złożonych przez niego w czasie rozprawy, pozostawiając ich odpisy w aktach sprawy. O wydaniu z akt dokumentów i pism należy uczynić w odpowiednim miejscu wzmiankę, pod którą kwituje odbiór zainteresowany nauczyciel.

Odpis protokołu rozprawy oraz inne dowody w oryginalne lub odpisie, nie złożone przez obwinionego, nie mogą być mu wydane.

Wyjątek stanowią skargi na nauczycieli, których odpisy mogą być wydane interesowanemu przez władze.

58) Do prośby o zatarcie orzeczenia skazującego należy dołączyć:

1. odpis orzeczenia dyscyplinarnego,
2. „ wykazu służbowego,
3. „ karty kwalifikacyjnej,
4. szczegółowe uzasadnienie wniosku.

Wznowienie.

§ 25. Na prośbę nauczyciela, skazanego prawomocnie na karę dyscyplinarną, lub w razie jego śmierci na prośbę małżonka, krewnego wstępnego lub zstępnego, albo rodzeństwa, można wznowić postępowanie nawet po wykonaniu kary, o ile osoby te przedstawią takie nowe fakty i środki dowodowe, nieznane w poprzednim postępowaniu, które same przez się, lub w związku z faktami poprzednio ustalonymi i dowodami poprzednio zebranymi, mogą spowodować

wać uwolnienie od zarzutu, albo orzeczenie kary łagodniejszej.

Na wniosek rzecznika dyscyplinarnego może nastąpić wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego, gdy wyjdzie najaw, że umorzenie sprawy albo wydanie orzeczenia nastąpiło pod wpływem fałszywego zeznania świadka lub biegłego, sfalszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego, albo przekupstwa.

Prośbę względnie wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego wnosić należy do odwoławczej komisji dyscyplinarnej, która rozstrzyga o wznowieniu.

Prośbę o wznowienie postępowania dyscyplinarnego w myśl ust. 1 należy wnosić w ciągu 30 dni od dnia, w którym funkcjonariusz, a w razie jego śmierci — osoby, wymienione w ustępie pierwszym — powzięły wiadomość o przyczynie uzasadniającej wznowienie.

W razie dopuszczenia wznowienia postępowania dyscyplinarnego władza może wstrzymać wykonanie kary.

Wznowione postępowanie dyscyplinarne toczy się przed komisją dyscyplinarną I instancji, która w razie potrzeby może spowodować uzupełnienie, lub przeprowadzenie nowych dochodzeń, poczem przekazuje sprawę do rozprawy dyscyplinarnej.

Powołanemi do rozstrzygania o wznowieniu (ustęp 3) i przeprowadzenia wznowionego postępowania (ustęp 6) są komisje właściwe w myśl § 2 i 3 w chwili wniesienia prośby, względnie wniosku o wznowienie.

Jeżeli nauczyciela, na którego korzyść wznowione zostało postępowanie dyscyplinarne, uznano winnym ponownie, nie można orzec kary surowszej od nałożonej poprzednio.

O ile wskutek wznowienia postępowania dyscyplinarnego uwolniono nauczyciela, albo nałożono na niego łagodniejszą karę dyscyplinarną — Skarb Państwa obowiązany jest zwrócić mu, lub w razie jego śmierci, członkom jego rodziny, uprawnionym do zaopatrzenia wdowiego, lub sierociego, to, co nauczyciel, lub wymienieni członkowie rodziny wskutek poprzedniego skazania stracili z dochodów służbowych lub zaopatrzenia.

Doręczenia, terminy.

§ 26. Wszelkie doręczenia, które mają nastąpić według rozporządzenia niniejszego, są ważne i powodują bieg terminów, o ile uskutecznione są do rąk własnych obwinionego, dorosłego domownika, bądź obrońcy, tudzież do rąk rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcy.

O ile doręczenie nie może być dokonane do rąk obwinionego, dorosłego domownika lub obrońcy, to za doręczenie uważa się złożenie pisma u władzy służbowej obwinionego.

Bieg terminu rozpoczyna się z dniem następnym po doręczeniu. Niedziela i dni świąteczne nie wstrzymują ani rozpoczęcia, ani biegu terminu. O ile koniec terminu przypada na niedzielę, lub dzień świąteczny, kończy się termin następnego dnia powszedniego.

Dzień nadania zażalenia i odwołania na pocztę uważa się za dzień ich wniesienia.

Zażalenia i odwołania wnosi się do tej komisji dyscyplinarnej, która wydała decyzję w I instancji.

Przywrócenie terminu.

§ 27. W razie uchybienia terminu do wniesienia zażalenia lub odwołania — instancja odwoławcza może na prośbę obwinionego przywrócić termin, o ile obwiniony wykaże, że niezależnie od jego woli i winy okoliczności nie pozwoliły mu dotrzymać terminu.

Prośbę o przywrócenie terminu z równoczesnem złożeniem odwołania lub zażalenia wnosić należy do właściwej komisji I instancji, która przesyła ją z wnioskiem rzeczownika dyscyplinarnego do komisji odwoławczej.

Koszty postępowania dyscyplinarnego.

§ 28. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi w razie uwolnienia obwinionego — Skarb Państwa, a w przypadku prawomocnego nałożenia kary dyscyplinarnej — skazany.

Wydatki w toku postępowania wykląda władza, przed którą toczy się postępowanie, a wydatki w postępowaniu przed komisją dyscyplinarną — władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna.

Do kosztów postępowania należą:

- a) wydatki na doręczenie wezwań i innych pism,
- b) należności świadków i biegłych,
- c) koszty podróży i diety obrońcy.

Decyzję o obowiązku zwrotu kosztów postępowania i ich wysokości wydaje po uprawomocnieniu się orzeczenia skazującego władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna I instancji.

Władza może w przypadkach wyjątkowych uwolnić skazanego w całości, lub w części od zwrotu kosztów, jeżeli uzna, że uiszczenie ich byłoby zbyt uciążliwe dla niego, lub najbliższej rodziny, będącej na jego utrzymaniu, lub rozłożyć spłatę na raty.

Przeciwko decyzjom, wydanym w myśl ust. 4 i 5 przez władzę podlegającą bezpośrednio Ministrowi, przysługuje nauczycielowi prawo wniesienia zażalenia do Ministra.

Koszty postępowania dyscyplinarnego ulegają ściągnięciu w trybie administracyjnym.

Obwinionemu, którego uwolniono od winy i kary, zwrócić należy koszty podróży na rozprawę dyscyplinarną.

Do § 28. 59) Wyłożone przez władze wydatki w toku postępowania dyscyplinarnego winny być notowane szczególnie w osobnym wykazie, założonym oddzielnie dla każdego obwinionego nauczyciela.

60) Należności świadków normuje przepis art. 588 § 1, 2, 3, 4 Kodeksu Postępowania Karnego.

R o z d z i a ł III.

POSTANOWIENIA OGÓLNE I KOŃCOWE.

§ 29. W postępowaniu dyscyplinarnem winny być w uzupełnieniu postanowień niniejszego rozporządzenia analogicznie stosowane postanowienia, objęte kodeksem postępowania karnego (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 83, poz. 725) w art. 41 § 1 i 2, art. 42, art. 43, art. 44, art. 45 § 1, art. 46, art. 59, art. 92, art. 98 — 99, art. 101, art. 103 — 104, art. 106 — 107, art. 108, art. 110 — 114, art. 116, art. 117 § 2, art. 124 — 126, art. 132, art. 134 — 138, art. 140, art. 304 — 308, art. 310 — 311, art. 315, art. 330, art. 331 § 1, art. 336 — 338, art. 342, art. 348 — 353, art. 359, art. 361 — 363, art. 364 § 1, art. 365 — 366, art. 373 — 374, art. 376, art. 379, art. 497, art. 499, art. 500 pkt. a) i b), art. 501 pkt. a), b), d), art. 588 § 1, 2, 3, 4, oraz art. 141 z tą zmianą, że do biegłych i tłumaczy winny być stosowane w miejsce postanowień, wymienionych w § 1 tegoż artykułu, postanowienia artykułów 98, 107, 116 i 117 § 2.

§ 30. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (t. j. z dniem 13 kwietnia 1933 r.).

WYCIĄG Z KODEKSU KARNEGO.

z dnia 11 lipca 1932 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 571).

Art. 45. Utrata praw publicznych obejmuje utratę biernego i czynnego prawa wyboru do wszelkich ciał ustawodawczych, samorządowych oraz do innych instytucyj prawa publicznego, udziału w wymiarze sprawiedliwości, utratę urzędów i stanowisk publicznych i zdolności do ich uzyskania.

Art. 47. § 1. Sąd orzeka utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych w razie skazania:

- a) na karę śmierci lub dożywotniego więzienia;
- b) na karę więzienia za zbrodnie stanu lub zbrodnie przeciw interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym;
- c) na karę więzienia za inne zbrodnie, popełnione z chęci zysku.

§ 2. Sąd może orzec utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych w razie skazania na więzienie za każde inne przestępstwo, popełnione z chęci zysku lub z innych nłskich pobudek.

Art. 52. § 1. Utrata praw następuje z chwilą uprawnocnienia się wyroku.

Art. 140. § 1. Kto, składając zeznanie, mające służyć za dowód dla sądu lub innej władzy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę — podlega karze więzienia do lat 5 lub aresztu.

§ 2. Warunkiem odpowiedzialności jest, by przyjmujący zeznanie, działając w zakresie swoich uprawnień, bądź uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie, bądź odebrał od niego przysięgę albo zapewnienie, zastępujące przysięgę.

Art. 141. Nie podlega karze, kto, nie będąc uprzedzony o prawie odmowy zeznania, składa fałszywe zeznanie z obawy przed odpowiedzialnością karną, grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu.

Art. 143. Kto fałszywie oskarża inną osobę przed władzą lub przed urzędem, powołanemi do ścigania, o czyn karany w drodze sądowej, administracyjnej lub dyscyplinarnej, podlega karze więzienia do lat 5 lub aresztu.

PRZEPISY KODEKSU POSTĘPOWANIA KARNEGO.

(Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. — Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 725).

które w myśl art. 29 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1933 r., wydanego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 217) mają analogiczne zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom.

Art. 41. § 1. Sędzia nie może brać udziału w prowadzeniu sprawy:

- a) jeżeli sprawa dotyczy go bezpośrednio;
- b) jeżeli jest małżonkiem oskarżyciela, pokrzywdzonego, oskarżonego, albo ich pełnomocnika lub obrońcy;

- c) jeżeli jest krewnym lub powinowatym w linii prostej bez ograniczenia, a w linii bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa osób wymienionych pod lit. b), albo jeżeli jest związany z jedną z tych osób z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;
- d) jeżeli w tej samej sprawie był przesłuchany jako świadek lub biegły, albo jeżeli był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy;
- e) jeżeli brał udział w tej samej sprawie jako prokurator, obrońca, albo jako pełnomocnik oskarżyciela lub powoda cywilnego;
- f) jeżeli w tej samej sprawie prowadził śledztwo;
- g) jeżeli w niższej instancji brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia;
- h) w razie uchylecia wyroku, jeżeli brał udział w jego wydaniu, o ile ustawa inaczej nie stanowi.

§ 2. Powody wyłączenia trwają nawet po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

Art. 42. § 1. O przyczynie wyłączenia sędzia zawiadamia właściwy sąd i wstrzymuje się od udziału w sprawie, z wyjątkiem czynności niecierpiących zwłoki.

§ 2. Każda ze stron może zawiadomić sąd o przyczynie wyłączającej sędziego.

Art. 43. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdy chodzi o sędziego grodzkiego — sąd okręgowy.

Art. 44. Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 41, sąd właściwy w myśl art. 43 wyłącza sędziego na własne jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli pomiędzy nim a jedną ze stron zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności.

Art. 45. § 1. Wniosek strony o wyłączenie w myśl art. 44 należy zgłosić najpóźniej na trzy dni przed terminem wyznaczonym do rozprawy głównej.

Art. 46. W razie wyłączenia całego sądu, sąd bezpośrednio wyższy przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu.

Art. 50. § 1. Oskarżyciel publiczny, co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wskazanych w art. 41 pod lit. a), b) c), d), lub który brał udział w sprawie jako sędzia lub obrońca, powinien się wyłaczyć i zawiadomić o tem swego bezpośredniego zwierzchnika.

§ 2. O przyczynie wyłączającej oskarżyciela publicznego każda ze stron może zawiadomić jego bezpośredniego zwierzchnika, który, skoro uzna, że przyczyna taka zachodzi, wyznacza innego oskarżyciela.

§ 3. Czynność dokonana przez oskarżyciela publicznego, który powinien się być wyłączyć, nie jest z tego powodu nieważna.

Art. 92. Jednego obrońcę dla kilku współoskarżonych można wyznaczyć tylko wtedy, gdy obrona jednego z nich nie jest w sprzeczności z obroną drugiego.

Art. 98. Każda osoba, wezwana przez sąd na świadka, stawić się powinna w miejscu, dniu i godzinie, wskazanych w wezwaniu, i pozostać aż do zwolnienia.

Art. 99. Świadek, który nie może się stawić z powodu choroby lub kalectwa, można przesłuchiwać w jego mieszkaniu.

Art. 101. Nie wolno przesłuchiwać jako świadka:

- a) duchownego co do faktów, o których dowiedział się na spowiedzi;
- b) obrońcy oskarżonego co do faktów, o których się od niego dowiedział przy udzielaniu porady prawnej lub prowadzeniu sprawy.

Art. 103. § 1. Urzędników publicznych i wojskowych, chociażby już nie pozostawali w czynnej służbie, wolno słuchać jako świadków co do okoliczności, na które rozciąga się ich obowiązek zachowania tajemnicy urzędowej, jedynie za zezwoleniem ich obecnej lub ostatnio przełożonej władzy służbowej.

§ 2. Zezwolenia wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić miało poważną szkodę Państwu.

§ 3. Sąd może zwrócić się o zwolnienie urzędnika lub wojskowego z obowiązku tajemnicy do władzy naczelnej odpowiedniego działu zarządu państwowego.

Art. 104. § 1. Mają prawo odmówić zeznań:

- a) małżonek oskarżonego;
- b) krewny i powinowaty oskarżonego w linii prostej;
- c) krewny oskarżonego w linii bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa;
- d) brat i siostra małżonka oskarżonego;
- e) osoba związana z oskarżonym z tytułu przysposobienia.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa nawet po ustaniu małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. O prawie odmowy zeznań należy osobę tę uprzedzić.

Art. 106. Świadek ma prawo nie odpowiadać na pytania co do okoliczności, których ujawnienie mogłoby narazić na odpowiedzialność za przestępstwo jego samego lub osobę pozostającą z nim w stosunku wskazanym w art. 104.

Art. 107. Świadek, po uprzedzeniu go o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznania, należy przede wszystkim zapytać o imię, nazwisko, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania i stosunek do stron.

Art. 108. Sąd na rozprawie głównej odbiera od świadka przysięgę, chyba że strony zwolnią świadka od przysięgi, a sąd nie uważa jej za potrzebną.

Art. 110. § 1. Nie składają przysięgi:

- a) nieletni do lat czternastu;
- b) osoby, które z powodu choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie zdają sobie sprawy ze znaczenia przysięgi;
- c) podejrzani o udział w czynie, będącym przedmiotem postępowania, lub o działalność przestępną, pozostającą w ścisłym związku z działaniem oskarżonego.

§ 2. Duchowni uznanych prawnie wyznań nie składają przysięgi.

Art. 111. § 1. Świadek składa przysięgę według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego co mi jest wiadome. Tak mi, Panie Boże, dopomóż”.

§ 2. Osoby wyznające religję chrześcijańską przysięgają przed krzyżem.

§ 3. Osoby wyznające religję mojżeszową trzymają prawą rękę na torze — 2 ks. Mojżesza 20 rozdz. 7 wiersz.

Art. 112. § 1. Formy zapewnienia przez świadków, nie wymienionych w art. 111, że zeznają prawdę, niczego nie ukrywając, określi, z uwzględnieniem poszczególnych kategorii świadków, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej wydane na podstawie uchwały Rady Ministrów.

§ 2. Przepisy dotyczące przysięgi i jej skutków prawnych mają tu zastosowanie.

Art. 113. § 1. Świadek składa przysięgę, powtarzając za sędzią lub odczytując na głos jej rotę, przyczem wszyscy, nie wyłączając sędziego, stoją.

§ 2. Niemi piśmienni składają przysięgę przez podpisanie roty. Niemi niepiśmienni przysięgają przy pomocy tłumacza, czyniąc znaki.

§ 3. Pized odebraniem przysięgi sąd uprzedza świadka o znaczeniu tego aktu i odpowiedzialności za nieprawdliwe zeznanie.

Art. 114. Świadkom, którzy w danej sprawie zeznawali pod przysięgą, przypomina się przy ponownem przesłuchaniu poprzednio złożoną przysięgę, chyba że sąd uzna ponowne zaprzysiężenie za konieczne.

Art. 116. Jeżeli między zeznaniami świadków zajdą sprzeczności, sąd może zarządzić stawienie ich sobie do oczu.

Art. 117. § 2. Ponadto sąd w razie potrzeby zarządza przymusowe sprowadzenie świadka.

Art. 124. W wypadkach, wymagających wiadomości specjalnych, sąd wzywa biegłych.

Art. 125. § 1. Do pełnienia czynności biegłego obowiązany jest nie tylko biegły sądowy, lecz także każdy, kto uprawia zawód stwierdzający jego wiedzę w danej dziedzinie.

§ 2. Okoliczność, że ktoś jest świadkiem w danej sprawie, nie wyłącza przesłuchania go jako biegłego.

Art. 126. § 1. Nie mogą być biegłymi osoby, których w myśl art. 101 nie wolno przesłuchiwać jako świadków, lub które w myśl art. 104 mają prawo odmówić zeznań.

§ 2. Jeżeli strona przytoczy ważne powody, osłabiające zaufanie do danego biegłego, sąd wzywa w jego miejsce innego.

Art. 132. Biegły składa ustnie lub pisemnie sądowi dokładne sprawozdanie ze swoich spostrzeżeń oraz opartą na nich opinię.

Art. 134. Biegli mogą za zgodą sądu przeglądać akta sprawy w całości lub w części oraz zadawać oskarżonemu i świadkom pytania potrzebne do ustalenia opinii.

Art. 135. Sąd kieruje badaniem dokonywanem przez biegłych, a jeżeli warunki badania tego wymagają, może wyznaczyć biegłym termin do złożenia opinii oraz wydać im za pokwitowaniem przedmioty ulegające badaniu.

Art. 136. Jeżeli przedmiot badania może ulec zniszczeniu lub zmianie przy badaniu, należy, w miarę możliwości, pozostawić część tego przedmiotu w przechowaniu sądowym.

Art. 137. Jeżeli opinia biegłych jest niejasna lub sprzeczna, sąd może zarządzić ponowne przesłuchanie tych samych biegłych lub wezwać innych.

Art. 138. Zamiast wzywania biegłych lub niezależnie od ich wezwania, sąd może zasięgnąć opinii odpowiedniego urzędu lub zakładu.

Art. 140. § 1. Sąd wzywa odpowiedniego tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba:

a) przesłuchania głuchego lub niemego, z którym sąd nie może porozumieć się bezpośrednio;

b) przesłuchania osoby, nie mówiącej językiem zrozumiałym dla sądu;

c) przekładu pisma sporządzonego w obcym języku.

§ 2. Do tłumaczy mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące biegłych.

Art. 141. § 1. Art. 98, 107, 116 i 117 § 2 mają odpowiednie zastosowanie do biegłych i tłumaczy.

§ 2. Przymusowe sprowadzenie biegłych i tłumaczy należy stosować tylko w wypadkach wyjątkowych.

Art. 304. Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym tokiem, bacząc, aby, o ile szczególnie względy nie stoją temu na przeszkodzie, dowody na popar-

cie oskarżenia były przedstawione przed dowodami służącymi do obrony.

Art. 305. § 1. Oskarżonemu, świadkom i biegłym zarówno sędziowie jak strony zadają pytania bezpośrednio, o ile przewodniczący inaczej nie zarządzi.

§ 2. Przewodniczący uchyla pytania, które uznaje za niestosowne.

Art. 306. § 1. Przewodniczący daje stronom możliwość wypowiedzenia się co do wszystkich przedmiotów ulegających rozstrzygnięciu.

§ 2. Jeżeli w jakiegokolwiek kwestji jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu służy również wszystkim innym stronom, w każdym jednak razie oskarżonemu lub jego obrońcy służy głos ostatni.

Art. 307. Przewodniczący rozstrzyga ostatecznie o przychylnem załatwieniu każdego wniosku strony, jeżeli inna strona się nie sprzeciwia. W przeciwnym razie musi zapisać postanowienie sądu.

Art. 308. Przewodniczący wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania w sali sądowej spokoju i porządku.

Art. 310. § 1. Jeżeli oskarżony, pomimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozpraw lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący może wydalić go czasowo z sali sądowej.

§ 2. Po powrocie oskarżonego do sali, przewodniczący zawiadamia go o wszystkim, co się odbywało w jego nieobecności, i daje mu możliwość złożenia w tej mierze wyjaśnień.

Art. 311. Jeżeli obrońca lub pełnomocnik strony, mimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący odbiera mu głos, a sąd może usunąć go od udziału w sprawie.

Art. 315. § 1. Przy wejściu sądu na salę wszyscy obecni stoją, aż póki sędziowie nie zajmą swolich miejsc.

§ 2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia.

Art. 330. W razie niestawiennictwa świadka lub biegłego, sąd, jeżeli uzna jego przesłuchanie za niezbędne, a zarządzenia zastosowane w celu spowodowania jego stawiennictwa pozostaną bez skutku, przerywa lub odracza rozprawę.

Art. 331. § 1. Przed rozpoczęciem przewodu sądowego przewodniczący zarządza usunięcie świadków do osobnego pokoju.

Art. 336. Jeżeli wyjaśnienia oskarżonego przyznającego się do winy nie budzą wątpliwości, sąd może za zgodą

stron nie przeprowadzać postępowania dowodowego lub przeprowadzić je tylko częściowo.

Art. 337. § 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

§ 2. Tylko wyjątkowo, jeżeli należy się obawiać, że obecność oskarżonego oddziaływałaby mogła krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony wydzielił się z sali sądowej. Przepis art. 310 § 2 ma zastosowanie.

Art. 338. Każdego świadka wzywa się na salę osobno i przesłuchuje się w nieobecności tych świadków, którzy jeszcze nie zeznawali.

Art. 342. Złożone w toku rozprawy dokumenty, o ile mają znaczenie dla sprawy, sąd okazuje stronom, dołącza do akt i odczytuje w całości lub częściowo.

Art. 348. § 1. Przewodniczący może przerwać rozprawę główną dla wypoczynku, bezzwłocznego sprowadzenia dowodów lub innych ważnych przyczyn.

§ 2. Przerwa rozprawy może trwać najwyżej czternaście dni.

§ 3. Jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce, w których odbędzie się dalszy ciąg rozprawy, wówczas osoby obecne na przerwanej rozprawie obowiązane są stawić się w nowym terminie bez osobnego wezwania. Przepis artykułu 117 ma tu odpowiednie zastosowanie.

Art. 349. § 1. Rozprawę przerwana prowadzi się po przerwie w dalszym ciągu.

§ 2. Jednakże należy ją przeprowadzić od początku:

a) jeżeli sąd z własnej inicjatywy lub na wniosek stron uzna to za potrzebne;

b) jeżeli skład sądu uległ zmianie.

Art. 350. § 1. Odroczenie rozpoczętej rozprawy może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.

§ 2. W razie odroczenia rozprawy prowadzi się ją w nowym terminie od początku.

Art. 351. Po zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący zapytuje strony, czy nie życzą sobie uzupełnienia przewodu sądowego, a w razie odpowiedzi odmownej ogłasza, że przewód sądowy jest zamknięty.

Art. 352. Przewód sądowy można wznowić tylko na mocy postanowienia sądu.

Art. 353. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły najaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu inny czyn prócz tego, który akt oskarżenia wskazuje, sąd może przystąpić do natychmiastowego rozpoznania nowego oskarżenia tylko za zgodą oskarżyciela i oskarżonego.

Art. 359. Narada i głosowanie sędziów są tajne. Prócz sędziów należących do składu sądzącego może być przy nich obecny tylko protokółant.

Art. 361. § 1. Narada i głosowanie odbywają się z osobna co do winy oraz co do kary i środków zabezpieczających.

§ 2. Narada i głosowanie co do winy obejmują również okoliczności, które według ustawy wyłączają, zmniejszają lub zwiększają przestępnosć czynu.

Art. 362. Po omówieniu sprawy, przewodniczący zbiera głosy sędziów, poczynawszy od najmłodszego. Przewodniczący głosuje ostatni.

Art. 363. § 1. Orzeczenie zapada bezwzględną większością głosów.

§ 2. Jeżeli przy rozstrzyganiu innego pytania, prócz pytania co do winy, zdania tak się podzieliły, że żadne z nich nie uzyska bezwzględnej większości, zdanie najmniej przychylnie dla oskarżonego przyłącza się do zdania najbardziej doń zbliżonego.

§ 3. Sędzia, który głosował za uniewinnieniem, może się wstrzymać od głosowania co do kary, ale wtedy głos jego przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

Art. 364. § 1. Jeżeli przy naradzie ujawni się potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego, sąd może wznowić przewód sądowy, przerwać lub odroczyć rozprawę i zarządzić zebranie materiału dowodowego, choćby strony tego nie żądały.

Art. 365. Po ukończeniu głosowania, jeden z sędziów lub protokółant pisze sentencję wyroku, którą wszyscy sędziowie podpisują, nie wyłączając przegłosowanego.

Art. 366. Sędzia przegłosowany ma prawo złożyć na piśmie uzasadnienie swego odrębnego zdania przed upływem terminu do uzasadnienia wyroku.

Art. 373. Po podpisaniu sentencji wyroku przewodniczący ogłasza ją publicznie, a obecni, z wyjątkiem sądu, wysłuchują jej stojąc.

Art. 374. Zaraz po ogłoszeniu sentencji przewodniczący przytacza ustnie najważniejsze powody wyroku.

Art. 374. Zaraz po ogłoszeniu sentencji przewodniczący wskazuje stronom sposób i termin odwołania się od wyroku.

Art. 379. § 1. Uzasadnienie każdego wyroku powinno zawierać:

- a) dokładne ustalenie jego podstawy faktycznej przez wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych;

b) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem zastosowanych przepisów ustawy.

§ 2. Uzasadnienie wyroku skazującego powinno nadto zawierać przytoczenie okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary i stosowaniu środków wychowawczych lub zabezpieczających.

Art. 497. § 1. Po wywołaniu sprawy, jeden z sędziów składa ustne sprawozdanie, polegające na przedstawieniu stanu faktycznego sprawy tudzież treści apelacji i wywiązujących się stąd punktów spornych; odczytuje się przytem wyrok pierwszej instancji w tych częściach, które są przedmiotem apelacji, oraz w razie potrzeby — poszczególne ustępy z akt sprawy.

§ 2. Apelację lub inne pismo strony nieobecnej odczytuje się w całości.

Art. 499. Po głosach stron, sąd odwoławczy odbywa naradę i wydaje wyrok, mocą którego, albo

a) zatwierdza wyrok zaskarżony, albo

b) uchyla go w całości lub części, wydając nowe orzeczenie.

Art. 500. Sąd odwoławczy nie może:

a) zwiększyć oskarżonemu kary wymierzonej przez sąd pierwszej instancji, jeżeli założono apelację tylko na korzyść oskarżonego;

b) przekroczyć granicę apelacji, z wyjątkiem wypadków wskazanych w art. 501.

Art. 501. Sąd odwoławczy z urzędu, niezależnie od granic apelacji:

a) uniewinnia oskarżonego, jeżeli w jego czynie niema znamion przestępstwa;

b) poprawia przyjętą w wyroku pierwszej instancji błędną kwalifikację czynu;

c) uchyla wyrok na korzyść współoskarżonych, choćby nie apelowali, jeżeli uchylił go na rzecz współoskarżonego, na którego korzyść apelacja była założona, a te same względy przemawiają za uchyleniem wyroku na rzecz tamtych.

Art. 588. § 1. Świadkowie zamieszkali poza siedzibą sądu lub miejscem dokonywania czynności sądowej, otrzymują zwrot niezbędnych kosztów przejazdu i strawne, jeżeli odległość ich miejsca zamieszkania lub pobytu od sądu wynosi najmniej dwadzieścia pięć kilometrów.

§ 2. Świadkowie, żyjący z zarobku dziennego, otrzymują nadto wynagrodzenie za utracony skutek stawienia zarobek.

§ 3. Zwrot kosztów przejazdu nie może w żadnym razie przekraczać ceny biletu kolejowego klasy trzeciej za daną odległość w obie strony w pociągu osobowym bez względu na rodzaj środka lokomocji.

§ 4. Jeżeli kilku świadków korzystało z jednego pojazdu na wspólny koszt, należy przyznać każdemu świadkowi część kosztów na niego przypadających.

Okólnik Prezesa Rady Ministrów w sprawie jednolitości postępowania Władz i rzeczników dyscyplinarnych.

Dz. urzędowy M. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 5, rok 1933.

Komisje dyscyplinarne okręgowe i odwoławcze mają przysyłać Prezydium Rady Ministrów wszystkie orzeczenia dyscyplinarne, wydane po dniu 1 listopada 1932 oraz dane szczegółowe, związane ze sprawą (władza wdrażająca postępowanie, dane o zawieszeniu w służbie, o zmniejszeniu uposażenia, data wniosku rzecznika o ukaranie, o uprawomocnieniu się orzeczenia i t. p.).

Art. 84. Pisma, dotyczące postępowania dyscyplinarnego, wolne są od wszelkich opłat skarbowych.

Odpowiedzialność nauczycieli w stanie nieczynnym, pozasłużbowym i w stanie spoczynku.

Art. 85. Nauczyciele w stanie nieczynnym i pozasłużbowym podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej z powodu:

- 1) naruszenia obowiązków służbowych, którego dopuścili się jeszcze w czasie służby czynnej;
- 2) rażącego naruszenia obowiązków, ciążących na nich w myśl ustawy niniejszej.

Nauczyciele, przeniesieni w stan spoczynku, podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej:

- 1) z powodu naruszenia obowiązków służbowych, którego dopuścili się w czasie służby czynnej;
- 2) z powodu naruszenia po przejściu w stan spoczynku przepisów art. 24 ustawy niniejszej.

Art. 86. Odnośnie do nauczycieli, będących w stanie nieczynnym, pozasłużbowym lub spoczynku, mają analogiczne zastosowanie postanowienia, dotyczące do-

chodzenia i postępowania dyscyplinarnego względem nauczycieli czynnych.

Na nauczycieli tych nakłada się następujące kary dyscyplinarne:

1) nagane;

2) stałe lub czasowe zmniejszenie uposażenia najwyżej o 25%;

3) w razie okoliczności, szczególnie obciążających, utratę wszelkich praw, wypływających z ich stosunku do Państwa, w tej liczbie uposażenia i zaopatrzenia dla członków rodziny z możliwością zastosowania analogicznego postanowienia artykułu 76 niniejszej ustawy.

Właściwą do przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko nauczycielowi w stanie nieczynnym, pozasłużbowym lub spoczynku jest komisja dyscyplinarna, która była właściwą w chwili przejścia nauczyciela w stan nieczynny, pozasłużbowy lub w stan spoczynku.

R o z d z i a ł X.

Postanowienia przejściowe.

Art. 87. Nauczycieli, którzy w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów posiadają charakter nauczycieli stałych, uważa się za stałych w rozumieniu art. 8 niniejszej ustawy, o ile posiadają obowiązujące w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy kwalifikacje zawodowe.

Za nauczycieli stałych w rozumieniu art. 8 ustawy niniejszej uważa się również tych w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej czynnych na obszarze okręgów szkolnych: białostockiego, lubelskiego, łódzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego nauczycieli publicznych szkół powszechnych, którzy przed wejściem w życie ustawy niniejszej ukończyli przepisany

w punkcie 1 art. 8 trzyletni okres nieprzerwanej pracy nauczycielskiej oraz posiadali świadectwo złożenia pierwszego egzaminu nauczycielskiego lub kwalifikacje zawodowe, uznane przez Ministra za równorzędne z kwalifikacjami, nabytymi przez złożenie pierwszego egzaminu nauczycielskiego

Art. 88. Nauczyciele, którzy nie podlegają przepisom art. 87, a do dnia wejścia w życie ustawy niniejszej ukończyli przepisany w punkcie 1 art. 8 trzyletni okres nieprzerwanej pracy nauczycielskiej oraz posiadali przepisane dla ustalenia w zawodzie nauczycielskim kwalifikacje zawodowe, — z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej stają się stałymi w rozumieniu art. 8, o ile z dotychczas prowadzonych wykazów kwalifikacyjnych (tak zw. arkuszy nauczycielskich, tabel kwalifikacyjnych i t. p.) nie wynika, iż praca ich w ostatnich 2 latach przed wejściem w życie ustawy niniejszej nie może być uznana za zadowalającą w rozumieniu przepisów ustawy niniejszej.

Nauczyciele zaś, których praca w ostatnich 2 latach przed wejściem w życie ustawy nie może być na podstawie dotychczasowych wykazów uznana za zadowalającą, winni być do dnia 31 grudnia 1927 r. zwizytowani i — o ile otrzymają ocenę pracy zadowalającą — zaliczeni do nauczycieli stałych.

Nauczyciele, którzy na podstawie art. 87 lub artykułu niniejszego zostaną uznani za stałych w rozumieniu art. 8 ustawy, otrzymają dekrety ustalenia z ważnością od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej.

Do czasu ustawowego uregulowania sprawy kwalifikacyjnej zawodowych dla nauczycieli szkół tych kategorii, dla których niema ustawowych przepisów o zawodowych kwalifikacjach nauczycielskich, Ministrowi przysługuje prawo określania, jakie kwalifikacje zawodowe nauczycieli tych szkół są wystarczające dla ustalenia.

Art. 89. Dyrektor, względnie kierownik szkoły, który przed wejściem w życie ustawy niniejszej uzyskał to stanowisko drogą konkursu, z chwilą wejścia w życie ustawy niniejszej zostaje uznany za mianowanego na to stanowisko w rozumieniu art. 11 ustawy.

Nauczyciele, którzy pozostając w zawodzie nauczycielskim co najmniej lat 12, pełnią obowiązki dyrektorów, względnie kierowników szkół nieprzerwanie co najmniej lat 3, licząc wstecz od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej, zostają uznani za mianowanych z dniem 1 stycznia 1927 roku w rozumieniu art. 11 na stanowiska dyrektorów, względnie kierowników, o ile posiadają obowiązujące w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej kwalifikacje zawodowe.

Nauczyciele, objęci art. 92, którzy zostali przejęci przez władze polskie od władz okupacyjnych i pracują w zawodzie nauczycielskim co najmniej lat 12, licząc wstecz od daty wejścia w życie niniejszej ustawy, mogą zostać kierownikami szkół (art. 12) z chwilą, gdy złożą przepisane egzaminy uzupełniające lub zostaną od nich zwolnieni.

Art. 90. Postanowienia ustępów: czwartego, piątego i szóstego art. 15 mają analogiczne zastosowanie w tych wypadkach, gdy przerwa w służbie względnie praca kontraktowa miała miejsce przed wejściem w życie ustawy niniejszej.

Art. 91. Jeżeli nauczyciel stały (art. 87 i 88) zajmuje w chwili wejścia w życie ustawy posadę, uzyskaną drogą konkursu, lub też zajmuje ją nieprzerwanie nie mniej niż dwa lata, zostaje uznany na mianowanego na stałe na posadzie nauczyciela (art. 11), o ile ta posada zostanie uznana za stałą.

Art. 92. Nauczyciele tymczasowi, którzy w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy korzystali z praw, przyznanych im postanowieniami § 7 artykułu 22 (dawniej 23) ustawy z dnia 27 maja 1919 r. o ustalaniu i wy-

nagradzaniu nauczycieli publicznych szkół powszechnych (Dz. P. P. P. Nr. 44, poz. 311), zmienionej ustawą z dnia 18 grudnia 1919 r. (Dz. U. R. P. z 1920 roku Nr. 2, poz. 6) i ustawą z dnia 15 stycznia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 88) zachowują te prawa nadal aż do dnia 31 sierpnia 1927 r.

Art. 93. Nauczycielom czynnym w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy może Minister zaliczyć do wymiaru uposażenia cały czas służby wojskowej — z wyjątkiem czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach.

Art. 94. Nauczyciel tymczasowy, czynny w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej uzyskuje wszelkie prawa z ustawy emerytalnej narówni z nauczycielem stałym, jeżeli władza nie rozwiąże z nim stosunku służbowego przed upływem czasu, w którym funkcjonariusz państwowy, mianowany na stałe, nabywa prawo do emerytury.

Do art. 94. Zaopatrzenie emerytalne prowizorycznych funkcjonariuszów państwowych wprowadza rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1934 r. z ważnością od 1 lutego 1934. (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64, r. 1934). Według § 2 ustęp 2 funkcjonariuszami prowizorycznymi w rozumieniu tego rozporządzenia są również nauczyciele tymczasowi wszystkich szkół państwowych i publicznych, pozostający na etacie Państwa, którzy wstąpili do służby nauczycielskiej po 1 stycznia 1927 r.

Art. 95. Na czas trudności mieszkaniowych przepisy ustępu pierwszego art. 26 należy stosować przy uwzględnianiu miejscowych warunków mieszkaniowych i osobistych nauczyciela.

Art. 96. Na czas przejściowy aż do odwołania przez Ministra zawiesza się moc obowiązującą postanowienia art. 47, które będzie wykonywane w granicach faktycznej możliwości.

Rozdział XI.

Postanowienia końcowe.

Art. 97. W wypadkach, gdy w przepisach niniejszej ustawy użyto wyrazu „Minister” bez bliższego określenia, należy rozumieć Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 97-a. Na obszarze województwa śląskiego przepisy ustawy niniejszej stosuje się z następującymi zmianami: (rozp. Prez. Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660, r. 1933)

1) Przez nauczycieli i kierowników szkół powszechnych rozumie się także kierowników, którym według dotychczasowych przepisów przysługuje tytuł rektorów, konrektorów oraz dyrektorów i nauczycieli szkół wydziałowych, a przez prefektów — księży katechetów.

2) Zamiast ustępu przedostatniego art. 51 i art. 54—56 stosuje się przepisy następujące:

a) Zawarcie związku małżeńskiego przez tymczasową lub stałą nauczycielkę powoduje rozwiązanie stosunku służbowego. Ustanie stosunku służbowego ustala władza przełożona nauczycieli w piśmie zwalniającem ją ze służby.

Zwolnienie nauczycielki ze służby winno nastąpić najpóźniej z końcem miesiąca lipca, o ile małżeństwo zawarte zostało w pierwszym półroczu roku kalendarzowego, oraz najpóźniej z końcem miesiąca stycznia roku następnego, o ile zawarciu małżeństwa przypadło w drugim półroczu roku kalendarzowego.

b) Osoby zameężne nie mogą być mianowane na stanowisko nauczycielki w szkołach wymienionych w art. 1.

c) Nauczycielka, która wstąpiła w związek małżeński, obowiązana jest zawiadomić o tem władzę przełożoną w ciągu 14 dni, licząc od dnia zawarcia mał-

żeństwa. Jeśli skutkiem niedostosowania się nauczycielki do powyższego przepisu rozwiązanie stosunku służbowego nie może nastąpić w terminie wskazanym pod lit. a), to przy ustaleniu wysokości odprawy nie uwzględnia się czasu spędzonego przez nauczycielkę w służbie po powyższym terminie. Wysokość odprawy oblicza się w tym przypadku według kwoty uposażenia, otrzymanego przez nauczycielkę w miesiącu, z końcem którego winno było nastąpić jej zwolnienie ze służby.

d) Jeżeli przeciwko nauczycielce toczy się postępowanie dyscyplinarne, może władza przełożona odroczyć rozwiązanie stosunku służbowego z powodu zawarcia małżeństwa aż do ukończenia postępowania dyscyplinarnego. Prawomocne orzeczenie kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby lub z zawodu nauczycielskiego powoduje utratę prawa do odprawy. Zmniejszenie uposażenia z mocy prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego powoduje odpowiednie zmniejszenie odprawy.

e) Nauczycielce stałej, która ustępuje ze służby nauczycielskiej z powodu zawarcia małżeństwa, należy się po odbyciu co najmniej jednego roku stałej służby w szkołach publicznych odprawa w wysokości zależnej od okresu służby nauczycielskiej.

Odprawa ta wynosi: a) po upływie jednego roku i przed ukończeniem pięciu lat służby — trzykrotne, b) po upływie pięciu i przed ukończeniem dziesięciu lat służby — sześciokrotne, c) po upływie dziesięciu lat służby — dwunastokrotne miesięczne pełne w ostatnim miesiącu służby otrzymane uposażenie. Po ukończeniu dziesięciu lat służby dolicza się za każdy następny rok służby jednomiesięczne pełne ostatnio otrzymane uposażenie. Suma odprawy nie może jednak przewyższać dwudziestoczworokrotnej kwoty ostatnio otrzymanej płacy nauczycielskiej.

Lata służby oblicza się zgodnie z jej faktycznym przebiegiem aż do dnia zwolnienia nauczycielki ze służby, oznaczonego w piśmie zwalniającem. Zaliczeniu ulega tylko czas służby zaliczalnej do wysługi emerytalnej. W wyjątkowych przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, władza przełożona może zezwolić na zaliczenie czasu służby nauczycielskiej niezaliczalnej do wysługi emerytalnej.

Odprawa winna być wypłacona nauczycielce w ciągu miesiąca, następującego po dniu zwolnienia jej ze służby.

- f) Nauczycielka, z którą stosunek służbowy ulega rozwiązaniu z powodu zawarcia małżeństwa i której należy się odprawa w myśl lit. e), traci prawo do emerytury.

Nauczycielka, która w czasie między zawarciem małżeństwa a zwolnieniem jej ze służby stała się trwale niezdolną do służby i nabyła prawa emerytalne, ma prawo wyboru między emeryturą a odprawą.

3) Służbę nauczycielską, przebyłą przez nauczyciela w szkole wymienionej w art. 1, a w szczególności w szkole, utrzymywanej przez związek samorządu terytorjalnego, traktuje się narówni ze służbą nauczycielską, przebyłą w szkole państwowej, — przy ocenie nabycia przez nauczyciela prawa do zaopatrzenia emerytalnego oraz przy wymiarze tego zaopatrzenia, bez względu na to, czy z uwagi na ostatnie miejsce służbowe, zajmowane przez nauczyciela w służbie czynnej przed rozwiązaniem stosunku służbowego, wypłacanie emerytury następować powinno przez Skarb Państwa, czy przez Skarb Śląski. Jeżeli nauczyciel przez okres służby, spędzonej w szkole, utrzymywanej przez związek samorządu terytorjalnego nie opłacał opłat emerytalnych w wysokości, obowiązującej jednocześnie nauczycieli płatnych ze Skarbu Państwa, wówczas okres tej służby będzie mu zaliczony przy wymiarze

emerytury tylko pod warunkiem uiszczenia za ten okres służby tych opłat emerytalnych. O wysokości tych opłat decydują przepisy, obowiązujące w okresie, który ma być zaliczony do wysługi emerytalnej. Postanowienia te mają analogiczne zastosowanie przy ocenie prawa do pensji wdowiej i do pensji sierocej po nauczycielu oraz przy wymiarze tych zaopatrzeń.

4) Ilekroć ustawa niniejsza wymienia kuratora okręgu szkolnego, należy przez ten urząd rozumieć Wojewodę Śląskiego.

5) Z dniem wejścia w życie postanowień, zawartych w punktach 1) — 4), tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy, wydane w sprawach unormowanych ustawą niniejszą”.

Do art. 97-a. Z dniem 1 listopada 1933 r. straciły na obszarze województwa śląskiego moc obowiązującą ustawy: z dnia 19 października 1927 w przedmiocie stosunków służbowych nauczycieli w województwie śląskim (Dz. U. Śl. Nr. 23, poz. 40), oraz ustawa z dnia 29 marca 1926 r. w sprawie rozwiązania stosunku służby nauczycielskiej wskutek zawarcia przez nauczycielkę związku małżeńskiego (Dz. Ust. Śl. Nr. 8, poz. 12), zmieniona ustawą z dnia 1 października 1926 (Dz. U. Śl. Nr. 23, poz. 39).

Art. 98. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 99. Ustawa z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530) wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z pierwszym dniem czwartego miesiąca, następującego po jej ogłoszeniu (t. j. od 1 stycznia 1927).

Z chwilą wejścia w życie przytoczonej w ustępie poprzednim ustawy tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy, wydane w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r., zmieniające i uzupełniające postanowienia ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbo-

wych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 592), wchodzi w życie po upływie siódmego dnia od dnia ogłoszenia.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 773) wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej z dniem 1 listopada 1932 roku.

W myśl rozporządzenia Prezydenta z 28 paźdz. 1933 art. 15 ust. przedostatni, art. 29 ust. 1 wchodzi w życie z dniem 30 października 1933 i z tym dniem gasną postanowieniem art. 35 ust. 2, art. 39, 40 i 41; art. 97a ma moc obowiązującą od dnia 1 lutego 1934 r.

USTAWA EMERYTALNA

z dn. 11 grudnia 1923 r.

(Jednolity tekst w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 22 listopada 1935 r. Nr. 85, poz. 521).
wraz z rozporządzeniami wykonawczemi do niej i orzecznictwem (tezami, zasadami) N. T. A.

SKOROWIDZ DO USTAWY EMERYTALNEJ.

(Art. oznaczają artykuły ustawy emerytalnej).

	Art.
Aeronauci — patrz dodatek lotniczy, lotnicy.	
Akta osobowe	36
Alimenty	5, 23, 69
Ambulanse pocztowe	37
Badanie lekarskie	13, 31, 39, 54, 96
Bezprawne pobieranie zaopatrzenia emerytalnego .	4
Bieg terminów — patrz termin.	
Błąd — wprowadzenie w błąd władzy	4
Brak etatu — patrz nieprzyjęcie do służby funkcyj- narjusza państwowego.	
Choroba — patrz niezdolność do służby, umieszcze- nie w zakładzie leczniczym — choroba zakaźna, umysłowa.	
Cywilna odpowiedzialność — patrz odpowiedzialność.	
Części roku	16

Czas policzalny do emerytury:

czas poniżej jednego roku (ułamki roku)	16
czas przebyty w niewoli	37, 50
odliczony orzeczeniem dyscyplinarnem	38
pracy nauczycielskiej w szkołach prywatnych	81
pracy zawodowej	97, 98
przed rokiem 18 życia	38
przed przerwą	37
służby kontraktowej, prowizorycznej i praktyki	37
służby czynnej	37
nieprzerwanej	10, 37, 85
w b. państwach zaborczych	81
w b. państwach zaborczych, za których zreali- zowano składki emerytalne	84
służby przed reaktywowaniem	10, 37
samorządowej	81
wojskowej	15, 37, 92, 105
w stanie nieczynnym	37
studjów wyższych	38
urlopu bez uposażenia	38
zawieszenia w służbie	38
Dary z łaski	8
Deklaracja	84
Dekret emerytalny	27
Dezercja	51
Dodatki:	
aeronauczyczny	53
inwalidzki	56
na żonę	20
na dziecko	20
10%-tówy	po art. 20
dla kierownika szkoły	18
„ inspektora szkolnego i jego zastępcy	18
„ dyrektora szkoły	18
„ podpułkownika, komandora — porucznika	18
wyrównawczy	18

Dokumenty — patrz dowody.

Doliczanie lat:

ponowne badanie stanu zdrowia 39

utrata zdolności do zarabkowania . . . 11, 12, 13, 61

Dom inwalidów — patrz umieszczenie w domu inwalidów.

Dowody 36, 79

Dyscyplinarna odpowiedzialność:

w razie podstępnego uzyskania emerytury . . . 4

emerytów b. państw zaborczych 82

odliczenie lat służby 38

przeniesienie na emeryturę 30

Działania wojenne:

niezdolność do służby z ich powodu 2

wymiar pensyj wdowich i sierocych w razie śmierci funkcjonariusza 67, 68

Dzieci, zrodzone z małżeństwa zawartego przez emeryta 69

Egzekucja — patrz zajęcie zaopatrzenia emerytalnego.

Emeryci:

wojskowi 2

b. państw zaborczych 82, 89, 90

Emerytury inne — patrz zbieg zaopatrzeń.

Epidemia 9

Etat — patrz brak etatu.

Formacje wojskowe — patrz służba wojskowa.

Funkcjonariusze b. państw zaborczych — patrz nieprzyjęci do służby polskiej.

Granica wieku oficerów 100

Kalectwo — patrz niezdolność do służby.

Kara — jej odbywanie (zaliczanie) 37

Karno-sądowa odpowiedzialność 4

Kasy emerytalne b. państw zaborczych 84

Kierownictwo — patrz dodatki.

Klasztor — wstąpienie doń emeryta, wdowy lub

sieroty 24, 73

	Art.
Koleje państwowe	43
Komisje lekarskie	13, 14, 31
Komisje kwalifikac. dla b. skazańców politycznych	37
Komunikacyjne ulgi — patrz ulgi kolejowe.	
Kontraktowa służba	37, 50
Kontroli państwowej — urzędnicy	26
Końcowe daty służby zaborczej	81, 105
Korpus ochrony pogranicza	52
Korzystniejsze zaliczenie służby:	
wojskowej w czasie wojny	15
lotniczej i w marynarce	52
pocztowej	37
zakaz korzystniejszego zaliczenia służby w b. państwach zaborczych	81
Koszty leczenia i pogrzebu — patrz pośmiertne — lekarska pomoc.	
Koszty przesiedlenia:	
emerytów	21
wdów i sierot	77
Kuracyjne ulgi — patrz ulgi.	
Leczenie — patrz lekarska pomoc.	
Legitymacje kolejowe	43
Legjony	105
Lekarska pomoc	43, 56, 57, 59
Lotnicy	52
Łaska — patrz dary z łaski.	
Łączna kwota pensyj sierocych	64
Mahometańskiego wyznania wdowy i sieroty	80
Małżeństwo:	
emeryta	69
sieroty	72
wdowy	74
Mandat poselski i senatorski:	
zaliczenie czasu do emerytury	38, 50, 81
Marynarze zaokrętowani	52
Ministrowie	2

	Art.
Mobilizacja	41
Monopole	25
Nabycie prawa do emerytury	9
Nauczyciele:	
urlop bez uposażenia	38
tymczasowi	1, 9
religii	9
przedmiotów zawodowych	98
szkół prywatnych w b. zaborze rosyjskim	81
publicznych szkół ludowych i wydziałowych w państwach zaborczych	81
Nieczynny stan	29, 37, 50
Nieprzyjęcie do służby polskiej	95
Niepodległościowa działalność	37, 50
Nieszczęśliwy wypadek	9, 13
Niewola	37, 50
Niezaliczalne okresy do emerytury	38, 51
Niezawodowi wojskowi	4
Niezdolność — patrz utrata zdolności.	
Obowiązkowa służba wojskowa — patrz wojskowa służba.	
Obywatelstwo polskie	24, 73, 82
Odprawa:	
w razie utraty zdrowia lub zwolnienia	44
w razie śmierci funkcjonariusza, który nie uży- skał praw do emerytury	76
w razie zamążpójścia	74
zapowiedzenie i zajęcie	5
Odliczanie lat służby:	
po odzyskaniu zdolności do pracy	39
dyscyplinarne	38
Odmowa objęcia służby przez emeryta	39, 40, 96
Odpowiedzialność — dyscyplinarna, karno-sądowa	4
Odprawy	44
Odwolanie:	
od zarządzenia przenoszącego w stan spocz.	26, 33

od orzeczeń w sprawach emerytalnych	27, 33
od orzeczenia komisji lekarskiej	31
od orzeczenia o przekazaniu składek	7
Operacyjny teren	15
Oplaty emerytalne:	
przekazywanie ich, rozrachunek	7
Organizacje wojskowe — patrz wojskowa służba.	
Państwowy Zakład Emerytalny — patrz Zakład Emerytalny.	
Pensja wdowia i sieroca:	
brak prawa do pensji wdowiej i sierocej	69
odwołanie, prawo nabycia	60
przerachowanie, przyznawanie i wymierzanie	66
w razie umieszczenia męża, wzgl. ojca w zakładzie dla umysłowo chorych	42, 58
w razie wygaśnięcia praw męża, wzgl. ojca do emerytury, składanie podań	66, 70
termin nabycia prawa	70
tymczasowe	67, 68
wdowy po funkcjonariuszach zaginionych na terenie działań wojennych	67, 68
wdowy po funkcjonariuszach wyznania maho-metańskiego	80
wygaśnięcie praw	72, 73
zawieszenie i wznowienie	73
wysokość pensji wdowiej i sierocej (łącznie)	64
Pensja wdowia:	
wybór emerytury z tytułu własnej służby lub pensji wdowiej	75
wysokość	61
zachowanie praw do pensji wdowiej w razie ponownego zamążpójścia	74
w razie umieszczenia emeryta w domu inwalidów, w zakł. leczn.	42, 58
Pensja sieroca:	
łącznie kwota po matce — wysokość	64
po matce za życia ojca	63

	Art.
po ojcu — wysokość	62
w razie studjów i po ukończeniu 24 roku życia	72
w razie zawarcia związku małżeńskiego	72
w razie zajmowania stanowiska państwowego lub samorządowego	73
Płatność emerytur. — patrz treminy.	
Pochodny charakter prawa wdów i sierot — patrz pensja wdowia i sieroca.	
Poczt, telegrafów i telefonów pracownicy	37
Pobyt za granicami państwa:	
emerytura, pensja wdowia i sieroca	24, 73
Podstawa wymiaru emeryt.	17
Podstęp przy uzyskaniu emer.	4
Podwójnie zaliczalna służba — patrz korzystniej- sze zaliczanie służby.	
Pogrobowiec	70
Pogrzebu i leczenia koszty — patrz lekarska pomoc, pośmiertne.	
Pomoc lekarska — patrz lekarska pomoc.	
Pomocnicze siły naukowe — patrz profesorowie.	
Poselski mandat — patrz mandat poselski.	
Pośmiertne	78
Potrącenia z einer. (zajęcie sądowe i administr.)	5
Pozbawienie prawa do emer. — patrz utrata, zga- śnięcie.	
Praca nauczycielska — patrz nauczyciele.	
Praktykanci	8, 12, 37
Prawo do emer.:	
nabycie	9
ogólne postanow.	9
termin rozpoczęcia	22, 36
wygaśnięcie	23
Procentowa wysokość emerytury	19
Prowizoryczni funkcjonariusze:	
emerytalne prawa	1
objęcie obowiązków	10

	Art.
zaliczanie służby prowizor.	37
Profesorowie szkół akademickich	98
Protezowanie emer. wojsk	56
Przechodzenie do innego działu służby	37
Przedawnienie prawa:	
do zaopatrzenia	22
do żądania przekaz. składek	7
Przekazywanie składek emerytalnych	7
Przeniesienie na:	
emeryturę	26
dyscyplinarnie	30
na własną prośbę	28
z urzędu	29
wojskowych	45, 47
Przerachowanie emer. i pensyj wdowich i sierocych	93
Przerwy w służbie:	
czas przed przerwą	37
w razie przejścia do innego działu służby	37
przed wejściem w życie ustawy emeryt.	85
z przyczyn natury politycznej	85
Przesiedlenie:	
emeryta — zwrot kosztów	21
wdów i sierot	77
Przywrócenie:	
prawa do emerytury	48
Reaktywowanie:	
studja wyższe	37
emeryta	10
funkcjonariusza prowizorycznego	10
na stanowisko prowizoryczne	10
przymusowe	39, 40, 96
Rehabilitacja	9
Rozłączenie małżonków — patrz separacja.	
Równoległe pełnienie służby:	
cywilnej i wojskowej	37
państwowej i studjów	37

Samorządowa służba:	
emeryta	25
polska i zaborcza	81, 97, 98
Samorządowe instytucje	25
Senatorski mandat — patrz mandat senatorski.	
Separacja małżeńska	69
Sędziowie — przeniesienie w stan spoczynku . . .	26
Sierota — patrz pensja sieroca.	
Skazanie:	
wyrokiem sądu powsz.	23
„ oficerskiego sądu honorowego	23
„ sądu wojkowego	23, 48
„ dyscyplinarnego	4
wdowy lub sieroty	72
za działalność polityczną	37
Składki emerytalne:	
opłaty emerytalne	7
przekazywanie składek emeryt.	7
ustąpienie praw na rzecz skarbu państwa . . .	84
Służba:	
cywilna	37, 50
kontraktowa	37, 50
nauczycielska	81
prowizoryczna	37
przygotowawcza (praktyka)	37
samorządowa	37, 81
stała	37
wojskowa — patrz wojskowa służba.	
zaborcza	81, 97, 98
Stała służba — patrz służba.	
Stan nieczynny	29, 37, 50
Stan spoczynku — patrz przeniesienie na eme- ryturę.	
Studja wyższe	37, 50, 94
Środki prawne — patrz odwołania.	
Świadek — potwierdzenie przebiegu służby zabor.	82

Termin:

odwołania od:

orzeczenia komisji lekarskiej	31, 34
przeniesienia w stan spoczynku	33, 34
wymiaru emerytur	33, 34
zamierzenia przeniesienia w stan spocz.	32, 34

płatności emerytur	22
------------------------------	----

pozostawania w stanie nieczynnym	29
--	----

przebywania zagranicą	24, 73
---------------------------------	--------

przedstawienia orzeczenia sądowego o ustaleniu śmierci zaginionego	68, 91
---	--------

przejęcia czynności emerytalnych przez władze skarbowe	27
---	----

przekazania składek emerytalnych	7
--	---

przesiedlenia emeryta, wdów i sierot	21, 77
--	--------

przyznania i wymierzenia emerytur	27
---	----

zgłoszenia:

dokonania wyboru emerytur	20
-------------------------------------	----

nieszczęśliwego wypadku	13
-----------------------------------	----

pracy naucz. w prywatn. szkołach polsk.	81
---	----

praw emerytaln. nabytych w służbie zaborców	81
---	----

praw do zaopatrzenia emerytalnego przez emerytów b. państw zaborczych	90
--	----

praw do zaopatrzenia przez wdowy i sieroty	70
--	----

przez wdowę o odprawę z powodu zamąż- pójścia	74
--	----

się do służby polskiej	95
----------------------------------	----

uczestników do P. Z. E.	7
---------------------------------	---

Tymczasowe zaopatrzenie	67, 68
-----------------------------------	--------

Ubezpieczenia pracowników umysłowych	7
--	---

Uczestnicy P. Z. E.	7
-----------------------------	---

Ulgi:

komunikacyjne (kolejowe)	43, 59
------------------------------------	--------

kuracyjne — pomoc lekarska	43, 56, 57, 59
--------------------------------------	----------------

Ułamki roku	16
-----------------------	----

	Art.
Umieszczenie emer.:	
w domu inwalidów	55
w zakładzie leczniczym	42, 56
Umysłowa choroba	42
Uposażenie w służbie czynnej	17
Urlop bez uposażenia	38
Utrata:	
obywatelstwa	39
prawa do emerytury	40, 96
zdolności do służby	9
„ do pracy zarobkowej	11, 12
„ do piastowania urzędu publicznego	23
Uzupełnienie wojska — patrz mobilizacja.	
Wdowa — patrz pensje wdowie.	
Weryfikacja służby i pracy zawodowej	97
Weterani powstań narodowych — wdowy po nich	73
Władze:	
przenoszące w stan spoczynku	26
wymierzające emerytury	27
Wojna — podwójne liczenie służby.	
Wojskowa służba:	
polska	15, 37, 50, 93
przed uzyskaniem obywatelstwa	105
w formacjach i organizacjach wojskowych	93, 105
zaborcza	81, 105
Wojskowi:	
zawodowi	99
b. państw zaborczych	103, 104, 106, 108
Wspólność małżeńska	78
Wybór zaopatrzenia emerytalnego	3, 20, 75
Wykaz służbowy — podstawa obliczenia zaopa-	
trzenia	36
Wymiar:	
zaopatrzenia emerytalnego	27, 46
odprawy wojsk. państw zaborczych	86, 87

Wypadek nieszczęśliwy — patrz nieszczęśliwy wypadek.	
Wysokość zaopatrzenia emer.	19, 82
Zaginiony — prawo żony i dzieci — patrz pensje wdowie i sieroce.	
Zagranica — zawieszenie wypłaty zaopatrzenia emerytalnego	24, 73
Zajęcie zaopatrzenia emerytalnego i odpraw	5, 11, 88
Zakład dla umysłowo chorych — umieszczenie emeryta	42, 56
Zakład emerytalny	7
Zaliczanie do wysługi emerytalnej:	
służby po reaktywowaniu	10, 37
„ (prowizorycznej (tymczasowej)	10, 37
„ praktyki	37
„ przez Prezydenta Rzeczypospolitej	8
„ „ Władzę naczelną	37, 97, 98
„ samorządowej	81, 97, 98
„ stałej	37
„ wojskowej	15, 37, 105
„ zaborczej	81, 97, 98
„ zweryfikowanej pracy zawodowej	97
„ wojskowym zawodowym	101, 102
Zaliczka na zaopatr. emer.	27
Zamierzenie przeniesienia na emeryturę	32
Zapowiedzenie — patrz zajęcie.	
Zasilek dla rodziny pozbawionego uposażenia emer.	4, 23
Zaszeregowanie emeryt. do grup	83
Zatrudnianie emerytów	25
Zawiadamianie o zmianach miejsca zamieszkania i w stanie rodzinnym	27
Zawieszenie wypłaty zaopatrzenia emer.	24, 34—39
Zawodowa praca — patrz zaliczanie.	
Zażalenie — patrz odwołanie.	
Zbieg zaopatrzeń	3, 75

Zdolność do:

działań prawnych — patrz niezdolność do działań
prawnych.

służby 9, 28, 29

zarobkowania 11, 12, 13

Zgaśnięcie prawa do:

emerytury: 23, 39, 40, 96

pensji wdowiej i sierocej 72, 73

Zgłoszenie — patrz termin.

Zmiany w uposażeniu, stosowane do emerytur 6

Zmniejszenie emerytur 25, 39, 54, 57

Zrzeczenie się zaopatrzenia emerytalnego 23

Zwrot zaopatrzenia emerytalnego 4

Żona — patrz:

dodatek ekonom. na żonę.

separacja.

wdowa.

wspólność małżeńska.

U S T A W A

z dnia 11 grudnia 1923 r.

o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych

ogłoszona w Dz. U. R. P. 1924, poz. 46, zmieniona ustawą z 13.I.1924, poz. 178, ustawą z 12.VI.1924, poz. 526, ustawą z 22.VII.1925, poz. 566, rozp. P. R. z 13.XII.1926, poz. 705, ustawą z 23.III.1929, poz. 234, rozp. P. R. z 29.XI.1930, poz. 647, ustawą z 18.III.1931, poz. 170, ustawą z 18.III.1932, poz. 239, ustawą z 28.X.1933, poz. 668 (tekst jednolity, uwzględniający wszystkie powyższe zmiany, został ogłoszony w Dz. U. R. P. Nr. 20, poz. 160 z r. 1934), oraz rozp. Prez. R. P. z dn. 22.XI.1935 r., poz. 521.

ROZPORZADZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 28 maja 1934 r.

w sprawie wykonania ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. P. R. Nr. 60, poz. 513).

R o z d z i a ł I.

PRZEPISY WSTĘPNE.

§ 1. (1) Wskazane w rozporządzeniu niniejszem artykuły oraz określenie „ustawa”, używane bez bliższego oznaczenia, odnoszą się do ustawy z dnia 11 grudnia

1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1934 r. Nr. 20, poz. 160).

(2) Wskazane w rozporządzeniu niniejszem paragrafy oraz określenie „rozporządzenie”, używane bez bliższego oznaczenia, odnoszą się do niniejszego rozporządzenia.

§ 2. (1) Używane w ustawie i rozporządzeniu określenia: „uposażenie w służbie czynnej” i „uposażenie czynne” oznaczają uposażenie prawne należne, nie zaś faktycznie otrzymywane; określenie „kalendarzowy rok służby” oznacza pełny, dwunastomiesięczny okres służby bez względu na to, czy początkowy i końcowy termin tego okresu przypada na początek i koniec roku kalendarzowego.

(2) Jeżeli zaopatrzenia emerytalnego nie wypłaca władza skarbową, lecz inna, za władzę, wypłacającą to zaopatrzenie, należy uważać w rozumieniu rozporządzenia izbę skarbową, wypłacającą zaopatrzenia emerytalne w danym okręgu.

§ 3. Przez funkcjonarjuszów państwowych w pojęciu ustawy i rozporządzenia należy rozumieć również funkcjonarjuszki państwowe, o ile ustawa lub rozporządzenie nie stanowią inaczej, albo też o ile możność zastosowania tego określenia wyłącznie do mężczyzn nie wynika z samej istoty danego przepisu. Przez sieroty po funkcjonarjuszach państwowych należy rozumieć również sieroty po funkcjonarjuszkach państwowych, o ile ustawa lub rozporządzenie nie stanowią inaczej.

§ 4. (1) W imieniu osób niezdolnych do działań prawnych wszystkie podania i oświadczenia składają prawni zastępcy tych osób.

(2) Do podań i oświadczeń, składanych przez prawnych zastępców, oprócz innych wymaganych dowodów powinny być dołączone należycie uwierzytelnione odpisy dokumentów, stwierdzających ustanowienie zastępstwa, o ile nie wynika ono z samego prawa. W tym ostatnim przypadku istnienie prawnego zastępstwa powinno być

stwierdzone świadectwami urodzenia, małżeństwa lub śmierci.

(3) Wszelkie pisma, przeznaczone dla osób niezdolnych do działań prawnych, doręcza się ich prawnym zastępcom.

§ 5. Świadczenia wypłaca się osobie uprawnionej. Jeżeli osoba uprawniona jest niezdolna do otrzymywania świadczeń, świadczenia te wypłaca się jej prawnemu zastępcy.

§ 6. (1) Jeżeli uprawniony do otrzymywania zaopatrzenia jest umysłowo chory, lecz nie ubezwłasnowolniony, Minister Skarbu może zarządzić uskutecznienie wypłaty całości lub części zaopatrzenia do czasu ubezwłasnowolnienia uprawnionego, jednak na okres nie dłuższy, aniżeli 6 miesięcy, do rąk osoby, która nad uprawnionym sprawuje faktyczną opiekę.

(2) W przypadku, przewidzianym w ustępie poprzednim, dowód choroby umysłowej uprawnionego do zaopatrzenia stanowi orzeczenie komisji lekarskiej, faktyczną zaś opiekę nad umysłowo chorym, uprawnionym do otrzymywania zaopatrzenia, stwierdza właściwa według miejsca zamieszkania uprawnionego powiatowa władza administracji ogólnej.

(3) Zarządzenie, przewidziane w ust. (1), może być przez Ministra Skarbu każdej chwili cofnięte bez podania powodów.

§ 7. Do orzeczeń władzy, wydawanych na zasadzie ustawy, mają zastosowanie zasady, obowiązujące w postępowaniu administracyjnem, o ile ustawa lub inne przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

T y t u ł I.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

Art.1. Postanowienia niniejszej ustawy odnoszą się do funkcjonariuszów państwowych, mianowanych na sta-

łe zgodnie z obowiązującymi przepisami, tudzież zawodowych wojskowych. Osoby te oraz wdowy i sieroty po nich otrzymują zaopatrzenie emerytalne według zasad, określonych w niniejszej ustawie.

Ustawa z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873 z r. 1932):

Art. 94. Nauczyciel tymczasowy, czynny w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej (t. j. 1 stycznia 1927 r.), uzyskuje wszelkie prawa z ustawy emerytalnej narówni z nauczycielem stałym, jeżeli władza nie rozwiąże z nim stosunku służbowego przed upływem czasu, w którym funkcjonariusz państwowy, mianowany na stałe, nabywa prawo do emerytury.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1934 r. o zaopatrzeniu funkcjonariuszów prowizorycznych (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64) w brzmieniu rozporządzenia z dnia 6 lutego 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 52), obowiązujące od I.II.1934 r.:

§ 2. (1) Funkcjonariuszami prowizorycznymi w rozumieniu rozporządzenia niniejszego są mianowani do odwołania (prowizorycznie): urzędnicy i niżsi funkcjonariusze państwowi, pracownicy państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, oraz funkcjonariusze administracji Lasów Państwowych.

(2) Funkcjonariuszami prowizorycznymi w rozumieniu rozporządzenia niniejszego są również nauczyciele tymczasowi wszystkich szkół państwowych i publicznych, pozostających na etacie Państwa, którzy wstąpili do służby nauczycielskiej po 1 stycznia 1927 r.

§ 3. Funkcjonariusze prowizoryczni, pozostający na służbie w dniu wejścia w życie rozporządzenia niniejszego lub po tym dniu mianowani, jak również wdowy i sieroty po nich, mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego według zasad, określonych w rozporządzeniu niniejszem.

§ 4. Do funkcjonariuszów prowizorycznych oraz wdów i sierot po nich stosuje się odpowiednio przepisy ustawy emerytalnej, dotyczące stałych funkcjonariuszów państwowych, ze zmianami, wynikającymi z rozporządzenia niniejszego.

§ 5. W razie zbiegu uprawnień do zaopatrzenia na zasadzie ustawy emerytalnej i na zasadzie rozporządzenia niniejszego uprawniony korzysta z prawa wyboru.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) a) Ustawa dla Konsystorza Ewangelicko - Augsburgskiego w Królestwie Polskiem z 20 lutego 1849 obowiązuje nadal ze zmianami wprowadzonymi przez ustawę sejmową z 27 kwietnia 1922, poz. 257, Dz. Ust.

b) Urzędnicy Konsystorza Ewangelicko-Augsburgskiego w Warszawie zachowali przyznane im ustawą z 20 lutego 1849 prawa urzędników państwowych, a w tej liczbie i prawo do uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa.

(Wyrok z 29 grudnia 1928 r. Lr. rej. 2597/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1613. 1928).

2) Nowe ustawy służbowe i emerytalne, o ile nie zawierają przeciwnych temu zastrzeżeń, stosują się w całości również i do urzędników, którzy już pełnili służbę w czasie wydania tych ustaw.

(Wyrok z 26 lutego 1929 L. rej. 1372/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 28 A. 1929).

3) W przedmiocie wymiaru emerytury normy uposażenia duchowieństwa, podane w Konkordacie, zawartym ze Stolicą Apostolską poz. 501/1925 Dz. Ust., mogą dotyczyć tylko osób duchownych, które przeszły w stan spoczynku w czasie jego mocy obowiązującej.

(Wyrok z 26 marca 1934 L. rej. 4690/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 743 A. 1934).

4) Dobrowolne wystąpienie ze służby państwowej polskiej emerytowanego funkcjonariusza b. państw zaborczych nie pozbawia go prawa do uposażenia emerytalnego z artykułu 82 ustawy z 11 grudnia 1923, poz. 46/24, Dz. Ust.

(Wyrok z 11 grudnia 1925 L. rej. 426/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 835).

5) Według art. 8 Konwencji Wiedeńskiej dotyczącej emerytur b. funkcjonariuszów austriackich — z dnia 30 listopada 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 8 z 1931 r., poz. 41) — postanowienia art. 1—7 tej konwencji nie naruszają w niczem ustaw ani rozporządzeń wewnętrznych, wydanych w tym przedmiocie przez państwa sygnujące w stosunku do własnych obywateli.

(Wyrok z 14 grudnia 1931 L. rej. 2988/30. Przegląd Orzecznictwa w zakresie administracji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. — 1933).

Art. 2. Funkcjonariuszami państwowymi w rozumieniu nieniejszej ustawy są urzędnicy i niżsi funkcjonariusze państwowi, funkcjonariusze poczt, telegrafów i telefonów, oficerowie i szeregowi Straży Granicznej, oficerowie i szeregowi Policji Państwowej, nauczyciele wszystkich szkół państwowych i publicznych, pozostający na

etacie Państwa, tudzież sędziowie z wyjątkiem handlowych, prokuratorzy i asesorzy sądowi.

Emerytem w rozumieniu niniejszej ustawy odnośnie do zawodowych wojskowych jest zawodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku.

Uposażenie emerytalne ministrów reguluje osobna ustawa. Do czasu wejścia w życie tej ustawy ministrowie, którzy przed objęciem tego stanowiska pełnili służbę, jako stali funkcjonariusze państwowi, względnie zawodowi wojskowi, lub pozostawali w stanie spoczynku, otrzymują w razie ustąpienia z zajmowanego co najmniej przez dwa lata stanowiska ministra i niepowołania zpowrotem do czynnej służby państwowej lub wojskowej, o ile odpowiadają postanowieniu art. 9 ustawy, uposażenie emerytalne na podstawie niniejszej ustawy według ostatnio pobieranego uposażenia ministra (art. 17 ustawy). Warunek zajmowania stanowiska ministra co najmniej przez dwa lata uważać należy za spełniony, jeżeli suma wszystkich okresów przebytych kiedykolwiek na stanowisku ministra wynosi dwa lata.

Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy zajmowali stanowisko ministra przez okres krótszy niż dwa lata, a pozatem odpowiadają warunkom, wyszczególnionym w ustępie poprzednim, otrzymują uposażenie emerytalne na podstawie niniejszej ustawy według uposażenia w służbie czynnej, ostatnio pobieranego przed objęciem stanowiska ministra.

Czas spędzony na stanowisku ministra liczy się do wysługi emerytalnej narówni ze służbą państwową.

Funkcjonariuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, mianowanemu ministrem w czasie piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego, albo wybranemu na posła lub senatora w czasie zajmowania stanowiska ministra, zalicza się do wysługi emerytalnej w razie zwolnienia ze stanowiska ministra przed wygaśnięciem mandatu poselskiego lub senatorskiego pozostały czas piastowania tego mandatu w przypadku, jeżeli w chwili

zwolnienia ze stanowiska ministra funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy nie nabył zgodnie z ust. 3 prawa do uposażenia emerytalnego.

Uposażenie emerytalne zostanie w takim przypadku wymierzone dopiero po wygaśnięciu mandatu poselskiego lub senatorskiego i z zastrzeżeniem postanowień art. 9 ustawy.

Do art. 2 ustawy.

§ 8. Poza funkcjonariuszami państwowymi, wymienionymi w art. 2 ustawy, i zawodowymi wojskowymi ustawa stosuje się również do tych osób, którym szczególne przepisy zapewniają prawo do emerytury na zasadzie ustawy.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Za emeryta w rozumieniu ustaw emerytalnych może być uważany tylko taki funkcjonariusz państwowy, co do którego zapadła decyzja właściwej władzy o przeniesieniu go w stan spoczynku.

(Wyrok z 15 czerwca 1927 L. rej. 2343/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1239. 1927).

Art. 3. Ze Skarbu Państwa można pobierać tylko jedno zaopatrzenie.

W przypadkach, gdyby funkcjonariuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, względnie pozostałej rodzinie, służyło z jakiegokolwiek bądź innego tytułu prawo do zaopatrzenia, wypłacanego ze Skarbu Państwa, monopolu państwowego lub przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” — uprawniony ma prawo wyboru.

Ustawa z 17.III.1932 o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 238) w brzmieniu rozporząd. Prezydenta Rzeczp. z dn. 22.XI.1935 r. Nr. 85, poz. 522:

Art. 34. O ile inwalidzie, względnie pozostałym, przysługuje prawo do zaopatrzenia pieniężnego na zasadzie innej ustawy o zaopatrzeniu z funduszków państwowych z innego tytułu, jest dopuszczalne pobieranie obu zaopatrzeń ze Skarbu Państwa, lecz tylko do łącznej wysokości zasadniczej renty zupełnego inwalidy (art. 17).

W wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, Minister Skarbu może udzielić zezwolenia na pobieranie zaopatrzeń w łącznej sumie, przekraczającej normę, przewidzianą w ust. 1,

Do art. 3 ustawy.

§ 9. (1) Wybór jednego z periodycznie wypłacanych zaopatrzeń nie ma charakteru ostatecznego zrzeczenia się zaopatrzenia niewybranego. Osoba, która dokonała wyboru jednego z kilku zaopatrzeń, może następnie wybrać inne świadczenie. Zmiana dokonanego wyboru, o ile chodzi o zaopatrzenie emerytalne, wywiera skutki od pierwszego dnia miesiąca, następującego po zawiadomieniu władzy, która wypłacała lub ma wypłacać uposażenie emerytalne (pensję wdową lub sierocą).

(2) Przy zbiegu uprawnień do zaopatrzenia emerytalnego i do zaopatrzenia inwalidzkiego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Emerytowany urzędnik państwowy w myśl ust. 3 i punktu 3 art. 21 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 nie może pobierać jednocześnie uposażenia emerytalnego przyznanego na mocy art. 5 punkt 2 i art. 12 powyższej ustawy emerytalnej, oraz renty wypadkowej, zasądzonej od Skarbu Państwa wyrokiem sądowym.

(Wyrok z 15 grudnia 1927 L. rej. 2467/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1336. 1927).

Art. 4. Osoby, które podstępnie uzyskały zaopatrzenie lub wyższy wymiar zaopatrzenia emerytalnego od przypadającego im na zasadzie niniejszej ustawy, oraz osoby, które w byłych państwach zaborczych działały na szkodę interesów Narodu Polskiego, — mogą być pozbawione orzeczeniem dyscyplinarnem prawa do dalszego pobierania tego uposażenia, niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karno-sądowej i obowiązku wynagrodzenia szkody wyrządzonej Skarbowi Państwa. Właściwość i tryb postępowania komisji dyscyplinarnych określa rozporządzenie Rady Ministrów. Minister Skarbu jest uprawniony do natychmiastowego zawieszenia wypłaty całości lub części uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sieroczej) do czasu uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego.

W razie pozbawienia osób, określonych w ust. 1 niniejszego artykułu, na mocy orzeczenia komisji dyscyplinarnej prawa do dalszego pobierania uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sieroczej) kwoty, których wypła-

ta została przez Ministra Skarbu zawieszona, ulegają przełaniu na rzecz Skarbu Państwa.

W przypadku pozbawienia emeryta prawa do dalszego pobierania uposażenia emerytalnego właściwa władza naczelna może żonie i dzieciom takiego emeryta przyznać stały zasiłek, nieprzekraczający ich pensji wdowiej lub sieroczej.

Kwoty, nienależnie pobrane przez emeryta (wdowę, sierotę), tytułem uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sieroczej), podlegają zwrotowi bez względu na to, czy miało miejsce świadome wprowadzenie władzy w błąd przez zainteresowaną osobę, niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karno-sądowej.

Do art. 4 ustawy.

§ 10. Kwoty, nienależnie otrzymane przez emeryta (wdowę, sierotę), należy potrącać z zaopatrzenia emerytalnego do wysokości, przewidzianej we właściwych przepisach o egzekucji z zaopatrzeń emerytalnych, co nie wyłącza dochodzenia należności z majątku i innych dochodów emeryta (wdowy, sieroty).

Przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej emerytów oraz wdów i sierot, otrzymujących zaopatrzenie emerytalne.

Do art. 4 i 82 ustawy.

§ 133. (1) Wszyscy emeryci, niezależnie od odpowiedzialności karno-sądowej i dyscyplinarnej na zasadzie innych przepisów, a wszystkie wdowy i sieroty, otrzymujące pensję wdowią lub sierocą, niezależnie od odpowiedzialności karno-sądowej, mogą być pociągnięci do odpowiedzialności dyscyplinarnej w razie podstępnego uzyskania wyższego wymiaru zaopatrzenia emerytalnego (art. 4 ust. 1).

(2) Emeryci państw zaborezych, otrzymujący uposażenie emerytalne ze Skarbu Państwa, mogą być ponadto, niezależnie od odpowiedzialności karno-sądowej, pociągnięci do odpowiedzialności dyscyplinarnej w myśl postanowień rozporządzenia niniejszego z powodu:

- a) naruszenia obowiązków, ciążących na polskich funkcjonariuszach państwowych lub zawodowych wojskowych w stanie spoczynku, lub
- b) dopuszczenia się czynów, wymienionych w art. 82 ust. 4 ustawy.

(3) Do odpowiedzialności dyscyplinarnej nie mogą być pociągani nieletni, którzy według kodeksu karnego nie ulegają karze (art. 69 kodeksu karnego).

§ 134. Postępowanie dyscyplinarne, wszczęte z powodu przewinień, wymienionych w § 133, a posiadających znamiona czynu, zakazanego przez ustawę karną, może być zawieszona aż do ostatecznego zakończenia postępowania karnego.

§ 135. (1) Za wymienione w § 133 przewinienia wymierza się następujące kary dyscyplinarne:

- a) kara pieniężna do wysokości 20% jednomiesięcznego uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sieroczej),
- b) zmniejszenie uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sieroczej) od 20% do 50% najwyżej na okres trzech lat,
- c) pozbawienie uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sieroczej) na pewien czas lub na zawsze.

(2) Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia, dotyczącego stałego pozbawienia prawa do uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sieroczej), ukarany traci wszelkie uprawnienia, związane z otrzymywaniem zaopatrzenia emerytalnego ze Skarbu Państwa.

§ 136. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych emerytów oraz wdów i sierot, otrzymujących pensję wdowią lub sierocą, powołane są:

- a) o ile chodzi o emerytów, którzy przeszli w stan spoczynku ze służby polskiej, — komisje dyscyplinarne, właściwe dla funkcjonariuszów państwowych lub zawodowych wojskowych na tem stanowisku, jakie emeryt zajmował przed przeniesieniem w stan spoczynku, a gdyby nie można było ustalić w ten sposób właściwości komisji dyscyplinarnej, — komisje dyscyplinarne, wskazane pod lit. b);
- b) o ile chodzi o emerytów państw zaborczych oraz o wszystkie wdowy i sieroty, otrzymujące pensję wdowią lub sierocą, — w pierwszej instancji komisja dyscyplinarna, czynna przy izbie skarbowej, która wypłaca zaopatrzenie emerytalne, w drugiej zaś instancji—odwoławcza komisja dyscyplinarna, czynna przy Ministerstwie Skarbu.

§ 137. O ile rozporządzenie niniejsze nie stanowi inaczej, w sprawach dyscyplinarnych emerytów oraz wdów i sierot, otrzymujących zaopatrzenie emerytalne, stosuje się odpowiednio postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. o organizacji komisji dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko funkcjonariuszom państwowym (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 738) z wyjątkiem art. 8, oraz postanowienia rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 października 1932 r. o ko-

misjach dyscyplinarnych przeciwko funkcjonariuszom państwowym (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 790) z wyjątkiem § 1 ust. 2 i § 4 ust. 3 i 5.

§ 138. Jeżeli rozporządzenia wymienione w § 137, mówią o władzy służbowej lub przełożonej władzy wyższej, rozumieć przez to należy w odniesieniu do emerytów państw zaborczych oraz wdów i sierot, otrzymujących pensję wdowią lub sierocą, — izbę skarbową, przy której czynna jest właściwa komisja dyscyplinarna.

§ 139. Po stwierdzeniu prawomocności orzeczenia dyscyplinarnego przewodniczący komisji dyscyplinarnej, która to orzeczenie wydała, przesyła odpisy orzeczenia władzy, która spowodowała wdrożenie postępowania dyscyplinarnego, władzy, która przechowuje akta osobowe, oraz władzy, wypłacającej uposażenie emerytalne (pensję wdowią, sierocą), celem zarządzenia wykonania orzeczenia i poczynienia odpowiednich wzmianek w aktach osobowych i emerytalnych.

§ 140. O ile miejsce pobytu obwinionego nie jest znane, a nie ustanowił on obrońcy, komisja dyscyplinarna zawiadza postępowanie dyscyplinarne i zawiadamia o tem władzę, wypłacającą uposażenie emerytalne (pensję wdowią, sierocą), celem wstrzymania wypłaty tego zaopatrzenia do chwili stwierdzenia miejsca pobytu obwinionego.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Władza nie ma prawa w drodze administracyjnej żądać od emeryta w wypadku przewidzianym w art. 25 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24, zwrotu nadebranego uposażenia emerytalnego, jeżeli wytoczone przez władzę przeciwko powyższemu emerytowi powództwo o odszkodowanie z tego tytułu zostało prawomocnymi wyrokami sądowymi uznane merytorycznie za nieuzasadnione.

(Wyrok z 7 stycznia 1931 L. rej. 1118/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 332 A. 1931).

Art. 5. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) oraz odprawy mogą ulec zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu tylko z tytułu alimentów, jako też zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu lub administracyjnemu z tytułu należności Skarbu Państwa.

Wysokość zapowiedzeń i zajęć wynosi: dla alimentów $\frac{2}{5}$ zaopatrzenia emerytalnego, względnie odprawy, a dla należności Skarbu Państwa $\frac{1}{5}$ zaopatrzenia emerytalnego, a $\frac{2}{3}$ odprawy.

Postanowienia ustępu 2 niniejszego artykułu nie mają zastosowania do emerytów wojskowych oraz wdów i sierot po zawodowych wojskowych. U osób tych dokonywa się potrąceń dopuszczalnych w myśl ust. 1 niniejszego artykułu w wysokości, określonej w art. 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o potrąceniach z uposażenia osób wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 312) z zaopatrzenia emerytalnego lub odprawy, wypłacanych na zasadzie niniejszej ustawy.

Pośmiertne nie ulega zapowiedzeniu ani też zajęciu.

Uwaga. Powyższe postanowienia art. 5 zostały uchylone w stosunku do emerytów cywilnych (wdów i sierot) przez:

1) Kodeks postępowania cywilnego, o ile chodzi o egzekucję sądową;

2) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25.III. 1932 roku (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 580) w brzmieniu rozporządzenia i 28.I. 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 78), jeśli chodzi o egzekucję administracyjną.

Do zapowiedzeń i zajęć sądowych i administracyjnych uposażenia emerytalnego emerytów wojskowych stosują się przepisy ustawy z dnia 2.IV. 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 439 z 1933 r.).

Przepisy wprowadzające prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnem (Dz. U. R. P. poz. 804 z 1932 r.).

Art. II. § 1. Tracą moc przepisy o egzekucji z płac emerytur, pensyj wdowich i sierocych lub z wynagrodzenia za pracę, w szczególności dotyczące tego przedmiotu przepisy ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 161), ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o potrąceniach z uposażenia osób wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 312) o ile dotyczą funkcjonariuszów państwowych w administracji wojskowej, ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 47, poz. 462) oraz rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 93), z dnia 24 lutego 1928 r. o stosunku służbowym profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 204) z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 257), z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 323) z dnia 16 marca 1928 r. o umowę o pracę robotni-

ków (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 324), z dnia 22 marca 1928 r. o Straży Granicznej (Dz. U. R. P. Nr. 37, poz. 349) i z dnia 3 sierpnia 1932 r. o Straży Więziennej (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 667).

§ 2. Uchyła się art. 312 prawa górniczego z dnia 29 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 654).

Kodeks postępowania cywilnego
(Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 934 z 1932 r.).

Art. 574. Należności pośmiertne, wypłacone tytułem zapomogi lub zaopatrzenia jednorazowego pod jakąkolwiek nazwą albo z tytułu ubezpieczenia kosztów pogrzebu, podlegają egzekucji tylko na zaspokojenie kosztów pogrzebu.

Art. 575. § 1. Uposażenie służbowe i zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) osób, będących w publiczno-prawnym stosunku służbowym, pracowników samorządowych oraz diety posłów i senatorów, wynagrodzenie pracowników unysłowych i robotników, tudzież świadczenia powtarzające się, których celem jest zapewnienie utrzymania, należnego z tytułu: alimentów, renty za utratę zdolności do pracy, ubezpieczenia, wsparcia lub z jakiegokolwiek tytułu prawnego, jeżeli nie przewyższają tysiąca dwustu złotych miesięcznie — podlegają egzekucji w jednej piątej części, a na zaspokojenie należności alimentarnych także w drugiej piątej części, przyczem zawsze suma stu złotych miesięcznie wolna jest od egzekucji, chyba że dochodzone są należności alimentarne. Jeżeli dłużnik otrzymuje miesięcznie powyżej tysiąca dwustu złotych, egzekucji podlega nadto połowa całej przewyżki, a na zaspokojenie należności alimentarnych również i druga połowa.

§ 2. Przy zbiegu egzekucji należności alimentarnych z egzekucją innych należności jedna piąta część podlega egzekucji za wszystkie długi ogółem, druga zaś część piąta na zaspokojenie sanych tylko należności alimentarnych, o ileby pierwsza część na nie przy zbiegu z innymi wierzytelnościami nie wystarczała. Według tej samej zasady podlega egzekucji przewyżka ponad tysiąc dwieście złotych miesięcznie.

§ 3. Dodatki, które dłużnik otrzymuje na utrzymanie członka rodziny, podlegają w całości egzekucji na zaspokojenie należności alimentarnych tego członka przed innymi należnościami.

§ 4. Uposażenie oraz zaopatrzenie emerytalne osób wojskowych podlega egzekucji według przepisów szczególnych.

Art. 576. § 1. Dochody, wymienione w artykule poprzedzającym, oblicza się wraz z wszystkimi dodatkami

i wartością świadczeń w naturze, lecz po potrąceniu podatków, składek emerytalnych i opłat publicznych należnych z ustawy.

§ 2. Jeżeli dłużnik otrzymuje dochody z kilku źródeł, wymienionych w artykule poprzedzającym, podstawę obliczenia stanowi suma dochodów.

Do art. 5 ustawy.

§ 11. (1) Egzekucja sądowa z zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emerytalnego, pensji wdowiej i sierocej) funkcjonariuszów państwowych i osób po nich pozostałych może nastąpić za wszelkie należności, a nie tylko za należności alimentarne i Skarbu Państwa (art. 575 § 1 kodeksu postępowania cywilnego oraz art. II rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r., zawierającego przepisy wprowadzające prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 801) do wysokości i na warunkach, określonych w art. 575 i 576 kodeksu postępowania cywilnego.

(2) Egzekucja z zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emerytalnego, pensji wdowiej i sierocej) zawodowych wojskowych i osób po nich pozostałych, tudzież, jeżeli szczególne przepisy tak stanowią, egzekucja z uposażenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych w administracji wojskowej następuje według przepisów szczególnych.

(3) Egzekucja z zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emerytalnego, pensji wdowiej i sierocej) oraz z odprawy może nastąpić za należności Skarbu Państwa zarówno o charakterze publiczno-prawnym jak i prywatno-prawnym i niezależnie od tego, czy należność ta powstała w związku ze stosunkiem służbowym.

(4) Egzekucja administracyjna następuje według zasad ustawy z dnia 10 marca 1932 r. o przyjęciu egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe oraz o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 328) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 1932 r. o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 580) w brzmieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 78). Przepisy te określają również, za jakie należności jest dopuszczalna egzekucja administracyjna.

(5) Z pensji wdowiej nie potrąca się należności Skarbu Państwa od emeryta i sieroty, a z pensji sierocej — należności od emeryta, wdowy po nim i innych sierot.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Przy spłacie nienależnie pobranych uposażeń emerytalnych co do sposobu spłaty ma zastosowanie artykuł 5 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. (Wyrok z 11 grudnia 1928

L. rej. 3239/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1599. 1928) — (Obecnie postanowienia kodeksu postępowania cywilnego i postanowienia o egzekucji administracyjnej — przyp. wydawcy).

Art. 6. Zmiany kwot w poszczególnych grupach uposażenia funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, pozostających w służbie czynnej, będą automatycznie stosowane do zaopatrzenia emerytalnego. Natomiast wszelkie zmiany, dotyczące zaszeregowania funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych do grup uposażenia, nie mają zastosowania do przeniesionych już w stan spoczynku funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Uwaga Do 1.II 1934 r. (Nowela z dn. 28.X 1933 — Dz. U. Nr. 86, poz. 668) — art. 6 składał się z 2 ustępów. Ust. 1 miał brzmienie następujące:

Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) wymierza się w punktach w myśl zasad art. 3, 4 i 5 ustawy o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie dla sędziów i prokuratorów w myśl zasad art. 4 § 2 i art. 5 § 1, 2 i 3 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) zależnie od grupy i szczegól, do których funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, został zaliczony.

Przepisy tego ustępu mają zastosowanie jeszcze do tych funkcjonariuszów państwowych, którzy wybierają zaopatrzenie emerytalne w-g przepisów, obowiązujących do dnia 31 stycznia 1934 (włącznie).

Art. 7. (1) No pokrycie świadczeń, przewidzianych w niniejszej ustawie na rzecz funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, mianowanych po dniu 31 stycznia 1934 r., tworzy się ze składek emerytalnych Państwowy Zakład Emerytalny. Składki emerytalne do Państwowego Zakładu Emerytalnego uiszcza Skarb Państwa, który pokrywa również ewentualny niedobór Państwowego Zakładu Emerytalnego i gwarantuje wypłatę wszystkich świadczeń, wynikających z niniejszej ustawy.

(2) Państwowy Zakład Emerytalny jest instytucją prawa publicznego i posiada osobowość prawną. Pań-

stwowy Zakład Emerytalny jest wolny od wszelkich podatków państwowych i samorządowych; wszelkie akty prawne, zawierane przez Państwowy Zakład Emerytalny w wykonaniu postanowień niniejszej ustawy, są wolne od należności Skarbu Państwa i nie podlegają opłatom stemplowym. Państwowemu Zakładowi Emerytalnemu służy uwolnienie od opłat sądowych.

(3) Rada Ministrów może rozszerzyć zakres działania Państwowego Zakładu Emerytalnego również na inne kategorie funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, niż wymienione w ust. 1, oraz na pracowników instytucyj, przedsiębiorstw i monopolów państwowych.

(4) Rada Ministrów wyda statut Państwowego Zakładu Emerytalnego, określający w szczególności sposób powoływania i zakres kompetencyj poszczególnych organów, postępowanie przy ustalaniu i przyznawaniu świadczeń, sposób wypłaty świadczeń, prawa i obowiązki pracowników Państwowego Zakładu Emerytalnego, sposób podpisywania dokumentów imieniem Państwowego Zakładu Emerytalnego, sposób publikacji rocznych sprawozdań i zamknięć rachunkowych oraz nadzór państwowy nad Państwowym Zakładem Emerytalnym.

(5) Rozporządzenie Rady Ministrów określi również wysokość składki emerytalnej, sposób tworzenia i przeznaczenia funduszków na poszczególne świadczenia, przeznaczenie uzyskanych nadwyżek, sposób lokaty funduszków, sposób rozrachowania Państwowego Zakładu Emerytalnego ze Skarbem Państwa i zaliczania do emerytury okresów służby, czy też pracy zawodowej, za które nie uiszczono składek emerytalnych do Państwowego Zakładu Emerytalnego, oraz unormuje sprawę przekazywania składek pomiędzy Państwowym Zakładem Emerytalnym a innymi instytucjami i Skarbem Państwa.

(6) Upoważnia się Radę Ministrów do wydawania rozporządzeń normujących:

a) I. przekazywanie przez Skarb Państwa ośmioprocentowej składki, określonej w art. 120 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) właściwym zakładom ubezpieczeń pracowników umysłowych oraz właściwym instytucjom, przedsiębiorstwom lub zakładom, których pracownicy zgodnie z art. 5 p. 4 do 6 powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na mocy tego rozporządzenia;

II. zaliczanie lat służby państwowej, pełnionej od dnia 1 stycznia 1928 r. do ubezpieczenia, unormowanego także rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej, względnie do lat wysługi emerytalnej w wyżej wymienionych instytucjach, przedsiębiorstwach i zakładach tym funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, których stosunek służbowy został rozwiązany z przyczyn, uznanych w rozporządzeniu Rady Ministrów za powodujące zachowanie prawa do przekazania, wymienionej w p. I, ośmioprocentowej składki i pod warunkiem, że funkcjonariusz państwowy względnie zawodowy wojskowy nie nabył w służbie państwowej prawa do emerytury;

b) przekazywanie Skarbowi Państwa składek ubezpieczeniowych przez właściwe Zakłady Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, lub właściwe instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady, których pracownicy zgodnie z art. 5 p. 4 do 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na mocy tego rozporządzenia, za lata pracy umysłowej tych pracowników, którzy przeszli lub przejdą do stałej służby państwowej.

(7) Za czas służby państwowej, poczynwszy od 1 kwietnia 1932 r. Skarb Państwa na mocy niniejszego postanowienia przekazywać będzie ośmioprocentową składkę, określoną w art. 120 ust. 2 rozporządzenia Pre-

zydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) właściwym zakładom ubezpieczeń pracowników umysłowych oraz właściwym instytucjom, przedsiębiorstwom i zakładom, których pracownicy zgodnie z art. 5 p. 4 do 6 powołanego rozporządzenia nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia.

(8) Przekazywanie składek, o których mowa w ustępie poprzednim, będzie uskutecznione za wszystkich funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, którzy przejdą ze służby państwowej do zatrudnienia, uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia w zakładzie ubezpieczeń pracowników umysłowych na zasadzie powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. lub do służby w instytucjach, przedsiębiorstwach czy też zakładach, uzasadniających w myśl art. 5 p. 4 do 6 tegoż rozporządzenia zwolnienie z obowiązku ubezpieczenia, o ile ci funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi nie nabyli w służbie państwowej prawa do emerytury.

(9) Zakłady ubezpieczeń pracowników umysłowych oraz instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady zaliczą funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, za których Skarb Państwa winien przekazać składki ubezpieczeniowe, do miesięcy składkowych, względnie do wysługi emerytalnej w całości okres czasu, za który Skarb Państwa ma przekazać składki, niezależnie od obowiązujących w tej mierze odmiennych przepisów.

(10) Opłaty emerytalne, przewidziane w ustawie niniejszej, wyjąwszy ustępy 1, 5 artykułu niniejszego, wynoszą 8% uposażenia służbowego, stanowiącego podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego w czasie uiszczania tej opłaty. Jeżeli funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy nie uiścił opłaty emerytalnej w czasie trwania czynnej służby, opłatę tę oblicza się od podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20.I.1934 o zaopatrzeniu emerytalnem prowizorycznych funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. Nr. 8, poz. 64):

§ 13. Funkcjonariusze prowizoryczni objęci rozporządzeniem niniejszem, z dniem jego wejścia w życie przechodzą do ubezpieczenia w Państwowym Zakładzie Emerytalnym. Z tą datą ustaje dotychczasowe ubezpieczenie tych funkcjonarjuszów w instytucjach ubezpieczeń społecznych. Przekazanie składek ubezpieczeniowych Państwowemu Zakładowi Emerytalnemu nastąpi na zasadach, określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów, przewidzianem w art. 7 ust. 5 ustawy emerytalnej. Na tych samych zasadach nastąpi również rozrachunek Państwowego Zakładu Emerytalnego ze Skarbem Państwa z tytułu opłat za lata zaliczalne do emerytury, za które Państwowy Zakład Emerytalny nie otrzyma składek ubezpieczeniowych.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 28 maja 1934 r.

o przekazywaniu składek emerytalnych za funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.
(Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 480).

Na podstawie art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1934 r. Nr. 20, poz. 160) zarządza się co następuje:

Rozdział I.
Przepisy wstępne.

§ 1. (1) Przez wyrażenie: „ustawa emerytalna” użyte w rozporządzeniu niniejszem, rozumie się ustawę z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1934 r. Nr. 20, poz. 160).

(2) Przez wyrażenie: „rozporządzenie o ubezpieczeniu pracowników umysłowych”, użyte w rozporządzeniu niniejszem, rozumie się rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) ze wszystkimi późniejszymi zmianami.

(3) Przez wyrażenie: „instytucje ubezpieczające”, użyte w rozporządzeniu niniejszem, rozumie się Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych oraz te instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady, wyjąwszy Państwowy Zakład Emerytalny i przedsiębiorstwo „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, w których zatrudnienie zwalnia pracowników w myśl art. 5

ust. 1 p. 4—6 rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych od obowiązku ubezpieczenia w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

Rozdział II.

Przepisy ogólne.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze nie dotyczy przekazywania składek za uczestników Państwowego Zakładu Emerytalnego.

§ 3. Postanowienia rozporządzenia niniejszego o przekazywaniu składek na rzecz funkcjonariuszów państwowych odnoszą się również do funkcjonariuszów administracji Lasów Państwowych.

§ 4. Pracownik nie może się zrzec przekazania składek ze szkodą tej władzy lub instytucji, której w myśl rozporządzenia niniejszego powinny być przekazane składki.

§ 5. (1) Za właściwą władzę skarbową w rozumieniu rozporządzenia niniejszego należy uważać władzę skarbową (Ministerstwo Skarbu, Izby Skarbowe), która jest lub ostatnio była powołana do orzekania o prawach emerytalnych danego pracownika.

(2) Składki na rzecz funkcjonariuszów administracji Lasów Państwowych otrzymują i przekazują zamiast władz skarbowych właściwe Dyrekcje Lasów Państwowych.

(3) Składki na rzecz pracowników przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” otrzymują i przekazują zamiast władz skarbowych właściwe Dyrekcje Okręgów Pocht i Telegrafów.

Rozdział III.

Przekazywanie składek przez Skarb Państwa.

§ 6. Skarb Państwa przekazuje niezwłocznie instytucji ubezpieczającej składki na rzecz pracownika, który jako funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy pełnił stałą służbę państwową, a po rozwiązaniu jego stosunku służbowego z Państwem wstąpił do zatrudnienia, uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia w tej instytucji ubezpieczającej.

§ 7. Skarb Państwa przekazuje składki również na rzecz tych pracowników, którzy w czasie trwania stosunku służbowego zostali skazani przez sąd karny lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą pozbawienie prawa do emerytury.

§ 8. (1) Skarb Państwa nie przekazuje składek na rzecz pracowników, którzy przy rozwiązaniu z nimi, jako funkcjonariuszami państwowymi lub zawodowymi wojsko-

wymi, stosunku służbowego nabyli prawo do emerytury, choćby to prawo następnie utracili wskutek jego zgaśnięcia lub zrzeczenia się.

(2) Skarb Państwa nie przekazuje na rzecz tych pracowników również sum, o których mowa w § 14; jednak Skarb Państwa przekaże te sumy, jeżeli dany pracownik zrzekł się prawa do emerytury i zwrócił otrzymane świadczenia emerytalne.

§ 9. Składki przekazuje właściwa władza skarbową tej instytucji ubezpieczającej, w której pracownik jest względnie ostatnio był ubezpieczony.

§ 10. (1) Władza skarbową przekazuje instytucji ubezpieczającej sumy, wynoszące 8% płacy podstawowej, właściwej dla każdorazowego miesięcznego uposażenia służbowego. Płacę podstawową oblicza się według przepisów rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, obowiązujących w czasie przekazania składek.

(2) Władza skarbową przekazuje składki za wszystkie okresy służby stałej, pełnionej po dniu 31 grudnia 1927 r.

§ 11. Władza skarbową nie przekazuje składek za okresy służby, które nie podlegają zaliczeniu do wysługi emerytalnej w myśl art. § 38 lit. b) i art. 51 lit. a), b), c) ustawy emerytalnej.

§ 12. (1) Na przekazywanie składek i wysokość przekazywanych sum nie wpływa otrzymanie przez danego pracownika ze Skarbu Państwa odprawy.

(2) Skazanie przez sąd karny lub dyscyplinarny na karę, pociągającą ograniczenie wysokości emerytury, bądź też utratę prawa do odprawy lub ograniczenie jej wysokości, nie wpływa na przekazywanie składek ani na wysokość przekazywanych sum.

§ 13. (1) Władza skarbową przekazuje składki również za te okresy służby lub pracy, za które pobrała opłaty emerytalne w myśl art. 84 ust. 1, art. 98 lub art. 101 ust. 3 ustawy emerytalnej, albo też w myśl art. 37 p. 2, art. 38 lit. b), art. 50 ust. 2 lit. c), lub art. 105 ust. 3 tej ustawy w brzmieniu, obowiązującym przed wejściem w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 668).

(2) Władza skarbową nie przekazuje jednak składek za okresy, o których mowa w ustępie poprzednim, jeżeli w czasie tych okresów pracownik był ubezpieczony w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych. Opłaty emerytalne, uiszczone za te okresy, zostają w tym przypadku zwrócone pracownikowi.

(2) Postanowienia ust. (2) nie dotyczą sum, o których mowa w § 14.

§ 14. Władza skarbowa przekazuje również sumy, otrzymane poprzednio przez Skarb Państwa na rzecz danego pracownika od instytucji ubezpieczających.

§ 15. Wraz z sumami, o których mowa w § 10, 13 i 14 władza skarbowa przekazuje składane odsetki od nich, obliczone przy kapitalizacji rocznej według stopy technicznej Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, obowiązującej w chwili przekazania, za czas od dnia otrzymania opłat lub sum, albo od terminu płatności za dany miesiąc uposażenia w służbie czynnej — do dnia przekazania składek.

§ 16. Przekazanie składek zostaje wstrzymane, jeżeli w sprawie przyznania zaopatrzenia emerytalnego danemu pracownikowi lub pozostałej po nim rodzinie toczy się postępowanie administracyjne lub sądowo-administracyjne.

§ 17. (1) W przypadku, gdy po przekazaniu składek przez Skarb Państwa zostanie wszczęte lub wznowione postępowanie emerytalne i w jego wyniku pracownikowi lub pozostałej po nim rodzinie zostanie przyznane zaopatrzenie emerytalne, instytucja ubezpieczająca zwraca sumy, otrzymane poprzednio ze Skarbu Państwa.

(2) O ile jednak pracownik korzystał już ze świadczeń emerytalnych w jednej z instytucji ubezpieczających, władze skarbowe potrąca z uposażenia emerytalnego i przekazują tej instytucji sumy, które ona na skutek przekazania poprzednio składek przez Skarb Państwa wypłaciła pracownikowi tytułem świadczeń emerytalnych.

§ 18. (1) Instytucja ubezpieczająca zalicza w całości do wysługi emerytalnej (miesiący składkowych) czas, za który Skarb Państwa powinien przekazać jej składki, wymienione w § 10, 13 i 14. Czas ten zalicza się do wysługi, uzasadniającej prawo do świadczeń emerytalnych, lub do miesięcy składkowych, uzasadniających w razie przerwy w zatrudnieniu zaliczanie miesięcy składkowych przebytych przed przerwą.

(2) Czas, za który Skarb Państwa powinien przekazać składki, zalicza się do wysługi emerytalnej (miesiący składkowych) danego pracownika, niezależnie od terminu, w którym stwierdzono istnienie obowiązku przekazania składek lub rzeczywiście je przekazano.

(3) Czas, za który Skarb Państwa powinien przekazać składki, nie może być uważany za przerwę w zatrudnieniu, która by w myśl przepisów danej instytucji ubezpieczającej pozbawiała pracownika prawa do świadczeń emerytalnych lub ograniczała ich wysokość.

§ 19. (1) Instytucja ubezpieczająca przekazuje otrzymane ze Skarbu Państwa sumy innej instytucji ubezpieczającej, jeżeli pracownik przeszedł do zatrudnienia uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia w tej innej instytucji.

Przekazane zostają sumy, otrzymane od Skarbu Państwa zarówno wprost, jak i za pośrednictwem innych instytucji ubezpieczających.

(2) W przypadkach, gdy instytucja ubezpieczająca otrzymuje od innej instytucji ubezpieczającej składki, przekazane poprzednio przez Skarb Państwa, stosuje się postanowienia § 18.

Rozdział IV.

Przekazywanie składek Skarbowi Państwa.

§ 20. Instytucje ubezpieczające przekazują niezwłocznie Skarbowi Państwa składki na rzecz funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, którzy przed wstąpieniem do stałej służby państwowej pozostawali w zatrudnieniu, uzasadniającem obowiązek ubezpieczenia lub opłacania składek emerytalnych, bądź też dobrowolnie opłacali składki w tych instytucjach ubezpieczających.

§ 21. Instytucje ubezpieczające przekazują składki również na rzecz tych pracowników, którzy w czasie trwania stosunku służbowego z daną instytucją zostali skazani przez sąd karny lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą w myśl przepisów tej instytucji pozbawienie prawa do świadczeń emerytalnych.

§ 22. (1) Instytucje ubezpieczające nie przekazują składek i wymienionych w § 25 sum na rzecz pracowników, którzy nabyli prawo do świadczeń emerytalnych z danej instytucji.

(2) Instytucje ubezpieczające przekazują jednak składki i wymienione w § 25 sumy, jeżeli pracownik, o ile zezwalają na to przepisy danej instytucji, zrzeknie się świadczeń emerytalnych z tej instytucji i zwróci jej otrzymane świadczenia.

§ 23. Instytucje ubezpieczające przekazują składki właściwej władzy skarbowej.

§ 24. (1) Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych przekazuje składki za zaliczalne do ubezpieczenia okresy po dniu 31 grudnia 1927 r., w wysokości, obliczonej według zasad, zawartych w rozporządzeniu o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, a odnoszących się do przekazywania składek.

(2) Pozostałe instytucje ubezpieczające przekazują sumy, wynoszące 8% płacy podstawowej, odpowiadającej każdoczesnemu wynagrodzeniu miesięcznemu. Płatę podstawową oblicza się według przepisów rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, obowiązujących w czasie przekazania składek.

(3) Instytucje ubezpieczające, o których mowa w ust. (2), przekazują składki za cały czas pracy umysłowej, opła-

canej składkami emerytalnymi (ubezpieczeniowymi), bez względu na przerwy w służbie lub pracy; nie przekazują natomiast składek za czas, za który składki zostały już poprzednio przekazane Skarbowi Państwa lub innej instytucji ubezpieczającej.

§ 25. Instytucje ubezpieczające przekazują również sumy, otrzymane poprzednio na rzecz danego pracownika od Skarbu Państwa lub innych instytucji ubezpieczających.

§ 26. Wraz ze składkami i sumami, o których mowa w § 24 i 25, instytucje ubezpieczające przekazują składane odsetki od nich, obliczone przy kapitalizacji rocznej według stopy technicznej Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, obowiązującej w czasie przekazania, za czas od dnia otrzymania składek lub sum, do dnia ich przekazania.

§ 27. (1) Na przekazywanie składek i wysokość przekazywanych sum nie wpływa otrzymanie od danej instytucji ubezpieczającej w związku ze zwolnieniem z zatrudnienia jednorazowego świadczenia (odprawy).

(2) Skazanie przez sąd karny lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą w myśl przepisów danej instytucji ubezpieczającej ograniczenie wysokości świadczeń emerytalnych, bądź utratę prawa do należnego od tej instytucji, w związku ze zwolnieniem z zatrudnienia, jednorazowego świadczenia (odprawy), lub też ograniczenie wysokości tego świadczenia, nie wpływa na przekazywanie składek ani na wysokość przekazywanych sum.

§ 28. Przekazanie składek zostaje wstrzymane, jeżeli w sprawie przyznania danemu pracownikowi świadczenia emerytalnego przez instytucję ubezpieczającą toczy się postępowanie sądowe, administracyjne lub sądowo-administracyjne.

§ 29. Czas, za który Skarbowi Państwa powinny być przekazane składki, zalicza się do wysługi emerytalnej, o ile ustawa emerytalna nie stanowi inaczej niezależnie od terminu, w którym stwierdzono istnienie obowiązku przekazania składek lub rzeczywiście je przekazano.

§ 30. Pracownicy, co do których instytucje ubezpieczające odmawiają przekazania składek z powodu nieopłacenia za pewien okres składek emerytalnych (ubezpieczeniowych), mogą bądź opłacić te składki danej instytucji ubezpieczającej, bądź też wpłacić właściwej władzy skarbowej sumę, którą przekazałaby dana instytucja, gdyby składki były opłacone we właściwym czasie.

Rozdział V.

Postępowanie ustalające i w sprawach spornych.

§ 31. Dla ustalenia, jakie okresy służby lub pracy należy zaliczyć do wysługi emerytalnej (miesiące składko-

wych), władza skarbowa lub instytucja ubezpieczająca może żądać od właściwej władzy czy instytucji, by jeszcze przed przekazaniem składek stwierdziła, czy i za jakie okresy przekaże składki na rzecz danego pracownika.

§ 32. (1) Pracownik, na którego rzecz powinny być przekazane składki, może żądać tego od władzy lub instytucji, obowiązanej w myśl rozporządzenia niniejszego do przekazania składek.

(2) Prawo to nie przedawnia się.

§ 33. (1) Władza lub instytucja, do której pracownik zwrócił się, żądając przekazania składek, powinna w ciągu trzech miesięcy przekazać składki lub wydać orzeczenie, stwierdzające, czy i za jakie okresy składki będą przekazane.

(2) Orzeczenie to pracownik może skarżyć w terminie i trybie postępowania, przewidzianych dla dochodzenia praw do świadczeń emerytalnych, wypłaconych przez te władze czy instytucje.

(3) Niewydanie orzeczenia w ciągu trzech miesięcy jest równoznaczne z wydaniem orzeczenia, odmawiającego przekazania składek.

§ 34. (1) Spory, wynikłe przy wykonywaniu rozporządzenia niniejszego pomiędzy władzami skarbowymi i władzami, o których mowa w § 5 ust. (2) i (3), a instytucjami ubezpieczającymi, rozstrzyga komisja, urzędująca przy Ministrze Opieki Społecznej, złożona z przewodniczącego, powołanego przez Prezesa Rady Ministrów, oraz dwóch członków, z których jeden powołany jest przez Ministra Skarbu, drugi zaś — przez Ministra Opieki Społecznej, ponadto, gdy przedmiotem rozważań komisji są sprawy, dotyczące samorządów terytorjalnych, w skład jej wchodzi trzeci członek, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych. W tym ostatnim przypadku w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego. Ministerstwo Skarbu i Opieki Społecznej ustala regulamin komisji i wynagrodzenie jej członków.

(2) Postanowienia ust. (1) nie stoją na przeszkodzie dochodzeniu swych praw przez osoby i instytucje interesowane w drodze przewidzianej przez inne przepisy.

Rozdział VI.

Przepisy przejściowe i końcowe.

§35. (1) Instytucje ubezpieczające przekazują składki na rzecz pracowników niezależnie od tego, kiedy wstąpili do służby państwowej i czy pozostają w niej jeszcze w czasie wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

(2) Skarb Państwa przekazuje składki tylko na rzecz tych pracowników, których ostatni stosunek służbowy

z Państwem został rozwiązany po dniu 31 marca 1932 r., niezależnie jednak od tego, kiedy wstąpił do zatrudnienia, uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia w jednej z instytucji ubezpieczających, i czy pozostają jeszcze w tem zatrudnieniu w czasie wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

§ 36. Rozporządzenie Ministra Skarbu, wydane w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej, określi sposób przeprowadzania rozrachunków pomiędzy Skarbem Państwa a instytucjami ubezpieczającymi.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 6 marca 1934 r.

o przepisach finansowych dla Państwowego Zakładu Emerytalnego — Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 277 (dotyczą wszystkich funkcjonariuszów państwowych, mianowanych po 1-II 1934 r., oraz prowizorycznych funkcjonariuszów i tymczasowych nauczycieli państwowych i publicznych szkół pozostających na etacie Państwa, którzy wstąpili do służby nauczycielskiej po 1-I-1927 r.).

Na podstawie art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 42, poz. 380) w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239) oraz rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 668) zarządza się co następuje:

R o z d z i a ł I.

Postanowienia ogólne.

§ 1. W tekście niniejszego rozporządzenia oznacza się w skróceniu Państwowy Zakład Emerytalny, jako „Zakład”, Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych oraz te instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady, wyjąwszy przedsiębiorstwo „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, w których zatrudnienie zwalnia w myśl art. 5 p. 4—6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) od obowiązku ubezpieczenia w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych — jako „instytucje ubezpieczające”, ustawę z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i za-

wodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 42, poz. 380) z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami, — jako „ustawa emerytalna”, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami — jako „rozporządzenie o ubezpieczeniu pracowników umysłowych”, a statut Państwowego Zakładu Emerytalnego, ustalony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 276) — jako „statut Zakładu”.

§ 2. (1) Zakład prowadzi rachunkowość i sporządza preliminarze budżetowe, sprawozdania roczne oraz zamknięcia rachunkowe według zasad, ustalanych przez Ministra Skarbu.

(2) Sprawozdanie roczne wraz z protokołem Komisji Rewizyjnej i zamknięcia rachunkowe oraz bilanse ubezpieczeniowo-techniczne Zakład przysyła Ministrowi Skarbu w terminach przez niego określonych.

§ 3. Wpływy Zakładu składają się:

- 1) ze składek emerytalnych (§ 5, 6 i 10 ust. (1) i (2),
- 2) z dochodu z majątku i urządzeń Zakładu oraz odsetek od ulokowanych kapitałów,
- 3) z wpłat i subwencji Skarbu Państwa (§ 8, 9 ust. (2) i § 16),
- 4) ze składek, przekazywanych przez instytucje ubezpieczające (§ 31—36),
- 5) z darowizn, zapisów i subsydjów.

§ 4. Fundusze Zakładu mogą być używane jedynie na cele przewidziane w ustawie emerytalnej oraz w innych przepisach o zaopatrzeniu emerytalnem uczestników Zakładu, w statucie Zakładu i w rozporządzeniu niniejszem, tudzież na pokrycie kosztów administracyjnych Zakładu.

R o z d z i a ł II.

Składki emerytalne.

§ 5. (1) Skarb Państwa uiszcza składki emerytalne za funkcjonariuszów państwowych oraz zawodowych wojskowych, będących uczestnikami Zakładu.

(2) Składki emerytalne oblicza się procentowo od uposażeń służbowych, zaliczalnych do podstawy wymiaru emerytury.

§ 6. Wysokość składki emerytalnej ulegać będzie co najmniej w odstępach co 5 lat sprawdzeniu ubezpieczeniowo-technicznemu, które ma wykazać, czy składka obowiązująca, jako składka stała, wystarczy w przyszłości na pokrycie wszystkich odpowiednich świadczeń, oraz jak wyso-

ka ma być ta składka. Na podstawie tego sprawdzenia Rada Ministrów w drodze rozporządzenia na wniosek Ministra Skarbu ustala wysokość składki emerytalnej na najbliższe 5 lat.

§ 7. Ze wszystkich wpływów, z wyjątkiem wpłat przeznaczonych na Fundusz B (§ 8 i 16 ust. (7) p. 2), Zakład tworzy fundusz rezerwowy, nazwany Funduszem A, który służy na pokrycie kosztów administracyjnych oraz świadczeń, wynikających:

- 1) z nabycia praw emerytalnych przez uczestnika Zakładu, którego zdolność do pracy zarobkowej wskutek ułomności cielesnej lub umysłowej, albo też wskutek upadku sił fizycznych trwale spadła poniżej 50%,
- 2) z nabycia praw emerytalnych przez uczestnika Zakładu, który odpowiada warunkom, wymienionym w art. 9 ust. (2) p. 2 ustawy emerytalnej,
- 3) z nabycia praw emerytalnych przez uczestnika Zakładu, który osiągnął wiek i wysługę emerytalną, uprawniającą do przejścia na emeryturę na własną prośbę,
- 4) w przypadku śmierci uczestnika lub emerytowanego uczestnika Zakładu.

§ 8. (1) W razie przejścia uczestnika Zakładu w stan spoczynku z innych przyczyn, aniżeli wymienione w § 7 p. 1—3, Skarb Państwa przekazuje Zakładowi sumę, równą wartości kapitałowej całej emerytury i związanych z nią ekspektatyw, obliczoną z uwzględnieniem ryzyka indywidualnego i zmniejszoną o rezerwę techniczną, utworzoną dla danego uczestnika Zakładu w Funduszu A.

(2) Z wpłat, wymienionych w ust. (1), Zakład tworzy oddzielny fundusz rezerwowy, nazwany Funduszem B, przeznaczony wyłącznie na pokrycie świadczeń, na które zostały dokonane odpowiednie wpłaty przez Skarb Państwa. Fundusz ten powinien posiadać pełne kapitałowe pokrycie płynnych zobowiązań i związanych z nimi ekspektatyw.

(3) Fundusz A przekazuje rezerwę techniczną uczestnika Zakładu w przypadkach, oznaczonych w ust. (1), Funduszowi B, który dokonywać będzie wypłaty wszelkich świadczeń aż do wygaśnięcia uprawnień, nabytych przez interesowanych uczestników Zakładu, bądź przez osoby po nich pozostałe.

§ 9. (1) Zasoby, zebrane na rachunku Funduszu A, nie będą mogły być używane na pokrycie świadczeń, wypłacanych przez Fundusz B, lub na pokrycie niedoborów tego Funduszu i wzajemnie.

(2) Niebodory techniczno - ubezpieczeniowe poszczególnych funduszy pokrywa Skarb Państwa w granicach ustawowej gwarancji na zasadach następujących:

- 1) niedobór Funduszu A — przez odpowiednie podwyższenie składki emerytalnej lub przez jednorazową albo też wielokrotną subwencję,
- 2) niedobór Funduszu B — wyłącznie przez jednorazową subwencję lub wielorazowe wpłaty do wysokości powstałego niedoboru.

§ 10 (1) Składki emerytalne (§ 5 i 6) należą się Zakładowi za każdy miesiąc kalendarzowy, za który uczestnik Zakładu otrzymał uposażenie służbowe.

(2) Jeżeli przepisy ustawy emerytalnej przewidują korzystniejsze liczenie jakichkolwiek okresów służby cywilnej lub wojskowej do wysługi emerytalnej, aniżeli w stosunku jednego miesiąca za każdy miesiąc kalendarzowy, wówczas opłata emerytalna, uiszczana przez Skarb Państwa do Zakładu za uczestników Zakładu, pozostających na takiej korzystnej zaliczalnej służbie, ulega podwyższeniu w takim stosunku, w jakim pozostaje korzystniejsze zaliczenie pełnionej służby do liczenia kalendarzowego.

(3) Składki emerytalne powinny być przekazane Zakładowi w ciągu miesiąca, licząc od dnia, w którym zostało wypłacone uposażenie służbowe.

(4) Składki emerytalne przekazuje Skarb Państwa Zakładowi na zasadzie obliczenia stanu osobowego uczestników Zakładu z uwzględnieniem wysokości ich uposażenia służbowego, zaliczalnego do podstawy wymiaru emerytury.

(5) Od zaległych składek emerytalnych, niewpłaconych w terminie przepisany, Skarb Państwa uiszcza odsetki według stopy technicznej.

(6) Składki emerytalne, nienależnie pobrane, zwraca Zakład Skarbowi Państwa z oprocentowaniem według stopy technicznej.

(7) Stopą techniczną jest stopa procentowa, przyjęta przy obliczaniu wysokości składki emerytalnej (§ 6).

§ 11. Należne Zakładowi od Skarbu Państwa składki emerytalne nie podlegają przedawnieniu.

R o z d z i a ł I I I .

Szczegółowe przepisy finansowe.

§ 12. (1) W miarę potrzeby Zakład może tworzyć fundusze specjalne. Sposób tworzenia i użytkowania tych funduszy ustala Rada Zakładu, przyczem odpowiednia uchwała wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej.

(2) Fundusze specjalne mogą być używane tylko na cele, którym mają służyć.

§ 13. Rok obrachunkowy rozpoczyna się dnia 1 kwietnia, a kończy się dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego.

§ 14. (1) Zakład opracowuje bilanse ubezpieczeniowo-techniczne co najmniej raz na 5 lat oddzielnie dla każdego z funduszków A i B.

(2) Ogólne metody opracowywania tych bilansów oraz metody przeprowadzania badań ubezpieczeniowo-technicznych (§ 6) ustala Rada Zakładu, której uchwała wymaga zatwierdzenia Ministra Skarbu.

§ 15. (1) Fundusze rezerwowe Zakładu, przeznaczone na pokrycie zobowiązań z tytułu świadczeń (§ 7 i 8), powinny być lokowane za zabezpieczeniem w myśl postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lutego 1928 r. o sposobie lokowania funduszków przez osoby prawa publicznego, fundacje i osoby niewłasnowolne, oraz o sposobie lokowania kaucyj, składanych z tytułu obowiązku publicznego (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 141) z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami.

(2) Przynajmniej 50 (pięćdziesiąt) procent funduszków rezerwowych na pokrycie zobowiązań z tytułu świadczeń z Funduszu A, a 15 (piętnaście) procent z Funduszu B lokuje się w państwowych lub przez Państwo gwarantowanych papierach procentowych.

(3) Dochód z lokat środków finansowych Zakładu nie może być niższy, aniżeli stopa techniczna (§ 10 ust. (7)).

Rozdział IV.

Rożrachunek ze Skarbem Państwa i zaliczalność do wysługi emerytalnej okresów, za które Zakładowi nie ulszczono składek emerytalnych ani ubezpieczeniowych.

§ 16. (1) Za okresy, zaliczalne do emerytury funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, a poprzedzające ich uczestnictwo w Zakładzie, Skarb Państwa wpłaca sumę, stanowiącą równowartość rezerwy technicznej, odpowiadającej zaliczalnym okresom. Suma ta jest obliczana przy założeniu, że poszczególne okresy kolejno łączą się z sobą i bezpośrednio poprzedzają uczestnictwo w Zakładzie, oraz z uwzględnieniem wieku i zaliczalnego do podstawy wymiaru emerytury uposażenia w czasie powstania obowiązku uczestnictwa w Zakładzie.

(2) Jeżeli pewien okres, poprzedzający uczestnictwo w Zakładzie, za który Zakład nie otrzymuje składek emerytalnych ani ubezpieczeniowych, jest zaliczalny do emerytury w pewnym stosunku do okresu uczestnictwa w Zakładzie, Skarb Państwa wpłaca corocznie oprócz składek emerytalnych sumę, stanowiącą równowartość przyrostu rezerwy technicznej, odpowiadającego okresowi corocznie dodatkowo zaliczalnemu do wysługi emerytalnej. Przyrost rezerwy oblicza się w tym przypadku z zastosowaniem zasad, zawartych w ust. (1).

(3) Jeżeli funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym zostały doliczone do emerytury pewne okresy,

których zaliczalność wyłącznie lub między innymi warunkami uzależnioną jest od uznania władzy, rezerwę techniczną oblicza się z uwzględnieniem wieku i zaliczalnego do podstawy wymiaru emerytury uposażenia w czasie skutecznego doliczenia.

(1) O ile w przypadku, przewidzianym w ust. (3), uczestnik Zakładu naskutek doliczenia wskazanych okresów nabył prawo do emerytury, którejby bez tego doliczenia nie uzyskał, Skarb Państwa przekaże Zakładowi sumę, oznaczoną w § 8 ust. (1), jeżeli zaś doliczenie w tych warunkach następuje po śmierci uczestnika, Skarb Państwa przekaże Zakładowi sumę równą wartości kapitałowej ewentualnych pensyj (wdowiej i sierocych).

(5) Jeżeli w przypadkach, przewidzianych w ust. (1)—(3), uczestnik Zakładu uiścił do Zakładu opłaty emerytalne celem uzyskania doliczenia pewnych okresów, zaliczalnych do emerytury pod warunkiem uiszczenia składek, Skarb Państwa zmniejsza odpowiednio przekazywane sumy.

(6) Sumy, przewidziane w ust. (1), płatne są w ciągu miesiąca od powstania obowiązku uczestnictwa w Zakładzie, sumy, przewidziane w ust. (2), — w ciągu miesiąca od ukończenia danego roku uczestnictwa w Zakładzie, a sumy, wymienione w ust. (3) — w ciągu miesiąca od skutecznego doliczenia danego okresu do emerytury. Do sum zaległych ma zastosowanie § 10 ust. (5).

(7) Zarachowanie powyżej wyszczególnionych wpłat ma być dokonywane na następujących zasadach.

- 1) wpłaty, oznaczone w ust. (1)—(3), zarachowywane będą na Fundusz A,
- 2) wpłaty, oznaczone w ust. (4), zarachowywane będą na Fundusz B, który dokonywać będzie wypłat wszystkich świadczeń, wynikających z odpowiednich zaliczeń, aż do wygaśnięcia uprawnień, nabytych przez interesowanych uczestników Zakładu, bądź przez osoby przez nich pozostałe,
- 3) w przypadkach, oznaczonych w ust. (4), Fundusz A przekaże Funduszowi B rezerwę techniczną uczestnika Zakładu, za którego Skarb Państwa dokonał wpłaty, przewidzianej w § 8 ust. (1).

§ 17. Rezerwy techniczne, wartości kapitałowe emerytur i związanych z nimi ekspektatyw oraz wartości kapitałowe pensyj wdowich i sierocych określane będą według zasad obliczania, ustalanych przez Radę Zakładu, a zatwierdzonych przez Ministra Skarbu.

§ 18. (1) Wpłaty Skarbu Państwa mogą odbywać się na zasadach, ustalanych przez Ministra Skarbu, w drodze zarachowania i wzajemnego potrącenia należności Skarbu Państwa z tytułu wypłaty na rachunek Zakładu świadczeń emerytalnych z zachowaniem zasad § 15 ust. (3).

(2) Wpłaty Skarbu Państwa mogą być dokonywane przez odstąpienie Zakładowi części majątku państwowego z zastrzeżeniem zachowania odpowiednich dla takiego odstąpienia zasad postępowania, ustanowionych w obowiązujących przepisach prawnych, oraz postanowień § 15.

(3) W przypadku, wskazanym w ustępie poprzedzającym, przeniesienie na Zakład przejmowanych przezeń praw majątkowych wolne jest od wszelkich opłat i podatków. Przepisanie praw hipotecznych w przypadku odstąpienia majątku nieruchomego następuje na wspólny wniosek Prokuratorji Generalnej i Zakładu.

Rozdział V.

Przekazywanie składek między Zakładem a instytucjami ubezpieczającymi.

§ 19. Zakład przekazuje niezwłocznie instytucji ubezpieczającej składki na rzecz uczestnika, który po rozwiązaniu stosunku służbowego, uzasadniającego uczestnictwo w Zakładzie wstąpił do zatrudnienia, uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia w tej instytucji ubezpieczającej.

§ 20. Na przekazanie skadek przez Zakład nie ma wpływu skazanie uczestnika Zakładu w czasie trwania lub po rozwiązaniu stosunku służbowego, uzasadniającego uczestnictwo w Zakładzie, przez sąd karny lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą utratę lub ograniczenie prawa do emerytury albo odprawy.

§ 21. Zakład nie przekazuje składek na rzecz uczestników, którzy przy rozwiązaniu stosunku służbowego, uzasadniającego uczestnictwo w Zakładzie, nabyli prawo do emerytury, choćby to prawo następnie stracili wskutek jego zgaśnięcia lub zrzeczenia się.

§ 22. Zakład przekazuje składki na wniosek instytucji ubezpieczającej.

§ 23. (1) Za czas uczestnictwa w Zakładzie Zakład przekazuje instytucjom ubezpieczającym tytułem składek 8 (osiem) procent płacy podstawowej, właściwej dla każdego z nich miesięcznego uposażenia, przyczem sumy, w ten sposób obliczone, zmniejsza się o 1 (jeden) procent. Płacę podstawową oblicza się według przepisów rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych.

(2) Za zaliczalne do emerytury okresy po 31 grudnia 1927 r., poprzedzające uczestnictwo w Zakładzie, Zakład przekazuje tytułem składek 8 (osiem) procent płacy podstawowej, właściwej dla każdego z nich miesięcznego uposażenia z tem zastrzeżeniem, że jeżeli chodzi o okresy, za które Zakład otrzymał ze Skarbu Państwa rezerwę techniczną, ośmioprocentową składkę oblicza się od uposażenia,

otrzymanego przez uczestnika Zakładu przy powstawaniu obowiązku uczestnictwa w Zakładzie.

§ 24. Zakład nie przekazuje składek za okresy służby, nie zaliczalne do wysługi emerytalnej w myśl art. 38 lit. b, c i d oraz art. 51 lit. a, b, c i f ustawy emerytalnej.

§ 25. Na przekazywanie składek i wysokość przekazywanych sum nie ma wpływu otrzymanie przez danego uczestnika odprawy.

§ 26. (1) Wraz z sumami, wymienionemi w § 23, Zakład przekazuje składane odsetki od nich, obliczone przy kapitalizacji rocznej według stopy technicznej Zakładu, obowiązującej w chwili przekazania.

(2) Jeżeli chodzi o okresy, za które Zakład otrzymał ze Skarbu Państwa rezerwę techniczną, procent składany oblicza się przy założeniu, że poszczególne okresy, za które została wpłacona rezerwa techniczna, kolejno łączą się ze sobą i bezpośrednio poprzedzają uczestnictwo w Zakładzie.

§ 27. Przekazanie składek zostaje wstrzymane, jeżeli w sprawie przyznania zaopatrzenia emerytalnego uczestników Zakładu lub jego rodzinie toczy się postępowanie administracyjne lub sądowo-administracyjne.

§ 28. (1) W przypadku, gdy po przekazaniu składek przez Zakład zostanie wszczęte lub wznowione postępowanie emerytalne i w jego wyniku uczestnikowi Zakładu lub pozostałej po nim rodzinie zostanie przyznane zaopatrzenie emerytalne, instytucja ubezpieczająca zwraca sumy, otrzymane poprzednio z Zakładu.

(2) O ile jednak w przypadku, przewidzianym w ust. (1), uczestnik Zakładu (wdowa, sierota po nim) korzystał już ze świadczeń emerytalnych w jednej z instytucji ubezpieczających, Zakład potrąci mu z uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sierocej) i przekaże tej instytucji sumy, które ona na skutek przekazania poprzednio składek przez Zakład wypłaciła tytułem świadczeń emerytalnych.

§ 29. (1) Instytucja ubezpieczająca zalicza w całości do wysługi emerytalnej (miesiący składkowych) czas, za który Zakład powinien przekazać jej sumy, wymienione w § 23; czas ten zalicza się do wysługi, uzasadniającej prawo do świadczeń emerytalnych lub do miesięcy składkowych, uzasadniających w razie przerwy w zatrudnieniu zaliczanie miesięcy składkowych, przebytych przed przerwą.

(2) Czas, za który Zakład powinien przekazać składki, zalicza się do wysługi emerytalnej (miesiący składkowych) danego pracownika niezależnie od terminu, w którym stwierdzono istnienie obowiązku przekazania składek lub rzeczywiście je przekazano.

(3) Czas, za który Zakład przekazał składki, nie może być uważany za przerwę w zatrudnieniu, któraby w myśl przepisów danej instytucji ubezpieczającej pozbawiła pra-

cownika prawa do świadczeń emerytalnych lub ograniczała ich wysokość.

§ 30. (1) Instytucja ubezpieczająca przekazuje otrzymane z Zakładu sumy innej instytucji ubezpieczającej, jeżeli pracownik przeszedł do zatrudnienia, uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia w tej innej instytucji. Przekazane zostają sumy, otrzymane od Zakładu zarówno wprost, jak i za pośrednictwem innych instytucji ubezpieczających.

(2) W przypadkach, gdy instytucja ubezpieczająca otrzymuje od innej instytucji ubezpieczającej składki, przekazane poprzednio przez Zakład, stosuje się postanowienia § 29.

§ 31. Instytucje ubezpieczające przekazują niezwłocznie Zakładowi składki na rzecz uczestników Zakładu, którzy przed uczestnictwem w Zakładzie pozostawali w zatrudnieniu, uzasadniającem obowiązek ubezpieczenia lub opłacania składek emerytalnych, bądź też dobrowolnie opłacali składki w tych instytucjach ubezpieczających.

§ 32. Na przekazanie składek przez instytucje ubezpieczające nie ma wpływu skazanie pracownika w czasie trwania lub po rozwiązaniu stosunku służbowego z daną instytucją przez sąd karny lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą w myśl przepisów tej instytucji utratę lub ograniczenie prawa do świadczeń emerytalnych lub jednorazowych (odprawy i t. d.).

§ 33. (1) Instytucje ubezpieczające nie przekazują składek i wymienionych w § 35 sum na rzecz pracowników, którzy nabyli prawo do świadczeń emerytalnych danej instytucji.

(2) Instytucje ubezpieczające przekazują jednak składki i wymienione w § 35 sumy, jeżeli pracownik zrzeknie się świadczeń emerytalnych z danej instytucji i zwróci jej otrzymane świadczenia pod warunkiem, że takie zrzeczenie się jest dopuszczalne na mocy obowiązujących tę instytucję przepisów.

§ 34. (1) Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych przekazuje składki za okresy zaliczalne do ubezpieczenia po dniu 31 grudnia 1927 r. w wysokości, obliczonej według zasad, zawartych w rozporządzeniu o ubezpieczeniu pracowników umysłowych a odnoszących się do przekazywania składek.

(2) Pozostałe instytucje ubezpieczające przekazują sumy, wynoszące 8 (osiem) procent każdorazowego wynagrodzenia miesięcznego pracownika.

(3) Instytucje ubezpieczające, o których mowa w ustępie poprzedzającym, przekazują składki za cały czas pracy umysłowej, opłaconej składkami emerytalnymi, bez względu na przerwy w służbie lub pracy; nie przekazują natomiast składek za czas, za który składki zostały już poprzednio

przekazane Zakładowi, Skarbowi Państwa lub innej instytucji ubezpieczającej.

§ 35. Instytucje ubezpieczające przekazują również zmniejszone o 5 (pięć) procent sumy, otrzymane poprzednio na rzecz danego pracownika od Zakładu, Skarbu Państwa lub innych instytucji ubezpieczających.

§ 36. Wraz ze składkami i sumami, o których mowa w § 34 i 35, instytucje ubezpieczające przekazują składane odsetki od nich, obliczone przy kapitalizacji rocznej według stopy technicznej Zakładu, obowiązującej w czasie przekazania. Jednak Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych stosuje własną stopę techniczną.

§ 37. Na przekazywanie składek i na wysokość przekazywanych sum nie ma wpływu otrzymanie przez pracownika od danej instytucji ubezpieczającej w związku ze zwolnieniem z zatrudnienia jednorazowego świadczenia (odprawy).

§ 38. Przekazanie składek zostaje wstrzymane, jeżeli w sprawie przyznania danemu pracownikowi świadczenia emerytalnego przez instytucję ubezpieczającą toczy się postępowanie sądowe, administracyjne lub sądowno-administracyjne.

§ 39. Czas, za który Zakładowi powinny być przekazane składki, zalicza się do wysługi emerytalnej niezależnie od terminu, w którym stwierdzono istnienie obowiązku przekazania składek lub rzeczywiście je przekazano.

§ 40. Pracownicy, którym instytucje ubezpieczające odmawiają przekazania składek z powodu nieopłacenia za pewien okres składek emerytalnych (ubezpieczeniowych), mogą bądź opłacić te składki danej instytucji ubezpieczającej, bądź też wpłacić Zakładowi sumę, którą przekazałaby dana instytucja, gdyby składki były opłacone we właściwym czasie.

§ 41. Dla ustalenia, czy zachodzi obowiązek zaliczenia do wysługi emerytalnej pewnych okresów służby lub pracy, Zakład może żądać od właściwej instytucji ubezpieczającej stwierdzenia jeszcze przed przekazaniem składek, czy i za jakie okresy składki takie będą na rzecz danego uczestnika Zakładu przekazane. Podobne żądanie może zgłosić w stosunku do Zakładu instytucja ubezpieczająca, uprawniona do otrzymania składek.

§ 42. (1) Pracownik, na którego rzecz powinny być przekazane składki, może żądać tego od Zakładu lub instytucji ubezpieczającej, obowiązanej w myśl niniejszego rozporządzenia do przekazania składek.

(2) Prawo to nie przedawnia się.

§ 43. (1) Zakład lub instytucja ubezpieczająca, do której pracownik zwrócił się z żądaniem przekazania składek, powinny w ciągu 3 miesięcy przekazać składki lub wydać

orzeczenie, stwierdzające, czy i za jakie okresy składki będą przekazane.

(2) Orzeczenie to pracownik może skarżyć w terminie i trybie postępowania, przewidzianych dla dochodzenia praw do świadczeń emerytalnych, wypłacanych przez Zakład czy instytucję ubezpieczającą.

(3) Niewydanie orzeczenia w ciągu 3 miesięcy jest równoznaczne z wydaniem orzeczenia odmawiającego przekazania składek.

§ 44. Pracownik nie może się zrzec przekazania składek ze szkodą Zakładowi lub instytucji ubezpieczającej, którym w myśl rozporządzenia niniejszego powinny być przekazane składki.

§ 45. W razie sporu między Zakładem a instytucją ubezpieczającą w sprawie przekazywania składek (§ 19—44) rozstrzyga Zakład; od orzeczenia Zakładu służy prawo odwołania do Ministra Skarbu w terminie dni trzydziestu od dnia doręczenia orzeczenia. Minister Skarbu rozstrzyga ostatecznie w administracyjnym toku instancyj.

Rozdział VI.

Przepisy przejściowe i końcowe.

§ 46. Do czasu dokonania pierwszego sprawdzenia ubezpieczeniowo-technicznego, przewidzianego w § 6, które może nastąpić przed upływem pierwszych lat pięciu, ustala się wysokość opłaty emerytalnej na 8 (osiem) procent uposażenia uczestników Zakładu, zaliczalnego do podstawy wymiaru emerytury, a stopę techniczną na 4 i pół (cztery i pół) procent w stosunku rocznym.

§ 47. Wydatki, połączone z uruchomieniem Zakładu i jego organizacją, ponosi Skarb Państwa.

§ 48. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Skarbu.

§ 49. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 lutego 1934 r.

Art. 8. Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek właściwej władzy naczelnej za zgodą Ministra Skarbu może w przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, a nie objętych niniejszą ustawą:

a) uwzględniać przy wymiarze zaopatrzeń emerytalnych ustawowo niezaliczalne lata służby,

b) podwyższać wymiar ustawowo przypadającego zaopatrzenia emerytalnego, tudzież

c) przyznawać zaopatrzenia emerytalne funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, jako też osobom po nich pozostałym.

Postanowienia niniejszego artykułu mają zastosowanie również do praktykantów, funkcjonariuszów państwowych, mianowanych do odwołania, oraz do pracowników kontraktowych.

Do art. 8 ustawy.

§ 13. (1) O treści i rozciągłości uprawnień, przyznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej na mocy art. 8 ustawy, rozstrzyga brzmienie dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej. Jeżeli dekret nie zawiera w tym względzie żadnych zastrzeżeń, należy uważać, że dobrodziejstwa z niego płynące są równoznaczne z prawami emerytalnymi, uzyskanymi w zwykłym trybie, i rozciągają się na wdowę i sieroty po osobie, której dekret dotyczy.

(2) Jeżeli wysokość zaopatrzenia emerytalnego, przyznanego lub zwiększonego przez Prezydenta Rzeczypospolitej na podstawie art. 8 ustawy, nie została ustalona w dekreście Prezydenta Rzeczypospolitej w określonej sumie pieniężnej, lecz przez przyrównanie do zaopatrzenia emerytalnego w pewnej grupie uposażenia za pewną ilość lat służby, należy do tego zaopatrzenia emerytalnego odpowiednio stosować wszystkie przepisy, wpływające na wysokość przyznanych już i wymierzonych zaopatrzeń emerytalnych, chyba że dekret stanowi inaczej.

§ 14. Jeżeli funkcjonariuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, skazanemu sądownie lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą za sobą utratę prawa do emerytury (§ 31 ust. (4)), Prezydent Rzeczypospolitej w drodze łaski daruje skutki skazania, stosuje się odpowiednio § 33.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Przyznanie uposażenia emerytalnego w drodze łaski nie pozbawia możliwości dochodzenia przed N. T. A. praw, wpływających, zdaniem skarżącego, z normalnych postanowień ustaw emerytalnych.

(Wyrok z 15 grudnia 1926. L. rej. 1571/25. Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1321. 1927).

2) Władza, wymierzająca uposażenie emerytalne, nie ma prawa korygowania grupy uposażeń lub szczebli, wymienionych w dekreście Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanym w danej sprawie w trybie art. 8 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 16/24 Dz. Ust.

(Wyrok z 1 grudnia 1927. L. rej. 3671/25. Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1321. 1927).

T Y T U Ł II.

ZAOPATRZENIE EMERYTALNE FUNKCJONARZUSZÓW PAŃSTWOWYCH I ZAWODOWYCH WOJSKOWYCH.

R o z d z i a ł I.

Postanowienia wspólne.

Art. 9. Prawo do uposażenia emerytalnego nabywa funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy, który po nieprzerwanej co najmniej 15-letniej państwowej służbie cywilnej lub wojskowej, względnie po łącznym, nieprzerwanym, co najmniej 15 lat trwającym okresie państwowej służby cywilnej i wojskowej, przechodzi w stan spoczynku z powodów, przewidzianych w ustawie niniejszej lub we właściwych przepisach o stosunkach służbowych, albo też zostaje zwolniony bez utraty praw nabytych.

Wyjątkowo nabywa funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, prawo do uposażenia emerytalnego:

1) po nieprzerwanej, co najmniej 5-letniej państwowej służbie cywilnej, względnie wojskowej, lub po łącznym nieprzerwanym, co najmniej 5 lat trwającym okresie państwowej służby cywilnej i wojskowej, z powodu trwałej niezdolności do służby, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą bez własnej winy po wstąpieniu do służby;

2) bez względu na czas służby — wskutek trwałej niezdolności do służby z powodu:

a) nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych,

b) działań wojennych w miejscu służbowego pobytu,

c) chorób zakaźnych, panujących epidemicznie w miejscu służbowego pobytu, względnie w danej formacji wojskowej.

Przy obliczaniu 15-letniej, względnie 5-letniej służby państwowej, postanowienia art. 16 nie mają zastosowania.

Uwaga. Prawa emerytalne funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych czynnych w dniu **1.IV. 1932 r.** t. j. w dniu wejścia w życie ustawy z dnia **18.III. 1932 r.** (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 239), a nieodpowiadających powyższym przepisom uregulowane zostały art. 8 i 9 tejże ustawy, jak następuje:

Art. 8. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy pozostawali w służbie państwowej i posiadali co najmniej 10 lat służby względnie służby i pracy zawodowej, zaliczalnych z samego prawa do wysługi emerytalnej, w razie rozwiązania z ninii stosunku służbowego przed osiągnięciem wysługi emerytalnej, wymaganej na zasadzie art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. w brzmieniu ustawy niniejszej, może być przyznane uposażenie emerytalne w drodze uchwały Rady Ministrów na wniosek właściwej władzy naczelnej za zgodą Ministra Skarbu.

Osobom, o których mowa w ustępie pierwszym, uposażenie emerytalne, zostanie wymierzone według zasad, przewidzianych w art. 19 ust. 1 zdanie 2 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. w brzmieniu ustawy niniejszej (art. 1 pkt. 7).

Wdowy i sieroty po osobach, wymienionych w ust. 1, mają prawo do zaopatrzenia z mocy samej ustawy w wysokości, określonej art. 61, względnie art. 62 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. w brzmieniu ustawy niniejszej (art. 1 pkt. 7).

Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy pozostawali w służbie państwowej i posiadali co najmniej 10 lat służby, względnie służby i pracy zawodowej, zaliczalnych z samego prawa do wysługi emerytalnej, wymaganej na zasadzie art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r., w brzmieniu ustawy niniejszej (art. 1 pkt. 4), uzyskują prawo do uposażenia emerytalnego według zasad, przewidzianych w art. 19 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. w brzmieniu ustawy niniejszej (art. 1 pkt. 7) od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu ukończenia przez byłego funkcjonariusza państwowego lub byłego zawodowego wojskowego 60 rok życia w przypadkach, gdy były funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy nie uzyskał z tytułu swej późniejszej służby lub pracy, pełnionej po rozwiązaniu z nim stosunku służbowego, jakiegokolwiek innego zaopatrzenia, oraz gdy za tego byłego funkcjonariusza państwowego, względnie byłego zawodowego wojskowego

nie przekazano ze Skarbu Państwa składki ubezpieczeniowej na mocy art. 7 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r.

Przepisy, określające powody — poza powodami przewidzianymi w ustawie emerytalnej — zwolnienia nauczyciela państwowej lub publicznej szkoły z zachowaniem praw do uposażenia emerytalnego lub odprawy.

Ustawa z dnia 1.VII.1926 o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873 z 1932 r.):

Art. 53. Jeżeli wskutek zmiany organizacji szkoły nie ma możliwości zatrudnienia nadal nauczyciela stałego, lub też jeżeli zajądą okoliczności, nie pozwalające ze względu na dobro służby na dalsze zatrudnienie nauczyciela stałego na odpowiadającej jego stanowisku służbowemu posadzie, Minister może go przenieść w stan nieczynny.

Przez cały czas pozostawania w stanie nieczynnym nauczyciel pobiera przysługujące mu pełne uposażenie służbowe.

Nauczyciel w stanie nieczynnym może być każdego czasu powołany z powrotem do służby czynnej. O ile jednak powołanie to nie nastąpi, w ciągu pół roku od chwili przejścia w stan nieczynny, należy nauczyciela zwolnić przy zastosowaniu odnośnych przepisów ustawy emerytalnej.

Art. 56. Nauczycielka w stanie pozasłużbowym może być każdego czasu powołana do służby czynnej albo wtedy, gdy w miejscu stałego zamieszkania jej męża okaże się możliwość każdego czasu powołania do służby czynnej albo wtedy, gdy zgodzi się objąć stanowisko w innej, niż miejsce zamieszkania męża, miejscowości.

O ile jednak w ciągu 5 lat od przejścia w stan pozasłużbowy nauczycielka zamężna nie objęła ponownie stanowiska służbowego, lub o ile **w tym czasie nie przeszła w stan spoczynku z powodu niezdolności do pracy**, należy rozwiązać z nią stosunek służbowy i przyznać jej odprawę w wysokości jednomiesięcznego, pełnego ostatnio pobieranego uposażenia służbowego za każdy pełny rok, przesłużony w państwowej służbie nauczycielskiej.

Art. 59. Nauczyciel stały może być zwolniony ze służby, o ile w bezpośrednio po sobie następujących, co najmniej półtorarocznych odstępach otrzymał dwukrotną niedostateczną ocenę kwalifikacyjną. Przy zwolnieniu przyznaje się nauczycielowi uposażenie emerytalne, względnie jeżeli nie nabył praw emerytalnych, odprawę w wysokości określonej w ust. 2 art. 62.

Z nauczycielem religji, który pozbawiony został przez władze duchowne upoważnienia do nauczania religji, rozwiązuje się ten sam stosunek służbowy z pozbawieniem wszelkich praw z niego wynikających. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Skarbu może jednak w wyjątkowych przypadkach,

zasługujących na szczególne uwzględnienie, przyznać nauczycielowi religji, który pozbawiony został przez władze duchowne uprawnienia do nauczania religji, zaopatrzenie emerytalne, o ile nauczyciel taki posiada w dniu pozbawienia go uprawnienia co najmniej 25 lat, zaliczalnych do wysługi emerytalnej w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych.

Art. 62. Stosunek służbowy nauczycieli tymczasowych może władza rozwiązać każdej chwili.

Jeżeli taki nauczyciel służył więcej niż rok nienagannie a nie mają do niego zastosowania przepisy art. 94, należy mu się odprawa w wysokości jednomiesięcznego, pełnego, ostatnio pobieranego uposażenia służbowego za każdy pełny rok, przesłużony w państwowej służbie nauczycielskiej, nieprzekraczająca jednak ogółem pięciomiesięcznego jego uposażenia.

Art. 63. Z nauczycielem tymczasowym, który otrzymał ocenę kwalifikacyjną niedostateczną, należy rozwiązać stosunek służbowy przy zastosowaniu postanowień ust. 2 art. 62.

Art. 94. Nauczyciel tymczasowy, czynny w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej (t. j. 1.I.1927 — przyp. wydawcy), uzyskuje wszelkie prawa z ustawy emerytalnej narówni z nauczycielem stałym, jeżeli władza nie rozwiąże z nim stosunku służbowego przed upływem czasu, w którym funkcjonariusz państwowy mianowany na stałe, nabywa prawo emerytury.

Art. 73. Karami dyscyplinarnemi są:

...7) zwolnienie ze służby z zachowaniem praw do uposażenia emerytalnego w stosunku do lat rzeczywiście wysłużonych, lub do odprawy...

Art. 97-a obowiązujący na terenie woj. śląskiego:

a) Zawarcie związku małżeńskiego przez tymczasową lub stałą nauczycielkę powoduje rozwiązanie stosunku służbowego. Ustanie stosunku służbowego ustala władza przełożona nauczycielki w piśmie zwalniającem ją ze służby.

Zwolnienie nauczycielki ze służby winno nastąpić najpóźniej z końcem miesiąca lipca, o ile małżeństwo zawarte zostało w pierwszym półroczu roku kalendarzowego, oraz najpóźniej z końcem miesiąca stycznia roku następnego, o ile zawarcie małżeństwa przypada w drugim półroczu roku kalendarzowego.

b) Osoby zamężne nie mogą być mianowane na stanowisko nauczycielki w szkołach wymienionych w art. 1.

- c) Nauczycielka, która wstąpiła w związek małżeński, obowiązana jest zawiadomić o tem władzę przełożoną w ciągu 14 dni, licząc od dnia zawarcia małżeństwa. Jeśli skutkiem niedostosowania się nauczycielki do powyższego przepisu rozwiązanie stosunku służbowego nie może nastąpić w terminie wskazanym pod lit. a), to przy ustaleniu wysokości odprawy nie uwzględnia się czasu spędzonego przez nauczycielkę w służbie po powyższym terminie. Wysokość odprawy oblicza się w tym przypadku według kwoty uposażenia, otrzymanego przez nauczycielkę w miesiącu, z końcem którego winno było nastąpić jej zwolnienie ze służby.
- d) Jeżeli przeciwko nauczycielce toczy się postępowanie dyscyplinarne, może władza przełożona odroczyć rozwiązanie stosunku służbowego z powodu zawarcia małżeństwa aż do ukończenia postępowania dyscyplinarnego. Prawomocne orzeczenie kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby lub z zawodu nauczycielskiego powoduje utratę prawa do odprawy. Zmniejszenie uposażenia z mocy prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego powoduje odpowiednie zmniejszenie odprawy.
- e) Nauczycielce stałej, która ustępuje ze służby nauczycielskiej z powodu zawarcia małżeństwa, należy się po odbyciu co najmniej jednego roku stałej służby w szkołach publicznych odprawa w wysokości zależnej od okresu służby nauczycielskiej.

Odprawa ta wynosi: a) po upływie jednego roku i przed ukończeniem pięciu lat służby — trzykrotna, b) po upływie pięciu i przed ukończeniem dziesięciu lat służby — sześciokrotna, c) po upływie dziesięciu lat służby — dwunastokrotna miesięczne pełne w ostatnim miesiącu służby otrzymane uposażenie. Po ukończeniu dziesięciu lat służby dolicza się za każdy następny rok służby jednomiesięczne pełne ostatnio otrzymane uposażenie. Suma odprawy nie może jednak przewyższać dwudziestoczerokrotnej kwoty ostatnio otrzymanej płacy nauczycielskiej.

Lata służby oblicza się zgodnie z jej faktycznym przebiegiem aż do dnia zwolnienia nauczycielki ze służby, oznaczonego w piśmie zwalniającem. Zaliczeniu ulega tylko czas służby zaliczalnej do wysługi emerytalnej. W wyjątkowych przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, władza przełożona może zezwolić na zaliczenie nauczycielce celem ustalenia wysokości odprawy czasu służby nauczycielskiej niezaliczonej do wysługi emerytalnej.

Odprawa winna być wypłacona nauczycielce w ciągu miesiąca, następującego po dniu zwolnienia jej ze służby.

- f) Nauczycielka, z którą stosunek służbowy ulega rozwiązaniu z powodu zawarcia małżeństwa i której należy się odprawa w myśl lit. e), traci prawo do emerytury.

Nauczycielka, która w czasie między zawarciem małżeństwa a zwolnieniem jej ze służby stała się trwale niezdolną do służby i nabyła prawa emerytalne, ma prawo wyboru między emeryturą a odprawą.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20-I-1934 (Dz. U. Nr. 8, poz. 64):

§ 6. Gdy właściwe przepisy służbowe uzależniają trwanie służby prowizorycznej ponad pewien okres od zgody funkcjonariusza, odmowa z jego strony dalszego pełnienia tej służby jest równoznaczna z dobrowolnem wystąpieniem ze służby i pociąga utratę praw emerytalnych. To samo dotyczy odmowy dalszego pełnienia służby prowizorycznej po upływie okresu, na jaki funkcjonariusz prowizoryczny został mianowany.

Do art. 9 ustawy.

§ 15. (1) Funkcjonariusze państwowi oraz zawodowi wojskowi nabywają prawo do emerytury jedynie po przejściu w stan spoczynku z powodów, przewidzianych w ustawie (o ile chodzi o funkcjonariuszów państwowych w art. 28, 29 i 30, o ile zaś chodzi o zawodowych wojskowych — w art. 47 i 100) lub we właściwych przepisach o stosunkach służbowych.

(2) Za równoznaczne z przeniesieniem w stan spoczynku w rozumieniu ust. (1) należy uważać zwolnienie ze służby w warunkach, z którymi właściwe przepisy o stosunkach służbowych nie łączą utraty praw, nabytych w służbie, w szczególności praw emerytalnych.

(3) Do 15-letniego oraz do 5-letniego okresu, przewidzianych w art. 9 ustawy, zalicza się wszystkie okresy służby i pracy zawodowej, zaliczalne wogóle do wysługi emerytalnej, i w tym stosunku, w jakim do tej wysługi powinny być zaliczone. Nie zalicza się jedynie okresów, które mają wpływ tylko na wysokość uposażenia emerytalnego.

§ 16. Powstanie kalectwa lub choroby z winy funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego za-

chodzi tylko w razie rozmyślnego postępowania, zmierzającego do wywołania szkodliwych dla zdrowia następstw.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Czas ochotniczej służby wojskowej w stosunku do podoficerów zawodowych, jak też i oficerów zawodowych ma wpływ nie tylko na wysokość uposażenia emerytalnego, lecz również i na uzasadnienie roszczenia o to uposażenie.

(Wyrok z 10 listopada 1926 L. rej. 155/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1042. 1926).

2) Etatowy funkcjonariusz, który przeszedł ze służby etatowej na służbę kontraktową i następnie, jako kontraktowy, został zwolniony ze służby, nie traci praw emerytalnych, nabytych z tytułu swej poprzedniej służby etatowej, o ile rozwiązanie stosunku służbowego etatowego nie nastąpiło na własne żądanie danego funkcjonariusza.

(Wyrok z 15 czerwca 1927. L. rej. 2343/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1239. 1927).

3) Trwałą niezdolność do służby, o której mowa w p. a) art. 23 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust., o ile chodzi o funkcjonariuszy Państwa Polskiego, rozumieć należy jako trwałą niezdolność do służby na ostatnio zajmowanym stanowisku w służbie czynnej.

4) Czas pracy zawodowej, doliczony zawodowemu wojskowemu w trybie art. 101 pkt. b. ustawy z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust. w brzmieniu, ustalonym art. 1 pkt. 10 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 13 grudnia 1926 poz. 705 Dz. Ust., ulega zaliczeniu do okresu, wskazanego w ustępie 1 art. 9 wyżej powołanej ustawy.

(Wyrok z 5 września 1929 L. rej. 2610/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 94 A. 1929).

5) Darowanie w drodze łaski przez Prezydenta Rzeczypospolitej skutków kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby przywraca wydalonemu funkcjonariuszowi od dnia wydania aktu łaski prawa do uposażenia emerytalnego.

(Wyrok z 28 maja 1932 r. L. rej. 3412/30. Zb. W. N. T. A. Nr. 408. A. 1931).

6) Dla zastosowania przepisu art. 9 p. 2 b), czy też art. 12 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust., dotyczącego nabycia prawa do uposażenia emerytalnego bez względu na czas służby lub też doliczenia pewnej ilości lat w razie powstania trwałej niezdolności do służby oraz do pracy zarobkowej z powodu „działań wojennych w miejscu służbowego pobytu” funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, nie wystarcza wykazanie przebywania tylko na terenie działań wojennych, lecz konieczne jest udowodnienie konkretnego, indywidualnie oznaczonego zdarzenia, wynikającego z działań wojennych, które spowodowało trwałą utratę zdolności do służby czy też do pracy zarobkowej danej osoby.

(Wyrok z 7 czerwca 1932 r. L. rej. 3808/30 — Zb. W. N. T. A. Nr. 556 A. 1932).

7) Uszkodzenia zdrowia, doznanego przez funkcjonariusza państwowego w czasie i z powodu odbywania przez niego bądź obowiązkowej służby wojskowej, bądź służby wojennej z mobilizacji, uzasadniające roszczenia do zaopatrzenia inwalidzkiego, nie mogą być podstawą do dochodzenia z tego tytułu roszczeń, opartych na przepisach art. 12 i art. 9 p. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust., przewidującego doliczenie lat do wysługi emerytalnej zależnie od stopnia utraty zdolności do zarobkowania.

(Wyrok z 14 czerwca 1934 r. L. rej. 6461/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 776 A. 1934).

8) Kalectwo lub choroba, nabyte przed wstąpieniem do służby w Wojsku Polskiem w służbie b. armji zaborczej, nie uzasadniają roszczenia zawodowego wojskowego W. P. do uposażenia emerytalnego w ramach art. 9 ust. 2 pkt. 1 ustawy z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust.

(Wyrok z 17 września 1929 r. L. rej. 2525/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 161 A. 1929).

9) Zwolnienie urzędnika wojskowego ze służby wskutek demobilizacji samo przez się nie wystarcza jeszcze do odmówienia mu prawa do uposażenia emerytalnego.

(Wyrok z 12 lutego 1929 r. L. rej. 3406/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 18 A. 1929).

10) Przyjęcie do kontraktowej służby państwowej pod warunkiem zrzczenia się praw, wynikających z poprzedniej etatowej służby państwowej, nie może pozbawiać danego funkcjonariusza państwowego zapewnionych mu ustawą praw emerytalnych.

(Wyrok z 6 kwietnia 1929 r. L. rej. 4472/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 56 A. 1929).

11) Czas czynnej służby oficerów i szeregowych Policji Państwowej, obliczony w sposób uprzywilejowany w trybie ust. 1 art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 6 marca 1928 r. poz. 257 Dz. Ust., podlega zaliczeniu do minimalnego okresu służby cywilno-państwowej, wymaganego ust. 1 art. 9 ustawy z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/1924 Dz. Ust.

(Wyrok z 18 grudnia 1933 r. L. rej. 5274/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 709 A. 1933).

12) Za nieszczęśliwy wypadek w rozumieniu art. 9 p. 2-a ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust. może być uważane tylko nagłe zdarzenie, wywołane przyczyną zewnętrzną, które spowodowało bezpośrednio lub pośrednio obrażenie ciała lub chorobę danego funkcjonariusza.

(Wyrok z 5 stycznia 1927 r. L. rej. 1194/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1095. 1927).

13) Nie może być podciągnięty pod pojęcie nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych, przewidzianego w punkcie a) ustępu 2 art. 9 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust., wypadek zabicia pracownika kolejowego, wskutek przejechania przez pociąg w kilka godzin po zdaniu przez niego służby.

(Wyrok z 13 czerwca 1927 r. L. rej. 2899/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1234. 1927).

14) Przeziębienie nie może być uważane za podstawę do zastosowania art. 9 ust. 2 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust., wedle którego funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy nabywa prawa do uposażenia emerytalnego bez względu na czas służby.

(Wyrok z 29 września 1926 r. L. rej. 729/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1004. 1926).

15) Nie stanowi nieszczęśliwego wypadku choroba umysłowa (N. T. A. 1527/28), zarażenie się jaglicą (N. T. A. 1752/27), nieoczekiwany atak (N. T. A. 2846/29), samobójstwo (N. T. A. 4011/27), nabawienie się przepukliny na skutek zeskoczenia z wozu w celu wykonania rozkazu służbowego (N. T. A. 5822/29), utrata zdolności do służby z powodu pracy w antyosanitarnych warunkach (N. T. A. 6027/29) lub z powodu pełnienia służby na powietrzu bez względu na pogodę (N. T. A. 3437/30). Natomiast stanowi nieszczęśliwy wypadek oblanie zimną wodą podczas gaszenia pożaru (N. T. A. 4321/29).

16) Przez epidemję rozumieć należy jedynie chorobę, wybuchającą ze wzmożoną siłą w pewnych okresach czasu i na pewnym terytorjum i pociągającą za sobą masowe zaślabnięcia mieszkańców, a po pewnym czasie wygasającą zupełnie lub ukazującą się rzadko i wywołującą jeno odosobnione przypadki zachorowań. Gruźlica nie jest chorobą epidemiczną. — N. T. A. 2779/26).

Uwaga. Tezy podane pod 15) i 16) zostały zaczerpnięte z „Prawa emerytalnego”, Lentza i Radłowskiego, wyd. „Księgarnia Powszechna”, Kraków, 1935.

Art. 10. Do wysługi emerytalnej liczy się czas służby nieprzerwanej z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w niniejszej ustawie.

Emerytowany funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy, powołany ponownie z urzędu lub na własną prośbę do stałej służby państwowej lub zawodowej wojskowej (reaktywacja), traci prawo do poprzed-

nio przyznanego mu uposażenia emerytalnego. Przy ponownem przeniesieniu reaktywowanego w stan spoczynku wymierza mu się uposażenie emerytalne według ostatnio pobieranego uposażenia (art. 17 ustawy), przyczem do wysługi emerytalnej, nabytej przed reaktywacją, dolicza się cały okres służby, odbytej po reaktywacji.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20-I-1934 o zaopatrzeniu emerytalnem prowizorycznych funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64 i Nr. 8 z 1935 poz. 52).

§ 9. (1) Objęcie przez emerytowanego funkcjonarjusza (stałego lub prowizorycznego) albo przez emerytowanego zawodowego wojskowego stanowiska prowizorycznego jest reaktywacją w rozumieniu art. 10 ustawy emerytalnej i pociąga utratę prawa do poprzednio przyznanej emerytury.

(2) Emerytowanemu funkcjonarjuszowi stałemu i emerytowanemu zawodowemu wojskowemu powołanemu do czynnej służby prowizorycznej, z którym następnie prowizoryczny stosunek służbowy został rozwiązany, przyznaje i wymierza się emeryturę na zasadzie rozporządzenia niniejszego, z zastrzeżeniem postanowienia art. 10 ust. 2 zdanie 2 ustawy emerytalnej.

(3) Emerytowanemu funkcjonarjuszowi prowizorycznemu, powołanemu do czynnej służby stałej, po przeniesieniu w stan spoczynku, przyznaje i wymierza się emeryturę na zasadzie ustawy emerytalnej z zastrzeżeniem jej postanowienia, zawartego w art. 10 ust. 2 zdanie 2.

§ 10. Emerytowani funkcjonarjusze państwowi i emerytowani zawodowi wojskowi, którzy przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego (t. j. 1-II-1934, przyp. wydawcy) zostali powołani do czynnej służby prowizorycznej, podlegają rozporządzeniu niniejszemu, o ile ich prowizoryczny stosunek służbowy nie zostanie rozwiązany przed 1 stycznia 1935 r.

Do art. 10 ustawy.

§ 17. (1) Reaktywacja następuje w przypadku ponownego przyjęcia emeryta do stałej służby państwowej lub w charakterze zawodowego wojskowego bez względu na to, czy nowy stosunek służbowy unormowany jest takimi samymi przepisami o stosunkach służbowych, jak poprzedni. Przy ustalaniu, czy nowy stosunek służbowy ma charakter stałej służby, stosuje się art 2 ust. 1 ustawy.

(2) Po ponownem rozwiązaniu stosunku służbowego z reaktywowanym emerytem przyznanie prawa do emerytury zawisłe jest od ponownego przeniesienia reaktywowanego emeryta w stan spoczynku w warunkach, wymienionych w § 15 ust. (1) i (2). Wydalenie reaktywowanego emeryta ze służby nie przywraca praw do emerytury, wymienionej przed reaktywacją.

(3) Reaktywowanemu emerytowi, który wskutek ponownego przeniesienia w stan spoczynku odzyskał prawo do emerytury, zalicza się do wysługi emerytalnej w całości okresy, zaliczone do wysługi emerytalnej, ustalonej przy pierwotnem przeniesieniu w stan spoczynku, nawet gdyby według przepisów, obowiązujących w czasie ponownego przeniesienia w stan spoczynku, wysługa emerytalna miała być obliczona odmiennie.

(4) Jednak zaliczony okres służby lub pracy zawodowej odpowiednio zwiększa się, o ile wskutek pełnienia służby po reaktywacji dany funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy nabył prawo do doliczenia nowego okresu służby lub pracy zawodowej (art. 37 p. 4, art. 50 ust. 6, art. 97 i art. 101 ust. 1 lit. b), przyczem w tym przypadku czasu przebywania w stanie spoczynku nie uważa się za przerwę.

(5) W przypadku, gdy wysługa emerytalna reaktywowanego emeryta po ponownem przeniesieniu w stan spoczynku wynosi mniej niż 15 lat, służy mu prawo do emerytury w procentowej wysokości podstawy wymiaru (art. 19) nie niższej, niż ustalona przed reaktywacją.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Okres służby kontraktowej, pełnionej w czasie między jednym i drugim okresem służby stałej, nie stanowi przerwy w rozumieniu art. 10 ustawy z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust.

(Wyrok z 16 września 1930 r. L. rej. 4633/28. Zb. W. N. T. A. Nr. 278 A. 1930).

Art. 11. Funkcjonarjuszowi państwowemu i zawodowemu wojskowemu, który po nieprzerwanej co najmniej 10-letniej służbie państwowej stał się trwale niezdolnym do służby, a ponadto utracił bez własnej winy trwale co najmniej 95% zdolności do zarabkowania — dolicza się przy wymiarze uposażenia emerytalnego w granicach art. 19 niniejszej ustawy 10 lat do czasu służby, podlegającego normalnemu zaliczeniu do wysługi emerytalnej.

Do okresu 10-letniej służby państwowej wlicza się jedynie służbę państwową, zaliczalną do wysługi emerytalnej na mocy art. 37 punkt 1 i 2, lub art. 50 ust. 1 i 5 z uwzględnieniem łącznej policzalności państwowej służby cywilnej i wojskowej, zgodnie z ust. 1 art. 9 ustawy.

Do art. 11 ustawy.

§ 18. Art. 11 ustawy należy stosować niezależnie od tego, czy trwała niezdolność do służby nastąpiła z powodu choroby lub kalectwa, nabytych po wstąpieniu do służby funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, czy też przed tem wstąpieniem.

§ 19. (1) W razie stwierdzenia przez komisję lekarską czasowej utraty zdolności do zarobkowania w wysokości co najmniej 95% zbadany może żądać w ciągu 30 dni po upływie okresu, na którego przeciąg został uznany za niezdolnego do zarobkowania, poddania go powtórnemu badaniu lekarskiemu. O ile przy powtórnem badaniu zostanie ustalona trwała utrata zdolności do zarobkowania, zbadanemu, odpowiadającemu poza tem warunkom art. 11 ustawy, należy doliczyć 10 lat do wysługi emerytalnej.

(2) Prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego w zwiększonym wymiarze nabywa emeryt w przypadku, przewidzianym w poprzednim ustępie, od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył podanie o zarządzenie ponownego badania lekarskiego, nie wcześniej jednak, niż po upływie okresu, na którego przeciąg został uznany za czasowo niezdolnego do zarobkowania.

(3) Początek okresu, na którego przeciąg zbadany został uznany za niezdolnego do zarobkowania, przypada, o ile chodzi o funkcjonariuszów państwowych, na dzień wydania orzeczenia komisji lekarskiej, a o ile chodzi o zawodowych wojskowych — na dzień zatwierdzenia orzeczenia wojsko-lekarskiej komisji rewizyjnej.

(4) Podwyższenie procentu utraty zdolności do zarobkowania z powodu pogorszenia się stanu zdrowia po przeniesieniu w stan spoczynku nie może być podstawą roszczenia o doliczenie lat do wysługi emerytalnej z art. 11 ustawy.

§ 20. (1) Do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy, zalicza się jedynie okresy służby, uzasadniające nabycie prawa do emerytury. Nie są zaliczalne do tego okresu: studja wyższe i, o ile chodzi o funkcjonariuszów państwowych, obowiązkowa służba wojskowa (art. 37 p. 3 ust. 3), tudzież czas odkomenderowania zawodowych wojskowych na studja niewojskowe (art. 50 ust. 4).

(2) Okresy, zaliczalne do wysługi emerytalnej w stosunku korzystniejszym (np. na mocy art. 15 lub 52 ustawy), w tym korzystniejszym stosunku są zaliczalne również do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy.

(3) Oprócz stałej służby państwowej funkcjonariuszów państwowych oraz służby wojskowej zawodowych wojskowych do okresu 10-letniego, wskazanego w art. 11 ustawy, funkcjonariuszom państwowym zalicza się służbę prowizoryczną, przygotowawczą i kontraktową, zaliczoną do wysługi emerytalnej na mocy art. 37 p. 1 i 2 ustawy, a zawodowym wojskowym — czas służby kontraktowej, zaliczonej do wysługi emerytalnej na mocy art. 50 ust. 5 ustawy.

(4) Ponadto do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy, funkcjonariuszom państwowym zalicza się również służbę wojskową z wyjątkiem obowiązkowej służby czynnej, a zawodowym wojskowym — służbę wojskową łącznie z obowiązkową służbą czynną oraz stałą służbę cywilno-państwową (art. 50 ust. 2 lit. a).

(5) Okresy służby, odbytej przed przerwą, są zaliczalne do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy, o tyle, o ile są wogóle zaliczalne do wysługi emerytalnej.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Prawa, wynikające z art. 11 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust., winne być przyznane rodzinie zmarłego funkcjonariusza państwowego, o ile przy istnieniu innych warunków, w tym artykule przewidzianych, niezdolność tego funkcjonariusza do służby oraz utrata co najmniej 95% zdolności do zarabkowania zostały za życia jego jeszcze stwierdzone.

(Wyrok z 26 czerwca 1928 L. rej. 4810/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1490. 1928).

2) Funkcjonariuszowi państwowemu, zwolnionemu ze służby na podstawie art. 116 ustawy o państwowej służbie cywilnej, o ile odpowiada on wszystkim warunkom art. 11 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46 Dz. Ust. z r. 1924, przysługuje prawo korzystania z dobrodziejstw przepisów ostatnio powołanego artykułu.

(Wyrok z 13 marca 1928 L. rej. 3468/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1408. 1928).

Uwaga. Powyższa teza odnosi się do wszystkich wypadków zwolnienia ze służby nie pociągających za sobą utraty praw do uposażenia emerytalnego.

3) Ustawa emerytalna z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/1924 Dz. Ust. nie zawiera przepisu, któryby określał termin, po przekroczeniu którego prośba o doliczenie 10 lat do wysługi emerytalnej na podstawie art. 11 rzeczony ustawy nie mogłaby być wzięta pod rozwagę; w każdym razie termin

ten nie może być uważany za przekroczony przed upływem terminu, wskazanego w art. 33 tejże ustawy.

(Wyrok z 1 lutego 1928 L. rej. 2358/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1368. 1928).

4) Przy wymiarze uposażenia emerytalnego funkcjonarjuszowi państwowemu niedopuszczalne jest kumulatywne zastosowanie dobrodziejstw z art. 11 i art. 12 ust. 1 ustawy z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust.

(Wyrok z 18 września 1930 r. L. rej. 3955/28. Zb. W. N. T. A. Nr. 280 A. 1930).

5) Służba kontraktowa, zaliczona w trybie ust. 6 i 7 art. 37 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust., liczy się do okresu 10-letniego, przewidzianego w art. 11 ustawy emerytalnej w brzmieniu, obowiązującym przed wejściem w życie noweli z 18 marca 1931 poz. 170 Dz. Ust. (Zasada praw. wpis. do ks. zas. pr.).

(Wyrok z 23 listopada 1933 r. L. rej. 9484/30. Zb. W. N. T. A. Nr. 700 A. 1933).

6) Ponowne przyjęcie do służby funkcjonarjusza, zwolnionego z odprawą — nawet gdy nastąpiło przed upływem okresu, za który odprawa została przyznana — nie stanowi podstawy do traktowania jego służby jako nieprzerwanej w rozumieniu art. 11 i 7 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r.

(Wyrok z 25 stycznia 1934 L. rej. 9879/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 719 A. 1934).

7) W myśl art. 11 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. w brzmieniu ogłoszonym pod poz. 380/1931 Dz. Ust., służby wojskowej nie wlicza się do okresu dziesięcioletniej służby państwowej, uzasadniającej zastosowanie tego artykułu.

(Wyrok z 3 stycznia 1935 L. rej. 9892 Zb. W. N. T. A. Nr. 1016 A. 1935).

8) Czas czynnej służby oficerów i szeregowych Policji Państwowej, obliczony w myśl art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o Policji Państwowej z 6 marca 1928 poz. 27/1931 Dz. Ust. w sposób uprzywilejowany, zalicza się do okresu 10 lat, przewidzianego w art. 11 ustawy z 11 grudnia 1923 poz. 380/1931 Dz. Ust. pod warunkami, w tym ostatnim przepisie ustanowionymi.

(Wyrok z 12 czerwca 1935 L. rej. 5039/32. Zb. W. N. T. A. Nr. 1052 A. 1935).

Art. 12. Funkcjonarjuszowi państwowemu i zawodowemu wojskowemu, który wskutek przypadków, wymienionych w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy, utracił również zdolność do pracy zarobkowej — wymierza się

uposażenie emerytalne według norm art. 19 niniejszej ustawy, doliczając ponadto do wysługi emerytalnej w granicach tegoż artykułu zależnie od stopnia utraty zdolności do zarabkowania, a mianowicie:

przy utracie zdolności od	35%	—	54%	—	2 lata,
„ „ „ „	55%	—	74%	—	4 lata,
„ „ „ „	75%	—	84%	—	6 lat.
„ „ „ „	85%	—	94%	—	8 lat,
„ „ „ „	95%	—	100%	—	10 lat,

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących przypadkach może właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu przyznać uposażenie emerytalne w wymiarze wyższym od przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu aż do pełnej wysokości uposażenia w służbie czynnej (art. 17), będącego podstawą do obliczenia uposażenia emerytalnego.

Praktykantów i funkcjonariuszów państwowych, mianowanych do odwołania w myśl ustaw o państwowej służbie cywilnej, w przypadkach, wymienionych w niniejszym artykule, traktuje się narówni z funkcjonariuszami państwowymi, mianowanymi na stałe.

Do art. 12 ustawy.

§ 21. (1) Art. 12 ustawy stosuje się również w przypadkach stwierdzenia u funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego czasowej utraty zdolności do pracy zarobkowej.

(2) W przypadku stwierdzenia u funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego czasowej utraty zdolności do pracy zarobkowej doliczenie lat z art. 12 ustawy następuje na stałe z zastrzeżeniem postanowień art. 39 i 54 ustawy.

(3) Przepis § 19 ust. (4) stosuje się odpowiednio przy doliczaniu lat na mocy art. 12 ustawy.

§ 22. Funkcjonariuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, który odpowiada warunkom art. 11 i 12 ustawy, dolicza się na mocy tych przepisów łącznie tylko 10 lat. Doliczenie większej ilości lat może być uskutecznione wyłącznie na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy.

§ 23. Przy doliczaniu lat w trybie art. 12 ustawy należy naprzód wymierzyć uposażenie emerytalne za lata służby, zaliczalne na podstawie innych przepisów ustawy, i do otrzymanego wymiaru doliczyć ilość lat, odpowiadającą stopniowi utraty zdolności do zarabkowania. Jeżeli ilość lat służby, zaliczalna na podstawie innych przepisów ustawy, poza art. 12, wynosi mniej niż 10, wymierza się naprzód zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy uposażenie emerytalne w wysokości 30% podstawy wymiaru (art. 17), po czym dolicza się lata z art. 12 ustawy.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Art. 12 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46924 Dz. Ust. w ustępie pierwszym o funkcjonarjuszach państwowych stałych, a w ustępie ostatnim o praktykantach i funkcjonarjuszach, mianowanych do odwołania, pozostawia na stronie jedynie funkcjonarjuszów kontraktowych, a zatem dotyczy również wszystkich tych funkcjonarjuszów, których stosunek służbowy nie wynika z prywatno-prawnej umowy, bez względu na nazwę kategorii, do jakiej zostali zaliczeni, a w tej liczbie i nieetatowych.

(Wyrok z 29 lutego 1928 r. L. rej. 3102/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1395. 1928).

2) Art. 12 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust. ma zastosowanie także do wdowy i sieroty, pozostałych po funkcjonarjusz, zmarłym wskutek wypadku, wymienionego w art. 9 p. 2 tejże ustawy.

(Wyrok z 26 listopada 1929 L. rej. 3945/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 148 A. 1929).

3) Do zastosowania postanowień art. 12 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust., nie jest wymagane stwierdzenie trwałej utraty zdolności do pracy zarobkowej.

(Wyrok z 14 marca 1931 r. L. rej. 4321/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 364 A. 1931).

4) Art. 12 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust. nie rozróżnia związku pośredniego lub bezpośredniego między wypadkiem a utratą zdolności zarobkowej, o ile chodzi o uprawnienia, z tego artykułu wynikające.

(Wyrok z 28 marca 1931 r. L. rej. 2246/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 376 A. 1931).

5) Patrz pod art. 11 tezę 4.

Art. 13. Doliczenie lat do wysługi emerytalnej w myśl art. 12 niniejszej ustawy następuje pod warunkiem:

1) niezdolności do służby, spowodowanej przyczynami, wskazanymi w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy, stwierdzonej zarządzeniem z urzędu badaniem komisji lekarskiej;

2) zgłoszenia wypadków w ciągu jednego roku tej władzy, przy której dany funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy służył.

W przypadkach, zasługujących na wyjątkowe uwzględnienie, a należycie usprawiedliwionych i udowodnionych, może władza przyjąć zgłoszenie, jeżeli nastąpiło ono nie później, niż w trzy lata po zajściu wypadku.

Do art. 13 ustawy.

§ 24. (1) Zgłoszenie nieszczęśliwego wypadku powinno być uskutecznione na piśmie. Władza może jednak przyjmując zgłoszenie ustne, które należy zaprotokółować.

(2) Funkcjonariusz państwowy powinien być niezwłocznie zbadany przez komisję lekarską niezależnie od zgłoszenia, jeżeli nieszczęśliwy wypadek w czasie lub z powodu pełnienia obowiązków służbowych, mogący wpłynąć na utratę zdolności do służby, jest władzy znany z innych źródeł.

(3) Zgłoszenie, uskutecznione na piśmie, lub protokół zgłoszenia ustnego oraz protokół badania przez komisję lekarską należy przechowywać w aktach osobowych.

(4) Przy badaniu przez komisje lekarskie w związku z nieszczęśliwymi wypadkami należy stosować postanowienia art. 31 ustawy.

Uwaga. Przepisy o komisjach lekarskich podane pod art. 14.

Art. 14. Skład i sposób urzędowania komisji lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, a komisji wojskowo-lekarskiej dla zawodowych wojskowych określi rozporządzenie Rady Ministrów, które też określi sposób oceny zdolności do służby (państwowej, wojskowej), sposób oceny stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej, a także sposób stwierdzenia przyczynowego związku choroby (kalectwa) ze służbą państwową, a względnie wojskową wogóle, specjalnie zaś ustalenie, iż choroba powstała z przyczyn, przewidzianych w art. 9 niniejszej ustawy, sposób stwierdzenia powstania choroby, braku

lub istnienia winy chorego (kaleki) w jej powstaniu, a następnie stałej potrzeby pomocy osób postronnych, względnie potrzeby szczególnej opieki, jako to: potrzeby umieszczenia w domu inwalidów, względnie w zakładzie dla umysłowo-chorych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64).

§ 7. Do funkcjonarjuszów prowizorycznych mają odpowiednie zastosowanie przepisy o komisjach lekarskich dla stałych funkcjonarjuszów państwowych.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 30 marca 1931 r.

o ustanowieniu komisyj lekarskich dla funkcjonarjuszów państwowych oraz wojskowo-lekarskich dla zawodowych wojskowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 302).

Na podstawie art. 14 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z r. 1924 Nr. 6 poz. 46) zarządza się co następuje:

R o z d z i a ł I.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonarjuszów państwowych.

§ 1. Ustanawia się następujące komisje lekarskie dla funkcjonarjuszów państwowych:

a) komisje lekarskie I instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) — dla wszystkich funkcjonarjuszów państwowych z wyjątkami, przewidzianymi w punkcie c);

b) komisje lekarskie II instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) — dla wszystkich funkcjonarjuszów państwowych z wyjątkami, przewidzianymi w punkcie d);

c) komisję lekarską I instancji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, która właściwą jest w stosunku do tych funkcjonarjuszów państwowych, co do których właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych uzna za wskazane poddanie ich zbadaniu tej komisji;

d) wyższą komisję lekarską przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, jako komisję II instancji dla orzeczeń komisji wymienionej pod c).

§ 2. Skład komisyj lekarskich jest następujący:

a) komisyj przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) zarówno I jak i II instancji: przewodniczący — lekarz urzędowy, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych na wniosek wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy) i członkowie — dwóch lekarzy, pozostających w służbie państwowej, lub komunalnej, wyznaczonych przez wojewodę (Komisarza Rządu m. st. Warszawy);

b) komisji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych: przewodniczący — lekarz urzędowy, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych i członkowie — dwóch lekarzy, pozostających w służbie państwowej lub komunalnej, wyznaczonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych;

c) co do składu wyższej komisji lekarskiej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych ma zastosowanie przepis punktu b) niniejszego paragrafu.

W badaniu funkcjonariusza przez komisję lekarską II instancji nie może brać udziału lekarz, który uczestniczył w badaniu tego funkcjonariusza przez komisję lekarską I instancji.

Przy powoływaniu przewodniczących komisyj lekarskich Minister Spraw Wewnętrznych powołuje równocześnie ich zastępców.

§ 3. W przypadkach, kiedy zachodził rzeczywista potrzeba uzupełniających badań specjalnych, przewodniczący komisji lekarskiej może skierować badanego do odpowiedniego specjalisty, zakładu leczniczego, lub dajagnostycznego. W przypadkach tych komisja wydaje orzeczenia dopiero po otrzymaniu wyniku tych badań.

§ 4. Komisje lekarskie I instancji przeprowadzają badania i orzekają:

a) o utracie zdolności do służby w przypadkach, przewidzianych w p. 1 i 2 art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych;

b) o stopniu utraty zdolności zarobkowej w przypadkach przewidzianych w art. 11 i 12 wymienionej ustawy;

c) o związku przyczynowym choroby (kalectwa) ze służbą państwową, w szczególności, czy choroba (kalectwo) powstała z przyczyn, wskazanych w p. 1 i 2 art. 9 powyższej ustawy, oraz o winie własnej funkcjonariusza;

d) o potrzebie umieszczenia emeryta w zakładzie dla umysłowo chorych w myśl art. 42 wymienionej ustawy;

e) o zdolności do służby i stopniu utraty zdolności do pracy zarobkowej funkcjonariusza pozostającego w stanie

spoczynku w przypadkach, określonych w art. 39 powyższej ustawy;

f) o zdolności do służby w przypadkach określonych w art. 28 p. a) i 29 p. b) wymiennej ustawy.

§ 5. Do kompetencji komisyj lekarskich II instancji należy ponowne badanie i orzekanie:

a) w przypadkach wymienionych w art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych;

b) w przypadkach wymienionych w § 4 p. a) do f) niniejszego rozporządzenia, jeżeli zdania członków komisyj lekarskich I instancji są podzielone;

c) w przypadkach wymienionych w § 4 p. d) i e) niniejszego rozporządzenia jeśli domaga się tego funkcjonarjusz; odnośne odwołanie wraz z wnioskiem o przedstawienie do zbadania komisji lekarskiej II instancji winien funkcjonarjusz wnieść w ciągu 14 dni od daty doręczenia mu orzeczenia komisji lekarskiej I instancji do tej władzy, która zarządziła badanie.

§ 6. Badanie przez komisję lekarską funkcjonarjusza zarządza władza właściwa do przeniesienia funkcjonarjusza w stan spoczynku.

Badanie funkcjonarjusza pozostającego w stanie spoczynku zarządza władza, która go przeniosła w stan spoczynku.

§ 7. Orzeczenia komisyj lekarskich są wystawiane według wzoru. oraz na zasadzie tabeli stanów chorobowych ustalonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Orzeczenie podpisują wszyscy członkowie komisji lekarskiej. Odrębne zdanie jednego z członków komisji lekarskiej winno być zanotowane na orzeczeniu i stwierdzone jego podpisem.

§ 8. Orzeczenie komisji lekarskiej zostaje przesłane władzy, która zarządziła badanie funkcjonarjusza i stanowi podstawę do jej decyzji. Funkcjonarjusz otrzymuje odpis orzeczenia komisji.

§ 9. Komisje lekarskie zwoływane są przez władze przy których istnieją — w miejscach i terminach zależnie od potrzeby. Tryb postępowania komisyj lekarskich ustali Minister Spraw Wewnętrznych.

§ 10. O zdolności do służby państwowej, względnie o trwałej utracie zdolności do tej służby komisje lekarskie orzekają na podstawie tabeli stanów chorobowych, ujmującej cierpienia według różnego stopnia ich nasilenia.

§ 11. O stopniu utraty zdolności do pracy zarobkowej komisje lekarskie orzekają na podstawie skali przewidzianej w załączniku do niniejszego rozporządzenia.

Stwierdzenie czasu powstania, związku przyczynowego choroby (kalectwa) ze służbą państwową, oraz winy wła-

snej funkcjonariusza winna komisja lekarska opierać na aktach przeprowadzonych dochodzeń. Akty te powinny być dostarczone komisji.

§ 12. W razie niemożności stawienia się funkcjonariusza do komisji lekarskiej z powodu obłożnej choroby, stwierdzonej świadectwem lekarza urzędowego, władza, przy której istnieje komisja rozstrzyga, czy badanie ma być odłożone do innego terminu, czy też komisja lekarska ma udać się na miejsce pobytu funkcjonariusza.

§ 13. Członkom komisji lekarskiej, nie będącym funkcjonariuszami państwowymi, przyznaje się diety w takiej wysokości, jak funkcjonariuszom państwowym VI st. sł., o ile zaś nie mieszkają w miejscu urzędowania komisji — przyznaje się im ponadto zwrot kosztów podróży z miejsca zamieszkania do miejsca urzędowania komisji i zpowrotem. na zasadzie przepisów w sprawie diet i kosztów podróży funkcjonariuszów państwowych — z wyjątkiem zwrotu kosztów przewozu bagażów podróжных, oraz wydatków na tragarzy.

W przypadkach wyjątkowych specjalistom o wyższych kwalifikacjach fachowo-naukowych według uznania wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy) względnie Ministra Spraw Wewnętrznych, mogą być wypłacane diety i koszty w wysokości jak funkcjonariuszom państwowym V lub IV st. sł.

Wydatki połączone z badaniem funkcjonariuszów państwowych obciążają zarząd Ministerstwa Skarbu.

R o z d z i a ł II.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie wojskowych zawodowych.

§ 14. Ocenę zdolności do służby wojskowej w przypadkach, wskazanych w art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, stopień utraty zdolności do pracy zarobkowej w myśl art. 11 i 12 względnie 54 tejże ustawy, związek przyczynowy choroby (kalectwa) ze służbą wojskową, jako też istnienie winy własnej zawodowego wojskowego, ostateczną trwałą niezdolność do służby wojskowej w myśl art. 47 tejże ustawy, wreszcie stałą potrzebę opieki osób postronnych, lub szczególnej opieki w myśl art. 55 i 56 tejże ustawy — stwierdza orzeczenie komisji wojskowo-lekarskiej, zatwierdzone przez Ministra Spraw Wojskowych, względnie dowódcę okręgu korpusu.

§ 15. Orzeczenie, wydane w myśl V 14 niniejszego rozporządzenia, zatwierdza dowódca okręgu korpusu względem szeregowych zawodowych, względem zaś oficerów zatwierdza Minister Spraw Wojskowych.

§ 16. Nieszczęśliwy wypadek podczas wlotu służbowego (art. 53 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych) stwierdza odnośny dowódca na podstawie urzędowych dochodzeń i dołącza protokoły dochodzeń do aktów w sprawie przyznania zaopatrzenia.

§ 17. W skład komisji wojskowo-lekarskiej przy dowódcy okręgu korpusu wchodzi:

1) lekarz wojskowy — oficer sztabowy, jako przewodniczący,

2) i 3) dwóch lekarzy wojskowych — oficerów sztabowych,

4) przedstawiciel intendenty — oficer,

5) przedstawiciel dowódcy okręgu korpusu — oficer — jako członkowie.

Przewodniczącego, członków i zastępców komisji wojskowo-lekarskiej wyznacza dowódca okręgu korpusu.

Kompetencji komisji wojskowo-lekarskiej przy dowódcy okręgu korpusu podlegają wszyscy zawodowi szeregowi, oraz oficerowie z wyjątkiem tych, o których mowa w § 18 niniejszego rozporządzenia.

§ 18. Generałowie oraz wyżsi oficerowie, którzy zajmują stanowiska dowódców dywizji, szefów departamentów, szefów oddziałów Sztabu Głównego, szefów służb w Dowództwach Okręgów Korpusów, oraz zajmujący równorzędne stanowiska, jako też ci oficerowie, co do których uzna za wskazane odnośny dowódca okręgu korpusu, lub zarządzi Minister Spraw Wojskowych, mają być przedstawieni do komisji wojskowo-lekarskiej przy Ministrze Spraw Wojskowych.

§ 19. W skład komisji wojskowo-lekarskiej przy Ministrze Spraw Wojskowych wchodzi:

1) przedstawiciel departamentu zdrowia — generał brygady lekarz, względnie wyższy oficer sztabowy lekarz — jako przewodniczący,

2) i 3) dwóch lekarzy oficerów sztabowych,

4) przedstawiciel departamentu intendenty — oficer sztabowy,

5) przedstawiciel biura personalnego — oficer, — jako członkowie.

Przewodniczącego, członków i zastępców komisji wojskowo-lekarskiej przy Ministrze Spraw Wojskowych pod 1), 2), 3), 4) wyznaczają szefowie odnośnych departamentów, przedstawiciela zaś biura personalnego — szef tego biura.

§ 20. Do kompetencji komisji wojskowo-lekarskiej należy:

a) ocena zdolności do służby w przypadkach wskazanych w art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopa-

trzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych,

b) ocena stopnia utraty zdolności zarobkowej w myśl art. 11 i 12 wymienionej ustawy.

c) stwierdzanie związku przyczynowego (kalectwa) ze służbą wojskową — specjalnie zaś ustalanie czy choroba (kalectwo) powstała z przyczyn przewidzianych w art. 9 wymienionej ustawy, oraz ustalanie winy chorego (kaleki) w jej powstaniu,

d) stwierdzanie istnienia stałej potrzeby opieki osób postronnych, lub poszczególnej opieki (potrzeba umieszczenia w domu inwalidów, względnie w zakładzie leczniczym dla umysłowo chorych).

§ 21. Komisje wojskowo-lekarskie zwolywane są na zarządzenia dowódców okręgów korpusów, względnie Ministra Spraw Wojskowych w miarę potrzeby w miejscach i terminach przez nich określonych.

Stwierdzenia komisyj wojskowo-lekarskich stanowią podstawę dla orzeczeń odnośnych władz.

§ 22. Orzeczenia po ich zatwierdzeniu w myśl § 15 niniejszego rozporządzenia o zażyciu przez ewentualne akty dochodzeń przekazuje się władzom, wyszczególnionym w art. 46 wymienionej wyżej ustawy.

§ 23. Od zatwierdzonego w myśl § 15 niniejszego rozporządzenia orzeczenia komisji wojskowo-lekarskiej w przedmiocie danego stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej, oraz nieprzyznania związku przyczynowego choroby (kalectwa) ze służbą wojskową, zawodowemu wojskowemu przysługuje prawo odwołania się do komisji odwoławczej.

§ 24. Do rozpatrywania i rozstrzygania odwołań od tych orzeczeń komisyj wojskowo-lekarskich, które zatwierdzone zostały przez Ministra Spraw Wojskowych właściwą jest komisja odwoławcza przy Ministrze Spraw Wojskowych.

Do rozpatrywania i rozstrzygania odwołań od tych orzeczeń komisyj wojskowo-lekarskich, które zostały zatwierdzone przez dowódców okręgów korpusów właściwą jest okręgowa komisja odwoławcza przy tem dowództwie okręgu korpusu, w którym zatwierdzone zostało odnośne orzeczenie.

§ 25. W skład komisji odwoławczej przy Ministrze Spraw Wojskowych wchodzi:

1) przedstawiciel Ministra Spraw Wojskowych w stopniu pułkownika korpusu oficerów sądowych, względnie jego zastępca w stopniu pułkownika i podpułkownika — jako przewodniczący.

2) przedstawiciel Ministra Skarbu i

3) wojskowy lekarz sztabowy,

— względnie zastępcy wymienionych pod 2) i 3) — jako członkowie.

Przewodniczącego i członków komisji odwoławczej przy Ministrze Spraw Wojskowych wyznaczają właściwi ministrowie.

W skład okręgowej komisji odwoławczej wchodzi:

1) przedstawiciel dowódcy okręgu korpusu — oficer sztabowy z korpusu oficerów sądowych, lub jego zastępca — jako przewodniczący,

2) przedstawiciel właściwej izby skarbowej,

3) wojskowy lekarz sztabowy,

— względnie zastępcy wymienionych pod 2) i 3) — jako członkowie.

Przewodniczącego, członków i ich zastępców okręgowej komisji odwoławczej wyznaczają: przewodniczącego i członka wymienionego pod 1) i 3) względnie ich zastępców — dowódca okręgu korpusu, zaś członka, wymienionego pod 2) względnie jego zastępcę — prezes właściwej izby skarbowej.

§ 26. Dla określenia wysokości procentu utraty zdolności zarobkowej służy załącznik do niniejszego rozporządzenia.

§ 27. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 maja 1931 r.

Równocześnie tracą moc obowiązującą rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355), z dnia 9 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) i z dnia 29 sierpnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 725).

**Załącznik do rozporządzenia
Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. (poz. 302).**

Skala wysokości utraty zdolności do pracy zarobkowej, spowodowanej uszkodzeniami lub stanami chorobowymi poszczególnych części ciała, względnie leżących w nich narządów.

I. Powłoki zewnętrzne.

1) Przewlekłe choroby skórne nieoddziałujące ujemnie na stan ogólny, w zależności od umiejscowienia, rozległości wykwitów, częstości nawrotów i stopnia dolegliwości od 10 do 30%.

2) Przewlekłe lub nieuleczalne choroby skóry, oddziałujące ujemnie na stan ogólny, względnie szpecące lub wzbudzające odrazę, w zależności od umiejscowienia, rozległości wykwitów i stopnia dolegliwości od 30 do 100%.

3) Blizny, zależnie od umiejscowienia, rozległości i upośledzenia czynności, należy oceniać według norm podanych dla poszczególnych części ciała.

4) Nowotwory dobrotliwe i złośliwe skóry, w zależności od umiejscowienia, ograniczenia sprawności ustroju, oraz wpływu na stan ogólny od 0 do 100%.

II. Głowa.

C z a s z k a.

5) Uszkodzenie czaszki (ubytki kostne, wgniecenia) bez zaburzeń ze strony ośrodkowego układu nerwowego od 20 do 40%.

6) Organiczne schorzenia ośrodkowego układu nerwowego z ciężkimi stałymi skutkami chorobowymi, występujące w związku z uszkodzeniem czaszki względnie samoistnie od 50 do 100%.

7) Padaczka w postaci napadów, uzależniona od uszkodzenia czaszki, względnie samoistna. W zależności od nasilenia i częstości występowania napadów od 35 do 100%.

8) Zaburzenia psychiczne, występujące w związku z urazem czaszki względnie samoistnie od 40 do 100%.

9) Ciężkie i przewlekłe postacie nerwic ogólnych z wybitnymi zmianami w usposobieniu i zachowaniu się, występujące w związku z urazem ciała, względnie samoistnie od 20 do 100%.

U w a g a: O ile cierpienia wymienione w punktach 6, 7, 8 i 9 zostały spowodowane uszkodzeniem czaszki (ubyttek, wgniecenia kości), normy utraty zdolności zarobkowej można podnieść o 15% w stosunku do tychże cierpień, występujących samoistnie.

U c h o.

10) Brak małżowiny usznej lub wybitne jej zniekształcenie do 10%.

11) Jednostronna tępość słuchu do 10%.

12) Obustronna tępość słuchu do 20%.

U w a g a: Za przytępienie słuchu należy uważać szept słyszalny na odległość od 0,5 do 1 metra.

13) Jednostronna głuchota do 20%.

14) Obustronna głuchota do 50%.

U w a g a: Jeżeli przytępieniu słuchu lub głuchocie towarzyszą inne stany chorobowe np.: stały szum w uszach, zawroty głowy, zaburzenia równowagi ciała lub, jeżeli głuchota uniemożliwia pracę zawodową — to normę można podnieść do 100%.

15) Przewlekłe niepowikłane zapalenie ucha środkowego do 20%.

U w a g a: Jeżeli zapalenie ucha środkowego powikłane jest próchnicą kości, to skala może być podwyższona do 50%.

16) Uszkodzenia i cierpienia przewlekłe powiek, narządów łzowych, upośledzające sprawność wzroku i szpecące, w zależności od zawodu dla jednego oka od 10 do 20%, dla obu oczu od 30 do 60%.

17) Przewlekłe cierpienia przewodów łzowych od 10 do 30%.

18) Przewlekłe cierpienia przewodów łzowych, powikłane ropieniem lub staleniu przetokami worka łzowego od 30 do 60%.

19) Oczopląs, zależnie od ostrości wzroku każdego oka według norm pkt. 22.

20) Porażenie mięśni ocznych, w zależności od liczby porażonych mięśni, ograniczenia ruchów oka oraz ograniczenia widzenia na skutek wyłączenia oka porażonego przy patrzeniu od 15 do 25%.

21) Plamy na rogówce zależnie od wpływu ich na ostrość wzroku według norm pkt. 22.

22) Obniżenie ostrości wzroku:

Obniżenie zdolności zarobkowej na skutek zmniejszenia ostrości wzroku należy określać podług tablicy Jostena:

23) Zwężenie pola widzenia:

a) Obuoczne zwężenie pola widzenia do 10° około plamek żółtych nawet przy dobrym środkowym widzeniu od 70 do 80%.

b) Brak obu odskroniowych połówek pola widzenia do 70%.

c) Brak obu odnosowych połówek pola widzenia do 30%.

d) Brak odnosowej jednej połówki pola widzenia do 10%.

e) Brak odskroniowej jednej połówki pola widzenia do 35%.

f) Utrata obu prawych połówek pola widzenia uniemożliwiająca czytanie, zależnie od zawodu do 80%.

g) Wypadanie obu połówek pola widzenia:

górných do 10%.

dolnych do 50%.

h) Wypadanie ćwierci pola widzenia na jednym oku do 10%.

i) Przerwy środkowe w polu widzenia według obniżenia ostrości wzroku pkt. 22.

U w a g a: Przewlekłe zapalne stany głębiej położonych części narządów oceniać należy według stopnia zaburzeń

wzroku, podmiotowych dolegliwości, oraz ograniczenia zakresu pracy wymaganego dla zapobiegania pogorszeniom.

N o s.

24) Zniekształcenie lub zniszczenie kości nosa lub chrząstki, zamknięcie przez blizny otworów i przewodów nosowych, w zależności od stopnia towarzyszących im objawów (stopień zdolności oddychania nosowego, wydzielina o przykrem dla otoczenia zapachu) od 10 do 40%.

25) Przewlekłe śluzoropne lub ropne zapalenie jam bocznych nosa od 25 do 60%.

U s t a i j a m a u s t n a.

26) Uszkodzenie powodujące zwężenie, lub zniekształcenie warg lub ust, ograniczenie ruchów dolnej szczęki, wywołujące zaburzenia w odżywianiu od 0 do 35%.

27) Przedziurawienie oraz porażenie podniebienia miękkiego lub utrata części tkanek języka, wywołujące zaburzenia w odżywianiu i mowie od 0 do 50%.

III. Szyja.

28) Skrzywienie szyi pochodzenia mięśniowego, utrudniające ruchy do 30%.

29) Przewlekłe zapalne stany, dobrotliwe nowotwory krtani, wywołujące stałą chrypkę od 10 do 20%.

30) Uszkodzenia, przewlekłe zapalne stany, nowotwory dobrotliwe krtani, powodujące utrudniony oddech lub wymagające ciągłego noszenia rurki tchawicznej od 40 do 75%.

IV. Tułów.

K ł a t k a p i e r s i o w a.

31) Zniekształcenie klatki piersiowej pourazowe w zależności od następnych zmian w narządach wewnętrznych klatki piersiowej od 30 do 100%.

32) Przewlekłe nieżyty oskrzeli z rozedmą płuc. Rozstrzeń (ectasis) oskrzeli, dusznica oskrzelowa bez zmian w mięśniu sercowym od 10 do 50%.

33) Rozedma płuc ze zmianami w mięśniu sercowym i zaburzeniami w oddychaniu od 50 do 100%.

34) Włókniste zmiany nie przekraczające połowy płatu jednego płuca, względnie w obudwóch płucach, przy dobrym stanie ogólnym, zrosty opłucne bez upośledzenia sprawności mięśnia sercowego od 10 do 50%.

35) Włókniste zmiany na większej przestrzeni, względnie na mniejszej przy upośledzeniu stanu ogólnego w znacznym stopniu od 50 do 100%.

36) Zrosty opłucnej z upośledzeniem sprawności mięśnia sercowego od 25 do 100%.

37) Czynna postępująca gruźlica płuc od 50 do 100%.

38) Przewlekłe wśródmiąższowe zapalenie płuc na przestrzeni większej, niż jeden płat, marskość płuc, guzy i nowotwory płuc, opłucnej i śródpiersia od 50 do 100%.

39) Ciała obce tkwiące w mięszu płuc od 10 do 50%.

40) Owrzodzenia stałe i trwające zwężenie przełyku od 50 do 100%.

U w a g a: Wysokość skali utraty zdolności zarobkowej w chorobach płuc należy uzależniać: od ogólnego stanu chorego, szybkości postępowania sprawy chorobowej, oraz uciążliwych dla otoczenia objawów chorobowych (kaszel, obfita, cuchnąca plwocina i t. p.).

41) Zaburzenia czynnościowe serca, upośledzające sprawność fizyczną, bez objawów niedomogi mięśnia sercowego od 10 do 50%.

42) Organiczne wady serca wyrównane od 25 do 40%.

43) Niewydolność (insufficiencia) mięśnia sercowego na tle zmian organicznych w mięśniu, lub zastawkach i osierdziu, Dusznica bolesna od 50 do 100%.

44) Ciała obce tkwiące w sercu od 75 do 100%.

45) Miażdżyca naczyń krwionośnych, rozszerzenie, tętniaki dużych naczyń krwionośnych od 50 do 100%.

B r z u c h.

46) Zrosty otrzewnej, ciała obce tkwiące w narządach jamy brzusznej od 10 do 75%.

47) Nowotwory i gruźlica otrzewnej od 50 do 100%.

48) Przewlekłe cierpienia narządów jamy brzusznej bez znacniejszego upośledzenia stanu ogólnego od 10 do 40%.

49) Przewlekłe cierpienia żołądka, jelit, wątroby, trzustki, przetoki kałowe, sztuczny odbył, ze znacznem upośledzeniem stanu ogólnego od 40 do 100%.

50) Uszkodzenie ścian brzucha, upośledzające sprawność ruchów, oraz wysiłek fizyczny od 20 do 30%.

51) Przepukliny ścian brzucha:

a) małe do 15%,

b) większe, oraz nawrotowe i pooperacyjne, odprowadzalne od 15 do 50%,

c) bardzo znaczne ze znaczną zawartością trzew w worku przepuklinowym, oraz przepukliny nieodprowadzalne (przyrośnięte) od 50 do 100%.

52) Guzy krwawnicze, wypadanie odbytnicy od 10 do 25%.

U w a g a: O ile odbytница stale wypada i musi być podtrzymywana opaską, jeżeli zachodzą zmiany chorobowe w ścianie odbytnicy — to skalę utraty zdolności zarobkowej zwiększać można do 50%, a nawet i wyżej.

53) Szczeliny i przetoki odbytu od 5 do 25%.

N a r z ą d y m o c z o w e i p ł c i o w e.

54) Białkomocz bez upośledzenia sprawności nerek, kamica bez powikłań do 15%.

55) Przewlekłe zapalenie miedniczek nerkowych od 15 do 30%.

56) Przewlekłe zapalenie nerek bez wybitnych zmian w ustroju od 15 do 50%.

57) Przewlekłe zapalenie lub zwyrodnienie nerek z wybitnymi zmianami w ustroju, marskość nerek na tle miażdżycy, gruźlica nerek, kamica nerkowa powikłana, krwimocz stały, wodo i roponercze, nowotwory nerek i pęcherza od 50 do 100%.

58) Przewlekłe zapalenie pęcherza moczowego z zaburzeniami w oddawaniu moczu od 15 do 30%.

59) Przetoki pęcherza moczowego, moczowodów, nerki od 25 do 60%.

60) Zwężenie cewki moczowej poniżej 8 N skali Charier'a, powodujące zaburzenia w oddawaniu moczu do 15%.

61) Przetoki cewki moczowej do 15%.

62) Przerost gruczołu krokowego, powodujący zaburzenia w oddawaniu moczu do 50%.

63) Przewlekły wodniak jądra lub powrózka nasienne-go od 10 do 20%.

64) Utrata prącia do wieku przekwitania do 50%.

65) Utrata obu jąder.

a) do wieku pokwitania do 50%.

b) do wieku przekwitania do 30%.

c) po wieku przekwitania do 15%.

66) Wypadanie pochwy lub macicy od 30 do 50%.

G r z b i e t.

67) Ograniczenie ruchów tułowia pochodzenia mięśniowego (naderwanie lub rozerwanie mięśni lędźwiowych) od 10 do 30%.

68) Ograniczenie ruchów kręgosłupa:

a) umiarkowane do 15%.

b) większe w poszczególnych odcinkach, względnie we wszystkich kierunkach od 15 do 40%.

c) znaczne we wszystkich kierunkach, sztywność kręgosłupa od 40 do 75%.

69) Ubytki w kręgosłupie:

a) z nieznacznymi zmianami w układzie nerwowym od 25 do 50%,

b) wywołujące schorzenia rdzenia (porażenie kończyn, nietrzymanie moczu, kału, bóle i t. p.) od 50 do 100%.

70) Organiczne schorzenia rdzenia samoistne, jamistość rdzenia, guzy i t. p. od 50 do 100%.

71) Przewlekłe nerwobóle lub zapalenia pojedynczych lub licznych nerwów z objawami przedmiotowymi (zmiany w odruchach, zaniki mięśni i t. p.) oraz porażenia obwodowe stałe pojedynczych lub licznych nerwów od 30 do 100%.

V. Kończyna górna.

R ę k a.

72) Utrata kciuka lub zeszytywnienie obu jego stawów, ręka prawa od 25 do 33%, ręka lewa od 20 do 30%.

73) Utrata palca wskazującego i środkowego lub zeszytywnienie wszystkich trzech stawów jednego z nich, ręka prawa 15, ręka lewa 10%.

74) Utrata pierścienno i małego palca lub zeszytywnienie wszystkich trzech stawów jednego z nich, ręka prawa 10%, ręka lewa 5%.

75) Utrata lub zeszytywnienie wszystkich palców, ręka prawa 70%, ręka lewa 60%.

77) Utrata kciuka i palca wskazującego u jednej ręki i palca wskazującego u drugiej ręki, ręka prawa 50%, ręka lewa 45%.

78) Utrata kciuka, palca wskazującego, środkowego i czwartego albo małego u jednej ręki i palca wskazującego u drugiej ręki, ręka prawa 65%, ręka lewa 60%.

79) Utrata palców jednej ręki, oprócz palca wskazującego i kciuka u drugiej ręki 80%.

80) Utrata kciuków i palców wskazujących obu rąk 65%.

81) Utrata ręki prawej 70%, lewej 60%.

82) Zeszytywnienie stawu nadgarstkowego przy częściowo zachowanym ruchu palców, ręka prawa do 60%, ręka lewa do 50%.

P r z e d r a m i ę.

83) Utrata przedramienia po staw łokciowy, ręka prawa do 70%, ręka lewa do 60%.

84) Zeszytywnienie stawu łokciowego w pozycji wyprostnej lub zgiętej pod kątem rozwartym, ręka prawa 50%, ręka lewa 40%.

85) Zeszytywnienie w stawie łokciowym pod kątem prostym, ręka prawa 40%, ręka lewa 30%.

86) Staw łokciowy cepowy, ręka prawa 60%, ręka lewa 50%.

87) Ograniczenie ruchów ręki (zginanie i prostowanie), ręka prawa 20%, ręka lewa 15%.

88) Ograniczenie ruchów w stawie nadgarstkowym i łokciowym, ręka prawa do 35%, ręka lewa do 25%.

89) Zesztywnienie w stawie nadgarstkowym i łokciowym, ręka prawa 60%, ręka lewa 50%.

R a m i ę i b a r k.

90) Utrata kończyny:

a) w stawie barkowym, ręka prawa 80%, ręka lewa 75%.

b) pomiędzy stawem barkowym a łokciowym ręka prawa 75%, ręka lewa 65%.

91) Zesztywnienie stawu barkowego, ręka prawa 50%, ręka lewa 40%.

92) Staw barkowy cepowy, ręka prawa 50%, ręka lewa 40%.

93) Nawykowe zwichnięcie w stawie barkowym, ręka prawa 25%, ręka lewa 20%.

95) Niemożność podnoszenia kończyny powyżej poziomu, ręka prawa 25%, ręka lewa 20%.

96) Nieprawidłowy wzrost złamanego obojczyka lub łopatki, jeżeli wpływa to na zmianę ruchomości kończyny, ręka prawa do 25%, ręka lewa do 20%.

97) Utrata obu rąk lub obu kończyn górnych 100%.

U w a g a 1: Oceniając uszkodzenia palców należy uwzględnić rodzaj pracy poszkodowanego i uznawać normy niższe, o ile przy wykonywaniu zawodu uszkodzenie to specjalnie nie wpływa na wydajność pracy.

U w a g a 2: Dla mańkutów uwzględnić należy: dla lewej ręki — normy przyjęte dla prawej.

VI. Kończyna dolna.

S t o p a.

98) Utrata palucha 10%.

99) Utrata wszystkich palców jednej nogi 20%.

100) Częściowa utrata główek kości śródstopia od 30 do 50%.

101) Utrata stopy w stawie skokowym lub poniżej tegoż bez znacniejszego skrócenia kończyny od 40 do 50%.

102) Złamanie kości skokowej i piętowej do 40%.

103) Zupelna sztywność stawu skokowego jednej stopy:

a) w położeniu w stosunku do podudzia pod kątem prostym 25%.

b) w położeniu w stosunku do podudzia pod kątem rozwartym do 40%.

G o l e ń (p o d u d z i e).

104) Utrata jednego podudzia przy wystarczającej długości kikuta 60%.

105) Zupełna sztywność stawu kolanowego:

a) w pozycji wyprostnej 40%.

b) w pozycji zlekka zgiętej pod kątem rozwartym do 25%.

c) w pozycji zgiętej pod kątem prostym lub wygiętej w przeciwną stronę 50%.

106) Staw kolanowy cepowy 60%.

107) Rozciągnięcie więzadeł stawu kolanowego do 45%.

108) Złamanie rzepki z uszkodzeniem ścięgna mięśnia czworogłowego uda od 40 do 50%.

109) Nieprawidłowo zrośnięte złamanie kości goleni ze skróceniem kończyny:

a) do 5 cm. do 10%.

b) ponad 5 cm. z upośledzeniem ruchów kończyny do 45%.

U d a.

110) Utrata jednego uda: .

a) powyżej połowy 75%.

b) przy wyluszczeniu w stawie biodrowym 80%.

111) Zupełna sztywność stawu biodrowego:

a) w położeniu wyprostnem kończyny 50%.

b) w położeniu zgiętem kończyny 60%.

112) Nieprawidłowy zrost złamania kości uda ze skróceniem kończyny:

a) do 5 cm. do 10%.

b) ponad 5 cm. z upośledzeniem ruchów do 45%.

113) Niezrośnięte złamanie 65%.

114) Utrata obu stóp 75%.

115) Utrata obu kończyn dolnych 100%.

116) Zniekształcenie miednicy pourazowe do 25%.

U w a g a 1: Zupełne porażenie kończyn lub ich części równa się ich utracie. Zupełnej utracie odpowiada również zeszywnienie stawów, przykurczenie bliznowate, o ile pociągają one za sobą zupełną niemożność posiłkowania się przy pracy uszkodzoną kończyną.

U w a g a 2: Jeżeli sztuczne kończyny mogą być używane z korzyścią dla chorego — wskazaniem jest obniżyć utratę od 10 do 20%.

VII. Inne stany chorobowe.

117) Przewlekłe znaczne obrzęki gruczołów chłonnych, niezależnie od ich umiejscowienia od 10 do 50%.

118) Przewlekłe cierpienia układu chłonnego krwi i narządów krwiotwórczych (białaczka, niedokrwistość złośliwa, ziarniak gruczołów chłonnych, nowotwory złośliwe gruczołów chłonnych) od 50 do 100%.

119) Przewlekłe cierpienie gruczołów dokrewnych (choroba Basedow'a, obrzęk śluzowaty, akromegalia, moczówka prosta, choroba Addisona, tężyczka). Schorzenia wielogruzołowe od 10 do 100%.

120) Choroby przemiany materji (cukrzyca, dna, otyłość) od 10 do 100%.

121) Przewlekłe zapalenie szpiku kostnego i kości z przetokami od 25 do 50%.

122) Przewlekły reumatyzm stawowy od 10 do 50%.

123) Zapalenie stawów zniekształcające od 50 do 100%.

124) Jakiegokolwiek bądź uszkodzenia cielesne, względnie stany chorobowe, niewyszczególnione w powyższych punktach, mogą powodować utratę zdolności do pracy zarobkowej od 0 do 100%, zależnie od stopnia nasilenia stwierdzonego cierpienia, oraz wpływu ciśnienia na stan ogólny chorego.

U w a g a o g ó l n a: W razie stwierdzenia paru uszkodzeń, względnie stanów chorobowych ustala się ogólną utratę zdolności do pracy zarobkowej, spowodowaną przez wszystkie stwierdzone stany chorobowe uwzględniając ogólny stan badanego.

Ogólna utrata zdolności do pracy nie może przekraczać 100%.

I N S T R U K C J A

Ministra Spraw Wewnętrznych

z dnia 12 maja 1931 r.

„Monitor Polski” Nr. 116, poz. 173, 1931 r.

w sprawie komisji lekarskich dla funkcjonariuszów państwowych.

Na podstawie § 7 i 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. o ustanowieniu komisji lekarskich dla funkcjonariuszów państwowych oraz wojskowo-lekarskich dla zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302) zarządzam, co następuje:

Właściwość komisji.

§ 1. Badanie funkcjonariusza zasadniczo odbywa się w komisji lekarskiej przy tym urzędzie wojewódzkim, na terenie którego pełni on służbę.

Badanie funkcjonariusza w stanie spoczynku odbywa się w komisji właściwej ze względu na jego miejsce zamieszkania.

Terminy urzędowania komisji.

§ 2. Komisje lekarskie przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) urzędują w terminach, wyznaczonych przez wojewodę (Komisarza Rządu), zaś komisje lekarskie przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych — w terminach wyznaczonych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Dokumenty podlegających badaniu w komisjach lekarskich.

§ 3. Komisje lekarskie otrzymują od władz zarządzających przeprowadzenie badania, wyjaśnienie, w jakim celu ma być przeprowadzone badanie, tudzież czy, oprócz niezdolności do służby, ma być przeprowadzone również ustalenie stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej i ewentualnie inne okoliczności, mające w myśl ustawy o uposażeniu emerytalnem znaczenie przy ustalaniu praw emerytalnych; a ponadto otrzymują:

- a) kartę ewidencyjną badanego,
- b) umotywowaną opinię właściwego przełożonego o służbowej przydatności funkcjonariusza na zajmowanym stanowisku;
- c) spostrzeżenia co do uchybień od normalnego postępowania życiowego;
- d) opis warunków pracy badanego, mogących mieć wpływ na stan jego zdrowia;
- e) akta dochodzeń co do tych okoliczności, w których powstało cierpienie (kalectwo), wreszcie opinię właściwego przełożonego co do tychże okoliczności;
- f) wszelkie posiadane przez władzę zaświadczenia lekarzy urzędowych o przebytych przez funkcjonariusza chorobach, oraz
- g) świadectwa o stanie zdrowia funkcjonariusza przy przyjęciu na służbę.

Przygotowanie spraw dla komisyj i warunków, niezbędnych dla pracy komisji.

§ 4. Całkowite przygotowanie spraw dla komisyj, oraz wszystkiego tego, co komisji jest i może być potrzebne dla wykonywania przez nią obowiązków, należy do sekretarza komisji, wyznaczonego w tym celu przez Wojewodę (Komisarza Rządu), względnie Ministra Spraw Wewnętrznych.

Personel pomocniczy dla komisyj lekarskich i odpowiednie pomieszczenie na czas urzędowania komisji, oraz potrzebne przyrzady, niezbędne do czynności komisji lekarskiej, przydziela władza, przy której urzęduje komisja (wykaz zał. 1).

Obowiązki przewodniczącego komisji lekarskiej.

§ 5. Przewodniczący komisji ustala kolejność badania przybyłych na komisję lekarską funkcjonariuszów, stwierdza ich tożsamość, kieruje tokiem badania w komisji, sprawdza zgodność podawanych przez badanego okoliczności, dotyczących powstania i przebiegu cierpienia (kalectwa), z danymi, znajdującymi się w dokumentach, dołączonych do akt, i czuwa, by orzeczenie komisji było wystawione zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Badanie w komisjach lekarskich.

§ 6. Badanie funkcjonariusza w komisjach lekarskich przeprowadzają wszyscy wchodzący w skład komisji lekarze.

Przy badaniu należy zwracać uwagę przede wszystkim na objawy przedmiotowe cierpienia, a o ile objawy, stwierdzone przez lekarzy komisji, są niedostateczne dla rozpoznania cierpienia (kalectwa) i wydania orzeczenia, przewodniczący może skierować funkcjonariusza do lekarza specjalisty, względnie do specjalnego zakładu, wskazanych przez Wojewodę (Komisarza Rządu), względnie, jeśli chodzi o Komisję przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych — przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Wynik uzyskanych badań komisja bierze pod rozwagę przy wystawianiu orzeczenia.

Orzeczenie lekarskie i sposób jego sporządzania.

§ 7. Orzeczenie lekarskie komisja wystawia według wzoru, podanego w załączniku Nr. 2 do niniejszej instrukcji.

Przy określaniu cierpienia oraz zdolności do służby państwowej komisje lekarskie posługują się „tabelą stanów chorobowych”, wydaną przez Ministra Spraw Wewnętrznych (okólnik Nr. 82 z dnia 15 maja 1931 r.).

W punkcie 1 orzeczenia należy wymienić wszystkie stany chorobowe, stwierdzone u badanego (podstawowe i inne) z oznaczeniem głównych objawów według określeń, podanych w poszczególnych paragrafach „tabeli”.

W punkcie 2 komisja orzeka o stanie zdolności badanego do służby państwowej według podanych we wzorze orzeczenia określeń:

a) określenie „zdolny do służby” stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubrykach: kat. A. lub kat. A. 1. tabeli, o ile cierpienia z rubryki kat. A. 1., w zależności od zajmowanego stanowiska (rodzaju służby), nie są przeszkodą do pełnienia służby;

b) określenie „niezdolny do służby na zajmowanym stanowisku” stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubryce kat. A. 1. tabeli, o ile dane cierpienia, w zależności od zajmowanego stanowiska (rodzaju pracy), są przeszkodą do pełnienia służby;

c) określenie „niezdolność do służby jest trwała” stosuje się przy stwierdzeniu cierpień wymienionych w rubryce kat. B. tabeli, a nadto w poszczególnych przypadkach cierpień wymienionych w rubryce kat. A. 1., zależnie od rodzaju i nasilenia ich stanu ogólnego badanego, o ile czynią go niezdolnym do służby na zajmowanym stanowisku;

d) określenie: „Niezdolność do służby jest czasowa na okres.....” stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, rokujących poprawę i nie podpadających pod kat. B.

Orzekając o zdolności względnie niezdolności do służby, należy odpowiednio określenie uzupełnić podaniem kate-

goryj i paragrafów tabeli wymienających wszystkie stwierdzone u badanego cierpienia.

W punkcie 3 komisja wydaje swą opinię o czasie powstania cierpienia, o winie badanego w powstaniu cierpienia, oraz o związku przyczynowym cierpienia ze służbą państwową, oraz na podstawie załączonych do aktów świadectw i dowodów.

W punkcie 4 komisja ustala wysokość ogólnego procentu utraty zdolności zarobkowej na podstawie „skali wysokości utraty zdolności do pracy zarobkowej”, podanej w załączniku do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302). Podane w tej skali normy utraty zdolności zarobkowej o pewnej rozpiętości (np. od 30% do 100%) należy traktować w ten sposób, że najwyższą normę utraty zdolności zarobkowej należy stosować tylko do najwyższego stopnia nasilenia odnośnego cierpienia i właściwych mu objawów, uwzględniając przytem stan ogólny badanego.

Jeżeli utrata zdolności zarobkowej jest następstwem kilku cierpień, przy obliczaniu obowiązują następujące zasady:

Najpierw oznacza się procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę tę w stopniu najwyższym, następnie oznacza się procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę tę bezpośrednio w mniejszym stopniu, dalej procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę w stopniu jeszcze niższym i t. d.

Jeżeli pierwsze cierpienie powoduje więcej, niż 20% utraty zdolności zarobkowej, procent utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdym z następnych cierpień, oznacza się w ten sposób, że do liczby procentu, podanego dla tego cierpienia według „skali”, dolicza się dla drugiego cierpienia 5, trzeciego 10, czwartego 15 i t. d.

Rzeczywisty procent utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdym następnym cierpieniem, oblicza się od reszty procentu zdolności zarobkowej, pozostałej po odliczeniu procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdym poprzednim cierpieniem, np. pierwsze cierpienie spowodowało 70% utraty zdolności zarobkowej, pozostała zdolność zarobkowa wynosi 30%. Drugie cierpienie powoduje 40% utraty zdolności zarobkowej po dodaniu 5 równa się 45%, zatem rzeczywisty stopień utraty zdolności zarobkowej, spowodowany drugim cierpieniem, wynosi 45% od 30, t. j. 13,5%.

Ogólną wysokość procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej wszystkimi cierpieniami, otrzymuje się przez dodanie do procentu utraty zdolności zarobkowej,

spowodowanej pierwszym cierpieniem (według skali) rzeczywistej wysokości procentu utraty zdolności zarobkowej dla każdego z następnych cierpień. W przykładzie powyższym wyniesie ona $70 + 13,5$ równa się $83\frac{1}{2}$. Ułamek poniżej 0,5 odrzuca się, powyżej 0,5 zaokrągla się dodając 1,0. Wzór obliczenia wysokości ogólnej utraty procentu zdolności zarobkowej dla kilku cierpień podaje załącznik Nr. 3.

Orzekając o wysokości utraty zdolności zarobkowej, komisja lekarska stwierdza, czy utrata zdolności zarobkowej w oznaczonej wysokości jest trwałą, czy też czasową.

W punkcie 5, orzekając o wysokości utraty zdolności zarobkowej dla celów przewidzianych w art. 12 ust. 1) ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem, komisja, o ile stwierdza, że cierpienie istniało uprzednio, a obecnie z przyczyn wymienionych w punkcie 2 art. 9 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem uległo pogorszeniu, ustala utratę zdolności zarobkowej tylko w takim stopniu, w jakim nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia.

W punkcie 7 komisja orzeka o potrzebie umieszczenia emerytowanego funkcjonariusza w zakładzie dla umysłowochorych i wypełnia wówczas oprócz pkt. 7 tylko punkt 1 orzeczenia.

Badanie w komisjach II instancji.

§ 9. Wszystkie wyżej wymienione przepisy mają zastosowanie również w postępowaniu komisyj lekarskich II instancji.

W piśmie władzy, skierowującej funkcjonariusza do komisji II instancji, powinien być podany powód zarządzenia ponownego badania.

Nadzór nad czynnościami komisyj lekarskich.

§ 10. Nadzór nad komisjami lekarskimi należy do Ministra Spraw Wewnętrznych (obecnie Ministra Opieki Społecznej — przyp. Wydawcy).

Załącznik Nr. 2.

ORZECZENIE.

Komisji Lekarskiej I Instancji (II instancji)

przy

U p.
(imię i nazwisko, stanowisko, tytuł służbowy)

.
(data i miejsce)

stwierdzamy:

1) Cierpienie(a):

a)

(podstawowe)

b)

(inne)

2) Cierpienie(a) to(e) czyni(a) badanego:

- a) zdolnym do służby
(kat. A. §§ kat. A. §§)
- b) niezdolnym do służby na zajmowanym stanowisku
.
(kat. A. §§)
- c) niezdolnym do służby państwowej wogóle
(kat. §§)
- d) niezdolność do służby jest trwała,
- e) niezdolność ta jest czasowa na okres (tygodni, miesięcy)
- 3) Cierpienie(a) z §§, powodujące trwałą niezdolność do służby:
 - a) powstało bez własnej winy badanego,
 - b) powstało z winy badanego,
 - c) wina badanego była umyślna,
 - d) wina badanego nie jest umyślna,
 - e) powstało przed wstąpieniem do służby państwowej,
 - f) powstało po wstąpieniu do służby państwowej,
 - g) stoi w związku przyczynowym ze służbą państwową,
 - h) nie stoi w związku przyczynowym ze służbą państwową.
- 4) Cierpienie(a) z §§ powoduje(a) ogólną utratę zdolności zarobkowej:
 - a) w wysokości %,
 - b) czasowo,
 - c) na stałe.
- 5) Cierpienie(a) §§
 - a) powstało z przyczyn wymienionych w pkt. 2 art. 9 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym i
 - b) powoduje(a) utratę zdolności zarobkowej w wysokości %.
- 6) Cierpienie(a) z §§ powoduje(a) potrzebę szczególnej opieki na okres (na stałe).
- 7) Cierpienie(a) z §§ powoduje(a) potrzebę umieszczenia badanego w zakładzie dla umysłowo-chorych.
- 8) Do czasu przeniesienia w stan spoczynku stan zdrowia badanego:
 - a) wymaga udzielenia mu urlopu zdrowotnego,
 - b) nie wymaga udzielania mu urlopu zdrowotnego.

Przy wystawieniu orzeczenia przyjęto pod uwagę świadectwa i dowody załączone do pisma, którym zarządzono badanie, a mianowicie: załączniki Nr. Nr.

Miejscowość
(data)

Przewodniczący
Członkowie:

Przykład obniżenia utraty zdolności zarobkowej przy zsumowaniu 4-ch cierpień
(kalectw)

	% utraty podług instrukcji	po dodaniu cyfry 5, 10, 15	pozostała zdolność do pracy wsk. cierp. (kalectwa) Nr. 1	utrata spowodowana cier- pieniem (kalectwem) Nr. 2	utrata spowodowana cier- pieniem (kalectwem) Nr. 1 i 2	pozostała zdolność do pra- cy po uwzględnieniu cier- pienia (kalectwa) Nr. 1 i 2	utrata spowodowana cier- pieniem (kalectwem) Nr. 3	utrata spowodowana cier- pieniem (kalectwem) Nr. 1, 2 i 3	pozostała zdolność do pra- cy po uwzględnieniu cier- pienia (kalectwa) Nr. 1, 2 i 3	utrata spowodowana 1 cier- pieniem (kalectwem) Nr. 4	ostateczne obliczenie ogólnej utraty zdolności zarobkowej
1. Zupełna utrata kończy- ny górnej prawej . . .	70	30									
2. Obniżenie ostrości na obu oczach Vis. 3/10 .	40	45		13,5	83,5	16,5					
3. Zrównoważona wada serca	25	35					5,775	89,275	10,725		
4. Brak palca środkowego u lewej ręki										2,68125	91,9

Zaokrąglić do 92 %

Art. 15. Czas służby wojskowej, odbytej podczas wojny od dnia rozpoczęcia działań wojennych do dnia podpisania traktatu pokoju, liczy się przy wymiarze uposażenia emerytalnego podwójnie. Również podwójnie liczy się czas rzeczywiście pełnionej służby cywilnej, odbytej na terenie operacyjnym, podporządkowanym dowództwu armji, oraz okresy służby rzeczywiście pełnionej w formacjach wojskowych.

Przy częściowej mobilizacji oblicza się w ten sposób czas służby, odbytej podczas wojny, tylko pełniącym służbę w formacjach zmobilizowanych, a ponadto wojskowym, zatrudnionym w Ministerstwie Spraw Wojskowych i Naczelnem Dowództwie.

Do art. 15 ustawy.

§ 25. (1) Czas służby wojskowej lub cywilnej, podwójnie zaliczalny do wysługi emerytalnej na zasadzie art. 15 ustawy, w tym podwójnym wymiarze wlicza się do okresu uzasadniającego nabycie prawa do emerytury. Jednak czas obowiązkowej służby wojskowej, zaliczalny podwójnie na zasadzie powyższego przepisu, wywiera wpływ jedynie na wysokość wymiaru emerytury (art. 37 p. 3 ust. 3); ograniczenie to nie odnosi się do obowiązkowej służby wojskowej, zaliczalnej osobom, które przechodzą w stan spoczynku jako zawodowi wojskowi.

(2) Dzień rozpoczęcia działań wojennych oraz dzień podpisania traktatu ustala Minister Spraw Wojskowych.

(3) Formacjami wojskowymi w rozumieniu art. 15 ustawy są jednostki, zakłady, instytucje i urzędy wojskowe.

(4) Służbę cywilną, rzeczywiście pełnioną podczas wojny w formacjach wojskowych, zalicza się podwójnie do wysługi emerytalnej bez względu na to, czy służba ta była pełniona na terenie operacyjnym.

**Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych
z dnia 29.VIII.1935 (Dz. U. Nr. 68, poz. 428):**

Do art. 15.

§ 1. Przez datę podpisania traktatu pokoju należy rozumieć datę podpisania go w Rydze, to jest dzień 18 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 299).

Art. 16. Przy ostatecznem obliczeniu lat wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do 6 miesięcy

włącznie, natomiast okres, przekraczający czas 6 miesięcy, liczy się jako pełny rok.

Art. 17. Podstawą wymiaru uposażenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych jest uposażenie zasadnicze, otrzymywane ostatnio w służbie czynnej, bez dodatków.

Podstawą wymiaru uposażenia emerytalnego zawodowych wojskowych jest uposażenie w wymiarze dla zajmujących stanowiska służbowe poza stolicą, otrzymywane ostatnio w służbie czynnej, łącznie z dodatkiem wyrównawczym i innymi dodatkami, zaliczalnymi do uposażenia emerytalnego na zasadzie niniejszej ustawy.

Zmiany w stanie rodzinnym, które uzasadniają obniżenie uposażenia zawodowego wojskowego w służbie czynnej, zaszłe po przeniesieniu zawodowego wojskowego w stan spoczynku, pociągają za sobą ten sam skutek w stosunku do uposażenia emerytalnego. Obniżka ta obowiązuje od pierwszego dnia miesiąca następującego po zaistnieniu zmiany w stanie rodzinnym.

Przy wymierzaniu uposażeń emerytalnych funkcjonariuszom państwowym lub zawodowym wojskowym, pełniącym służbę na placówkach zagranicznych i terenie w. m. Gdańska przyjmuje się za podstawę wymiaru uposażenie czynne, jakie pobieraliby pełniąc służbę w kraju.

U w a g a . Do emerytów, wdów i sierot, którym wymierzono zaopatrzenie emerytalne wg. przepisów obowiązujących do 31.I.1934 r. stosują się przepisy art. 17, 18, 19 i 20 w starem brzmieniu:

Art. 17. Podstawą do wymierzenia uposażenia emerytalnego jest uposażenie, pobierane ostatnio w służbie czynnej, przypadające według art. 3 ustawy o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie dla sędziów i prokuratorów według art. 4 §§ 1 i 3 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107). Podstawę oblicza się w wymiarze dla samotnego (p. art. 12 i 89)¹⁾.

Art. 18. Dodatki, określone w punktach w ustawie o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska

z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) w artykułach:

37 ust. 1 dla dyrektora szkoły średniej oraz seminarjum nauczycielskiego i ochroniarskiego,

47 ust. 1 dla kierowników szkół powszechnych,

48 i 49 dla inspektora szkolnego i zastępcy inspektora szkolnego,

54 ust. 1 dla dyrektora państwowej szkoły zawodowej.

62 ust. 1 i 2 dla dyrektora i kierownika szkoły specjalnej,

66 lit. a) dla podpułkownika i komandora-poruczn.,

118 — dodatek wyrównawczy dla funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, jeżeli ten dodatek przysługiwał danemu funkcjonariuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu w chwili przeniesienia w stan spoczynku, oraz dodatki, wymienione w art. 8 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) o uposażeniu sędziów i prokuratorów — wliczają się do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego, obliczone od różnicy w wymiarze dla samotnego

Art. 19. Uposażenie emerytalne wynosi po 15 latach służby 40% (czterdzieści procent) i wzrasta za każdy następny rok do 25 roku służby włącznie o 2,4% (dwa całe cztery dziesiąte procent), poczem wzrasta za każdy dalszy rok o 2,8% (dwa całe osiem dziesiątych procent), aż do 92% (dziewięćdziesięciu dwóch procent) podstawy wymiaru (art. 17), co stanowi pełny wymiar uposażenia emerytalnego. W przypadkach, w których możliwe jest nabycie prawa do emerytury po krótszym okresie służby, niż lat 15 (art. 9 ust. 2), uposażenie emerytalne wynosi do 10 lat służby włącznie 30% (trzydzieści procent) i wzrasta za każdy następny rok służby do 15 lat służby włącznie o 2% (dwa procent) podstawy wymiaru (art. 17).

Art. 20. Na czas trwania wyjątkowych warunków ekonomicznych otrzymuje ponadto emeryt na żonę, poślubioną przed przejściem w stan spoczynku, dodatek ustanowiony w art. 4 ustawy o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie w art. 5 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107).

Orzeczn. (tezy, zasady N. T. A.:

1) Na obywatelu b. Królestwa Kongresowego w myśl art. 243, 265, 266 i 276 kod. cyw. oraz art. 4 ustawy o uposażeniu z 9 października 1923 poz. 924 Dz. Ust. prawo do dodatku ekonomicznego przew. w art. 20 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust. przysługuje nie tylko na żony emerytów, pozostające w związku małżeń-

skim, lecz na separowane oraz rozwiedzione, o ile obowiązek alimentowania ciąży na b. małżonku.

(Wyrok z 30 kwietnia 1928 L. rej. 1529/26. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1445. 1928).

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 9 czerwca 1934 r.

o prawie wyboru zaopatrzenia emerytalnego i o dodatku do uposażenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 51 poz. 474).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 15 czerwca 1934 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 221) postanawiam co następuje:

Art. 1. (1) Funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy w dniu 1 lutego 1934 r. pozostawali w służbie i w dniu 31 stycznia 1934 r. posiadali co najmniej 15 lat służby i pracy, zaliczalnych do wysługi emerytalnej i uzasadniającej roszczenie o emeryturę, a którzy przy rozwiązaniu z nimi stosunku służbowego nabywają prawo do emerytury, służą prawo wyboru bądź zaopatrzenia emerytalnego, należnego im na zasadzie przepisów obowiązujących w czasie rozwiązania stosunku służbowego, bądź zaopatrzenia emerytalnego, które otrzymaliby, gdyby stosunek służbowy został z nimi rozwiązany w dniu 31 stycznia 1934 r. W tym ostatnim przypadku nie dolicza się do wysługi emerytalnej okresów służby i pracy, odbytych po dniu 31 stycznia 1934 r.

(2) Prawo wyboru zaopatrzenia emerytalnego służą również wdowom i sierotom po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, odpowiadających warunkom, przewidzianym w ust. (1), a zmarłych w czynnej służbie lub przed uprawomocnieniem się orzeczenia o przyznaniu i wymiarze emerytury. Wybór, dokonany przez wdowę, wiąże pozostające pod jej opieką sieroty, uprawnione do otrzymywania pensji sieroczej.

(3) Prawo wyboru zaopatrzenia emerytalnego służą w ciągu 30 dni od dnia, następującego po doręczeniu orzeczenia o przyznaniu i wymiarze emerytury (pensji wdowiej, sieroczej). W przypadku jednak, gdy orzeczenie o przyznaniu i wymiarze emerytury (pensji wdowiej i sieroczej) zostało doręczone przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego, bieg terminu trzydziestodniowego rozpoczyna się od wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

(4) Dokonany wybór zaopatrzenia emerytalnego nie może być odwołany.

(5) W razie niedokonania wyboru w terminie, oznaczonym w ust. (3), osobie interesowanej służy prawo do zaopatrzenia emerytalnego według przepisów obowiązujących w czasie rozwiązywania stosunku służbowego.

(6) W przypadku, gdy zostało wybrane zaopatrzenie emerytalne, które służyłoby, gdyby stosunek służbowy został rozwiązany w dniu 31 stycznia 1934 r., postanowienia art. 4 ust. (1) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o zmianie ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 668) nie mają zastosowania.

Art. 2. (1) Emerytowanym funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy w czynnej służbie nie nabyli prawa do uposażenia emerytalnego, określonego w rozporządzeniach Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych, wojska, sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów, oficerów i szeregowych Policji Państwowej i Straży Granicznej (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663—666), albo w innych, później ogłoszonych przepisach o uposażeniu, dolicza się, poczynając od dnia 1 kwietnia 1934 r., do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego 10% (dziesięć procent) tej podstawy.

(2) Dodatku, przewidzianego w ust. (1), nie dolicza się przy wymiarze pensyj, należnych wdowom i sierotom po funkcjonarjuszach państwowych i zawodowych wojskowych.

(3) Przepis ust. (1) dotyczy również funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, którzy na mocy art. 1 rozporządzenia niniejszego wybrali uposażenie emerytalne, które otrzymaliby, gdyby stosunek służbowy został z nimi rozwiązany w dniu 31 stycznia 1934 r.

Art. 3. Za funkcjonarjuszów państwowych w rozumieniu rozporządzenia niniejszego należy również uważać pracowników przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, oraz funkcjonarjuszów administracji lasów państwowych.

Art. 4. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu oraz innym ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Art. 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 lutego 1934 r.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.:

Podstawą wymiaru uposażenia emerytalnego jest uposażenie, pobierane ostatnio w służbie czynnej, względnie prawnie należne.

(Wyrok z 8 marca 192 L. rej. 2111/24.—Zb. W. N. T. A. Nr. 899. 1926).

Art. 18. (1) Funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku pełnili służbę na obszarze w. m. Gdańska, oraz pozostałym po nich rodzinom, Rada Ministrów władna jest przyznać na czas zamieszkiwania na tym obszarze dodatek do zaopatrzenia emerytalnego.

(2) Prawo do tego dodatku gaśnie od pierwszego dnia miesiąca następnego po przesiedleniu się emeryta lub pozostałej po nim rodziny do miejscowości, położonej poza obszarem w. m. Gdańska.

Art. 19. Uposażenie emerytalne wynosi po 15 latach służby 40% (czterdzieści procent) i wzrasta za każdy następny rok o 3% (trzy procent) aż do 100% (sto procent) podstawy wymiaru (art. 17), co stanowi pełny wymiar uposażenia emerytalnego. W przypadkach, w których możliwe jest nabycie prawa do emerytury po krótszym okresie służby, niż lat 15 (art. 9 ust. 2), uposażenie emerytalne wynosi do 10 lat służby włącznie 30% (trzydzieści procent) i wzrasta za każdy następny rok służby do 15 lat służby włącznie o 2% (dwa procent) podstawy wymiaru (art. 17).

W tym samym stosunku oblicza się także wszystkie dodatki, do których emeryt ma prawo w myśl przepisów niniejszej ustawy.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ z dnia 22.XI.1935 r.

o zmianie ust. em. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 521):

Art. 2. (1) Przy obliczeniu wysokości uposażenia emerytalnego w myśl przepisów art. 16 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r., z czasu, podlegającego zaliczeniu do wysługi emerytalnej z tytułu służby w byłych państwach zaborskich (art. 81 i 84), uwzględnia się tylko trzy czwarte.

(2) Przy obliczeniu, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, uwzględnieniu podlegają jedynie okresy rzeczywistej służby. okresów zaś, doliczonych do wysługi eme-

rytalnej z tytułu korzystniejszego liczenia, nie uwzględnia się; zastrzeżenie to nie dotyczy osób odznaczonych orderem wojskowym „Virtuti Militari” lub Krzyżem Niepodległości.

(3) Przepis ust. (1) stosuje się odpowiednio do okresów służby i pracy, zaliczalnych do wysługi emerytalnej na podstawie art. 97 lub art. 101 lit. b) ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r.

(4) Jeżeli przy obliczeniu, dokonaniem z zachowaniem wskazań ust. (1)—(3) ilość lat służby, mająca stanowić podstawę do procentowego określenia wysokości uposażenia wyniesie mniej niż lat 15, wysokość uposażenia emerytalnego określa się według zasad zdania drugiego ustępu pierwszego art. 19 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r.

Art. 3. (1) Emeryci oraz wdowy i sieroty, którym zaopatrzenie emerytalne zostało przyznane przed wejściem w życie dekretu niniejszego, otrzymują to zaopatrzenie od dnia 1 kwietnia 1936 r. w wymiarze określonym przy uwzględnieniu przepisów art. 2 dekretu niniejszego.

(2) Przepis ustępu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do osób (emerytów, wdów i sierot), którym zostało przyznane zaopatrzenie emerytalne z doliczeniem do wysługi emerytalnej czasu służby państwowej zaborczej oraz pracy zawodowej na zasadzie ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) oraz ustawy z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616).

(3) Przepisy ust. (1) nie dotyczą emerytów oraz wdów i sierot, otrzymujących zaopatrzenie emerytalne na zasadzie art. 82, 95, 103 i 108 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r.

(4) Osoby wymienione w ustępie poprzedzającym otrzymają od dnia 1 kwietnia 1936 r. zaopatrzenie emerytalne zmniejszone o 10%.

(5) Przepisy ust. (1) i (4) nie dotyczą wdów i sierot, których zaopatrzenie nie przekracza: dla wdowy — kwoty 50 (pięćdziesięciu) złotych, dla sieroty zaś — kwoty 25 (dwadzieścia pięć) złotych miesięcznie.

(6) Jeżeliby po zastosowaniu przepisów ust. (1) i (4) do wdów i sierot, których zaopatrzenie przekracza wymienione powyżej normy, okazało się, że zaopatrzenie to miało by wynosić mniej aniżeli 50 zł. lub też 25 zł., wdowa otrzymuje 50 zł., sierota zaś 25 zł.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.:

1) Ustawa z 11 grudnia 1923, poz. 46/1924 Dz. Ust. nie dopuszcza przyznawania uposażenia emerytalnego za poszczególne okresy służby funkcjonariusza państwowego, spędzone w służbie zaborczej, w służbie wojskowej lub w służbie cywilno-państwowej.

Art. 21. Funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z ostatniego miejsca służbowego do przyszłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienie z urzędu w służbie czynnej.

Z powyższego prawa przeniesienia się można skorzystać w ciągu jednego roku, licząc od dnia przeniesienia w stan spoczynku.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, przypadkach Minister Skarbu może przyznawać zwrot kosztów jednorazowego przesiedlenia w razie, gdy przesiedlenie nastąpiło przed przeniesieniem w stan spoczynku, lub po upływie roku od dnia przeniesienia, a zaszyły okoliczności, które uzasadniają niedotrzymanie rocznego terminu przesiedlenia.

Do art. 21 ustawy.

§ 26. (1) Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia z powodu przeniesienia w stan spoczynku służy wszystkim funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym. przeniesionym w stan spoczynku z powodów, określonych w ustawie (art. 28, 29, 30, 47 i 100) lub w innych obowiązujących przepisach, bez względu na nabycie prawa do emerytury.

(2) Zwolnienie ze służby bez przeniesienia w stan spoczynku uzasadnia prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia tylko w przypadkach, gdy zwolniony nabył prawo do emerytury.

§ 27. (1) Koszty przesiedlenia oblicza się według obowiązujących w chwili przesiedlenia przepisów, normujących sprawę należności w razie przeniesienia w czynnej służbie tego działu służby, do którego przesiedlający się był zaliczony przed przeniesieniem w stan spoczynku.

(2) W razie przesiedlenia przeniesionego w stan spoczynku funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego zagranicę nie ma on prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia nawet w części, obejmującej koszty przesiedlenia się do granicy.

§ 28. (1) Jeżeli doręczenie orzeczenia, przenoszącego w stan spoczynku, nastąpiło nie w dniu rozwiązania stosunku służbowego, należy uważać, że termin roczny, przewidziany w art. 21 ust. 2 ustawy został zachowany, o ile tylko przesiedlenie nastąpiło w ciągu roku albo od daty rozwiązania stosunku służbowego, albo od daty doręczenia orzeczenia o przeniesieniu w stan spoczynku.

(2) Roczny termin, przewidziany w art. 21 ust. 2 ustawy, dotyczy samego przesiedlenia, a nie zgłoszenia żądania o zwrot kosztów.

(3) Przeniesiony w stan spoczynku funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy nie ma prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, gdy przed skutecznieniem tego przesiedlenia został powołany zpowrotem do czynnej służby.

(4) Przesiedlenie należy uważać za dokonane w dniu zgłoszenia się na zamieszkanie w nowym miejscu.

§ 29. (1) Zwrot kosztów przesiedlenia z powodu przeniesienia w stan spoczynku przyznaje i koszty te wypłaca władza, która wypłaca uposażenie emerytalne w okręgu nowego miejsca zamieszkania emeryta lub wypłacałaby to uposażenie, gdyby funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy miał prawo do emerytury.

(2) W celu uzyskania zwrotu kosztów przesiedlenia interesowany powinien wnieść do tej władzy podanie z dokładnym oznaczeniem adresu w nowym miejscu zamieszkania. Do podania należy dołączyć:

- a) poświadczenie zamieszkania w nowym miejscu wraz z członkami rodziny, za których przeniesiony w stan spoczynku funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy pragnie uzyskać zwrot kosztów przejazdu;
- b) zestawienie kosztów przesiedlenia wraz z odpowiednimi dowodami, a w szczególności listami przewozowymi, z wyjątkiem tych kosztów, na które w myśl przepisów, wskazanych w § 27 ust. (1), przyznany jest ryczałt;
- c) oświadczenie przeniesionego w stan spoczynku funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, że przeniósł się do danej miejscowości celem zamieszkania w niej na stałe.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.:

1) W myśl art. 21 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46, 1924 Dz. Ust. emeryt ma prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia z miejscowości, w której znajdowała się jego rodzina, względnie gospodarstwo domowe, do obranego przezeń miejsca stałego zamieszkania, o ile przesiedlenie to nastąpiło w ciągu roku od chwili przeniesienia

w stan spoczynku z tem zastrzeżeniem, że wysokość kosztów przesiedlenia nie może przekraczać kosztów przeniesienia z urzędu z miejsca ostatniej służby czynnej.

(Z. W. N. T. A. Nr. 1605, wyrok z 15.XII.1928. L. rej. 3430/35).

2) Obowiązek zwrotu kosztów przesiedlenia się emeryta „z rodziną”, oparty na art. 21 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, nie obejmuje kosztów przesiedlenia służby domowej emeryta.

(Wyrok z 2 grudnia 1930 L. rej. 195/9. — Zb. W. N. T. A. Nr. 317. A. 1930).

3) Emeryt, reaktywowany w służbie, nie ma prawa do przewidzianego w art. 21 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. zwrotu kosztów przesiedlenia, dokonanego już po przywróceniu go do służby czynnej.

(Wyrok z 30 grudnia 1930 L. rej. 1636/29. — Zb. W. N. T. A. Nr. 329 A. 1930).

Art. 22. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po przeniesieniu w stan spoczynku.

Uposażenie emerytalne płatne jest miesięcznie zgóry.

Uposażenie emerytalne, wymierzone i przyznane, a niepodjęte w ciągu pięciu lat, liczonych od chwili płatności danego uposażenia, przypada na rzecz Skarbu Państwa. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może czynić wyjątki od powyższej zasady.

Do art. 22 ustawy.

§ 30. (1) Niepodjęcie w ciągu pięciu lat przyznanego i wymierzonego uposażenia emerytalnego, powodujące utratę prawa do zalegających ponad 5 lat rat tego uposażenia, nie wpływa na możliwość żądania wypłacania uposażenia emerytalnego na przyszłość ani też wypłacania rat, zalegających od krótszego czasu, niż pięć lat. Termin pięcioletni liczy się od daty płatności danej raty uposażenia emerytalnego, a jeżeli termin płatności danej raty jest wcześniej, niż data doręczenia emerytowi orzeczenia o przyznaniu i wymiarze uposażenia emerytalnego — od daty doręczenia tego orzeczenia.

(2) Termin pięcioletni, przewidziany w art. 22 ust. 3 ustawy, stosuje się również do osób niezdolnych do działań prawnych, jeśli miały prawnych zastępców.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ
z dnia 22.XI.1935.

(Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 521):

Art. 4. (1) Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy przestali pełnić służbę w czasie trwania mocy obowiązującej ustaw z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) i z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), a których uprawnienia emerytalne nie były dotychczas rozpatrywane, jeżeli roszcżą do Skarbu Państwa pretensje o uposażenie emerytalne z tytułu pełnionej służby, winni wnieść pisemne zgłoszenia swych roszczeń do 30 czerwca 1936 r., niezgłoszenie uprawnień w tym terminie powoduje ich wygaśnięcie.

(2) W przypadku stwierdzenia, że zgłaszającemu przysługują prawa emerytalne, uposażenie emerytalne będzie mu przyznane od pierwszego dnia miesiąca następującego po dacie zgłoszenia.

(3) Przepisy ustępów poprzedzających stosuje się odpowiednio do wdów i sierot po osobach, wymienionych w ust. (1).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.:

Przepisy ustaw cywilnych o przedawnieniu nie mają zastosowania do zaopatrzeń, wypłacanych na podstawie ustaw emerytalnych.

(Wyrok z 15 grudnia 1928. L. rej. 1694/27. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1606. 1928).

Termin, od którego przysługuje należne uposażenie emerytalne nauczycielce, pozostającej w stanie pozasłużbowym w myśl art. 61 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli z 1 lipca 1926 poz. 462/1928 Dz. Ust., przypada na dzień pierwszy miesiąca, następującego po wniesieniu podania o przyznanie emerytury.

(Wyrok z 6 października 1933. L. rej. 926/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 681 A. 1933).

Uwaga. Art. 61 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli obecnie ma liczbę 59.

Art. 23. (1) Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie:

1) w razie śmierci emeryta;

2) gdy emeryt został prawomocnie skazany za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego, względnie prawa do uposażenia emerytalnego. Właściwa władza naczelna

w porozumieniu z Ministrem Skarbu może jednak w tym przypadku przyznać żonie i dzieciom emeryta odpowiedni zasiłek na czas, przez który rodzina pozostawałaby bez środków do utrzymania. Zasiłek ten nie może przekraczać ustawowego zaopatrzenia wdowiego, względnie sierociego. Zawieszenie w wyroku sądowym wykonania kary pociąga za sobą utratę prawa do uposażenia emerytalnego tylko o ile emeryt został następnie skazany na odbycie zawieszony kary; w tym przypadku utrata prawa do uposażenia emerytalnego następuje od pierwszego dnia miesiąca, następującego po uprawomocnieniu się ponownego skazania;

3) gdy emeryt wojskowy został orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego prawomocnie skazany na wykluczenie z korpusu oficerskiego, za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego, a zwrócony przeciw interesom Narodu Polskiego.

(2) Ponadto emeryt może zrzec się stale lub czasowo prawa do pobierania uposażenia emerytalnego, zrzeczenie to jednak nie może w niczem szkodzić prawom wdów i sierot do pensji wdowiej i sieroczej, tudzież prawom osób uprawnionych do otrzymywania od emeryta alimentów, z tytułu których uposażenie emerytalne podlega zapowiedzeniu i zajęciu w myśl art. 5 niniejszej ustawy.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.:

1) Prawo emerytowanego wojskowego b. państwa zaborczego do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie w razie dobrowolnego wstąpienia takiego emeryta do stałej służby państwowej cywilnej.

(Wyrok z 12 października 1929. L. rej. 4497/27. — Zb. W. N. T. A. Nr. 115 A. 1929).

Do art. 23 ustawy.

§ 31. (1) Wypłatę emerytury wstrzymuje się z końcem tego miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpiło wydarzenie, pociągające za sobą zgaśnięcie prawa do emerytury (śmierć uprawnionego, uprawomocnienie się wyroku sądowego lub orzeczenia oficerskiego sądu honorowego,

uprawomocnienie się zarządzenia przez sąd wykonania zawieszzonej kary).

(2) Zrzeczenie się prawa do emerytury powinno być skuteczne na piśmie, które należy złożyć władzy, wypłacającej emeryturę. O dacie, od której wygasa prawo do rat emerytury, decyduje treść aktu zrzeczenia się. Jeżeli w akcie tym emeryt nie oznaczył daty, od której zrzeka się emerytury, należy uważać, że zrzeczenie obejmuje raty emerytury, płatne począwszy od pierwszego dnia miesiąca, następującego po doręczeniu władzy aktu zrzeczenia się.

(3) Emeryt może zrzec się uposażenia emerytalnego na zawsze, na pewien okres czasu lub do odwołania. Zrzeczenie może obejmować całość lub część uposażenia emerytalnego. W przypadku zrzeczenia się całości lub części uposażenia emerytalnego na pewien okres czasu lub do odwołania emeryt odzyskuje prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego, począwszy od raty, płatnej pierwszego dnia miesiąca, następującego po upływie danego okresu czasu lub po doręczeniu właściwej władzy, wypłacającej uposażenie emerytalne, aktu odwołania zrzeczenia się.

(4) Skazanie na mocy kodeksu karnego pociąga wygaśnięcie prawa do otrzymywania uposażenia emerytalnego, gdy jest połączone z utratą praw publicznych (art. 45 kodeksu karnego).

§ 32. Zarządzenie przez sąd wykonania kary (art. 63 kodeksu karnego) pociąga za sobą utratę prawa do emerytury zarówno ze skazaniem na odbycie zawieszzonej kary (art. 23 ust. 1 p. 2 ustawy).

§ 33. (1) Jeżeli emerytowi, skazanemu sądownie lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą za sobą wygaśnięcie prawa do emerytury, Prezydent Rzeczypospolitej w drodze łaski daruje skutki skazania, należy uważać, że akt łaski dotyczy również prawa do emerytury, chyba że akt ten stanowi inaczej.

(2) W tym przypadku należy emerytowi wypłacić wstrzymane raty emerytury, począwszy od raty, płatnej pierwszego dnia miesiąca, następującego po wydaniu aktu łaski, chyba że akt ten stanowi inaczej.

Art. 24. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego nie przysługuje:

1) na czas przebywania przez okres dłuższy niż pół roku poza granicami Państwa, względnie Wolnego Miasta Gdańska, bez zezwolenia właściwej władzy naczelnej, udzielonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu;

2) w razie utraty obywatelstwa polskiego, z wyjątkiem równoczesnego przyjęcia obywatelstwa gdańskiego;

3) na czas pobierania zaopatrzenia z tytułu niezdolności do służby lub pracy na zasadzie innych ustaw, jeżeli świadczenia te płyną ze Skarbu Państwa (art. 3); postanowienie to nie ma zastosowania do weteranów powstań narodowych, oraz wdów i sierot po nich, o ile otrzymują zaopatrzenie na mocy ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212);

4) w razie wstąpienia do klasztoru;

5) przy zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy (art. 42, 55, 56, 57 i 58) na czas umieszczenia w domu inwalidów, względnie w zakładach dla umysłowo chorych.

W przypadkach, przewidzianych w niniejszym artykule, wypłaca się uposażenie emerytalne od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn, wymienionych w tym artykule, nie wcześniej jednak niż od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o uposażenie.

Do art. 24 ust. 1 p. 5, art. 42, 55, 56, 57 i 68 ustawy.

§ 34. Emerytowany zawodowy wojskowy, ubiegający się o umieszczenie w domu inwalidów, powinien wnieść podanie do dowódcy okręgu korpusu, w którego obrębie ma stałe zamieszkanie, i dołączyć zaświadczenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej, stwierdzające nieposiadanie innych źródeł utrzymania poza emeryturą oraz brak opieki osób postronnych (art. 55).

§ 35. (1) Umieszczenie umysłowo chorego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego w zakładzie leczniczym następuje na wniosek właściwego opiekuna. Do wniosku powinno być dołączone zaświadczenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej, stwierdzające brak innych źródeł utrzymania emeryta poza emeryturą (art. 42 i 56).

(2) Wniosek opiekuna powinien być złożony władzy, wypłacającej emeryturę.

(3) Umieszczenie emeryta w zakładzie leczniczym następuje na mocy decyzji władzy, wskazanej w poprzednim ustępie. Decyzja zostaje wydana po uprzednim stwierdze-

niu potrzeby umieszczenia emeryta w zakładzie leczniczym przez właściwą komisję lekarską lub, o ile chodzi o zawodowych wojskowych, komisję wojskowo-lekarską przy dowódcy okręgu korpusu, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania emeryta.

§ 36. (1) Umysłowo choremu emerytowi, umieszczonemu w zakładzie leczniczym (art. 42 i 57), wstrzymuje się wypłatę uposażenia emerytalnego z końcem miesiąca, w którym nastąpiło umieszczenie w zakładzie. Emerytowanemu zawodowemu wojskowemu, umieszczonemu w domu inwalidów, wypłaca się, począwszy od pierwszego dnia miesiąca, następującego po umieszczeniu w domu inwalidów, tylko 5% uposażenia emerytalnego.

(2) Zakłady dla umysłowo-chorych oraz domy inwalidów powinny zawiadomić o każdorazowym przyjęciu i zwolnieniu emerytowanego funkcjonariusza państwowego tę władzę, która wypłaca lub wypłacała mu emeryturę a o przyjęciu i zwolnieniu emerytowanego zawodowego wojskowego — nadto Ministerstwo Spraw Wojskowych.

(3) Wznowienie wypłaty uposażenia emerytalnego w normalnym wymiarze następuje od pierwszego dnia miesiąca, w którym emeryt został zwolniony z zakładu leczniczego lub domu dla inwalidów, po potrąceniu wypłaconych ewentualnie za ten miesiąc zaopatrzeń w wysokości pensji wdowiej i pensyj sierocych.

§ 37. (1) Zaopatrzenia w wysokości pensji wdowiej i pensji sierocych za czas przebywania emerytowanego funkcjonariusza państwowego w zakładzie leczniczym (art. 42 ust. 2), a emerytowanego zawodowego wojskowego — w zakładzie leczniczym lub w domu inwalidów (art. 58) przyznaje i wymierza władza, przyznająca i wymierzające uposażenie emerytalne (art. 27 i 46).

(2) Wypłatę zaopatrzeń w wysokości pensji wdowiej i sieroczej rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po umieszczeniu emeryta w zakładzie leczniczym lub w domu inwalidów, a wstrzymuje się od dnia, w którym wznowiono wypłatę uposażenia emerytalnego po zwolnieniu emeryta z zakładu leczniczego lub z domu inwalidów.

(3) W celu uzyskania zaopatrzenia w wysokości pensji wdowiej (sieroczej) należy złożyć podanie w trybie, wskazanym w § 78 ust. (3) i (4), i dołączyć dowody, wymienione w § 79 (oprócz metryki śmierci), a nadto zaświadczenie zakładu leczniczego lub domu inwalidów, stwierdzające datę umieszczenia w nim emeryta, o ile zaświadczenie takie nie jest dołączone do akt osobowych emeryta.

§ 38. (1) Prawo do leczenia, protezowania i wszelkich świadczeń w zakresie opieki społecznej, przewidzianych w obowiązującym ustawodawstwie względem inwalidów wo-

jennych (art. 56 ust. 2), służy emerytowanym zawodowym wojskowym po ustaleniu przez właściwą komisję wojsko-wo-lekarską, iż doznanie uszkodzeń cielesnych lub choroba nastąpiły wskutek działań wojennych lub nieszczęśliwego wypadku, pozostającego w ścisłym związku ze służbą wojskową, oraz że uszkodzenia te lub choroba nastąpiły bez winy emerytowanego zawodowego wojskowego.

(2) O zakresie prawa do leczenia, protezowania i wszelkich świadczeń w zakresie opieki społecznej decydują przepisy o inwalidach wojennych, obowiązujące w czasie ubiegania się emeryta o dane świadczenie.

(3) Prawa, przewidziane w art. 56 ust. 2 ustawy, obejmują jedynie świadczenia rzeczowe, a nie pieniężne. Prawa te przyznaje władza, przyznająca i wymierzająca emerytowanemu zawodowemu wojskowemu uposażenie emerytalne.

§ 39. (1) Prawo do dodatku, przewidzianego w art. 56 ust. 3 ustawy, służy emerytowanym zawodowym wojskowym po ustaleniu przez właściwą komisję lekarską, iż dany emeryt:

- a) bez własnej winy, wskutek działań wojennych lub nieszczęśliwego wypadku, pozostającego w ścisłym związku ze służbą wojskową, doznał uszkodzeń cielesnych lub zapadł na chorobę i w związku z tem trwale utracił co najmniej 95% zdolności do zarabkowania oraz że
- b) wskutek tych uszkodzeń cielesnych lub choroby potrzebuje nieodzownie stałej opieki innych osób.

(2) Prawo do dodatku, przewidzianego w art. 56 ust. 3 ustawy, służy emerytowanym zawodowym wojskowym również w razie stwierdzenia okoliczności, wymienionej w ust. (1) lit. b) paragrafu niniejszego, po uprawnieniu się wymiaru emerytury, przyczem w tym przypadku emeryt nabywa prawo do dodatku od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył podanie o zarządzenie badania lekarskiego.

(3) Dodatek, przewidziany w art. 56 ust. 3 ustawy, łącznie z pozostałą emeryturą nie może przekraczać pełnego wymiaru emerytury (art. 19), w przeciwnym razie zostaje odpowiednio zmniejszony.

(4) Dodatek ten przyznaje władza, przyznająca i wymierzająca emerytowanemu zawodowemu wojskowemu uposażenie emerytalne.

(5) W razie stwierdzenia przez komisję lekarską czasowej utraty przez emerytowanego zawodowego wojskowego zdolności do zarabkowania stosuje się odpowiednio § 19.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.:

1) Rygory art. 24 p. 1 i ust. ostatniego ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust., dotyczące ograniczenia prawa do pobierania zaopatrzenia emerytalnego z powodu przebywania poza granicami Państwa, mają zastosowanie także w toku postępowania emerytalnego przed wydaniem przez władzę dekretu emerytalnego.

(Wyrok z 26 czerwca 1934. L. rej. 6543/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 780 A. 1934).

Art. 25. Emeryci, którzy zajmują jakiekolwiek płatne stanowiska w urzędzie, instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym, czy też samorządu terytorjalnego lub gospodarczego, tudzież w instytucjach ubezpieczeń społecznych, oraz emeryci, którzy pobierają emeryturę z funduszy takiej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu, otrzymują tylko taką część, przyznanego na mocy niniejszej ustawy, uposażenia emerytalnego, która wraz z wynagrodzeniem, względnie zaopatrzeniem, pobieranem z danej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu nie przewyższa 150% uposażenia, ostatnio pobieranego w służbie czynnej.

Za uposażenie, ostatnio pobierane w służbie czynnej, w rozumieniu poprzedniego ustępu, należy uważać uposażenie, któreby emeryt otrzymał w danym miesiącu, gdyby pełnił obowiązki służbowe w miejscu swego stałego zamieszkania, jako samotny funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, zaliczony do tego stopnia i grupy, do których był zaliczony ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku, z uwzględnieniem tylko tych dodatków do uposażenia, do których mają prawo wszyscy funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi.

Czasowe powierzenie emerytowi ściśle określonych specjalnych czynności nie uważa się za objęcie stanowiska w rozumieniu ust. 1.

Emerytom, którzy w monopolach państwowych lub w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe” pozo-

stają w publiczno-prawnym stosunku służbowym, zawie-
sza się wypłatę bieżących rat emerytury.

Do art. 25 ustawy.

§ 40. (1) Państwowy charakter instytucyj, przedsiębiorstw i zakładów ocenia się według przepisów prawnych, na których podstawie dana instytucja, przedsiębiorstwo lub zakład istnieje i funkcjonuje. Udział finansowy Skarbu Państwa nie stanowi o państwowym charakterze instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu.

(2) Przez instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady samorządu terytorjalnego rozumieć należy zarówno same organa tego samorządu (sejmiki, wydziały), jak i instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady, utrzymywane i prowadzone przez te organa (szpitale, szkoły, gazownie, elektrownie, rzeźnie, tramwaje i t. d.).

(3) Przez instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady samorządu gospodarczego rozumieć należy specjalne organa, oparte na zasadzie wybieralności, wyposażone w pewną samodzielność, funkcjonujące pod nadzorem władz państwowych i powołane do współdziałania z temi władzami w kierowaniu życiem gospodarczem (izby rolnicze, przemysłowe, handlowe, rzemieślnicze, pracy najemnej i t. d.).

(4) Art. 25 ustawy nie obejmuje organów innego samorządu prócz terytorjalnego i gospodarczego, w szczególności nie obejmuje samorządu zawodowego (izby adwokackie, lekarskie i t. d.), szkolnego i wyznaniowego.

(5) Za instytucje ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 25 ustawy należy również uważać instytucje publiczno-prawne, ubezpieczające przymusowo pewne przedmioty.

§ 41. (1) Wynagrodzenie (zaopatrzenie), otrzymywane z instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu państwowego (samorządu terytorjalnego lub gospodarczego), czy też z instytucji ubezpieczeń społecznych (art. 25 ust. 1), uposażenie, ostatnio otrzymywane w służbie czynnej (art. 25 ust. 2), oraz uposażenie emerytalne (art. 25 ust. 1) oblicza się brutto bez żadnych potrąceń i odliczeń, w szczególności bez potrącenia podatku dochodowego i składek na ubezpieczenie społeczne ze wszystkimi dodatkami, wypłacanymi periodycznie, a jeżeli chodzi o obliczenie wysokości wynagrodzenia (zaopatrzenia), otrzymywanego z instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu państwowego (samorządu terytorjalnego lub gospodarczego), czy też z instytucji ubezpieczeń społecznych, — również z innymi dodatkami oraz z uwzględnieniem pieniężnej wartości świadczeń, otrzymywanych w naturze, przyczem wartość tę ustala się według

zasad, obowiązujących przy wymiarze podatku dochodowego.

(2) Przy obliczaniu wysokości uposażenia, ostatnio otrzymywanego w służbie czynnej, nie uwzględnia się innych dodatków, aniżeli wymienione w art. 25 ust. 2 ustawy, w szczególności dodatków, związanych z pełnieniem pewnego rodzaju służby lub pewnych funkcyj.

§ 42. Jeżeli wynagrodzenie (zaopatrzenie) za pracę w instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym (samorządu terytorjalnego lub gospodarczego), czy też w instytucji ubezpieczeń społecznych (art. 25 ust. 1) w danym miesiącu emeryt otrzymał po przekazaniu mu należnej za ten miesiąc raty emerytury, wynagrodzenie to (zaopatrzenie) uwzględnia się w następnym miesiącu.

§ 43. W razie powierzenia emerytowi przez wymienione w art. 25 ustawy urząd, instytucję, przedsiębiorstwo lub zakład ściśle określonych specjalnych czynności art. 25 ust. 1 nie ma zastosowania tylko w przypadkach, gdy czasowy i specjalny charakter tych czynności jest wyraźnie zaznaczony w umowie z emerytem.

§ 44. (1) Orzeczenia, dotyczące zastosowania art. 25 ustawy, wydaje w pierwszej instancji izba skarbową, która wypłaca uposażenie emerytalne lub w której okręgu uposażenie to jest wypłacane, w drugiej zaś instancji — Ministerstwo Skarbu.

(2) Emeryt, obejmujący jakiekolwiek płatne stanowisko w urzędzie, instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym (samorządowym, ubezpieczeń społecznych), lub otrzymujący z funduszów takiej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu zaopatrzenie emerytalne, powinien o tem niezwłocznie zawiadomić władzę, wypłacającą mu uposażenie emerytalne, oraz podać wysokość otrzymywanego wynagrodzenia (zaopatrzenia), jak również zawiadamiać wskazaną władzę o zmianach w wysokości otrzymywanego wynagrodzenia (zaopatrzenia).

(3) Również urzędy, instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady państwowe (samorządowe, ubezpieczeń społecznych), zatrudniające emerytów, powinny niezwłocznie zawiadamiać władzę, wypłacającą tym emerytom uposażenie emerytalne, o przyjęciu każdego emeryta, a na żądanie tej władzy dostarczyć informacji, o których mowa w § 45 ust. (1).

(4) W razie wprowadzenia władzy w błąd przez emeryta stosuje się odpowiednio przepisy art. 4 ustawy.

§ 45. (1) Po otrzymaniu zawiadomienia o objęciu przez emeryta płatnego stanowiska w urzędzie, instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym (samorządo-

wym, ubezpieczeń społecznych), lub o otrzymywaniu z funduszków takiej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu zaopatrzenia emerytalnego, władza, wypłacająca uposażenie emerytalne, niezwłocznie zwraca się bezpośrednio do danego urzędu, instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu o dokładne podanie wysokości wypłacanego danemu emerytowi wynagrodzenia (zaopatrzenia) brutto bez jakichkolwiek potrąceń i odliczeń ze wszystkimi dodatkami oraz świadczeniami w naturze, tudzież o zawiadamianie o każdorazowej zmianie w wysokości tego wynagrodzenia, o wypłaceniu jakichkolwiek dodatków, nawet dorywczych, oraz o rozwiązaniu z danym emerytem stosunku służbowego lub zaprzestaniu wypłaty zaopatrzenia.

(2) Wypłata uposażenia emerytalnego następuje prowizorycznie na zasadzie deklaracji emeryta, po otrzymaniu zaś danych z właściwego urzędu, instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu — na zasadzie tych danych.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.:

1) Do emeryta, który objął na podstawie kontraktu stanowisko kancelisty w urzędzie państwowym ma zastosowanie art. 25 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust. bez względu na termin, na jaki został zawiązany powyższy stosunek służbowy.

(Wyrok z 11 czerwca 1927. L. rej. 1901/25. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1231. 1927).

2) Za stanowisko na służbie państwowej w rozumieniu art. 25 ustawy emerytalnej z dn. 11 grudnia 1923 poz. 26 Dz. Ust. z r. 1924 może być uważane jedynie stanowisko o charakterze prowizorycznym lub też kontraktowym. O ile chodzi o stanowisko na zasadzie kontraktu, dla rozstrzygnięcia kwestji ewentualnego zastosowania powołanego art. 25 decydującą jest treść umowy, z której należy ustalić, czy idzie o objęcie „stanowiska”, czy też o poruczenie pewnych, ściśle określonych czynności z umówionem wynagrodzeniem, przyczem kwestja, czy wynagrodzenie to jest perjodyczne czy też ryczałtowe, jest obojętna.

(Wyrok z 8 czerwca 1927. L. rej. 2158/26. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1228. 1927).

3) Za przewidziane w art. 25 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust. uposażenie, przywiązane do tego szczebla grupy, do którego emeryt został zaliczony ostatnio w służbie czynnej, i stanowiące maksymalną granicę przewidzianego w tym artykule uposażenia emerytalnego, należy uważać jedynie uposażenie w służbie czynnej państwowej.

(Wyrok z 23 maja 1928. L. rej. 3883/26. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1465. 1928).

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonariuszów państwowych.

Art. 26. Przeniesienie w stan spoczynku funkcjonariuszów państwowych (art. 2), nie wyłączając sędziów i prokuratorów, zarządza właściwa władza naczelna.

Sędziów i prezesów Najwyższego Trybunału Administracyjnego przenosi w stan spoczynku Prezes Rady Ministrów.

Członków kolegium Najwyższej Izby Kontroli i prezesów izb okręgowych przenosi w stan spoczynku Prezes Rady Ministrów, natomiast innych urzędników — Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Władza naczelna może upoważnić podległe sobie bezpośrednio władze do przenoszenia w stan spoczynku pewnych kategorii funkcjonariuszów, których mianowanie jest zastrzeżone kompetencji jej lub podległej jej władzy.

Do art. 26 ustawy.

§ 46. (1) Funkcjonariuszów państwowych, posiadających warunki, wymienione w art. 28, 29 i 30 ustawy, należy zwalniać ze służby czynnej przez przeniesienie w stan spoczynku bez względu na to, czy nabyli prawo do uposażenia emerytalnego.

(2) Przeniesienie w stan spoczynku funkcjonariusza państwowego następuje na mocy orzeczenia właściwej władzy. Orzeczenie to powinno zawierać:

- a) oznaczenie władzy, która zarządziła przeniesienie;
- b) imię i nazwisko funkcjonariusza państwowego z podaniem tytułu i grupy uposażenia;
- c) datę orzeczenia oraz datę, od której ma nastąpić przeniesienie w stan spoczynku;
- d) wskazanie podstawy prawnej przeniesienia;
- e) przytoczenie okoliczności faktycznych, ustalonych w postępowaniu administracyjnym, a wypełniających stan faktyczny, wymagany przez przepis prawny, na którego podstawie następuje przeniesienie w stan spoczynku;

f) pouczenie o środku odwoławczym od orzeczenia mianowicie: wskazanie władzy, do której odwołanie powinno być wniesione, i terminu, w jakim wniesienie odwołania może nastąpić, lub też stwierdzenie ostateczności orzeczenia w postępowaniu administracyjnym;

g) podpis uprawnionego przedstawiciela władzy.

(3) Rozwiązanie stosunku służbowego z funkcjonariuszem państwowym bez jego prośby z innych przyczyn, aniżeli:

a) niepełnienie służby z powodu choroby dłużej, niż na to zezwalają właściwe przepisy o stosunkach służbowych,

b) trwała niezdolność do prawidłowego pełnienia służby,

c) skazanie dyscyplinarne lub przez sąd karny,

d) przekroczenie wieku, po którego osiągnięciu ustawa lub właściwe przepisy o stosunkach służbowych nakazują przeniesienie w stan spoczynku,

e) przyczyny, wskazane w art. 30 ust. 2 ustawy,

f) otrzymanie niedostatecznej oceny kwalifikacyjnej,

g) przyczyny, wskazane w art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 104, poz. 873),

h) przyczyny, wskazane w art. 95 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 5, poz. 27), w art. 55 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o Straży Granicznej (Dz. U. R. P. Nr. 37, poz. 349), w art. 62 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. o Straży Więziennej (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 667) i w art. 57 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o służbie w Policji Województwa Śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 662),

powinno być ze względów budżetowych poprzedzone obliczeniem przez władze skarbowe, wskazaniem w art. 27 ustawy, wysokości spodziewanego ogólnego wydatku na zaopatrzenie emerytalne danego funkcjonariusza.

(4) Przepisy ust. 3 nie stosują się do nauczycieli tymczasowych.

Do art. 26 i 45.

§ 47. (1) Każdy funkcjonariusz państwowy i zawodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku lub zwolniony ze służby z przyczyn innych, aniżeli niezdolność do służby, który w razie przeniesienia w stan spoczynku lub

zwolnienia ze służby z powodu niezdolności do niej mógłby otrzymać emeryturę wogóle lub w korzystniejszym wymiarze, może żądać zbadania przez komisję lekarską. Podanie o zarządzenie tego badania należy wnieść do władzy, właściwej do orzekania o prawach emerytalnych danego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego. Tremin do wniesienia podania zostaje zachowany, jeśli wniesiono je w ciągu 30 dni od rozwiązania stosunku służbowego, bądź w ciągu 30 dni od doręczenia orzeczenia o prawach emerytalnych.

(2) Do badania lekarskiego funkcjonariuszów państwowych, przewidzianego w ustępie poprzednim, stosuje się odpowiednio art. 31 ustawy. Zawodowi wojskowi podlegają w tych przypadkach postępowaniu rewizyjno-lekarskiemu, które określają osobne przepisy.

(3) W razie stwierdzenia przez komisję lekarską trwałej niezdolności do służby i szczególnych okoliczności, związanych z tą niezdolnością, zdanego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego pod względem uprawnień do emerytury należy traktować narówni z przeniesionymi w stan spoczynku lub zwolnionymi ze służby z powodu trwałej niezdolności do służby z uwzględnieniem wszystkich ustaleń komisji lekarskiej, dotyczących okoliczności, mających wpływ na prawo do emerytury lub jej wysokość (nieszczęśliwy wypadek, utrata zdolności do zarobkowania i t. p.).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Przeciw orzeczeniom władzy naczelnej, wypływającym z artykułów 26 i 27 ustawy emerytalnej z 11-go grudnia 1923 r. służy zażalenie względnie skarga wyłącznie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

(Wyrok z 1 lutego 1926. L. rej. 2092/24. Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 876. 1926).

2) Przepisy ustępów 1) i 2) art. 87 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu administracyjnem z 22 marca 1928, poz. 341 Dz. Ust. nie mają zastosowania przy przenoszeniu w stan spoczynku funkcjonariuszów państwowych na mocy ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/1924. Dz. Ust.

(Wyrok z 8 marca 1934 r. L. rej. 4261/31. Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 737 A. 1934).

3) Patrz pod art. 28 tezę N. T. A.

Art. 27. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emeryta, pensję wdowią i sierocą) przyznaje i wymierza właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu, lub upoważniona przez władzę naczelną właściwa

władza II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emeryta, pensja wdowia i sieroca), winno być przyznane i wymierzone w ciągu 30 dni od daty przeniesienia w stan spoczynku, względnie śmierci funkcjonariusza państwowego.

W razie niemożności wymierzenia zaopatrzenia emerytalnego w przewidzianym terminie właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu lub upoważniona przez władzę naczelną właściwa władza II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową winna przyznać danemu emerytowi (wdowie, sierocie) zaliczkę do czasu wymierzenia zaopatrzenia emerytalnego. Zaliczka ta podlega potrąceniu w całości z pierwszych przyznanych rat zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emeryta, pensji wdowiej lub sieroczej).

Ustawa z dnia 18.III. 1932 r. (Dz. U. Nr. 26, poz. 239):

Art. 10. Orzeczenia, przewidziane w art. 27 ustawy z dnia 11 grudnia 1923, wydaje Minister Skarbu lub upoważniona przez Ministra Skarbu władza skarbową II instancji. Od orzeczeń władzy skarbowej II instancji zainteresowana osoba może wnieść odwołanie w terminie trzydziestodniowym.

W innych przypadkach, w których ustawa z dnia 11-go grudnia 1923 r. przewiduje co do funkcjonariuszów państwowych (wdów i sierot po nich) wydawanie orzeczeń przez właściwą władzę naczelną w porozumieniu z Ministrem Skarbu lub za zgodą Ministra Skarbu, orzeczenia te wydaje Minister Skarbu na wniosek właściwej władzy naczelnej, wyjąwszy przypadki, przewidziane w art. 2 ust. 3, art. 24 ust. 1 pkt. 1, art. 27 ust. 3, art. 70 ust. 3 i 4, art. 72 ust. 3 i art. 73 ust. 1 lit. a), w których decyduje wyłącznie Minister Skarbu.

W przypadkach, przewidzianych w art. 22 ust. 3, art. 24 ust. 1 pkt. 1, art. 70 ust. 3 i 4, art. 72 ust. 3 i art. 73 ust. 1 lit. a), decyduje wyłącznie Minister Skarbu również względem emerytowanych zawodowych wojskowych (wdów i sierot po nich).

Postanowienia niniejszego artykułu dotyczą również orzeczeń, wydawanych po wejściu w życie niniejszego przepisu w sprawach, wszczętych przed jego wejściem w życie.

Termin przejścia czynności, określonych w niniejszym artykule, przez Ministra Skarbu ustali Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 3 października 1932 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie ustalenia terminu przejścia przez Ministra Skarbu czynności, określonych w art. 10 ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o zmianie niektórych przepisów, dotyczących zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 735).

Na podstawie art. 10 ustęp ostatni ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o zmianie niektórych przepisów, dotyczących zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239) zarządza się co następuje:

Art. 1. Termin przejścia przez Ministra Skarbu czynności, określonych w art. 10 ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o zmianie niektórych przepisów, dotyczących zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239) ustala się na dzień 1 listopada 1932 r.

Do art. 27 i 46 ustawy.

§ 48. (1) Przyznanie emerytury i zaliczenie poszczególnych okresów do wysługi emerytalnej następuje po rozwiązaniu z funkcjonariuszem państwowym lub zawodowym wojskowym stosunku służbowego, przyczem prawo do emerytury i zaliczenia poszczególnych okresów do wysługi emerytalnej ocenia się według przepisów, obowiązujących w czasie rozwiązania stosunku służbowego.

(2) Jeżeli w celu doliczenia pewnego okresu do wysługi emerytalnej funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy, pozostający w czynnej służbie, uiścił opłatę, zwrócił skłódki lub odstąpił prawo do nich Skarbowi Państwa, a następnie po rozwiązaniu stosunku służbowego nie uzyskał prawa do emerytury lub też dany okres nie został mu doliczony do wysługi emerytalnej, opłaty i składki zwraca się funkcjonariuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, ustąpienie zaś praw zostaje unieważnione.

(3) Przepis ustępu poprzedniego nie dotyczy składek ubezpieczeniowych, przekazanych Skarbowi Państwa na mocy art. 7 ust. 6 lit. b) ustawy, których przeznaczenie

po rozwiązaniu z danym funkcjonariuszem państwowym lub zawodowym wojskowym stosunku służbowego określa osobne rozporządzenie Rady Ministrów (art. 7 ust. 6 zdanie 1).

§ 49. (1) Orzeczenie w sprawie przyznania (dekret emerytalny) lub odmowy przyznania uposażenia emerytalnego powinno być doręczone odbiorcy za pokwitowaniem, które dołącza się do akt osobowych.

(2) Jeżeli funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku, nie nabył prawa do uposażenia emerytalnego, władza, powołana do przyznania i wymierzenia tego uposażenia, wydaje odpowiednie orzeczenie. Orzeczenie to między innymi powinno zawierać wymienienie ustalonych w postępowaniu administracyjnym okoliczności faktycznych, stwierdzających brak warunków, wymaganych do nabycia prawa do uposażenia emerytalnego, oraz przytoczenie przepisów prawnych, ustanawiających warunki, którym interesowany nie czyni zadość.

(3) Jeżeli przyczyną odmowy przyznania uposażenia emerytalnego jest brak wymaganej ilości lat służby, zaliczalnej do wysługi emerytalnej i uzasadniającej nabycie prawa do uposażenia emerytalnego, orzeczenie powinno zawierać dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby interesowanego i wskazanie powodów niewystarczalności lub niezaliczalności poszczególnych okresów.

(4) Jeżeli w aktach osobowych interesowanego są wzmianki o odbyciu pewnych okresów służby, zaliczalnych do wysługi emerytalnej, lecz należyście nieudowodnionych, a od zaliczenia tych okresów zależne jest przyznanie uposażenia emerytalnego, wydanie orzeczenia, odmawiającego przyznania tego uposażenia, powinno nastąpić po uprzednim wezwaniu interesowanego do przedstawienia wymaganych dowodów i po bezskutecznym upływie wyznaczonego w tym celu terminu, który nie może być krótszy, niż 30 dni.

(5) Dekret emerytalny powinien zawierać:

- a) oznaczenie władzy, przyznającej zaopatrzenie;
- b) imię i nazwisko funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego z podaniem tytułu oraz grupy uposażenia, do której należał ostatnio w czynnej służbie, lub stopnia i z zaznaczeniem „w stanie spoczynku” lub „były”;
- c) datę orzeczenia oraz datę, od której zostało przyznane uposażenie emerytalne;
- d) wskazanie prawnej podstawy przyznania tego uposażenia;
- e) dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby i pracy, zaliczonych do wysługi emerytalnej, ze wskazaniem stosunku, w jakim zaliczenie nastąpiło,

oraz dokładne obliczenie wysokości uposażenia emerytalnego.

- f) dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby i pracy, niezaliczonych do wysługi emerytalnej, ze wskazaniem powodów niezaliczenia;
- g) oznaczenie sposobu przekazywania przyznanego uposażenia emerytalnego;
- h) pouczenie o obowiązku zawiadamiania wskazanej władzy o wszelkich zmianach mających wpływ na prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego lub na jego wysokość oraz pouczenie o środku odwoławczym od danego orzeczenia, a mianowicie: wskazanie władzy, do której odwołanie powinno być wniesione, i terminu, w jakim wniesienie odwołania może nastąpić, lub też stwierdzenie ostateczności orzeczenia w postępowaniu administracyjnym;
- i) podpis uprawnionego przedstawiciela władzy.

(6) Brak pouczenia o obowiązku zawiadamiania władzy o wszelkich zmianach, mających wpływ na prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego lub na jego wysokość, nie wpływa na odpowiedzialność interesowanych osób z art. 4 ustawy

(7) W dekrete emerytalnym władza pomija te kwestie, które zostały uprzednio rozstrzygnięte osobnymi orzeczeniami.

(8) Władza, przyznająca i wymierzająca uposażenie emerytalne, przesyła odpis dekretu emerytalnego władzy, która to uposażenie ma wypłacać.

(9) Przy wymiarze uposażenia emerytalnego zawodowym wojskowym właściwa władza wojskowa przygotowuje projekt dekretu emerytalnego i przesyła go, po podpisaniu przez uprawnionego przedstawiciela tej władzy, właściwej władzy skarbowej do uzgodnienia. Władza skarbową po sprawdzeniu wymiaru uposażenia emerytalnego umieszcza na projekcie dekretu emerytalnego klauzulę „wymiar uposażenia emerytalnego uzgodniono”, poczem zwraca projekt dekretu właściwej władzy wojskowej. Zarządzenie przez władzę skarbową wypłaty następuje na podstawie otrzymanego od właściwej władzy wojskowej odpisu uzgodnionego dekretu emerytalnego.

§ 50. Zaliczka należna emerytowi w razie niemożności przyznania i wymierzenia mu uposażenia emerytalnego w przewidzianym w art. 27 ust. 2 ustawy trzydziestodniowym terminie, nie może przekraczać wymiaru emerytury, który na podstawie dowodów, znajdujących się w aktach osobowych emeryta, może być uznany za niesporny.

§ 51. (1). Funkcjonariuszom państwowym, otrzymującym ostatnio przed rozwiązaniem stosunku służbowego uposażenie VI grupy 1. wyższej we władzach naczelnych

i centralnych, oraz wszystkim funkcjonariuszom państwowym, otrzymującym ostatnio przed rozwiązaniem stosunku służbowego uposażenie IV grupy lub wyższej, tudzież sędziom i prokuratorom Sądu Najwyższego i sędziom Najwyższego Trybunału Administracyjnego uposażenie emerytalne przyznaje i wymierza Minister Skarbu.

(2) Wszystkim innym funkcjonariuszom państwowym uposażenie emerytalne przyznaje i wymierza izba skarbową wyznaczona przez Ministra Skarbu.

(3) Wdowom i sierotom po funkcjonariuszach państwowych, zmarłych w czynnej służbie lub przed uprawomocnieniem się dekretu emerytalnego, oraz wszystkim wdowom i sierotom po zawodowych wojskowych pensje wdowie i sieroce przyznaje i wymierza władza, która byłaby właściwa do przyznania i wymiaru uposażenia emerytalnego zmarłemu.

(4) Wdowom i sierotom po emerytowanych funkcjonariuszach państwowych, zmarłych po uprawomocnieniu się dekretu emerytalnego, pensje wdowie i sieroce przyznaje i wymierza izba skarbową, która ostatnio wypłacała uposażenie emerytalne.

(5) Odprawy (art. 44 i 76) przyznaje i wymierza władza, która byłaby właściwa do przyznania i wymierzenia danej osobie uposażenia emerytalnego, pensji wdowie lub sierocej.

(6) Władza służbowa funkcjonariusza państwowego po rozwiązaniu z nim stosunku służbowego przesyła niezwłocznie władzy skarbowej, właściwej do przyznania i wymiaru uposażenia emerytalnego (pensyj wdowie i sierocych), uporządkowane akta osobowe danego funkcjonariusza państwowego. Akta te powinny być przechowywane przez władzę, wypłacającą zaopatrzenie emerytalne. Przepis § 2 ust. (2) nie ma tu zastosowania.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 6.III.1934 r.

o statucie Państwowego Zakładu Emerytalnego
Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 216

(poniższe postanowienia dotyczą wszystkich funkcjonariuszów państwowych, mianowanych po 1.III.1934 oraz prowizorycznych funkcjonariuszów państwowych i tymczasowych nauczycieli państwowych i publ. szkół, pozostających na etacie Państwa, którzy wstąpili do służby nauczycielskiej po 1 stycznia 1927 r. — przyp. Wydawcy):

§ 37. Przyznawanie i wymiar świadczeń emerytalnych następuje na zasadach, zawartych w ustawie emerytalnej oraz w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 stycznia

1934 r. o zaopatrzeniu emerytalnem prowizorycznych funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64).

§ 38. O ile statut niniejszy lub właściwe przepisy emerytalne nie stanowią inaczej, przy rozpoznawaniu spraw emerytalnych, wynikających z uczestnictwa w Zakładzie, stosuje się odpowiednio rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341).

§ 39. (1). W ciągu dwóch tygodni po zamianowaniu funkcjonarjusza państwowego lub zawodowego wojskowego, władza, prowadząca jego akta osobowe, powinna zgłosić się do Zakładu, przesyłając Zakładowi również akta osobowe celem wydania przez Zakład orzeczenia, ustalającego jakie okresy, poprzedzające uczestnictwo w Zakładzie, mogą być danemu funkcjonarjuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu zaliczone do wysługi emerytalnej, w jakim stosunku i na jakich warunkach. Zgłoszenie powinno zawierać imię i nazwisko zgłaszanego, datę i miejsce jego urodzenia, datę nominacji, grupę uposażenia, charakter służbowy tudzież wzmiankę o tem, czy zgłaszany posiada jakiegokolwiek okresy, poprzedzające nominację, a zaliczalne do emerytury. Jeżeli funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy posiada współmałżonka, dzieci lub pasierbów, zgłoszenie powinno nadto obejmować datę ślubu oraz imiona i daty urodzenia tych członków rodziny.

(2) W ciągu dwóch tygodni od daty zamianowania funkcjonarjusza państwowego lub zawodowego wojskowy obowiązany jest przesłać Zakładowi za pośrednictwem swej władzy służbowej deklarację, zawierającą dokładne wyszczególnienie okresów, poprzedzających uczestnictwo w Zakładzie, których zaliczenia do emerytury żąda. Orzeczenie Zakładu zostaje wydane z uwzględnieniem postanowień § 47 ust. (3) i jest zaskarżalne w trybie § 43 ust. (2).

(3) Rozwiązując stosunek służbowy funkcjonarjusza państwowego lub zawodowego wojskowego, podlegającego postanowieniom statutu niniejszego, właściwa władza powinna przekazać akta osobowe Zakładowi celem wydania orzeczenia, czy uczestnikowi Zakładu służą uprawnienia emerytalne i jakie mianowicie, jako też celem ewentualnego wynierzenia przez Zakład świadczeń emerytalnych.

(4) Analogiczne postępowanie stosuje się w przypadku śmierci uczestnika Zakładu, o ile pozostały po nim osoby, uprawnione do otrzymywania świadczeń emerytalnych.

(5) Postępowanie, przewidziane w ust. (3) i (4), powinno być wszczęte również na wniosek osoby, ubiegającej się o świadczenia, jeżeli nie zostało z jakichkolwiek przyczyn wszczęte z urzędu.

§ 40. (1) Władza może dokonać czynności, przewidzianych w § 39 ust. (3), również przed rozwiązaniem z funk-

cjonarjuszem państwowym lub zawodowym wojskowym stosunku służbowego celem stwierdzenia, czy nabył on prawa emerytalne i w jakim rozmiarze.

(2) Ustalenia w sprawie uprawnień emerytalnych uczestnika Zakładu są przeznaczone w tym przypadku tylko dla zapytującej władzy i nie są podawane do wiadomości stron, którym nie służy przeciwko nim żaden środek odwoławczy.

§ 41. Uczestnik Zakładu obowiązany jest niezwłocznie zawiadamiać swą władzę służbową o wszelkich zmianach, dotyczących okoliczności, które obejmuje zgłoszenie (§ 39 ust. (1)). Władza służbowa uczestnika Zakładu zawiadamia Zakład o wiadomych jej zmianach, dotyczących tych okoliczności, w ciągu pierwszych 10 dni następnego miesiąca.

§ 42. (1) Władze, prowadzące akta osobowe lub listy płacy funkcjonarjuszy państwowych, będących uczestnikami Zakładu, są obowiązane zezwolić upoważnionym pracownikom Zakładu na przeglądanie tych akt oraz dokumentów.

(2) Władze, prowadzące akta osobowe uczestników Zakładu, obowiązane są przysyłać Zakładowi na jego żądanie te akta oraz dokumenty, dotyczące uczestników Zakładu.

§ 43. (1) Świadczenia emerytalne (emerytury, pensje wdowie i sieroce, odprawy, pośmiertne po zmarłych emerytach, zwrot kosztów przesiedlenia) oraz zaliczki przyznaje i wymierza Zakład.

(2) Od orzeczenia Zakładu, ustalającego istnienie lub nieistnienie uprawnień, wynikających z uczestnictwa w Zakładzie, lub też ustalającego rodzaj i wysokość tych uprawnień służy osobie interesowanej prawo odwołania do Ministra Skarbu w terminie dni trzydziestu od dnia doręczenia orzeczenia. Minister Skarbu rozstrzyga ostatecznie w administracyjnym toku instancji.

§ 44. W przypadkach, w których przyznanie lub podwyższenie emerytury albo też doliczenie do wysługi emerytalnej pewnego okresu zgodnie z właściwymi przepisami emerytalnymi wyłącznie lub między innymi warunkami uzależnione jest od uznania Prezydenta Rzeczypospolitej lub władz naczelných, orzekać mogą tylko te władze.

§ 45. Wszystkie podania i oświadczenia stron, dotyczące świadczeń emerytalnych (§ 43 ust. (1)), oraz wszelkie zawiadomienia o okolicznościach, mających wpływ na prawo do otrzymywanej emerytury lub na jej wysokość, należy wnosić do Zakładu.

§ 46. Orzeczenie w sprawie przyznania (dekret emerytalny) lub odmowy przyznania uposażenia emerytalnego powinno być doręczone odbiorcy za pokwitowaniem, które dołącza się do akt osobowych.

§ 47. (1) Jeżeli uczestnik Zakładu, z którym rozwiązano stosunek służbowy, nie nabył prawa do emerytury,

Zakład wydaje odpowiednie orzeczenie. Orzeczenie to między innymi powinno zawierać wymienienie ustalonych okoliczności faktycznych, stwierdzających brak warunków, wymaganych do nabycia prawa do emerytury, oraz przytoczenie przepisów prawnych, którym interesowany nie czyni zadość.

(2) Jeżeli przyczyną odmowy przyznania emerytury jest brak wymaganej ilości lat służby, orzeczenie powinno zawierać dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby interesowanego i wskazanie powodów niewystarczalności lub niezaliczalności poszczególnych okresów.

(3) Jeżeli w aktach osobowych interesowanego są wzmianki o odbyciu pewnych okresów służby, zaliczalnych do wysługi emerytalnej, lecz należycie nieudowodnionych, a od zaliczenia tych okresów zależne jest przyznanie emerytury, wydanie orzeczenia, odmawiającego przyznania tej emerytury, powinno nastąpić po uprzednim wezwaniu interesowanego do przedstawienia wymaganych dowodów i po bezskutecznym upływie wyznaczonego w tym celu terminu, który nie może być krótszy niż 60 dni.

§ 48. (1) Dekret emerytalny powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko uczestnika Zakładu z podaniem tytułu oraz grupy uposażenia, do której należał ostatnio w czynnej służbie, lub stopnia i zaznaczeniem „w stanie spoczynku” lub „były”;
- 2) datę orzeczenia oraz datę, od której została przyznana emerytura;
- 3) wskazanie prawnej podstawy przyznania emerytury;
- 4) dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby i pracy, zaliczonych do wysługi emerytalnej, ze wskazaniem stosunku, w jakim zaliczenie nastąpiło, oraz dokładne obliczenie wysokości emerytury;
- 5) dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby i pracy, niezaliczonych do wysługi emerytalnej, ze wskazaniem powodów niezaliczenia;
- 6) oznaczenie sposobu przekazywania przyznanej emerytury;
- 7) pouczenie o obowiązku zawiadamiania Zakładu o wszelkich zmianach, mających wpływ na prawo do otrzymywania emerytury lub na jej wysokość, oraz pouczenie o środku odwoławczym od danego orzeczenia, a mianowicie: wskazanie władzy, do której odwołanie powinno być wniesione i władzy, w której powinno być złożone oraz terminu, w jakim wniesienie odwołania może nastąpić;
- 8) podpis Dyrektora Naczelnego lub upoważnionego przez niego członka Dyrekcji (§ 33 ust. (1)).

(2) Brak pouczenia o obowiązku zawiadamiania władzy o wszelkich zmianach, mających wpływ na prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego lub na jego wysokość, nie wpływa na odpowiedzialność interesowanych osób z tytułu podstępnego uzyskania wyższego wymiaru emerytury.

§ 49. Postanowienia § 46—48 stosuje się odpowiednio do wdów i sierot, przyczem jeżeli emeryt zmarł po uprawomocnieniu się wymiaru emerytury, w dekrete emerytalnym nie wyszczególnia się okresów służby i pracy, niezaliczonych do wysługi emerytalnej zmarłego emeryta.

§ 50. (1) W imieniu osób niezdolnych do działań prawnych wszystkie podania i oświadczenia składają prawni zastępcy tych osób.

(2) Do podań i oświadczeń, składanych przez prawnych zastępców, oprócz innych wymaganych dowodów powinny być dołączone należycie uwierzytelnione odpisy dokumentów, stwierdzających ustanowienie zastępstwa, o ile nie wynika ono z samego prawa. W tym ostatnim przypadku istnienie prawnego zastępstwa powinno być stwierdzone świadectwami urodzenia, małżeństwa lub śmierci.

(3) Wszelkie pisma, przeznaczone dla osób niezdolnych do działań prawnych, doręcza się ich prawnym zastępcom.

§ 51. Świadczenia wypłaca się osobie uprawnionej. Jeżeli osoba uprawniona jest niezdolna do otrzymywania świadczeń, świadczenia te wypłaca się jej prawnemu zastępcy.

Art. 28. Przeniesienie w stan spoczynku następuje na prośbę funkcjonariusza państwowego:

a) bez względu na wiek, jeżeli funkcjonariusz państwowy z powodu ułomności cielesnej, albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby;

b) bez względu na zdolność do służby, gdy przekroczył sześćdziesiąt lat życia;

c) gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego i ukończył 55 lat życia.

Do art. 28 i 47 ustawy.

§ 52. Prawo do pełnego uposażenia emerytalnego w rozumieniu art. 28 lit. c) i art. 47 lit. b) ustawy powstaje wówczas, gdy funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy po uwzględnieniu wszystkich okresów, zaliczalnych do emerytury i uzasadniających nabycie prawa do niej, nie zaś mających jedynie wpływ na wymiar emerytury, na-

był prawo do uposażenia emerytalnego w wysokości pełnego wymiaru tego uposażenia, ustalonego w art. 17 ustawy (art. 19). Przy ustalaniu nabycia prawa do pełnego uposażenia emerytalnego okresy służby, uzasadniające nabycie prawa do emerytury w korzystniejszym stosunku (doliczenia na mocy art. 15, 37 p. 5, art. 52 ust. 1, 3 i 4 oraz doliczenia na mocy ustaw szczególnych), uwzględnia się w tym korzystniejszym stosunku.

(Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.): Podanie o zwolnienie ze służby funkcjonariusza państwowego, który przekroczył 60 lat wieku, względnie powołał się na swój stan zdrowia, jako przyczynę prośby o zwolnienie, nie może być traktowane jako zgłoszenie o dobrowolne rozwiązanie stosunku służbowego, a jako podanie o przeniesienie w stan spoczynku z art. 28 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923.

(Wyrok z 15 czerwca 1925. L. rej. 1717/24. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 710).

Art. 29. Władza powinna funkcjonariusza państwowego przenieść w stan spoczynku bez jego prośby:

a) gdy funkcjonariusz państwowy z powodu choroby nie pełnił służby dłużej niż na to zezwalają ustawy o państwowej służbie cywilnej; za przerwy w tych czasokresach uważane będą tylko te czasokresy czynnej służby, które wynoszą co najmniej połowę czasu, spędzonego poprzednio poza służbą wskutek choroby lub na urlopie dla poratowania zdrowia;

b) gdy z powodów, podanych w punkcie a) art. 28, jest trwale niezdolny do prawidłowego pełnienia służby;

c) jeżeli funkcjonariusz państwowy w ciągu pół roku od chwili przeniesienia go w stan nieczynny nie został powołany do służby czynnej.

Władza może przenieść funkcjonariusza państwowego w stan spoczynku bez jego prośby, gdy przekroczył 60 lat życia i uzyskał prawo do zaopatrzenia emerytalnego. Przepis ten nie stosuje się do sędziów, prokuratorów, profesorów szkół akademickich, jako też do członków kolegium Najwyższej Izby Kontroli, kolegów departamentów Najwyższej Izby Kontroli, prezesów i wiceprezesów izb okręgowych i członków kolegów tychże izb, do których stosuje się odrębne przepisy.

UWAGA. Przepisy, dotyczące zwalniania nauczycieli z zachowaniem praw do emerytury lub odprawy, są podane pod art. 9.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Wniesienie przez funkcjonariusza państwowego podania o przeniesienie w stan spoczynku z pewną określoną datą, nie pozbawia władzy prawa przeniesienia z urzędu tegoż funkcjonariusza w stan spoczynku z datą wcześniejszą, o ile zachodzi jeden z warunków, przepisanych art. 29 i 30 ustawy emerytalnej.

(Wyrok z 1 lutego 1926. L. rej. 2092/24. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 876. 1926).

2) Pozostawienie funkcjonariusza państwowego wbrew przepisom art. 56 ustawy o państwowej służbie cywilnej dłużej niż 6 miesięcy w stanie nieczynnym nie stwarza dla tego funkcjonariusza prawa żądania przesunięcia terminu przeniesienia w stan spoczynku poza termin 6 miesięcy, wskazany przepisami art. 56 ustawy o państwowej służbie cywilnej.

(Wyrok z 27 marca 1929. L. rej. 2035/27. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 52. 1929).

3) W razie zwolnienia ze służby przeniesionego w stan nieczynny nauczyciela na podstawie ust. 4 art. 60 pragmatyki nauczycielskiej z 1 lipca 1926 r., poz. 462/28 Dz. Ust. władza winna wypowiedzieć się równocześnie co do jego ewentualnych uprawnień emerytalnych.

Decyzja oparta na ust. 4 art. 60 pragmatyki nauczycielskiej z 1 lipca 1926 r., poz. 462/28 Dz. Ust. co do zwolnienia przeniesionego w stan nieczynny nauczyciela może być powzięta i podana do wiadomości interesowanego przed upływem pół roku, licząc od chwili przejścia w stan nieczynny, atoli z uwzględnieniem przysługujących nauczycielowi uprawnień w ciągu tego całego okresu.

(Wyrok z 22 września 1932. L. rej. 8427/30. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 570 A. 1932 r.).

Uwaga. Obecnie art. 60 pragmatyki naucz. ma liczbę 33.

4) Okoliczność że skarżący po stwierdzeniu trwałej jego niezdolności do służby pełnił jeszcze przez kilka miesięcy obowiązki nauczycielskie, sama przez się nie obala wyników badania lekarskiego, gdyż nawet trwała niezdolność do służby nie wyklucza możliwości spełnienia przez pewien czas pracy wchodzącej w zakres obowiązków służbowych, w równym stopniu przed stwierdzeniem tej niezdolności przez lekarzy, jak i po jej stwierdzeniu.

(Wyrok z dnia 24 maja 1935 r. L. rej. 6052/32. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1050 A. 1935).

Art. 30. Funkcjonariusz państwowy, przeniesiony w stan spoczynku lub zwolniony ze służby na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego, nabywa prawo do uposażenia emerytalnego tylko wówczas, gdy odpowiada warunkom przewidzianym w art. 9 ust. 1; przepisów art. 9 ust. 2 w tym przypadku nie stosuje się.

Do art. 30 ustawy.

§ 53. (1) Funkcjonariusz państwowy, przeniesiony w stan spoczynku na podstawie prawomocnego orzeczenia komisji dyscyplinarnej o przeniesieniu w stan spoczynku, nabywa prawo do uposażenia emerytalnego wtedy, gdy ma co najmniej 15 lat zaliczalnej do emerytury nieprzerwanej służby państwowej cywilnej lub wojskowej, albo łącznie cywilnej i wojskowej (art. 30 ust. 3), przepisy zaś art. 9 ust. 2 ustawy nie mają zastosowania.

(2) W przypadku nałożenia na funkcjonariusza państwowego kary dyscyplinarnej przeniesienia w stan spoczynku ze zmniejszonym uposażeniem emerytalnym, karę tę stosuje się w całej rozciągłości, nawet gdyby uposażenie emerytalne miało być wskutek tego zmniejszone poniżej 30 proc. podstawy wymiaru.

(3) Przeniesienie w stan spoczynku na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego nie pozbawia funkcjonariusza państwowego dobrodziejstw, wynikających z art. 11 i 12 ustawy.

(Orzeczn. (tezy, zasady N. T. A.: Orzeczenie Komisji Dyscyplinarnej o zwolnieniu funkcjonariusza państwowego, ze służby ze zmniejszonym procentowo uposażeniem emerytalnym nie może być uważane za orzeczenie, stwierdzające nabycie przez niego praw do uposażenia emerytalnego, które w myśl art. 27 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46 Dz. Ust. z r. 1924 przyznaje i wymierza wyłącznie właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu, względnie upoważniona przez tę władzę władza II instancji w porozumieniu z właściwą izbą skarbową.

(Wyrok z 29 grudnia 1926. L. rej. 2830/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1089. 1926).

Art. 31. Funkcjonariusz państwowy, ubiegający się o przeniesienie w stan spoczynku z powodów, wymienionych w lit. a) art. 28, będzie poddany badaniu komisji lekarskiej I instancji w celu stwierdzenia, czy zachodzi trwała niezdolność do służby oraz z jakich przyczyn,

a nadto, czy i w jakiej wysokości zachodzi utrata zdolności do zarabkowania (art. 11 i 12). Komisja lekarska I instancji przesyła swe orzeczenie bezpośrednio tej władzy, która zarządziła badanie, odpis zaś orzeczenia przesyła badanej osobie.

Właściwa władza ma prawo poddać funkcjonariusza państwowego badaniu komisji lekarskiej II instancji. Również funkcjonariusz państwowy ma prawo domagać się z uzasadnionych powodów badania przez komisję lekarską II instancji, jeżeli wynik badania przez komisję lekarską I instancji wypadł dla niego niekorzystnie. Odnośne odwołanie wraz z wnioskiem o przedstawienie do zbadania komisji lekarskiej II instancji winien funkcjonariusz państwowy wnieść w ciągu dni 14-tu od daty doręczenia mu orzeczenia komisji lekarskiej I instancji do tej władzy, która zarządziła badanie.

Uwaga. Przepisy, dotyczące organizacji Komisyj Lekarskich i postępowania nad temi Komisjami — podano pod art. 14.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: W myśl art. 31 ustawy z 11 grudnia 1923 władza winna z urzędu poddać badaniu przez lekarza urzędowego funkcjonariusza państwowego, ubiegającego się o przeniesienie w stan spoczynku na zasadzie art. 28 p. „a” tejże ustawy, niezależnie od tego, czy funkcjonariusz ten postawił wniosek o poddanie go oględzinom lekarskim.

(Wyrok z 12 stycznia 1927 r. L. rej. 1709/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1104. 1927).

Art. 32. O zamierzonym przeniesieniu funkcjonariusza państwowego w stan spoczynku bez jego prośby w przypadkach, przewidzianych w punktach a) i b) art. 29, władza zawiadamia pisemnie funkcjonariusza państwowego z równoczesnem pouczeniem, że w ciągu dni 14 ma on prawo wnieść odwołanie. Jeżeli przeniesienie w stan spoczynku następuje z mocy lit. b) art. 29 ma nadto analogiczne zastosowanie postępowanie przewidziane w art. 31 ustawy, przyczem władza w zawiado-

mieniu o zamierzonym przeniesieniu w stan spoczynku winna powołać się na orzeczenie komisji lekarskiej.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Określony w art. 32 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., poz. 46/1924 Dz. Ust. termin 14-dniowy odnosi się wyłącznie do sprzeciwu przeciw zamierzonemu przeniesieniu funkcjonariusza państwowego w stan spoczynku bez jego prośby.

(Wyrok z 1 grudnia 1933 r. L. rej. 1006/31. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 703. 1933).

Art. 33. Przeciw orzeczeniu władzy bezpośrednio podległej władzy naczelnej, wydanemu na zasadzie art. 26 ustęp 4 lub art. 27 ustawy, funkcjonariuszowi państwowemu służy w ciągu 30-tu dni prawo wniesienia zażalenia do właściwej władzy naczelnej.

Przeciw orzeczeniu, opartemu na powtórnym, na własną prośbę funkcjonariusza państwowego zarządzonem, badaniu komisji lekarskiej, nie przysługuje żaden środek prawny.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Wskazany w art. 33 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., poz. 46/1924 Dz. Ust. termin 30-dniowy do wniesienia zażalenia do właściwej władzy naczelnej jest prekluzyjny, po upływie tego terminu rewizja prawomocnego orzeczenia władzy, przyznającego uposażenie emerytalne, jest dopuszczalna tylko w wypadku, wskazanym w art. 36 powyższej ustawy.

(Wyrok z 14 kwietnia 1926 r. L. rej. 409/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 927. 1926).

Art. 34. Bieg terminów przewidzianych w art. 31, 32 i 33 rozpoczyna się z dniem, następującym po dniu doręczenia zawiadomienia lub orzeczenia.

Jeżeli koniec terminu przypadnie na niedzielę lub święto uroczyste, kończy się termin następnego dnia powszedniego. Terminu nie uważa się za zaniedbany, jeżeli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą listem poleconym, nadanym w dniu ostatnim terminu.

Art. 35. Art. 32 nie stosuje się do sędziów i prokuratorów, asesorów sądowych i aplikantów sądowych. Za-

sady postępowania celem przeniesienia tych funkcjonariuszów w stan spoczynku z urzędu określi ustawa o służbie sędziowskiej i prokuratorskiej.

Art. 36. Uposażenie emerytalne przyznaje się i oblicza na podstawie danych, zawartych w osobowych aktach funkcjonariusza państwowego i popartych bądź oryginalnymi dokumentami, bądź też uwierzytelnionymi odpisami takich dokumentów.

Jeżeli funkcjonariusz państwowy rości sobie prawo do uposażenia emerytalnego w wyższym wymiarze, aniżeli wynika to z danych zawartych w jego osobowych aktach, winien udowodnić swe żądanie dokumentami.

Wyższe uposażenie emerytalne otrzymuje funkcjonariusz państwowy od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu i wykazaniu prawa do takiego uposażenia.

Za czas nieobjęty obliczeniem z powodu późniejszego przedstawienia dokumentów, funkcjonariusz państwowy otrzymuje różnicę jedynie w tym wypadku, gdy nie ponosi winy opóźnionego przedstawienia dokumentów.

Do art. 36 ustawy.

§ 54. Przy przyznawaniu emerytury dowody, złożone w terminie, wyznaczonym do wniesienia zażalenia na pierwsze orzeczenie w sprawie emerytury, należy uważać za złożone bez zawinionego opóźnienia w rozumieniu art. 36 ust. 4 ustawy.

/ 55. (1) Emeryt może się ubiegać o doliczenie pewnego okresu do wysługi emerytalnej w trybie art. 36 ustawy tylko w tym przypadku, gdy właściwa władza nie wypowiedziała się już poprzednio co do zaliczalności tego okresu w prawomocnem orzeczeniu.

(2) W razie uprawnomocnienia się orzeczenia władzy, odmawiającego przyznania uposażenia emerytalnego lub zaliczenia pewnego okresu do wysługi emerytalnej z powodu nieprzedstawienia wymaganych dowodów, kwestja zaliczalności tego okresu może być ponownie rozważana jedynie na zasadach, dotyczących wznowienia postępowania administracyjnego.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Uprawnienia z mocy art. 36 i ust. ostatniego art. 50 ustawy emerytalnej z 11

grudnia 1923 r. w brzmieniu wprowadzonym nowelą z 18 marca 1931 r., poz. 170 Dz. Ust., przysługują również tym emerytowanym zawodowym wojskowym, którzy zostali przeniesieni w stan spoczynku ze służby w wojsku polskim przed wejściem w życie tej noweli, t. j. przed 1 kwietnia 1931 r.

(Wyrok z 10 września 1934 r. L. rej. 8386/32. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 785 A. 1934).

2) Przewidziane w art. 36 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 zgłoszenie roszczenia do wyższego uposażenia emerytalnego nie jest ograniczone jakimkolwiek terminem.

(Wyrok z 14 kwietnia 1926 r. L. rej. 499/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 927. 126).

3) Funkcjonariusz państwowy, roszczący sobie na zasadzie art. 36 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 prawo do uposażenia emerytalnego w wyższym wymiarze, aniżeli to wynika z dat, zawartych w wykazie stanu służby, względnie ze złożonych władzy dokumentów, musi udowodnić swoje roszczenie nowymi dokumentami, potwierdzającymi nowe okoliczności, nieznane uprzednio odnośnej władzy.

(Wyrok z 14 kwietnia 1925 r. L. rej. 499/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 927. 126).

4) Art. 36 ustawy z 11 grudnia 1923 r., poz. 46/24 Dz. Ust. nie ma zastosowania w wypadku, gdy chodzi o roszczenie funkcjonariusza państwowego do uposażenia emerytalnego w wyższym wymiarze od tego, jakie przyznano mu już na zasadzie ustawy z 28 lipca 1921 r., poz. 466 Dz. Ust. przed 1 października 1923 r.

(Wyrok z 31 grudnia 1931 r. L. rej. 3191/29. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 474 A. 1931).

5) W razie przyznania uposażenia emerytalnego w myśl art. 36 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., poz. 46/1924 Dz. Ust. od dnia pierwszego następującego miesiąca po zgłoszeniu i wykazaniu prawa do takiego uposażenia, nie podlega potrąceniu z tego uposażenia odprawa, przyznana za inny czas, niż uposażenie emerytalne.

(Wyrok z 3 marca 1932 r. L. rej. 887/30. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 508 A. 1932).

6) W myśl art. 79 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., poz. 46/24 Dz. Ust. do wdów i sierot po funkcjonariuszach państwowych nie ma zastosowania przepis ust. 3 art. 36 powyższej ustawy, nadający funkcjonariuszowi państwowemu prawo do wyższego uposażenia emerytalnego dopiero od dnia pierwszego następującego miesiąca po zgłoszeniu i wykazaniu prawa do takiego uposażenia.

(Wyrok z 12 września 1932 r. L. rej. 7085/30. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 562 A. 1932 r.).

Art. 37. 1. Czas służby liczy się do wysługi emerytalnej od dnia rzeczywistego objęcia służby.

Do wysługi emerytalnej dolicza się również państwową służbę prowizoryczną i przygotowawczą, w myśl zasad obowiązujących przepisów o państwowej służbie cywilnej, o ile nominacja na służbę stałą nastąpiła w czasie służby prowizorycznej lub bezpośrednio po odbyciu służby przygotowawczej.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 20.I.1934 (Dz. U. Nr. 8, poz. 64):

§ 8. (1) Przy obliczaniu funkcjonarjuszom prowizorycznym wysługi emerytalnej, służbę prowizoryczną traktuje się narówni ze służbą stałą.

(2) Przy zaliczaniu funkcjonarjuszom prowizorycznym czasu służby przygotowawczej (praktyki) w myśl art. 37 p. 1 ust. 2 ustawy emerytalnej, nominacja prowizoryczna jest równoznaczna z mianowaniem na stałe.

2. Ponadto właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu może danemu funkcjonarjuszowi zaliczyć do wysługi emerytalnej czas służby, pełnionej w charakterze funkcjonarjusza prowizorycznego lub praktykanta, a niepolicejalnej do wysługi emerytalnej na zasadzie punktu 1 niniejszego artykułu oraz czas pracy kontraktowej w służbie państwowej.

Jeżeli nominacja na służbę stałą lub prowizoryczną, podlegającą zaliczeniu do wysługi emerytalnej w myśl p. 1 niniejszego artykułu, nastąpiła w czasie trwania pracy kontraktowej w służbie państwowej, lub bezpośrednio po ukończeniu tej pracy, praca kontraktowa podlega zaliczeniu w całości do wysługi emerytalnej.

3. Do czasu służby, podlegającej normalnemu liczeniu do wysługi emerytalnej, dolicza się:

a) czas przebyty w stanie nieczynnym, określony w obowiązujących przepisach o państwowej służbie cywilnej;

b) czas czynnej, również obowiązkowej, służby w wojsku polskiem, gdy funkcjonarjusz nie pełnił jej równoległe z państwową służbą cywilną, zaliczalną do wysługi emerytalnej;

c) czas przebyty w niewoli, jeżeli dostanie się do niej nastąpiło bez winy funkcjonarjusza.

Nadto przy wymiarze uposażenia emerytalnego dolicza się minimalny, odnośneml ustawami przepisany, nieprzekraczający jednak 4 lat, czas rzeczywistych studiów w wyższych zakładach naukowych państwowych i uznanych za

równorzędne z państwowemu, jeżeli czas tych studiów nie biegnie równolegle z czasem służby, zaliczalnej do emerytury i tylko w przypadku całkowitego zakończenia studiów przepisaniem egzaminami.

Czas obowiązkowej służby wojskowej oraz studiów wyższych ma wpływ tylko na wysokość uposażenia emerytalnego, a nie na uzasadnienie roszczenia o to uposażenie.

W razie reaktywowania emeryta, który przeszedł w stan spoczynku przed dniem 1 października 1923 r. czas studiów wyższych może być zaliczony do wysługi emerytalnej dopiero po przesłużeniu co najmniej 5 lat w państwowej służbie polskiej.

Do zaliczenia czasu czynnej służby w wojsku polskiem i czasu przebytego w niewoli, niema zastosowania warunków ciągłości służby (art. 10 ust. 1 ustawy).

4. Funkcjonariuszom, którzy wstąpili ponownie do służby państwowej, zalicza się do wysługi emerytalnej za każdy pełny kalendarzowy rok służby państwowej, pełnionej po przerwie (art. 10 ust. 1) jeden rok pełnionej przed przerwą służby państwowej, określonej w pkt. 1 oraz w ust. ostatnim pkt. 2 niniejszego artykułu.

W wyjątkowych wypadkach może właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu zaliczyć do wysługi emerytalnej czas służby, pełnionej przed przerwą (art. 10 ust. 1 ustawy) w większym wymiarze, aniżeli ustalono w ustępie poprzednim.

Przy przechodzeniu funkcjonariuszów państwowych z jednego działu służby do drugiego za przerwy w rozumieniu ustępów poprzednich i art. 10 ust. 1 ustawy uważa się jedynie przerwy, przekraczające jeden miesiąc.

5. Funkcjonariuszom poczt ruchomych (urzędnikom ambulansowym i niższym funkcjonariuszom pocztowym jeżdżącym w ambulansach) po upływie 10 lat służby w tym charakterze zalicza się do wysługi emerytalnej każdy dalszy rok takiej służby za 14 miesięcy.

6. Rada Ministrów określa warunki i tryb zaliczania do wysługi emerytalnej funkcjonariuszów państwowych okresu czynnej działalności, zmierzającej do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, oraz okresu odbywania kar, orzeczonych przez władze byłych państw zaborczych za taką działalność.

DEKRET PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 22.XI.1935 (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 421).

Art. 5. Moc obowiązująca art. 37 pkt. 6 (art. 50 ust. 7) ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. i wydanych na podstawie tego przepisu rozporządzeń rozciąga się na tych funkcjonariuszów państwowych i zawodowych woj-

skowych, którzy przeniesieni zostali w stan spoczynku przed dniem 1 kwietnia 1932 r. tudzież na wdowy i sieroty po tych osobach.

7. Funkcjonariuszom państwowym zalicza się do wysługi emerytalnej okresy, za które powinny być Skarbowi Państwa przekazane składki ubezpieczeniowe w myśl art. 7 ust. 6 lit. b) ustawy.

8. Funkcjonariuszom państwowym, którzy ze służby w monopolach, mającej charakter publiczno-prawny, przeszli bezpośrednio do służby państwowej, zalicza się do wysługi emerytalnej w monopolach według przepisów, obowiązujących w chwili przejścia.

9. Funkcjonariuszom państwowym, którzy ze służby w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe” przeszli bezpośrednio do służby państwowej, zalicza się do wysługi emerytalnej okresy, zaliczalne do wysługi emerytalnej w tem przedsiębiorstwie według przepisów, obowiązujących w chwili przejścia.

A. Praca kontraktowa.

Do art. 37 ustawy.

§ 56. (1) Przez pracę kontraktową należy rozumieć wykonywanie w organach władzy państwowej na mocy umowy (na piśmie lub ustnej) stałych czynności, należących do zakresu działania funkcjonariuszów państwowych, za wynagrodzeniem, obliczanem w stosunku do przepracowanego czasu (dziennie, tygodniowo, miesięcznie).

(2) Praca w instytucjach, przedsiębiorstwach lub zakładach państwowych, których pracownicy (funkcjonariusze) etatowi (stali) nie nabywają praw emerytalnych na zasadzie ustawy, nie stanowi pracy kontraktowej w rozumieniu art. 37 ustawy.

B. Studja wyższe.

§ 57. (1) Funkcjonariusz państwowy, ubiegający się o doliczenie studjów wyższych, powinien przedstawić władzy, przyznającej i wymierzającej uposażenie emerytalne, zaświadczenie wyższego zakładu naukowego państwowego lub zakładu, uznanego za równorzędny, stwierdzające okres rzeczywiście odbytych studjów naukowych od daty immatrykulacji do daty złożenia egzaminów końcowych. Zaświadczenie to powinno zawierać wzmiankę o tem, czy i jakie urlopy były petentowi udzielone w tym okresie przez władze uczelni. Nadto na żądanie władzy, przyznającej i wymierzającej uposażenie emerytalne, funkcjonariusz państwowy powinien przedstawić zaświadczenie danego wyższego zakładu naukowego, stwierdzające minimalny, ustawowo przepisany czas studjów w tym zakładzie,

(2) Za zgodą Ministra Skarbu mogą być przyjęte inne dowody zamiast zaświadczeń wymienionych w ust. (1), zwłaszcza o ile przedstawienie takiego zaświadczenia jest niewspółmiernie utrudnione.

(3) W przypadku rozpoczęcia studiów wyższych przed wstąpieniem do służby, a ukończenia ich w czasie służby dolicza się do wysługi emerytalnej tylko czas studiów, odbytych przed rozpoczęciem służby, przyczem, jeżeli czas rzeczywistych studiów przekracza ich ustawowy okres minimalny, różnicę potrąca się z czasu studiów, odbytych przed wstąpieniem do służby.

C. Służba wojskowa.

§ 58. W razie pełnienia przez funkcjonariusza państwowego równoległe z państwową służbą cywilną służby wojskowej, zaliczalnej do wysługi emerytalnej w stosunku korzystniejszym, niż służba cywilna, okres tej służby, pełnionej równoległe ze służbą wojskową, zaliczalną w stosunku korzystniejszym, powinien być funkcjonariuszowi państwowemu liczony również korzystniej, tak jak gdyby zaliczalna była nie służba cywilna, lecz równoległe z nią pełniona służba wojskowa.

§ 59. (1) W przypadku odbywania służby wojskowej ochotniczej albo też służby wojskowej z mobilizacji lub z mocy zarządzenia Rady Ministrów, gdy bezpieczeństwo Państwa tego wymaga, przez osobę, która nie odbywała obowiązkowej służby wojskowej, okres służby wojskowej ochotniczej, z mobilizacji lub z mocy zarządzenia Rady Ministrów, o którym wyżej mowa, nieprzekraczający ustawowo przewidzianego okresu obowiązkowej służby wojskowej, należy uważać pod względem zaliczalności do wysługi emerytalnej na służbę obowiązkową.

(2) Przepis powyższy nie dotyczy osób, które w dniu rozpoczęcia służby ochotniczej, z mobilizacji lub z mocy zarządzenia Rady Ministrów, o którym mowa w ust. (1), przekroczyły wiek poborowy.

§ 60. Do okresu służby wojskowej wlicza się również czas ćwiczeń wojskowych, odbytych w rezerwie.

D. Niewola.

§ 61. Okoliczność, iż dostanie się funkcjonariusza państwowego do niewoli nastąpiło bez jego winy, ustalają władze wojskowe lub władze administracyjne.

E. Przerwy w służbie.

§ 62. (1) Służbę w Legionach, podobnie jak służbę w innych polskich formacjach wojskowych, które były jednocześnie składowymi częściami armij zaborczych, zalicza

się do wysługi emerytalnej, jako służbę w wojsku polskiem (art. 105) niezależnie od jakichkolwiek przerw (art. 37 p. 3 ust. 5).

(2) Czas przerwy w służbie, zaliczalny do wysługi emerytalnej na mocy art. 101 ust. 1 lit. a) ustawy, zalicza się do wysługi emerytalnej jak służbę w wojsku polskiem, z tem jednak zastrzeżeniem, że w razie istnienia ponownej przerwy czas przerwy, zaliczalny do wysługi emerytalnej, zalicza się w granicach art. 37 p. 4 ustawy.

§ 63. (1) Lata służby, odbytej przed przerwą, zaliczone na zasadzie art. 37 p. 4 ustawy, uzasadniają nabycie prawa do emerytury i są zaliczalne do 15-letniego oraz do 5-letniego okresu, przewidzianych w art. 9 ustawy.

(2) Jeżeli w służbie jest kilka przerw, do wysługi emerytalnej zalicza się za każdy pełny kalendarzowy rok służby, pełnionej po ostatniej przerwie, jeden rok ze wszystkich okresów służby przed ostatnią przerwą, tak jak gdyby innych przerw poza ostatnią nie było.

(3) Ze służby przed przerwą zalicza się przedewszystkiem okresy, zaliczalne do emerytury w sposób korzystniejszy, przyczem w przypadku, gdy ilość lat rzeczywistej służby przed przerwą wynosi mniej aniżeli służba po przerwie, dopuszczalne jest stosowanie korzystniejszego liczenia lat służby przed przerwą, z tem jednak zastrzeżeniem, że ogólna ilość lat służby, odbytej przed przerwą i obliczonej w sposób korzystniejszy, ostatecznie nie może przekraczać ilości pełnych kalendarzowych lat służby, pełnionej po ostatniej przerwie.

(4) Służba przed przerwą jest zaliczalna do wysługi emerytalnej niezależnie od przyczyny rozwiązania stosunku służbowego przed przerwą.

(5) Gdy okres służby przed przerwą z ewentualnem uwzględnieniem korzystniejszego sposobu zaliczenia tego okresu lub jego części nie przewyższa ilości pełnych kalendarzowych lat służby po przerwie, do wysługi emerytalnej zalicza się całkowity okres służby przed przerwą łącznie z miesiącami i dniami niestanowiącemi pełnego roku.

§ 64. (1) Okresy służby prowizorcznej i przygotowawczej oraz pracy kontraktowej w służbie państwowej, odbyte przed przerwą, są zaliczalne z samego prawa w stosunku, ustalonym w art. 37 p. 4 ust. 1 ustawy, pod warunkiem, że również przed przerwą służba prowizorczna (przygotowawcza, kontraktowa) została zakończona bezpośrednio nominacją na stałego funkcjonariusza państwowego w tym samym lub innym dziale administracji, a jeżeli chodzi o służbę przygotowawczą lub pracę kontraktową — także nominacją na służbę prowizoryczną (o ile chodzi o pracę kontraktową — również przygotowawczą), zakończoną również bezpośrednio i również przed przerwą nomi-

nacją na służbę stałą w tym samym lub innym dziale administracji.

(2) Okresy służby prowizorycznej i przygotowawczej oraz pracy kontraktowej w służbie państwowej, odbyte przed przerwą, lecz nieodpowiadające powyższym warunkom, mogą być doliczone do wysługi emerytalnej jedynie na mocy art. 37 p. 2 ust. 1 ustawy.

§ 65. Zwolnienie ze służby na własną prośbę funkcjonarjusza państwowego, który w ciągu jednego miesiąca po tem zwolnieniu objął w służbie państwowej inne stanowisko stałe lub prowizoryczne, przygotowawcze lub kontraktowe, z którego przeszedł następnie bezpośrednio (§ 64 ust. (1) do służby stałej, nie pociąga za sobą ani powstania przerwy, ani też utraty praw emerytalnych, nabytych przez poprzednią służbę.

§ 66. Uskutecznione w czasie czynnej służby doliczenie lat służby lub przywrócenie praw, nabytych przez poprzednią służbę, nie wpływają na uprawnienia emerytalne, o ile ustawa lub przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

F. Działalność niepodległościowa.

§ 67. (1) Do wysługi emerytalnej funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych zalicza się, niezależnie od postanowień art. 105 ustawy:

- a) okresy odbywania kar pozbawienia wolności lub administracyjnego zesłania, orzeczonych przez władze państw zaborczych za czynną działalność, zmierzającą do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, oraz okresy przebywania w areszcie zapobiegawczym za taką działalność;
- b) okresy czynnej działalności, zmierzającej do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, stwierdzonej przez nadanie Krzyża Niepodległości bądź Medalu Niepodległości.

(2) Okresy, o których mowa w ust. (1), zalicza Minister Skarbu, o ile chodzi o funkcjonariuszów państwowych, zaś Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, o ile chodzi o zawodowych wojskowych.

(3) Decyzje co do zaliczenia okresów, wymienionych w ust. (1) lit. a), wydaje się po wysłuchaniu opinii komisji kwalifikacyjnej, powołanej do opinjowania w sprawach zaopatrzenia byłych skazańców politycznych. Decyzje, co do zaliczenia okresów, wymienionych w ust. (1) lit. b) wydaje się po wysłuchaniu opinii tejże komisji kwalifikacyjnej, uzupełnionej trzema delegatami, wyznaczonymi przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek komisji likwidacyjnej Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości.

(4) Okresy działalności, wymienionej w ust. (1) lit. b), należy zgłosić do właściwej władzy skarbowej najpóźniej do dnia 31 grudnia 1936 r. Okresy te niezgłoszone do tego terminu nie ulegają zaliczeniu.

(5) Na zasadzie paragrafu niniejszego nie mogą być zaliczone do wysługi emerytalnej okresy, zaliczone już na innej podstawie.

(6) Do dowodów, uzasadniających zaliczenie do wysługi emerytalnej okresów, wymienionych w ust. (1), stosuje się odpowiednio przepisy, dotyczące zaopatrzenia byłych skazańców politycznych, z tem, że w przedstawionych dowodach — a także w opiniach komisij — okresy powinny być ustalane w sposób kalendarzowy.

Uwaga. Podanie o zaliczenie pracy niepodległościowej trzeba wnieść w drodze służbowej w terminie do 31 grudnia 1936 r. Niewniesienie w tym terminie podania pociąga utratę prawa do zaliczenia tej pracy do wysługi emerytalnej.

Do podania należy dołączyć oryginał lub należyście uwierzytelniony odpis wyroku sądowego lub administracyjnego postanowienia władz państw zaborczych, w razie braku tych dowodów zaświadczenie z państwowego archiwum.

Jeśli nie można dostarczyć dowodów, o których mowa wyżej, należy w podaniu o tem zaznaczyć, i wskazać powodów niemożności dostarczenia tych dokumentów. W takim przypadku dopuszczalne są i inne dowody, a więc przede wszystkim zeznanie dwóch wiarygodnych świadków, którzy winni oznaczyć w swoim zeznaniu skąd im są znane poświadczane okoliczności.

O ile posiada się inne pośrednie dowody, jak np. pisma b. władz państw zaborczych, adresowane do danej osoby, listy wysyłane do niej do więzienia, lub do miejsca zesłania, należy również przedstawić przy podaniu; ułatwią one stwierdzenie czasu pracy niepodległościowej. Zaświadczenia, o których wspomina się wyżej, można otrzymać w Archiwum Akt Dawnych w Warszawie (ul. Jezuicka 1), jeśli chodzi o działalność polityczną na terenie general-gubernatorstwa warszawskiego; w Archiwum Akt Nowych w Warszawie (ul. Długa 13), o ile chodzi o działalność polityczną podczas okupacji niemiecko-austriackiej; w Archiwum Państwowem w Poznaniu (Góra Przemysława 1), o ile chodzi o działalność na terenie b. zaboru pruskiego, i w Państwowem Archiwum we Lwowie (Podwale), jeśli chodzi o działalność polityczną na terenie b. dzielnicy austriackiej.

W sprawach politycznych, w których były wydane wyroki sądów polowych okupacyjnych, w większości wypadków archiwa nasze nie posiadają odpowiedniego materiału, więc starania o wydanie zaświadczenia w tych wypadkach byłyby bezskuteczne.

Jeżeli chodzi o stwierdzenie działalności politycznej na terenie b. zaboru rosyjskiego, należy rozpocząć poszukiwania od Archiwum Akt Dawnych, a gdyby tam nie było żadnych dowodów — w archiwach istniejących w b. siedzibach sądów okręgowych rosyjskich, o ile oczywiście w danej sprawie było wszczęte postępowanie sądowe.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Funkcjonariuszom b. państwa austriackiego, którzy prócz studjów uniwersyteckich odbyli studia górnicze i po upadku tego państwa wstąpili na służbę państwową polską, wlicza się do wysługi emerytalnej czas studjów wyższych w ilości, nie przekraczającej 4 lat, bez względu na przepis, zawarty w § 19 ustawy austr. z 21 lipca 1871 (Dz. U. P. austr. Nr. 77).

(Wyrok z 10 listopada 1926 L. rej. 1954/25. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1043. 1926).

2) Pisarze hipoteczni w okręgach sądów apelacyjnych warszawskim i lubelskim, którzy na mocy art. 1 ustęp 2 ustawy z 14 lipca 1920, poz. 401 Dz. Ust. po dniu 1 sierpnia 1920 pobierali nadal pensje ze Skarbu Państwa, zachowali czasowo charakter funkcjonariuszów państwowych i mają prawo do zaliczenia lat, spędzonych w powyższym charakterze do wysługi emerytalnej.

(Wyrok z dnia 15 listopada 1927 L. rej. 3179/25. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1305. 1927).

3) Etatowa służba w Dowództwie Kolei Wojskowych litewskich i w administracji kolejowej t. zw. Litwy Środkowej jest policzalna do wysługi emerytalnej na równi ze służbą państwową polską.

(Wyrok z 5 listopada 1927 L. rej. 2081/25. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1292. 1927).

4) Przy ustaleniu daty początku studjów wyższych, przewidzianych w art. 37 ustawy z 11 grudnia 1923, poz. 46/924 Dz. Ust., ma decydujące znaczenie wyłącznie data immatrykulacji.

(Wyrok z 18 września 1928 L. rej. 1493/26. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1504. 1928).

5) Ochotnicza służba wojskowa, odbyta w czasie, w którym ochotnik podlegał obowiązkowej służbie wojskowej, podlega zaliczeniu w myśl art. 37 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/1924 Dz. Ust. do okresów, uzasadniających nabycie prawa do zaopatrzenia emerytalnego, tylko w ilości, przekraczającej okres obowiązkowej służby wojskowej, przewidzianej w ustawach.

(Wyrok z 23 marca 1929 L. rej. 2145/27. — Zb. W. N. T. A. Nr. 49 A. 1929).

6) W razie powołania do służby wojskowej z mobilizacji, może być ze służby tej tylko w tym wypadku odliczony odpowiedni okres na obowiązkową służbę wojskową z ograniczeniem, wynikającym z przepisu art. 37 ust. 4

ustawy emerytalnej z 11 grudnia 125 r., poz. 46/24 Dz. Ust., jeżeli okres służby z mobilizacji przypada w czasie, w którym poborowy ze względu na swój wiek podlegał obowiązkowej służbie wojskowej, a obowiązkowi temu jeszcze nie uczynił zadość.

(Wyrok z 11 grudnia 1930 r. L. rej. 3919/28. — Zb. W. N. T. A. Nr. 321 A. 1930).

7) Art. 37 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust., mówiąc o obowiązkowej służbie wojskowej, ma na myśli nie służbę z mobilizacji, lecz służbę z poboru.

(Wyrok z 20 lutego 1930 r. L. rej. 2361/28. — Zb. W. N. T. A. Nr. 206 A. 1930).

8) Służba samorządowa na obszarze Województwa Wileńskiego może być zaliczona do wysługi emerytalnej jako służba samorządowa polska nie wcześniej niż od dnia zajęcia Wilna przez wojska polskie, t. j. od dnia 19 kwietnia 1919 r.

(Wyrok z 22 grudnia 1931 r. L. rej. 4957/29. — Zb. W. N. T. A. Nr. 471 A. 1931).

9) Korzystniejsze obliczenie do emerytury lat służby, przewidziane w art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o Policji Państwowej z 6 marca 1928, poz. 257 Dz. Ust., dotyczy wyłącznie czynnej służby, spędzonej w szeregach Policji.

(Wyrok z 16 stycznia 1932 r. L. rej. 6621/29. — Zb. W. N. T. A. Nr. 479 A. 1932).

10) Przywrócenie praw, nabytych poprzednią służbą w trybie art. 64 ustawy o państwowej służbie cywilnej z 17 lutego 1922, poz. 164 Dz. Ust., przy wymiarze uposażenia emerytalnego nie może zastąpić zaliczenia do wysługi emerytalnej czasu służby spędzonej przed przerwą, w trybie, wskazanym w ustępie 8 art. 37 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. w brzmieniu, obowiązującym przed wydaniem noweli z 18 marca 1931 r., poz. 170 Dz. Ustaw.

(Wyrok z 21 marca 1935 r. L. rej. 9679/31. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1036 A. 1935).

Uwaga. Rozporządzenia, dotyczące służby wojskowej w formacjach i organizacjach wojskowych, są podane pod art. 105.

Art. 38. Do wysługi emerytalnej nie wlicza się:

- a) czasu służby, spędzonego przed ukończeniem 18 lat życia, wyjątek stanowi służba wojskowa na obszarze operacyjnym;
- b) czasu urlopu bez uposażenia, z wyjątkiem urlopu, otrzymanego na czas piastowania mandatu

poselskiego lub senatorskiego, oraz czasu urlopu bez uposażenia, udzielonego nauczycielowi dla pracy w szkolnictwie państwowem innych działów administracji, w szkolnictwie prywatnem lub w instytucji społecznej, zajmującej się szerzeniem oświaty pozaszkolnej;

- c) czasu zawieszenia w służbie, niepoliczalnego do czasu służby czynnej, w myśl odnośnych przepisów;
- d) czasu służby, odliczonego orzeczeniem dyscyplinarnem w myśl odnośnych przepisów.

Ustawa z dnia 1.VII.1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli.

(Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873 z 1932 r.).

Art. 73. Karami dyscyplinarnymi są:

5) odliczenie lat służby od roku do trzech.

Art. 79. Gdy obwinionego skazano na karę dyscyplinarną, czasu zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej.

Art. 39. W razie przyznania emerytury z doliczeniem lat wskutek nieszczęśliwego wypadku (art. 9 punkt 2) przysługuje izbie skarbowej, w której okręgu emeryt otrzymuje swe zaopatrzenie, względnie która to zaopatrzenie wypłaca, lub też innej władzy wypłacającej zaopatrzenie emerytalne — prawo zarządzenia przy analogicznem zastosowaniu postępowania przewidzianego w art. 31 ustawy trzykrotnego badania emeryta w ciągu lat dziewięciu, w okresach trzechletnich od dnia przeniesienia w stan spoczynku, przez komisję lekarską, w celu stwierdzenia, czy trwała niebdolność do pracy zarobkowej nadal istnieje. W przypadku stwierdzenia odzyskania w części zdolności do pracy zarobkowej, ma dana izba skarbową względnie władza wypłacająca, postawić władzy, uprawnionej do przenoszenia w stan spoczynku funkcjonariuszów państwowych, wniosek o odliczenie częściowe lub całkowite przyznanych dodatkowo lat do wysługi emerytalnej z art. 12 niniejszej ustawy.

W razie stwierdzenia przez komisję lekarską zupełnej zdolności do służby, należy emeryta powołać do służby czynnej w tym samym lub innym dziale zarządu państwowego na stanowisko nie niższe od poprzednio zajmowanego. W przypadku odmowy ze strony emeryta, należy cofnąć przyznane mu zaopatrzenie emerytalne.

Do art. 39, 40 i 54 ustawy.

§ 68. (1) Dopuszczalność poddawania emerytów periodycznym badaniom lekarskim (art. 39 i 54) dotyczy tylko emerytów, którym do wysługi emerytalnej doliczono lata na mocy art. 12 ustawy. W stosunku do emerytowanych zawodowych wojskowych przedmiotem oceny przez wojskowo-lekarskie komisje rewizyjne może być tylko stopień utraty zdolności do pracy zarobkowej.

(2) Terminy i wyniki periodycznych badań lekarskich powinny być uwidocznione w aktach osobowych emeryta.

(3) Powołanie emerytowanego funkcjonariusza państwowego do czynnej służby państwowej na mocy art. 39 ust. 2 i art. 40 ustawy może nastąpić jedynie po stwierdzeniu przez komisję lekarską zupełnej zdolności do wykonywania obowiązków służbowych na tem stanowisku w danym dziale służby, na które emeryt ma być powołany. Powołanie do czynnej służby państwowej nie może nastąpić wbrew woli emeryta, jeżeli emeryt uzyskał już warunki, w których powinien być przeniesiony w stan spoczynku na własną prośbę.

(4) Przy powoływaniu emerytów do służby czynnej na mocy art. 40 ustawy stosuje się odpowiednio zasady postępowania, przewidziane w art. 31 ustawy.

(5) Za odnośne postanowienia ustaw o państwowej służbie cywilnej w rozumieniu art. 40 ustawy należy uważać przepisy wskazanych ustaw o przenoszeniu urzędnika do innej miejscowości lub na inne stanowisko służbowe.

Art. 40. Oprócz przypadków wymienionych w art. 23 niniejszej ustawy, prawo do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie, gdy emeryt, który nie ukończył 50 lat życia, powołany w ciągu 6 lat po przeniesieniu w stan spoczynku w myśl punktu a) art. 28 i punktów a), b i c) art. 29, odmówi przyjęcia ofiarowanej mu ponownie posady państwowej równej lub wyższej grupy uposażenia, przyczem mają zastosowanie odnośne postanowienia ustaw o państwowej służbie cywilnej.

Art. 41. Do emerytowanych funkcjonarjuszów państwowych, powołanych do służby wojskowej na skutek mobilizacji lub ze względów na bezpieczeństwo Państwa, mają analogiczne zastosowanie postanowienia art. 18 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663).

Art. 18 ust. 3. Funkcjonarjusz państwowy, powołany do służby wojskowej na skutek mobilizacji lub ze względu na bezpieczeństwo Państwa, otrzymuje uposażenie, określone dla powołanych do służby wojskowej podczas mobilizacji, a nadto — jeżeli jego uposażenie z tytułu służby cywilnej jest wyższe od uposażenia wojskowego — otrzymuje od swej władzy cywilnej różnicę w wysokości uposażenia w służbie cywilnej, z uwzględnieniem każdorazowych zmian, zachodzących w uposażeniu w służbie cywilnej i wojskowej.

Postanowienie powyższe nie dotyczy emerytowanych pracowników kolejowych, względnie pracowników poczt, radiotelegrafów, telegrafów i telefonów, powołanych do służby wojskowej kolejowej, względnie w pocztach, radiotelegrafach i telefonach, na podstawie ustaw z dnia 27 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) i 18 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 7, poz. 36).

Art. 42. Emerytowany funkcjonarjusz państwowy psychicznie chory, niemający prócz emerytury innych źródeł utrzymania, może być na wniosek odnośnego opiekuna, za zgodą Ministra Skarbu, umieszczony i leczony na koszt Skarbu Państwa w zakładzie dla umysłowo chorych, przyczem przez cały czas przebywania w takim zakładzie wstrzymuje się wypłatę uposażenia emerytalnego.

Żonie i dzieciom takiego emeryty przysługuje za czas jego pobytu w takim zakładzie prawo do zaopatrzenia wdowiego, względnie sierociego, obliczonego według ust. 1 art. 61, względnie 62 niniejszej ustawy.

Przepisy wykonawcze § 35—37 patrz pod art. 24.

Art. 43. Emerytowani funkcjonariusze państwowi mają prawo do korzystania z ulg w razie kuracji w państwowych zakładach leczniczych i uzdrowiskach narówni z funkcjonariuszami w służbie czynnej.

Ponadto władna będzie Rada Ministrów przyznać emerytowanym funkcjonariuszom państwowym prawo do korzystania z ulg, przyznawanych funkcjonariuszom państwowym w zakresie pomocy lekarskiej, przejazdach państwowymi środkami komunikacyjnymi i t. p.

Do art. 43 i 59 ustawy.

§ 69. Legitymacje, służące jako dowód osobisty w zakresie korzystania z ulg, przewidzianych w art. 43 i 59 ustawy, wystawia emerytowanym funkcjonariuszom państwowym władza, wypłacająca uposażenie emerytalne, lub władza, wskazana przez Ministra Skarbu, a emerytowanym zawodowym wojskowym — władza wojskowa, wyznaczona przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 44. Funkcjonariusz państwowy, który nie nabył prawa do emerytury, a opuszcza służbę z powodu trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków służbowych, nabytej wskutek choroby lub kalectwa bez własnej winy, względnie zostanie zwolniony ze służby z powodu zmian organizacji władz i urzędów, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości trzymiesięcznego ostatnio pobieranego uposażenia w służbie czynnej.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20.I.1934 o zaopatrzeniu emerytalnem prowizorycznych funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64):

§ 11. (1) Prawo do odprawy na mocy art. 44 ustawy emerytalnej służy wszystkim funkcjonariuszom prowizorycznym, z którymi został rozwiązany stosunek służbowy i którzy nie nabyli prawa do emerytury jedynie z powodu braku wymaganej wysługi emerytalnej, o ile przytem ostatnio nieprzerwanie pełniona służba trwała co najmniej 12 miesięcy.

(2) Jeżeli prawo do odprawy przewidują również właściwe przepisy służbowe, uprawniony korzysta z prawa wyboru.

Uwaga. Przepisy, dotyczące odpraw dla nauczycieli, którzy nie nabyli praw do emerytury, są umieszczone pod art. 9.

Ustawa z dnia 18.III.1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239):

Art. 9. Funkcjonariusze państwowi, podlegający tymczasowym przepisom służbowym dla urzędników państwowych z dnia 11 czerwca 1918 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 13), którzy w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy posiadają co najmniej 10 lat służby, względnie służby i pracy zawodowej, zaliczalnych do emerytury, a zostaną zwolnieni ze służby przed nabyciem prawa do uposażenia emerytalnego, mają prawo do odprawy w wysokości sześciomiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio w służbie czynnej.

Funkcjonariusze, którym na zasadzie postanowień ustępu poprzedniego została przyznana odprawa, nie mają prawa do innej odprawy (dotyczy funkcjonariuszów państwowych w resorcie poczt, telegr. i telef., przyp. wydawcy).

R o z d z i a ł III.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie zawodowych wojskowych.

Art. 45. Zawodowych oficerów wojska i marynarki wojennej przenosi w stan spoczynku Minister Spraw Wojskowych, zawodowych podoficerów wojska — dowódca Okręgu Korpusu, zawodowych podoficerów Korpusu Ochrony Pogranicza — dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza, zawodowych podoficerów i szeregowych marynarki wojennej — szef Kierownictwa Marynarki Wojennej.

§ 47 pod art. 26.

Art. 46. Uposażenie emerytalne zawodowych oficerów wojska i marynarki wojennej wymierza Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, zawodowych podoficerów wojska — dowódca Okręgu Korpusu w porozumieniu z właściwą izbą skarbową, zawodowych podoficerów Korpusu Ochrony Pogranicza — dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza w porozumieniu z właściwą izbą skarbową, zawodowych podoficerów i szeregowców marynarki wojennej — szef Kierownictwa Ma-

rynarki Wojennej w porozumieniu z właściwą izbą skarbową.

Wypłatę uposażenia emerytalnego zarządza właściwa władza skarbową.

Przeciw orzeczeniu dowódcy Okręgu Korpusu, dowódcy Korpusu Ochrony Pogranicza i szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej służy zawodowemu podoficerowi wojska i marynarki wojennej prawo zażalenia do Ministra Spraw Wojskowych w ciągu 30 dni, licząc od dnia, następującego po dniu doręczenia, przyczem postanowienie ust. 2 art. 34 niniejszej ustawy ma zastosowanie.

Przy przyznawaniu i wymierzaniu zaopatrzenia emerytalnego zawodowym wojskowym mają analogiczne zastosowanie przepisy ust. 2 i 3 art. 27 ustawy.

§§ 48—51 pod art. 27.

Art. 47. I. Przeniesienie w stan spoczynku zawodowego wojskowego następuje w jednym z poniżej wyszczególnionych przypadków:

A. na własną prośbę:

- a) gdy przekroczył 55 lat życia;
- b) gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego i ukończył 53 lat życia;

B. na własną prośbę lub z urzędu:

- c) jeżeli z powodu ułomności cielesnej lub z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolnym do pełnienia zawodowej służby wojskowej;

C. z urzędu:

- d) gdy przekroczył wiek, przewidziany dla zawodowych wojskowych ustawami o obowiązkach i prawach oficerów oraz szeregowych;
- e) gdy pozostając w stanie nieczynnym z powodu niezdolności do służby, albo z powodu zredukowania etatów, przekroczył termin pozostawania w stanie nieczynnym ustalonym ustawami, wskazanymi w punkcie d) niniejszego artykułu;

- f) gdy otrzymał ostateczną opinię ujemną, określoną ustawami o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów;
- g) gdy szeregowy zawodowy został zwolniony z czynnej służby wskutek nieodnowienia z nim przez władzę uprawnioną zobowiązania do dalszej zawodowej służby wojskowej pomimo jego prośby, ani też nie otrzymał stanowiska należnego mu w myśl art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 698) o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego.

II. Przeniesienie w stan spoczynku zawodowego wojskowego może być nadto zarządzone na własną prośbę, po ukończeniu przez oficerów — 30 lat, przez podoficerów — 20 lat, zaliczalnych do wysługi emerytalnej, w tem co do oficerów — najmniej 17 lat faktycznie spędzonych w służbie wojskowej. Uwzględnienie prośby o przeniesienie w stan spoczynku zależy od decyzji Ministra Spraw Wojskowych.

§ 52 pod art. 28.

Art. 48. Zawodowemu wojskowemu po nieprzerwanej co najmniej 15-letniej służbie wojskowej, w przypadku:

- a) gdy orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego został prawomocnie skazany na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego,
 - b) gdy wyrokiem sądu wojskowego została prawomocnie orzeczona kara zwolnienia ze służby oficera, albo też kara degradacji podoficera,
 - c) gdy wyrokiem sądu wojskowego została prawomocnie orzeczona kara wydalenia z wojska —
- może Minister Spraw Wojskowych przyznać zaopatrzenie w wysokości, odpowiadającej temu uposażeniu emerytalnemu, jakiego skazany pobierał, w razie przeniesienia go w stan spoczynku.

Art. 49. Przez okresy służby, wymagane w art. 11, 47 i 48 ustawy, należy rozumieć obliczane w sposób kalendarzowy, nieprzerwane okresy służby wojskowej, oraz nieprzerwane, łączne okresy państwowej służby cywilnej i wojskowej.

Do czasokresów, wymienionych w ust. 1, wlicza się czas służby, przewidzianej w punktach b), c) i d) art. 50 niniejszej ustawy.

Art. 50. Czas służby, podlegający normalnemu liczeniu do wysługi emerytalnej, liczy się od dnia rozpoczęcia czynnej służby wojskowej.

Do tego czasu służby wlicza się:

- a) czas czynnej służby cywilno-państwowej, niespełnianej równocześnie ze służbą wojskową, obliczony według odnośnych ustaw o służbie cywilnej, gdy zajmowana posada w służbie cywilno-państwowej uprawniała do emerytury;
- b) czas, przebyty w stanie nieczynnym z uposażeniem;
- c) czas, spędzony w stanie nieczynnym bez uposażenia czynnego, skoro przeniesienie w stan nieczynny nastąpiło z powodu piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego, albo ze względów służbowych celem wykształcenia w zakresie produkcji sprzętu wojskowego;
- d) czas, przebyty w niewoli.

Przy wymiarze uposażenia emerytalnego dolicza się minimalny, odnośnymi ustawami przepisany, czas studiów wyższych na jednym z wydziałów uniwersytetu lub w równorzędnym zakładzie naukowym, jeżeli czas studiów nie biegnie równolegle z czasem służby, zaliczalnej do emerytury i tylko w przypadku całkowitego zakończenia studiów przepisanych egzaminami, jednakowoż w ilości nie wyżej niż 4 lata.

Czas studiów wyższych, jako też czas odkomenderowania na studia niewojskowe ma wpływ tylko na wyso-

kość uposażenia emerytalnego, a nie na uzasadnienie roszczenia o to uposażenie.

Wyjątkowo może Minister Spraw Wojskowych za zgodą Ministra Skarbu zaliczyć do wysługi emerytalnej także czas, spędzony w charakterze państwowego pracownika kontraktowego oraz czas, spędzony w stanie nieczynnym bez uposażenia czynnego, zaliczony przez Ministra Spraw Wojskowych do czynnej służby wojskowej.

Postanowienia art. 36 oraz art. 37 punkty 4, 7, 8 i 9 ustawy mają analogiczne zastosowanie do zawodowych wojskowych.

Rada Ministrów określa warunki i tryb zaliczania do wysługi emerytalnej zawodowych wojskowych okresu czynnej działalności, zmierzającej do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, oraz okresu odbywania kar, orzeczonych przez władze byłych państw zaborczych za taką działalność.

Do art. 50 ustawy.

§ 70. Przepisy, zawarte w § 54 — 58 i 60 — 67, stosuje się odpowiednio do zawodowych wojskowych.

Patrz teżę 1 N. T. A. pod art. 36.

Art. 51. Do wysługi emerytalnej nie wlicza się:

- a) czasu trwania dezercji lub samowolnego opuszczenia służby;
- b) czasu odbywania kary pozbawienia wolności, wymierzonej na podstawie prawomocnego wyroku sądowego;
- c) czasu, spędzonego w stanie nieczynnym bez uposażenia czynnego, z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w art. 50 ust. 1 lit c i ust. 5 niniejszej ustawy;
- d) czasu służby, za który przy zwolnieniu wypłacono odprawę, jeżeli odprawa ta nie zostanie zwrócona;
- e) czasu czynnej służby, spędzonej przed ukończeniem 18 lat życia; wyjątek stanowi służba wojskowa na obszarze operacyjnym;

- f) czasu zawieszenia w służbie, niepoliczalnego do czasu służby czynnej w myśl odnośnych przepisów.

Art. 52. Przy wymierzaniu uposażenia emerytalnego zawodowym wojskowym, należącym do personelu latającego aeronautyki wojska lub marynarki wojennej, służbę w czasie pokoju liczy się do wysługi emerytalnej podwójnie.

Postanowienie to niema zastosowania do:

- a) oficerów technicznych i podoficerów specjalistów, odbywających loty w charakterze wykonawców swej służby, którym do wysługi emerytalnej liczy się podczas pokoju 1 miesiąc za 45 dni; oraz do
- b) lekarzy lotniczej służby zdrowia, którym służba w czasie pokoju liczy się do wysługi emerytalnej pojedynczo.

Przy wymierzaniu uposażenia emerytalnego zawodowym wojskowym, marynarzom zaokrętowanym oraz zawodowym wojskowym armii lądowej, pełniącym służbę na statkach, znajdujących się w kampanji, liczy się do wysługi emerytalnej podczas pokoju 1 miesiąc 40 dni.

Wojskowym zawodowym czas, przebyty w służbie Korpusu Ochrony Pogranicza, zalicza się do wysługi emerytalnej w stosunku 16 miesięcy za 12 miesięcy.

Wojskowi zawodowi w czasie służby w Korpusie Ochrony Pogranicza oprócz uprawnień emerytalnych z tytułu niniejszej ustawy korzystają z uprawnień, przysługujących oficerom i szeregowym Straży Granicznej w myśl art. 49 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o Straży Granicznej.

Zawodowemu wojskowemu, przeniesionemu w stan spoczynku i powołanemu w czasie wojny do czynnej służby wojskowej, wymierza się przy zdemobilizowaniu uposażenie emerytalne, obliczone z uwzględnieniem czasu, spędzonego ponownie w czynnej służbie, w granicach

art. 19 niniejszej ustawy, uwzględniając jednak ewentualne nominacje (awanse).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Przy wymierzaniu uposażenia emerytalnego zawodowemu wojskowemu, zatrudnionemu w lotnictwie, podlega w myśl art. 52 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 podwójnemu zarachowaniu cały czas przydziału do personelu lotniczego, nie zaś tylko okres faktycznego dokonywania wzlotów.

(Wyrok z 8 listopada 1927. L. rej. 3919/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1295/1927).

2) Do „personelu latającego” w rozumieniu ust. 1 art. 52 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust., przewidującego podwójne zaliczenie do wysługi emerytalnej czasu przydziału do tego personelu, przebytego podczas pokoju, należą również uczniowie szkoły pilotów.

Art. 53. Zawodowym wojskowym, którzy w czasie trwania czynnej służby zostali zaliczeni do pierwszej klasy którejkolwiek specjalności personelu latającego aeronautyki wojska lub marynarki wojennej, wlicza się do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego również dodatek aeronautyczny tej kategorii, która odpowiada pierwszej klasie danej specjalności.

Zawodowym wojskowym, zaliczonym do niższych klas specjalności personelu latającego aeronautyki wojska lub marynarki wojennej, którzy w czasie lotów służbowych ulegli obrażeniom cielesnym, powodującym niezdolność do dalszej służby w powietrzu, Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu może wliczyć do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego dodatek aeronautyczny tej kategorii, która odpowiada danej specjalności i klasie.

Postanowienia ust. 1 i 2 mają zastosowanie również do zawodowych wojskowych, którzy wskutek trwałego pogorszenia się stanu zdrowia, uniemożliwiającego pełnienie służby w powietrzu, z zachowaniem jednak zdolności do pełnienia innego rodzaju służby wojskowej, lub wskutek przeniesienia do innego rodzaju wojska, zostali wyłączeni z personelu latającego aeronautyki wojska lub marynarki wojennej, — nie mają natomiast zastosowania

do wojskowych zawodowych, wykluczonych z personelu latającego aeronautyki wojska lub marynarki wojennej w myśl przepisów, wydanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 54. W razie przyznania uposażenia emerytalnego z doliczeniem do wysługi emerytalnej lat w myśl art. 12 niniejszej ustawy ma Minister Spraw Wojskowych odnośnie do zawodowych oficerów, zaś dowódca okręgu korpusu odnośnie do zawodowych podoficerów wojska, dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza odnośnie zawodowych podoficerów Korpusu Ochrony Pogranicza, a szef Kierownictwa Marynarki Wojennej odnośnie zawodowych podoficerów i szeregowych marynarki wojennej, zarządzać co najmniej 2 razy w okresach trzechletnich w przeciągu sześciu lat od dnia przeniesienia w stan spoczynku ponowne zbadanie emeryta przez komisję wojskowo-lekarską w celu stwierdzenia stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej i ewentualnego odliczenia przyznanych dodatkowo lat do emerytury z art. 12 niniejszej ustawy.

Emeryt, któremu odliczono w myśl powyższego ustępu przyznane dodatkowo lata, a który nie może być przyjęty zpowrotem do służby wojskowej — otrzymuje uposażenie emerytalne w wymiarze nie niższym jednak od 40% (art. 19).

§ 68 pod art. 39.

Art. 55. Emerytowany zawodowy wojskowy, który wskutek podeszłego wieku lub wskutek złego stanu zdrowia potrzebuje szczególnej opieki, jakiej nie znajduje w rodzinie, a przytem nie ma oprócz emerytury innych źródeł utrzymania, może być umieszczony w domu inwalidów.

§§ 34—39 pod art. 24.

Art. 56. Emerytowany zawodowy wojskowy umysłowo chory, nie mający oprócz emerytury innych źródeł utrzymania, może być umieszczony w państwowych za-

kładach leczniczych cywilnych, względnie wojskowych, jeżeli władze, określone w rozporządzeniu Rady Ministrów, wydanem na mocy art. 14 niniejszej ustawy, stwierdzą potrzebę tego, jako też okoliczność, że jest pozbawiony szczególnej opieki.

Emerytowani zawodowi wojskowi, którzy wskutek działań wojennych lub nieszczęśliwego wypadku, pozostającego w ścisłym związku ze służbą wojskową, bez własnej winy doznali uszkodzeń cielesnych lub stali się chorymi, posiadają prawo do leczenia, protezowania i wszelkich świadczeń w zakresie opieki społecznej, przewidzianych w obowiązującym ustawodawstwie względem inwalidów wojennych.

Emerytowani zawodowi wojskowi, którzy z przyczyn, wymienionych w ustępie poprzednim, utracili bez własnej winy trwale co najmniej 95% zdolności do zarobkowania i wskutek kalectwa lub choroby potrzebują nieodzownie stałej opieki innych osób, otrzymują w granicach art. 19 ustawy dodatek w wysokości 25% uposażenia w służbie czynnej, stanowiącego podstawę wymiaru emerytury (art. 17 ustawy).

§§ 34—39 pod art. 24.

Art. 57. Emerytowany zawodowy wojskowy, umieszczony w domu inwalidów, względnie w zakładzie dla umysłowo chorych, otrzymuje na koszt Państwa mieszkanie, utrzymanie, odzienie, opiekę lekarską i usługę.

Przez czas przebywania emeryta w domu dla umysłowo chorych wstrzymuje się wypłatę uposażenia emerytalnego, a przez czas przebywania w domu inwalidów wypłaca się emerytowi 5% uposażenia emerytalnego.

§§ 34—39 pod art. 24.

Art. 58. Żonie i dzieciom takiego emeryta (art. 57) przysługuje za czas jego pobytu w domu inwalidów, względnie w zakładzie dla umysłowo chorych, prawo do zaopatrzenia wdowiego, względnie sierociego, obliczone-

go według ust. 1 art. 61, względnie 62 niniejszej ustawy przy zachowaniu zasad art. 60.

§§ 34—39 pod art. 24.

Art. 59. Emerytowany zawodowy wojskowy ma prawo korzystania z ulg leczniczych, jako to z bezpłatnej porady w ambulatorjach wojskowych lekarskich, bezpłatnego pobierania lekarstw, z leczenia szpitalnego w szpitalach wojskowych na warunkach, przysługujących wojskowemu zawodowemu w stanie czynnym, jako też prawo korzystania z ulg w sezonowych opłatach w razie kuracji w państwowych zakładach kąpielowych i uzdrowiskach, przy zachowaniu warunków, dotyczących zawodowych wojskowych w stanie czynnym.

Ponadto władna będzie Rada Ministrów przyznawać emerytowanym wojskowym ulgi w przejazdach państwowymi środkami komunikacyjnymi i inne ulgi, przyznawane wojskowemu zawodowemu w stanie czynnym.

T Y T U Ł III.

ZAOPATRZENIE RODZIN, POOSTAŁYCH PO FUNKCJONARIUSZACH PAŃSTWOWYCH I PO ZAWODOWYCH WOJSKOWYCH.

Art. 60. Prawo do pensji wdowiej, tudzież do pensji sierocej, jest prawem pochodnem, zależnem od nabycia praw emerytalnych przez męża, względnie ojca.

Pensję wdowią po zawodowym wojskowym oblicza się według wymiaru dla samotnych.

W razie śmierci funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego w warunkach, określonych w punktach 1 i 2 art. 9 pozostałe po nich wdowy i sieroty nabywają również prawo do pensji wdowiej, względnie sierocej.

Do art. 60 i 61 ustawy.

§ 71. (1) Okoliczność, że śmierć funkcjonariusza państwowego nastąpiła:

- a) z powodu kalectwa lub choroby, nabytych przez zmarłego po wstąpieniu jego do służby i bez własnej winy (art. 9 ust. 2 p. 1) lub
- b) z powodów, określonych w art. 9 ust. 2 p. 2 lit. a) — c) ustawy, powinna być w razie wątpliwości ustalona przez komisję lekarską. Do postępowania przed komisją lekarską stosuje się odpowiednio art. 31 ustawy.

(2) W stosunku do zawodowych wojskowych okoliczności śmierci, wymienione w ust. (1) lit. a) i b), powinny być ustalone orzeczeniem, wydanem w drodze pośmiertnego postępowania rewizyjno-lekarskiego, którego sposób określają szczególne przepisy.

(3) W braku dowodu przeciwnego należy domniemywać, że śmierć funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego nastąpiła z powodu kalectwa lub choroby, nabytych przez zmarłego po wstąpieniu jego do służby i bez własnej winy.

§ 72. Doliczenie przy wymiarze pensji wdowiej i sierocej 10 lat na mocy art. 61 ust. 3 ustawy jest niezależne od tego, czy za życia zmarłego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego została stwierdzona trwała utrata zdolności do zarabkowania z przyczyn, wymienionych w art. 9 ust. 2 p. 2 lit. a) — c) ustawy. Natomiast doliczenie lat na mocy art. 11 ustawy przy wymiarze pensji wdowiej i sierocej zawisłe jest przedewszystkiem od ustalenia przez komisję lekarską za życia funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego trwałej utraty co najmniej 95% zdolności do zarabkowania.

Patrz teżę 2 N. T. A. pod art. 12.

Art. 61. Pensja wdowia wynosi 50% (pięćdziesiąt procent) kwoty uposażenia emerytalnego, które zmarły mąż pobierał, względnie tego, do którego w chwili śmierci miałby prawo.

Pensja wdowia po funkcjonariuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, poległym lub zmarłym wskutek działań wojennych, wynosi 50% (pięćdziesiąt procent) pełnego uposażenia w stanie czynnym zmarłego męża, służącego za podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego w myśl art. 17 niniejszej ustawy.

Wdowie i sierotom po funkcjonariuszu państwowym lub zawodowym wojskowym, zmarłym z przyczyn, wymienionych w art. 9 punkt 2 lit. a) do c) niniejszej usta-

wy, dolicza się przy wymiarze pensji wdowiej i sierocej 10 lat do wysługi emerytalnej zmarłego męża względnie ojca w granicach art. 19 ustawy.

Postanowienie ustępu drugiego art. 12 niniejszej ustawy ma analogiczne zastosowanie do pensji wdowiej i sierocej.

Przy wymiarze pensyj wdowom i sierotom po zawodowych wojskowych, zaliczonych do niższych klas specjalności personelu latającego aeronautyki wojska lub marynarki wojennej, którzy w czasie lotów służbowych ulegli niezawinionemu śmiertelnemu wypadkowi, Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu może wliczyć do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego, do którego zmarły zawodowy wojskowy miałby prawo, dodatek aeronautyczny, przywiązany do danej specjalności i klasy.

Czasowe zmniejszenie uposażenia emerytalnego funkcjonariusza państwowego w drodze dyscyplinarnej nie wpływa na wysokość pensji wdowiej i sierocej.

§§ 71—72 pod art. 60.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: W myśl art. 61 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust., samobójstwo zawodowego wojskowego b. państwa zaborczego, pozostającego do chwili śmierci w czynnej służbie w wojsku polskim i posiadającego wszystkie warunki, wskazane w punkcie a) art. 102 tej ustawy, nie pozbawia pozostałej po nim wdowy i sierot zaopatrzenia emerytalnego.

(Wyrok z 10 października 1929. L. rej. 2595/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 111 A. 1929).

Art. 62. Prawo do pensji sierocej nabywa się po ojcu.

Pensja ta wynosi:

- a) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa żyje i w chwili śmierci funkcjonariusza państwowego, względnie zawodowego wojskowego, miała prawo do pensji wdowiej — jedną czwartą część pensji wdowiej;

b) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa nie żyje, lub też w chwili śmierci męża nie miała prawa do pensji wdowiej, albo też później to prawo utraciła — połowę pensji wdowiej;

c) dla jedynej sieroty bez ojca i matki lub dla jedynej sieroty bez ojca, w razie niepobierania przez matkę pensji wdowiej — $\frac{2}{3}$ pensji wdowiej.

Jeżeli wdowa nie pobiera pensji wdowiej z powodu pobierania emerytury za własną służbę państwową, sierotom służy prawo do pensji według postanowień punktu a) artykułu niniejszego.

Do art. 62 ustawy.

§ 73. Prawo do pensji sieroczej służy jedynie dzieciom ślubnym i uprawnionym funkcjonariusza państwowego, zawodowego wojskowego lub emeryta. O ślubności i uprawnieniu dziecka decyduje właściwe prawo cywilne.

§ 74. W razie otrzymania przez wdowę, która ponownie wstąpiła w związek małżeński, jednorazowej odprawy (art. 74) pensję sierocą, poczynwszy od pierwszego dnia miesiąca, następującego po miesiącu, za który należała się ostatnia rata pensji wdowiej, wymierza się według zasad, podanych w art. 62 lit. b) lub c) ustawy. Na tych samych zasadach wypłaca się pensję sierocą przez czas wstrzymania pensji wdowiej z powodu zawarcia przez wdowę ponownego związku małżeńskiego (art. 74). Natomiast w przypadku, gdy prawo do otrzymywania pensji wdowiej zostało zawieszona na mocy art. 73 ustawy, pensje sieroce oblicza się według zasad art. 62 ust. 2 lit. a) ustawy.

§ 75. Przez jedyną sierotę w pojęciu art. 62 lit. c) ustawy należy rozumieć jedynie dziecko, które nie posiada żyjącego rodzeństwa (braci i sióstr), rodzonego ani przyrodniego ze strony ojca, natomiast rodzeństwo przyrodnie ze strony matki nie wchodzi w rachubę.

§ 76. Jeżeli zmarły funkcjonariusz państwowy, zawodowy wojskowy lub emeryt pozostawił dzieci z kilku małżeństw, a jedna z matek otrzymuje pensję wdowią, pensję sierocą dla wszystkich sierot, pochodzących od tej matki, wymierza się według art. 62 lit. a) ustawy, a dla sierot, pochodzących od matek, które nie żyją lub nie otrzymują pensji wdowiej, — na zasadach art. 62 lit. b) ustawy.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Sierota bez ojca i matki, mająca pełnoletniego brata, nie ma prawa do pensji sieroczej w wysokości, określonej w punkcie c) art.

62 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/1924.
Dz. Ust.

(Wyrok z 12 lutego 1929. L. rej. 83/27. Zb. W. N. T. A.
Nr. 19 A. 1929).

Art. 63. Prawo do pensji sieroczej może być również nabyte po matce.

Jeżeli sierota nabyła prawo do pensji po ojcu i po matce, wypłaca się sierocie pensję wyższą.

Sierota nabywa prawo do pensji po matce za życia ojca w razie jego niezdolności do pracy i niemożności zapewnienia jej utrzymania.

Pensja sieroca po matce wynosi $\frac{1}{4}$ uposażenia emerytalnego matki.

Do art. 63 ustawy.

§ 77. (1) Do sierot po funkcjonariuszach państwowych stosuje się odpowiednio § 73.

(2) Przyznanie pensji sieroczej po matce za życia ojca następuje na czas trwania jego niezdolności do pracy zarobkowej po stwierdzeniu przez lekarza urzędowego tej niezdolności oraz po zbadaniu przez powiatową władzę administracji ogólnej stanu majątkowego i dochodów ojca.

Art. 64. Łączna kwota pensyj sierocych bez względu na ilość dzieci nie może sama, ani łącznie z pensją wdowią przekraczać wysokości uposażenia emerytalnego, które zmarły funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, faktycznie pobierał, lub do którego miałby prawo w chwili śmierci.

W razie jeżeli suma pensyj sierocych sierot, których matka żyje, i sierot bez matki łącznie z pensją wdowią przekracza wysokość uposażenia emerytalnego, które zmarły funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, pobierał, lub do którego miał prawo w chwili śmierci — należy zmniejszyć proporcjonalnie pensje sieroce.

Art. 65. Gdy mianowanie lub awans zmarłego zawodowego wojskowego na wyższy stopień nastąpiło po jego śmierci, pozostałe po nim osoby, uprawnione do za-

opatrzenia, otrzymują pensję, odpowiadającą nadanemu wyższemu stopniowi zmarłego.

Art. 66. Postanowienia art. 27, 33 i 34 mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierot po funkcjonariuszach państwowych, a postanowienia art. 46 do wdów i sierot po zawodowych wojskowych.

Do art. 66 ustawy.

§ 78. (1) Przyznanie i wymiar pensyj wdowich i sierocych następuje jedynie w razie wniesienia podania przez interesowaną osobę (art. 70 ust. 2).

(2) Wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, zmarłych w czynnej służbie lub przed uprawomocnieniem się wymiaru emerytury zmarłego (§ 51 ust. (3)), z wyjątkiem wdów i sierot po zmarłych w stanie nieczynnym zawodowych wojskowych, wnoszą podania o przyznanie pensji wdowiej lub sieroczej do władzy (dowództwa formacji, oddziału, zakładu, urzędu wojskowego), w której zmarły ostatnio pełnił służbę.

(3) Wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych, zmarłych po uprawomocnieniu się wymiaru emerytury zmarłego (§ 51 ust. (4)), wnoszą podania do władzy, która wypłacała lub miała wypłacać uposażenie emerytalne zmarłemu emerytowi, wdowy zaś i sieroty po zawodowych wojskowych, zmarłych w stanie nieczynnym lub w stanie spoczynku po uprawomocnieniu się wymiaru emerytury, do Ministerstwa Spraw Wojskowych, jeżeli zmarły był oficerem, a do dowódcy właściwego okręgu korpusu (Szefa kierownictwa marynarki wojennej, Dowódcy Korpusu Ochrony Pogranicza), jeżeli był podoficerem.

(4) W podaniu należy wskazać miejsce zamieszkania wszystkich osób, którym ma być przyznane zaopatrzenie emerytalne.

§ 79. (1) Do podania należy dołączyć:

- a) metrykę śmierci męża (ojca);
- b) przy ubieganiu się o pensję wdowią — metrykę ślubu, a przy ubieganiu się o pensję sierocę — metryki urodzeń dzieci, którym mają być przyznane pensje sieroce;
- c) poświadczenia zamieszkania wszystkich osób, którym ma być przyznane zaopatrzenie;
- d) oświadczenia interesowanych osób o tem, czy i jakie otrzymują zaopatrzenie ze Skarbu Państwa;
- e) oświadczenia interesowanych osób, że nie wstąpiły do klasztoru;

- f) przy ubieganiu się o pensję wdowią — oświadczenie wdowy o tem, że małżeństwo jej ze zmarłym nie zostało sądownie rozłączone, w razie zaś sądowego rozłączenia tego małżeństwa — wypis prawomocnego wyroku sądowego lub zaświadczenie sądu, stwierdzające obowiązek zmarłego alimjentowania żony;
- g) przy ubieganiu się o pensję sierocą — oświadczenie interesowanych osób o tem, czy i jakie zajmuje sierota stanowisko w służbie państwowej lub samorządowej, do którego jest przywiązane stałe uposażenie, oraz ewentualnie że sierota nie zawarła związku małżeńskiego;
- h) przy ubieganiu się o pensję dla sieroty, która ukończyła 18 lat (art. 72 ust. 2), — zaświadczenie właściwego zakładu naukowego, stwierdzające odbywanie studjów.

(2) Jeżeli wdowa ubiega się również o pensję sieroce dla swych dzieci, do podania powinno być dołączone oświadczenie wdowy, że sieroty, o których pensje ubiega się, pozostają pod jej opieką z samego prawa, i że opieka ta nie została jej odjęta, nadto, jeżeli są dzieci powyżej lat 15 (w b. zaborze rosyjskim) lub 18 (w b. zaborach austriackim i niemieckim), — że żadne z nich nie zostało usamowolnione (upełnoletnione).

(3) W razie odjęcia wdowie opieki z samego prawa i ustanowienia jej następnie w charakterze opiekunki przez właściwy organ opiekuńczy do podania winien być dołączony uwierzytelniony odpis aktu ustanowienia (§ 4 ust. (2)), a w razie usamowolnienia (upełnoletnienia) dziecka oraz w przypadku, gdy wdowa ubiega się o pensję sierocą dla dziecka pełnoletniego, — pełnomocnictwo dziecka. Pełnomocnictwo do ubiegania się o pensję sierocą powinno być dane na piśmie, przyczem jednak nie jest wymagane uwierzytelnienie.

(4) Przepisy powyższe stosuje się odpowiednio, gdy ojciec ubiega się o pensję dla dziecka na mocy art. 68 ustawy.

§ 80. (1) Do postępowania przy wymiarze pensyj wdowich i sierocych stosuje się odpowiednio § 49, przyczem wdowie (sierotom) doręcza się odpowiedni dekret pensyjny.

(2) Jeżeli emeryt zmarł po uprawomocnieniu się wymiaru emerytury, w dekreście pensyjnym nie wyszczególnia się okresów służby i pracy, niezaliczonych do usługi emerytalnej zmarłego emeryta (§ 49 ust. (5) lit. f)).

§ 81. Jeżeli wdowa jest uprawniona do odbioru pensji wdowiej i pensyj sierocych (§ 82), władza wydaje jeden dekret pensyjny z oznaczeniem wysokości pensyj wdowiej i sierocych. Sierotom, uprawnionym do otrzymywania pensji do rąk własnych, oraz sierotom, nad którymi wdowa nie

sprawuje opieki, należy wydać osobne dekrety pensyjne. Dekrety powinny być doręczone z odpowiednim zastosowaniem przepisów, zawartych w § 82, bezpośrednio osobie, uprawnionej do otrzymywania pensji (pełnoletniej upelnoletnionej lub usamowolnionej sierocie albo opiekunowi nieletniej sieroty).

§ 82. (1) Pensję sierocą, przyznaną i wymierzoną sierotom niepełnoletnim i nieusamowolnionym (niepełnoletniom), wypłaca się rodzicowi, pozostałemu przy życiu (matce, w przypadku przewidzianym w art. 63 ustawy — ojcu), o ile sprawuje on opiekę nad daną sierotą. Jeżeli żaden z rodziców nie żyje lub nie sprawuje opieki (np. z powodu ponownego wstąpienia wdowy w związek małżeński), pensję sierocą wypłaca się ustanowionemu opiekunowi.

(2) Pensję sierocą, przyznaną i wymierzoną sierotom, zdolnym do działań prawnych (pełnoletnim, usamowolnionym lub upelnoletnionym), wypłaca się im osobiście. Sieroty te mogą jednak upoważnić pozostałego przy życiu rodzica zarówno do wszczęcia i popierania postępowania w celu wyjednania pensji sierocej, jak i do jej otrzymywania.

(3) Pełnomocnictwo do otrzymywania przyznanej i wymierzonej pensji sierocej powinno być dane na piśmie i należyście uwierzytelnione. Uwierzytelnienie może być zastąpione osobistym podpisaniem pełnomocnictwa przez mocodawcę w obecności urzędnika władzy, wypłacającej zaopatrzenie emerytalne. Urzędnik zaznacza na udzielonym pełnomocnictwie, jakim dowodem wylegitymował się mocodawca, i potwierdza ustaloną na podstawie tego dowodu tożsamość osoby mocodawcy oraz własnoręczność jego podpisu.

Art. 67. Żony i dzieci funkcjonariuszów państwowych, powołanych do służby wojskowej na skutek mobilizacji, jako też zawodowych wojskowych, którzy zaginęli na terenie działań wojennych, otrzymują od dnia 1 miesiąca, następującego po utracie prawa do uposażenia w służbie czynnej w myśl obowiązujących przepisów, tymczasowe zaopatrzenie emerytalne w wysokości należnego im ewentualnie stałego zaopatrzenia według zasad ust. 1 art. 61, względnie 62 niniejszej ustawy.

Gdy na podstawie towarzyszących zaginieniu okoliczności istnieje uzasadnione podejrzenie, że zachodzi wypadek dezercji, postanowienia niniejszego artykułu nie ma-

ją zastosowania do czasu stwierdzenia, że wypadek dezercji nie zachodzi.

Postanowienia niniejszego artykułu mają odpowiednie zastosowanie do żon i dzieci funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, zatrudnionych w służbie bezpieczeństwa lub służbie granicznej.

Do art. 67 ustawy.

§ 83. Żony i dzieci funkcjonariuszów państwowych lub zawodowych wojskowych, zaginionych na terenie działań wojennych albo w służbie bezpieczeństwa lub służbie granicznej, powinny, celem uzyskania tymczasowego zaopatrzenia w myśl art. 67 ustawy, złożyć wszystkie dowody, wyszczególnione w § 79, w trybie, ustalonym dla wdów i sierot po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, zmarłych w czynnej służbie (§ 78). Zamiast metryki śmierci osoby te składają zaświadczenie dowódcy formacji (oddziału, zakładu, urzędu wojskowego), stwierdzające, wśród jakich okoliczności nastąpiło zaginięcie, i że nie zachodzi podejrzenie dezercji.

Art. 68. W razie odnalezienia się zaginionego potrąca się przy wypłacie zaległego uposażenia kwotę, wypłaconą jego żonie i dzieciom tytułem tymczasowego zaopatrzenia.

W razie nieznalezienia się zaginionego w ciągu dwóch i pół lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym podpisano preliminarja pokojowe, żona, względnie dzieci, powinny przed końcem tego terminu przedłożyć orzeczenie sądowe, uznające zaginionego za zmarłego, względnie orzeczenie sądowe, że dowód śmierci należy uważać za ustalony, w przeciwnym bowiem wypadku tymczasowe zaopatrzenia zostają wstrzymane. Orzeczenie to służy za podstawę przy rozpatrywaniu przyznania stałego zaopatrzenia.

Art. 69. Wdowa nie ma prawa do pensji:

- a) jeżeli małżeństwo zostało zawarte przez emeryta;
- b) jeżeli wspólność małżeńska została sądownie rozdzielona bez obowiązku męża do utrzymania żony.

Dzieci, pozostałe z małżeństwa, zawartego przez emeryta, nie mają prawa do pensji sierocej.

Do art. 69 ustawy.

§84. (1) Przez wdowę po funkcjonariuszu państwowym, zawodowym wojskowym lub emerycie, uprawnioną do otrzymywania pensji wdowiej, rozumieć należy wdowę, z którą zmarły zawarł związek małżeński przed przejściem w stan spoczynku, o ile małżeństwo to aż do śmierci funkcjonariusza państwowego, zawodowego wojskowego lub emeryta nie zostało prawomocnym wyrokiem sądowym rozłączone od stołu i łoża (separowanie), rozwiedzione ani też unieważnione.

(2) Wdowie, z którą zmarły funkcjonariusz państwowy, zawodowy wojskowy lub emeryt został sądownie rozłączony (separowany), służy prawo do pensji wdowiej tylko w tym przypadku, gdy małżeństwo zostało rozłączone z obowiązkiem męża do utrzymywania żony. Skoro tylko obowiązek ten został ustanowiony, wdowa ma prawo do pensji wdowiej w normalnym wymiarze, chociażby nawet wyznaczone jej alimenty wynosiły kwotę mniejszą.

(3) Należy uważać, że rozłączenie sądowe nastąpiło z obowiązkiem męża do utrzymywania żony, zarówno w tym przypadku, gdy obowiązek taki został na męża nałożony w wyroku sądowym, jak i wówczas, gdy wypływa on z umów małżeńskich, zawartych przed uzyskaniem wyroku sądowego w sprawie rozłączenia zgodnie z właściwymi przepisami prawa cywilnego.

(4) Faktyczne oddzielne pożycie małżonków przed śmiercią funkcjonariusza państwowego, zawodowego wojskowego lub emeryta nie pozbawia wdowy prawa do pensji wdowiej.

(5) Separacja, rozwód oraz unieważnienie małżeństwa w niczem nie wpływają na prawa sierot do pensji sierocej.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Do wdów po emerytowanych funkcjonariuszach państwowych i emerytowanych wojskowych b. państw zaborczych, których małżeństwo zostało zawarte po przejściu na emeryturę, wobec treści art. 89 ustawy z 11 grudnia 1923 r. poz. 46 Dz. Ust. z r. 1924, ma zastosowanie art. 69 tejże ustawy.

(Wyrok z 27 stycznia 1926. L. rej. 1196/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 872. 1926).

2) Zaopatrzenie wdowie z mocy ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust. nie przysługuje osobie rozwiedzionej nawet w wypadku, kiedy zmarły b. małżonek obciążony był na jej rzecz obowiązkiem wypłacania alimentów z tytułu rozwiązania małżeństwa.

(Wyrok z 12 grudnia 1931 r. L. rej. 4267/30. Zb. W. N. T. A. Nr. 466 A. 1931).

Art. 70. Prawo do otrzymania pensji wdowiej i sierocej rozpoczyna się z pierwszym dniem miesiąca, następującego po tym miesiącu, za który zmarły funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy (emeryt), pobrał ostatnio należne mu uposażenie w służbie czynnej (uposażenie emerytalne). Dla sierot, które przyszły na świat po tym terminie, prawo do pensji rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca po urodzeniu.

Jeżeli żądanie przyznania pensji wdowiej lub sierocej nie zostało zgłoszone w ciągu jednego roku od dnia śmierci męża, względnie ojca lub matki, należy przyznać pensję wdowią lub sierocą od pierwszego dnia miesiąca po dniu zgłoszenia.

Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może przyznać pensję wdowią i sierocą od terminu, ustalonego w ustępie 1 niniejszego artykułu, jeżeli osoby uprawnione wykażą, iż zaszły ważne okoliczności, które uniemożliwiły im wcześniejsze zgłoszenie żądania o zaopatrzenie.

Pensje wdowie i sieroce wymierzone i przyznane, a niepodjęte w ciągu pięciu lat, liczonych od chwili płatności danego zaopatrzenia, przepadają na rzecz Skarbu Państwa. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może czynić wyjątki od powyższej zasady.

Art. 71. Pensje wdowie i sieroce płatne są miesięcznie zgóry.

Art. 72. Prawo do pensji wdowiej, względnie sierocej, gaśnie:

- a) w razie śmierci wdowy lub sieroty — z końcem tego miesiąca, w którym śmierć nastąpiła;
- b) w razie ukończenia przez sierotę 18 roku życia, lub też wcześniejszego zawarcia związku małżeńskiego;
- c) gdy wdowa, względnie sierota, została prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie po-

ciąga za sobą utratę prawa do zaopatrzenia wdowiego, względnie sierociego.

Sierotom, odbywającym studia w zakładach naukowych, przyznaje się pensję sierocą z powyższymi zastrzeżeniami na każdy rok szkolny aż do ukończenia studiów, nie dłużej jednak, niż do ukończenia 24 roku życia.

Do art. 72 ustawy.

§ 85. Przepisy, zawarte w § 31 ust. (1), stosują się odpowiednio do wdów i sierot.

§ 86. Skazanie wdowy lub sieroty, połączone z utratą praw publicznych (art. 45 kodeksu karnego), samo przez się nie powoduje utraty prawa do pensji wdowiej lub sieroczej, o ile inne przepisy takich skutków z tem skazaniem nie łączą.

§ 87. Sieroty otrzymują pensje sieroce po ukończeniu 18 lat, gdy uczęszczają do szkół państwowych publicznych lub szkół prywatnych z uprawnieniami szkół państwowych (publicznych), jak również, gdy pobierają nauki w szkołach prywatnych, nieposiadających uprawnień szkół państwowych (publicznych), a nawet gdy kształcą się w domu, z tem jednak zastrzeżeniem, że nauka ta odbywać się ma według systemu i programu szkół państwowych (publicznych). Okoliczność, że nauka sieroty odpowiada wspomnianym warunkom, powinna być w odpowiedni sposób udowodniona, jak np. przez złożenie odpowiednich egzaminów wstępnych, końcowych lub nawet częściowych.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Sieroty wogóle, a w tej liczbie sieroty po emerytowanych funkcjonariuszach b. państw zaborczych, o ile przekroczyły 18 rok życia, tak na zasadzie ustawy z 28 lipca 1921 poz. 466 Dz. Ust., jak i na zasadzie ustawy z 11 grudnia 1923 poz. 46 Dz. Ust., tracą prawo do pensji sieroczej, a przyznanie dalszego zaopatrzenia sierociego zależy od swobodnego uznania władz; kalectwo sieroty samo przez się nie stanowi tytułu do pobierania pensji sieroczej na zasadzie wyżej wymienionych ustaw.

(Wyrok z 19 grudnia 1927. L. rej. 2403/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1341. 1927).

Uwaga. Powyższa teza nie ma zastosowania, gdy sierota odbywa studia w zakładzie naukowym.

2) Szkoły podchorążych i oficerskie nie mogą być uważane za naukowe zakłady państwowe w rozumieniu art. 72 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 46 Dz. Ust. z r. 1924, uprawniające do dalszego, po ukończeniu 18 ro-

ku życia, pobierania pensji sierocej, natomiast za takie zakłady winny być uważane Korpusy Kadetów.

(Wyrok z 19 kwietnia 1928. L. rej. 1183/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1438. 1928).

Art. 73. Prawo do pobierania pensji wdowiej lub sierocej nie przysługuje:

- a) na czas przebywania przez okres dłuższy niż pół roku poza granicami Państwa, względnie Wolnego Miasta Gdańska, bez zezwolenia właściwej władzy naczelnej, udzielonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu;
- b) w razie utraty obywatelstwa polskiego, z wyjątkiem równoczesnego przyjęcia obywatelstwa gdańskiego;
- c) na czas pobierania zaopatrzenia z tytułu śmierci męża (ojca) na zasadzie innych ustaw, o ile świadczenia te płyną ze Skarbu Państwa; postanowienie to nie ma zastosowania do wdów po weteranach powstań narodowych, które otrzymują zaopatrzenie na mocy ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212);
- d) na czas zajmowania przez sierotę jakiegokolwiek stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej, do którego przywiązane jest stałe uposażenie;
- e) na czas uwzględnienia sieroty przy wymiarze uposażenia funkcjonariusza państwowego, względnie zawodowego wojskowego (ojczyrna, matki, matczy);
- f) w razie wstąpienia do klasztoru.

W przypadkach, przewidzianych w niniejszym artykule, wypłaca się zaopatrzenie emerytalne od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn, wymienionych w tym artykule, nie wcześniej jednak niż od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o zaopatrzenie.

Art. 74. Wdowa po funkcjonarjusz państwowym, względnie zawodowym wojskowym, która weszła ponownie w związek małżeński, otrzymuje na prośbę albo jednorazową odprawę wzamian za pobieraną pensję wdowią, albo zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia.

Zgłoszenie o odprawę winno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego małżeństwa.

Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej zaś tego wieku jednoroczną kwotę pensji wdowiej.

Wdowa, która wyszła zamąż za obywatela państwa obcego, otrzymuje odprawę tylko wtenczas, jeżeli ustawodawstwo państwa, którego jej mąż jest obywatelem, udziela wdowom odprawy, jeżeli wychodzą zamąż za obywatela Państwa Polskiego.

Do art. 74 ustawy.

§ 88. (1) Odprawę na mocy art. 74 ustawy przyznaje i wymierza wdowom po funkcjonarjuszach państwowych izba skarbową, która wypłacała pensję wdowią, wdowom zaś po zawodowych wojskowych — władze, które przyznały pensję wdowią.

(2) Prawo do odprawy z tytułu zawarcia ponownego związku małżeńskiego służy również wdowom, które pozostają w czynnej służbie państwowej.

§ 89. (1) Celem otrzymania odprawy wdowa powinna wnieść podanie do władzy, powołanej do przyznania i wymiaru tej odprawy.

(2) Do podania o odprawę należy dołączyć następujące dowody:

a) metrykę ponownego ślubu;

b) zaświadczenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej, stwierdzające, że mąż jest obywatelem polskim, w razie zaś, gdy jest obywatelem państwa obcego, — zaświadczenie właściwej władzy danego państwa, należycie zalegalizowane, iż ustawodawstwo danego państwa udziela również odpraw wdowom po emerytach państwowych, wychodzących zamąż za obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

(3) Jeżeli złożenie podania o przyznanie odprawy nastąpiło przed wymierzeniem pensji wdowiej, naprzód powinna być wydana decyzja co do uprawnień wdowy do pensji wdowiej.

(4) Przy ustalaniu wysokości odprawy za podstawę służy pensja wdowa, przypadająca za ten miesiąc, w którym wdowa wstąpiła ponownie w związek małżeński.

§ 90. (1) Jeżeli wdowa w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego związku małżeńskiego nie wniosła podania (choćaby bez dowodów) o przyznanie odprawy, zachowuje jedynie prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia. W tym przypadku wypłata pensji wdowiej zostaje wznowiona od pierwszego dnia miesiąca, następującego po ponownem owdowieniu, z zastrzeżeniami, przewidzianymi w art. 70 ust. 2 i 3 ustawy.

(2) Rozwiązanie ponownie zawartego związku małżeńskiego w inny sposób, niż przez śmierć męża oraz rozłączenie sądowe ponownie zawartego małżeństwa nie pociąga za sobą przywrócenia prawa do otrzymywania pensji wdowiej. Jednak wdowa odzyskuje prawo do pensji wdowiej po śmierci męża, z którym poprzednio została sądownie rozłączona.

(3) W razie unieważnienia ponownie zawartego związku małżeńskiego wdowa odzyskuje prawo do pensji wdowiej od pierwszego dnia miesiąca, następującego po uprawomocnieniu się wyroku sądowego, orzekającego nieważność tego małżeństwa.

Art. 75. Wdowa po funkcjonariuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, która z tytułu zajmowania stanowiska w służbie państwowej nabyła własne prawa emerytalne, może otrzymać tylko jedno zaopatrzenie według swego wyboru.

Art. 76. Wdowa po funkcjonariuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, który zmarł w czynnej służbie przed uzyskaniem prawa do emerytury, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości połowy kwoty rocznego uposażenia, służącego za podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego zmarłego.

W tej samej wysokości otrzymują odprawę sieroty bez ojca i matki w wieku poniżej 18 roku życia po ojcu, względnie po matce, o ile ci nie nabyli prawa do emerytury, z tem ograniczeniem, że równocześnie można otrzymać tylko jedną odprawę.

Taką samą odprawę należy przyznać sierotom bez ojca i matki w przypadku, określonym w ustępie przed-

ostatnim art. 72, przyczem postanowienie ostatniego ustępu art. 72 niniejszej ustawy ma również zastosowanie.

Sierotom wypłaca się odprawę niepodzielną.

Sierotom, pochodzącym z różnych małżeństw tego samego funkcjonariusza, względnie zawodowego wojskowego, wypłaca się odprawę tylko wtedy, jeżeli pozostała po nim wdowa nie skorzystała z tego prawa, albo z prawa tego zrezygnowała na rzecz sierot.

Art. 77. Wdowy lub sieroty po funkcjonariuszach państwowych lub zawodowych wojskowych zmarłych w służbie czynnej, mają prawo do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca dotychczasowego zamieszkania do przyszłego miejsca zamieszkania, które obiorą sobie w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienia z urzędu w służbie czynnej. Natomiast do wdów, sierot po funkcjonariuszach państwowych lub zawodowych wojskowych, którzy zmarli w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, przewidzianego w art. 21 ustawy, znajduje zastosowanie ustęp 1 tegoż art. 21 ustawy. Pozatem do wdów i sierot mają analogiczne zastosowanie ust. 2 i 3 art. 21.

Do art. 77 ustawy.

§ 91. (1) Do zwrotu kosztów przesiedlenia mają prawo jedynie wdowy i sieroty, co do których nie zachodzą przeszkody, przewidziane w art. 69 ustawy, sieroty zaś nadto, o ile nie ukończyły 18 roku, a w razie odbywania studiów w zakładach naukowych — 24 roku (art. 72).

(2) Postanowienia, zawarte w § 26 — 29, stosują się odpowiednio do przesiedleń, uskuteczniczonych przez wdowy i sieroty, z odchyleniami, przewidzianymi w § 92 — 96.

§ 92. (1) Wdowa i sieroty, pozostałe po funkcjonariuszu państwowym lub zawodowym wojskowym, zmarłym w czynnej służbie, mają prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia, o ile nabyły prawo do zaopatrzenia emerytalnego, a w przypadku, gdy tego prawa nie nabyły, o ile zmarły funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy był stałym funkcjonariuszem państwowym.

(2) Wdowa i sieroty, pozostałe po funkcjonariuszu państwowym lub zawodowym wojskowym, zmarłym w czynnej służbie, otrzymują zwrot kosztów przesiedlenia z miejsca dotychczasowego zamieszkania bez względu na ostatnie miejsce służbowe zmarłego męża lub ojca (art. 77 zdanie 1). Natomiast wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, którzy zmarli w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, mają prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia z ostatniego miejsca służbowego zmarłego funkcjonariusza, czy też wojskowego do przyszłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze W. M. Gdańska (art. 77 zdanie 2 w związku z art. 21 ust. 1).

(3) Prawo do żądania zwrotu kosztów przesiedlenia służy również wdowie i sierotom, zamieszkałym w chwili śmierci funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego razem z nim zagranicą, jeżeli wyjazd zagranicę nastąpił z powodu przeniesienia funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego na stanowisko w służbie zagranicznej, i jeżeli nowe miejsce zamieszkania znajduje się w kraju lub na obszarze W. M. Gdańska. W tym przypadku mają odpowiednie zastosowanie przepisy, normujące sprawę należności za przeniesienia z urzędu w służbie czynnej, odbywane poza granicami Państwa, w odniesieniu do funkcjonariuszów państwowych lub zawodowych wojskowych, odwołanych do kraju, z odchyleniami, analogicznymi do tych, jakie są przewidziane w poprzednich ustępach niniejszego paragrafu oraz w § 93—96.

§ 93. Termin roczny, przewidziany w art. 77 w związku z art. 21 ust. 2 i 3 ustawy, należy obliczać w ten sposób, że wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, zmarłych w czynnej służbie, korzystają z prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, o ile ono nastąpiło w ciągu roku od daty śmierci funkcjonariusza lub wojskowego, wdowy zaś i sieroty, pozostałe po funkcjonariuszach i wojskowych, zmarłych w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, — o ile przesiedlę się w ciągu roku od daty przeniesienia zmarłego funkcjonariusza lub wojskowego w stan spoczynku, niezależnie od daty śmierci męża czy też ojca.

§ 94. (1) Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia służy sierotom jedynie w braku wdowy, uprawnionej do otrzymania zwrotu kosztów przesiedlenia.

(2) Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia służy sierotom łącznie.

(3) Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia nie służy wdowcowi po funkcjonariuszce państwowej.

§ 95. Jeżeli przepisy, normujące sprawę należności w razie przeniesienia w czynnej służbie, uzależniają wysokość pewnych świadczeń od rodzinnego stanu funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, przy określaniu tego stanu bierze się pod uwagę wdowę, a gdy ta nie żyje, jedną z uprawnionych sierot zamiast zmarłego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego.

§ 96. (1) Wdowa i sieroty, które pragną uzyskać zwrot kosztów przesiedlenia, powinny złożyć podanie do władzy, oznaczonej w § 29, dołączając oprócz dowodów, w tymże przepisie wymienionych, metrykę śmierci zmarłego męża lub ojca, o ile nie znajduje się ona w aktach osobowych.

(2) W przypadku przesiedlenia wdowy i sieroty z zagranicy (§ 92 ust. (3)) władza, która przyznaje zwrot kosztów przesiedlenia, może zażądać od osób, ubiegających się o to, złożenia deklaracji lub dowodów, stwierdzających wyjazd zagranicę z powodu przeniesienia zmarłego męża lub ojca na stanowisko w służbie zagranicznej i zamieszkiwanie zagranicą razem ze zmarłym funkcjonariuszem państwowym lub zawodowym wojskowym, jeżeli okoliczności te nie wynikają z akt osobowych zmarłego i nie mogą być ustalone z urzędu.

Art. 78. W razie śmierci emeryta należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, niezależnie od zaopatrzenia, względnie odprawy (art. 60, względnie 76), pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio przez zmarłego.

Pod temi samemi warunkami w tej samej wysokości należy się pośmiertne w razie śmierci funkcjonariuszki w stanie spoczynku wdowcowi.

W braku wdowy (wdowca), uprawnionej (ego) do pośmiertnego, należy się pośmiertne w tej samej wysokości niepodzielnie dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał. W braku wyżej wymienionych członków rodziny można zwrócić udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomości, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

Do art. 78 ustawy.

§ 97. (1) Prawo do pośmiertnego służy przedewszystki-
kiem wdowie, o ile małżeństwo z nią zmarłego nie zostało
sądownie rozwiązane w drodze rozłączenia, rozwodu lub
unieważnienia. W razie sądowego rozłączenia małżeństwa
wdowa nie ma prawa do pośmiertnego, nawet gdy ustano-
wiony został obowiązek męża alimentowania żony, co nie
wyłącza możliwości zastosowania art. 78 ust. 3 zdanie 2
ustawy.

(2) Jeżeli wdowa nie ma prawa do pośmiertnego lub
tego prawa się zrzekła, pośmiertne należy się w tej samej
wysokości dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom
zmarłego, o ile zmarły faktycznie je utrzymywał, bez
względu na to, czy zmarły pozostawił jakikolwiek majątek.

(3) Przy obliczaniu wysokości pośmiertnego za podsta-
wę obliczenia należy wziąć uposażenie emerytalne, otrzy-
mywane ostatnio przez zmarłego, ze wszystkimi należne-
mi zmarłemu emerytowi dodatkami.

(4) W braku dzieci ślubnych, uprawnionych i pasier-
bów oraz w przypadku, gdy osoby te zrzekły się pośmiert-
nego, należy przyznać osobom (krewnym zmarłego lub ob-
cym), które łożyły na leczenie i pogrzeb, udowodnione ko-
szty tego leczenia i pogrzebu do wysokości trzymiesięcz-
nego uposażenia emerytalnego zmarłego, jeżeli koszty te
nie znajdują pokrycia w pozostałym po zmarłym majątku
ruchomym ani nieruchomym.

(5) Jeżeli zmarły pozostawił pewien majątek, który
jednak nie wystarcza na pokrycie kosztów ostatniej cho-
roby i pogrzebu, wypłata udowodnionych kosztów leczenia
i pogrzebu do wysokości pośmiertnego następuje po potrą-
ceniu kwoty, odpowiadającej wartości tego majątku, przy-
czem w tym przypadku osoba, ubiegająca się o zwrot tych
kosztów, powinna przedstawić prócz dowodów, wymienio-
nych w § 98 ust. (2) lit. c), zaświadczenie sądu lub po-
wiatowej władzy administracji ogólnej, stwierdzające, jaką
wartość posiada majątek, pozostały po zmarłym, oraz ja-
ką część tego majątku otrzymała osoba, ubiegająca się
o zwrot kosztów leczenia i pogrzebu.

(6) Jeżeli jest kilkoro dzieci (dzieci i pasierbów), prze-
dewszystkiem należy przyznać tym dzieciom, które ponio-
sły koszty leczenia i pogrzebu zmarłego, kwoty, stanowią-
ce zwrot tych kosztów, ewentualna zaś pozostałość zostaje
podzielona na równe części pomiędzy wszystkie dzieci, któ-
re pozostawały na utrzymaniu zmarłego.

(7) Jeżeli kilka osób ubiega się o zwrot kosztów lecze-
nia i pogrzebu, kwotę zwracanych kosztów leczenia i po-
grzebu dzieli się między te osoby w stosunku do poniesio-
nych wydatków i zaciągniętych zobowiązań, związanych
z chorobą i pogrzebem zmarłego, przyczem uwzględnia się

przede wszystkim koszty leczenia i pogrzebu niezbytkownego.

§ 98. (1) Pośmiertne (zwrot kosztów leczenia i pogrzebu) po emerytowanym funkcjonariuszu państwowym przyznaje izba skarbową, która zmarłemu wypłacała lub powinna była wypłacać uposażenie emerytalne. Wypłatę pośmiertnego uskutecznia władza, która wypłacałaby pensję wdowią lub sierocą po zmarłym.

(2) Osoba, ubiegająca się o uzyskanie pośmiertnego (zwrotu kosztów leczenia i pogrzebu), powinna wnieść do władzy, oznaczonej w ustępie poprzednim, podanie i dołączyć do niego następujące dowody:

- a) jeżeli o pośmiertne ubiega się wdowa, — metrykę śmierci męża i oświadczenie, że małżeństwo zmarłego z osobą, ubiegającą się o pośmiertne, nie zostało sądownie rozwiązane (§ 97 ust. (1));
- b) jeżeli o pośmiertne ubiegają się dzieci lub pasierby, które pozostawały na utrzymaniu zmarłego, — metrykę śmierci ojca lub ojczyma, zaświadczenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej, że osoby, ubiegające się o pośmiertne, pozostawały na utrzymaniu zmarłego, oraz metryki urodzeń wszystkich osób, ubiegających się o pośmiertne, a jeżeli są niemi również pasierby, — także metrykę ślubu zmarłego z matką danego pasierba;
- c) jeżeli inni krewni lub osoby obce ubiegają się o zwrot kosztów leczenia i pogrzebu, — metrykę śmierci zmarłego, poparty dowodami rachunek poniesionych kosztów leczenia i pogrzebu oraz zaświadczenie sądu lub powiatowej władzy administracji ogólnej o tem, czy i jakiej wartości majątek ruchomy lub nieruchomy zmarły pozostawił po sobie.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Brak faktycznej wspólności małżeńskiej, bez sądowego w tym względzie orzeczenia (art. 78 ust. 1 ustawy z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust.), nie uzasadnia odmowy wdowie (wdowcowi) przyznania pośmiertnego.

(Wyrok z 20 września 1926. L. rej. 1706/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1253. 1927).

Art. 79. Postanowienia art. 36 mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierot po funkcjonariuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych z tą różnicą, że wdowa i sieroty otrzymują w każdym razie powstałą różnicę za czas nieobjęty obliczeniem z powodu

późniejszego przedstawienia dokumentów dotyczących zmarłego męża, względnie ojca.

Art. 80. Wdowom po funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych wyznania mahometańskiego, jeżeli pozostało ich dwie lub więcej po jednej i tej samej osobie, przyznaje się do równego podziału pensję wdowią według norm, przypadających na jedną wdowę.

Sieroty po takich funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych, zrodzone z prawnych żon, uważa się za równouprawnione pod względem zaopatrzenia emerytalnego i wyznacza się im pensję sieroce według norm niniejszej ustawy do równego podziału.

Postanowienia art. 64 mają analogiczne zastosowanie do przypadków, o których mowa w niniejszym artykule.

T Y T U Ł I V .

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE.

R o z d z i a ł 1 .

Postanowienia wspólne.

Art. 81. (1) Funkcjonarjuszom, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej, oraz zawodowym wojskowym, którzy przed wstąpieniem do wojska polskiego, pozostawali na służbie jednego z byłych państw zaborczych, jako też w służbie byłego Wydziału Krajowego Galicyjskiego, lub też którzy byli nauczycielami publicznych szkół ludowych lub wydziałowych i przechodzą w stan spoczynku ze służby państwowej polskiej, względnie ze służby w wojsku polskim — wlicza się do wysługi emerytalnej pełną ilość lat w b. państwie zaborczem, podlegającą zaliczeniu według ustaw emerytalnych odnośnego państwa zaborczego, a względnie we-

dług ustaw krajowych galicyjskich, z zastrzeżeniem, że sposób zaliczania czasu tego do wysługi emerytalnej nie może być korzystniejszy, aniżeli w służbie państwowej polskiej, względnie w wojsku polskim, na mocy niniejszej ustawy, tudzież lata służby państwowej polskiej. Czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego przed wejściem w życie niniejszej ustawy zalicza się przytem do emerytury.

(2) Służba wojskowa, pełniona w byłym państwie zaborczem z poboru, mobilizacji lub ochotniczo — bez względu na odmienne przepisy emerytalne danego państwa zaborczego — podlega wliczeniu do wysługi emerytalnej jedynie w przypadku, gdy pełniąca tę służbę osoba już w b. państwie zaborczem uzyskała charakter funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, albo gdy po odbyciu służby wojskowej przeszła bezpośrednio do służby państwowej polskiej cywilnej lub wojskowej, względnie do służby w jednej z formacji wojskowych, uznanych przez Państwo Polskie.

(3) Za bezpośrednie przejście w rozumieniu ustępu poprzedzającego uważa się wstąpienie do służby państwowej polskiej, cywilnej lub wojskowej, albo do służby w formacji wojskowej, uznanej przez Państwo Polskie, przed upływem miesiąca od daty opuszczenia służby wojskowej w b. państwie zaborczem.

(4) W przypadkach zasługujących na uwzględnienie Minister Skarbu, na wniosek właściwej władzy naczelnej może wyrazić zgodę na zaliczenie służby, nieodpowiadającej wskazanemu powyżej warunkowi bezpośredniego przejścia.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.XI. 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 521):

Art. 2. (1) Przy obliczeniu wysokości uposażenia emerytalnego w myśl przepisów art. 19 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r., z czasu, podlegającego zaliczeniu do wysługi emerytalnej z tytułu służby w byłych państwach zaborczych (art. 81 i 84), uwzględnia się tylko trzy czwarte.

(2) Przy obliczeniu, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, uwzględnieniu podlegają jedynie okresy rzeczywistej służby, okresów zaś, doliczonych do wysługi emerytalnej z tytułu korzystniejszego liczenia, nie uwzględnia się, zastrzeżenie to nie dotyczy osób odznaczonych orderem wojskowym „Virtuti Militari” lub Krzyżem Niepodległości.

(3) Przepis ust. (1) stosuje się odpowiednio do okresów służby i pracy, zaliczalnych do wysługi emerytalnej na podstawie art. 97 lub art. 101 lit. b) ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r.

Uwaga. Ograniczenia zawarte w ust. 1 i 3 art. 2 nie mają zastosowania do pracy nauczycielskiej, określonej w ust. 7 art. 81 ustawy emerytalnej, ponieważ praca ta nie ma charakteru służby zaborczej i do emerytury zalicza się nie na zasadach art. 97 ustawy emerytalnej, lecz na podstawie przepisu wyjątkowego, jakim jest ust. 7 art. 81.

(5) Funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy służyli czynnie w czasie trwania mocy obowiązującej ustaw z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) i z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), a którzy przed wstąpieniem do służby państwowej, względnie wojskowej, pełnili służbę samorządową w Państwie Polskiem, zaliczną do wysługi emerytalnej w myśl punktu d) art. 15 ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), względnie punktu a) art. 12 ustawy z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), zalicza się do wysługi emerytalnej czas tej służby samorządowej pod warunkami, określonymi w wymienionych ustawach.

Ustawa z dnia 28.VII 1921 r., która obowiązywała do 1.X 1923 r.

Art. 15. Czas służby, podlegający normalnemu zaliczeniu do wysługi emerytalnej, liczy się od dnia rozpoczęcia służby w danym dziale zarządu państwowego.

Do tego czasu służby dolicza się nadto:

d) czas spędzony w służbie samorządowej.

(6) Końcowe daty służby w b. państwach zaborczych ustali rozporządzenie Rady Ministrów.

(7) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaliczy do wysługi emerytalnej lata udowodnionej pracy nauczycielskiej tym byłym zawodowym nauczycielom polskich szkół prywatnych w b. zaborze rosyjskim, którzy, posiadając odpowiednie kwalifikacje, wstąpili do służby państwowej polskiej w zawodzie nauczycielskim i pozostają ra służbie w dniu 1 października 1923 r. i ze służby tej przechodzą w stan spoczynku, a to pod warunkiem, iż w ciągu pół roku, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej usta-

wy, przedłożą Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wystarczające dowody swej pracy nauczycielskiej w wymiarze co najmniej 14 godzin tygodniowo.

Ustawa z 18.III. 1932 r. (Dz. U. N. 26 poz. 239):

Art. 4. Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy przed wstąpieniem do państwowej służby polskiej lub do służby w wojsku polskim pełnili służbę w byłych państwach zaborczych, podlegającą doliczaniu do wysługi emerytalnej na zasadzie art. 81 i 84 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 6, poz. 46), winni najpóźniej do dnia 31 grudnia 1933 r. zgłosić swe prawa z tego tytułu i należycie je udokumentować. Przekroczenie tego terminu może być uwzględnione tylko, o ile samo zgłoszenie nastąpiło we właściwym czasie, a nieudowodnienie tej służby w określonym terminie wywołane było okolicznościami niezależnymi od woli zainteresowanej osoby. Niezgłoszenie w powyżej oznaczonym terminie służby w b. państwie zaborczem, podlegającej doliczeniu do wysługi emerytalnej na zasadzie art. 81 i 84 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r., powoduje utratę prawa do zaliczenia tej służby do wysługi emerytalnej.

Władze, wskazane w art. 27 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych w brzmieniu, ustalonem niniejszą ustawą, w terminie do dnia 31 grudnia 1935 r. orzekną, czy zgłoszone i należycie udowodnione okresy służby w b. państwach zaborczych podpadają pod postanowienia art. 81 ust. 1 lub art. 84 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych i czy podlegają na zasadzie tych postanowień doliczeniu do wysługi emerytalnej.

Do art. 81 ustawy.

§ 99. Zaliczanie służby w trybie art. 81 następuje równocześnie z zaliczeniem służby państwowej, gdy dany funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy przechodzi w stan spoczynku z zastrzeżeniem postanowień art. 4 ustawy z dnia 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239).

§ 100. Odmawiając zaliczenia do emerytury okresu służby w państwie zaborczem na mocy art. 81 ustawy, władza powinna rozpatrzyć możliwość doliczenia tej służby na zasadzie art. 97 lub art. 101 lit. b) ustawy, jako pracy zawodowej.

§ 101. Przez służbę w państwach zaborczych, której zaliczenie normuje art. 81 ustawy, należy rozumieć jedynie służbę państwową (cywilną lub wojskową), pełnioną w jednym z państw zaborczych (Austro-Węgry, Niemcy, Rosja)

w okresie, kiedy państwo to miało jeszcze charakter państwa zaborskiego (§ 106), i na obszarze, na który w czasie pełnienia służby rozciągała się władza tego państwa, bez względu na to, czy obszar ten wchodzi obecnie w skład Rzeczypospolitej Polskiej. Natomiast nie może być uważana za służbę w państwie zaborskim służba na obszarze, który obecnie należy do Państwa Polskiego, pełniona w okresie przejściowym przed objęciem tego obszaru przez władze polskie, a po opuszczeniu go przez władze zaborskie.

§ 102. (1) Art. 81 ustawy dotyczy jedynie tych osób, które nabywają prawo do uposażenia emerytalnego na zasadzie postanowień, zawartych w tytułach I i II ustawy. Osoby, które nie zostały przyjęte do służby stałej lub w charakterze zawodowych wojskowych w rozumieniu art. 1 ustawy, mogą otrzymać zaopatrzenie emerytalne lub odprawę jedynie na mocy art. 82, 95, 102, 103, 104 lub 108 ustawy.

(2) Zaliczalność służby w państwie zaborskim nie jest zależna od terminu wstąpienia do służby polskiej i terminu uzyskania charakteru stałego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego.

(3) Wystąpienie z polskiej służby państwowej nie uniemożliwia praw, nabytych w służbie państw zaborskich, natomiast wydalenie z polskiej służby państwowej z pozbawieniem praw emerytalnych rozciąga się również na prawa, nabyte w służbie państw zaborskich.

§ 103. Służba, pełniona w b. Wydziale Krajowym, zalicza się na mocy art. 81 ustawy, tylko o ile była zaliczalna w myśl przepisów emerytalnych b. Wydziału Krajowego.

§ 104. (1) O zaliczalności danego okresu służby w państwie zaborskim na zasadzie art. 81 ustawy decydują wyłącznie przepisy, które obowiązywały w danym państwie zaborskim; normują one również stosunek, w jakim ma nastąpić zaliczenie lat tej służby. Jednak służba w państwie zaborskim nie może być zaliczona w stosunku korzystniejszym niż ten, w którym służba w Państwie Polskim. Zastrzeżenie to ma zastosowanie przy obliczaniu wysokości zaopatrzeń emerytalnych, lecz nie przy rozstrzyganiu kwestji nabycia uprawnień emerytalnych z mocy art. 82 lub 95 ustawy.

(2) Jeżeli przepisy państwa zaborskiego przewidują uprzywilejowany sposób zaliczania lat służby, pełnionej w szczególnych okolicznościach, które w Państwie Polskim nie mają odpowiednika (np. służba w kolonjach), należy stosować przepisy państwa zaborskiego.

(3) Jeżeli przepisy państwa zaborskiego uzależniały zaliczalność danego okresu służby wojskowej od bezpośredniego wstąpienia po jej odbyciu do państwowej służby cywilnej, art. 85 ustawy nie ma zastosowania i warunk

bezpośredniego przejścia ze służby wojskowej do cywilnej należy uważać za spełniony, o ile dana osoba po zwolnieniu z wojska państwa zaborczego wstąpiła do państwowej służby cywilnej w danym państwie zaborczym lub też w czasie, w którym dane państwo nie utraciło jeszcze charakteru zaborczego (§ 106), pozostawała w wojsku tego państwa, a następnie bezpośrednio wstąpiła do polskiej służby państwowej lub do wojska polskiego (polskich formacji wojskowych), w razie zaś istnienia przerwy między służbą wojskową w wojsku państwa zaborczego, a następną cywilną (polską lub w państwie zaborczym) służba wojskowa w państwie zaborczym nie jest zaliczalna. Za przerwę nie uważa się okresu przebywania w niewoli oraz okresu, podczas którego powrót do kraju był dla danej osoby zupełnie niemożliwy.

§ 105. Służba samorządowa w Państwie Polskim jest zaliczalna w trybie art. 61 ust. 2 ustawy jedynie osobom, które po odbyciu tej służby wstąpiły do służby państwowej i przed dniem 1 października 1923 r. uzyskały charakter stałych funkcjonariuszów lub zawodowych wojskowych.

§ 106. (1) Za służbę w państwach zaborczych uważa się służbę cywilną i wojskową, pełnioną w Rosji — przed dniem 1 listopada 1918 r., służbę cywilną w Niemczech — przed dniem 10 stycznia 1920 r., a służbę wojskową w wojsku niemieckim — przed dniem 27 grudnia 1918 r.

(2) W razie wątpliwości domniemywa się, że we wszystkich dokumentach, dotyczących służby w Rosji, pełnionej przed dniem 1 listopada 1917 r., daty są oznaczone według kalendarza juljańskiego (starego stylu). Daty te przy wymiarze zaopatrzenia emerytalnego należy zastąpić datami, obliczonymi według kalendarza gregorjańskiego (nowego stylu), przez przesunięcie ich o trzynaście dni, a jeżeli chodzi o służbę, pełnioną przed dniem 1 marca 1900 r., o dwanaście dni naprzód.

(3) Niemiecką służbę cywilną na części obszaru plebiscytowego Górnego Śląska, przyznanej Rzeczypospolitej Polskiej na mocy decyzji Rady Ambasadorów z dnia 20 października 1921 r., przyjętej przez Rząd Polski uchwałą Rady Ministrów z dnia 22 października 1921 r., podaną do wiadomości oświadczeniem rządowym z dnia 23 maja 1922 roku (Dz. U. R. P. Nr. 44 poz. 369), liczy się do dnia 20 października 1921 r. niemieckim funkcjonariuszom państwowym, którzy przy obejmowaniu Górnego Śląska przez władze polskie byli zatrudnieni na obszarze plebiscytowym i pozostawali na swych stanowiskach służbowych, z których zostali bezpośrednio przyjęci do polskiej służby państwowej, czas służby w państwie niemieckim jako zaborczym liczy się do daty przejścia władzy w miejscu urzędowania przez Państwo Polskie, najdłużej jednak do dnia 20 lipca 1922 r.

(4) Niemiecką służbę cywilną na obszarze t. zw. Wąłów Kwidzyńskich (5 wsi na północ od Korzenłowa), przyznanych Rzeczypospolitej Polskiej na mocy uchwały Rady Ambasadorów z dnia 12 sierpnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1927 r. Nr. 54, poz. 470 załącznik 1 article II p. 3-o), liczy się do dnia 12 sierpnia 1920 r.

(5) Przepisy powyższych ustępów nie naruszają w niczem postanowień, dotyczących zaliczalności służby do wyслуги emerytalnej, zawartych w umowach międzynarodowych w szczególności art. 501—506 konwencji niemiecko-polskiej, dotyczącej Górnego Śląska, podpisanej w Genewie dnia 15 maja 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44, załącznik do poz. 371).

§ 107. Przez służbę w zawodzie nauczycielskim w pojęciu art. 81 ust. 4 ustawy należy rozumieć zarówno czynną służbę nauczycielską, jak i służbę zawodowych nauczycieli w charakterze funkcjonariuszów państwowych, pełniącą w państwowym nadzorze szkolnym.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Za dzień rozwiązania stosunku służbowego z państwem rosyjskiem b. funkcjonariuszów państwowych rosyjskich, pozostawionych z urzędu przez władze rosyjskie na terytorjum b. Królestwa Kongresowego, winien być uważany dzień 30 marca 1917 r.

(Wyrok z 4 grudnia 1926. L. rej. 1175/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1068. 1926).

2) Czas służby, spędzony na stanowisku kasjera kasy miejskiej w b. zaborze rosyjskim do 1 października 1916, jako dnia wejścia w życie wydanej przez władze okupacyjne ordynacji miejskiej z 18 sierpnia 1916 (Dz. Rozp. c. i k. zarządu wojskowego w Polsce Nr. 25 poz. 65), winien być uważany za czas spędzony w służbie państwowej w b. państwie zaborczem rosyjskiem, od tej zaś daty za czas, spędzony w służbie samorządowej w Państwie Polskiem.

(Wyrok z 31 marca 1926. L. rej. 900/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 925. 1926).

3) Służba rosyjska w charakterze sekretarza sędziego pokoju, jak również służba w charakterze sędziego gminnego, nie mogą być uważane za służbę państwową w b. państwie zaborczem, policzalną do emerytury.

(Wyrok z 26 maja 1926. L. rej. 574/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 955. 1926).

4) Zgodnie z art. 144 ustawy rosyjskiej o pensjach i jednorazowych zapomogach (Zb. Pr. C. R. t. VII. wyd. 1896 r.) oraz art. 81 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust. lata służby funkcjonariuszów policji w byłym zaborze rosyjskim podlegają wliczeniu do

wysługi emerytalnej funkcjonariuszów państwowych polskich.

(Wyrok z 19 stycznia 1927. L. rej. 1825/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1108. 1927).

5) Policzenie do wysługi emerytalnej sędziego w b. zaborze austriackim okresu zawieszenia w służbie, zarządzonego w postępowaniu dyscyplinarnym — zgodnie z postanowieniem Dekretu Kamery Nadwornej z 3 lipca 1834 r. L. 26774 — następuje tylko w wypadku, kiedy postępowanie dyscyplinarne zakończone zostało zupełnem uwolnieniem od winy i kary lub umorzeniem z powodu braku cech wykroczenia względnie występku służbowego.

(Wyrok z 31 stycznia 1928. L. rej. 1002/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1366. 1928).

6) Z zestawienia §§ 2, 6, 8 i 14 ustawy austriackiej z 27 grudnia 1875 r. Dz. Pr. P. Nr. 158 i § 30 austr. Pragmatyki Służbowej z 25 stycznia 1914 r. wynika, że służba funkcjonariusza państwowego w wojsku austriackiem, powołanego do tej służby z mobilizacji, o tyle jest zaliczalna do jego wysługi emerytalnej, o ile jest zaliczalna do tej wysługi jego państwowa służba cywilna.

(Wyrok z 31 stycznia 1928. L. rej. 1002. Zb. W. N. T. A. Nr. 1366. 1928).

7) Policzalność do wysługi emerytalnej czasu służby, w b. państwie zaborczem odbytej, — w myśl art. 81 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. poz. 46/24 Dz. Ust. — nie jest zależna od terminu wstąpienia do służby polskiej.

(Wyrok z 26 stycznia 1929. L. rej. 1702/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 12 A. 1929).

8) Dobrowolne wystąpienie ze służby państwowej polskiej nie pozbawia funkcjonariusza praw emerytalnych, nabytych z tytułu służby w b. państwie zaborczem, a przysługujących mu w granicach, przez polskie ustawy emerytalne zakreślonych.

(Wyrok z 6 stycznia 1929. L. rej. 1702/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 12 A. 1929).

9) Sama tylko służba w charakterze pruskiego referendarza sądowego, bez późniejszego zajmowania w państwie pruskiem stanowiska bezpośredniego urzędnika państwowego, nie dawała praw emerytalnych.

(Wyrok z 17 września 1929. L. rej. 2906/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 102 A. 1929).

10) Służba na stanowisku asystenta biurowego w Zakładzie Rzeszy Niemieckiej dla ubezpieczenia funkcjonariuszów prywatnych nie dawała praw emerytalnych, przysługujących bezpośrednim urzędnikom państwowym.

(Wyrok z 17 września 1929. L. rej. 2906/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 102 A. 1929).

11) Zaliczenie do wysługi emerytalnej służby w charakterze pracownika Pruskiej Izby Rzemieślniczej zależało od łaski królewskiej.

(Wyrok z 17 września 1929. L. rej. 2906/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 102 A. 1929).

12) W myśl art. 245 księgi VIII Zbioru rosyjskich postanowień wojskowych z r. 1869 w wydaniu z r. 1915 oraz w myśl art. 68 rosyjskiej ustawy emerytalnej w wydaniu z r. 1896 (Zb. Praw. Ces. Ros. tom III) służba, spędzona podczas wojny w kampanji przeciwko nieprzyjacielowi, liczy się podwójnie do wysługi emerytalnej, pod warunkiem udziału bądź w jednej akcji wojskowej, bądź jednorazowego znajdowania się pod ogniem nieprzyjaciela.

(Wyrok z 21 marca 1929. L. rej. 80/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 45 A. 1929).

13) Na mocy austriackiego rozporządzenia cesarskiego z 9 czerwca 1915 r. i rozporządzenia austriackiego Min. Obrony Krajowej z 10 grudnia 1915 r. (aust. Dz. U. P. N. Nr. 361 i 362) w związku z § 88 ordynacji służbowej dla kolejowców austr. kolei państwowych z 7-go kwietnia 1898 r. liczy się podwójnie przy wymiarze uposażenia emerytalnego czas czynnej służby wojskowej, odbytej przez takich kolejowców podczas wojny wszechświatowej.

(Wyrok z 6 grudnia 1927. L. rej. 2904/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1328. 1927).

14) Lata służby w b. straży skarbowej austriackiej w myśl art. 81 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 podlegają zaliczeniu do wysługi emerytalnej rok za rok.

(Wyrok z 2 marca 1927. L. rej. 693/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1137. 1927).

15) Zaliczenie do wysługi emerytalnej czasu tymczasowej służby nauczycielskiej w b. państwie austriackim jest niedopuszczalne w ramach art. 81 ustęp 1 ustawy z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust., o ile nie ulszczono na rzecz Funduszu Emerytalnego Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych 2% wkładki za okres tej służby, poprzedzający uzyskanie charakteru stałego nauczyciela.

(Wyrok z 28 września 1929. L. rej. 3038/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 107 A. 1929).

16) Admiralom, generałom i sztabowym oficerom b. marynarki wojennej rosyjskiej, zwolnionym ze służby czynnej z zachowaniem prawa awansu, czasu, spędzonego w zarządzie prywatnych przedsiębiorstw morskich, nie wlicza się do wysługi emerytalnej.

(Wyrok z 15 października 1929. L. rej. 2592/27. Zb. W. N. T. A. Nr. 118 A. 1929).

17) Wojskowy b. armji austriackiej, który bezpośrednio po okresie niewoli przyjęty został do jednej z formacyj wojskowych polskich, ma prawo do zaliczenia mu te-

go okresu niewoli, chybaby opóźnienie stawienia się do służby w formacji względnie w wojsku polskim nastąpiło z jego winy.

(Wyrok z 4 października 1930. L. rej. 114/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 287 A. 1930 r.).

18) Jedynie nieprzerwany okres służby na suplenturze w b. państwie austriackim, poprzedzający bezpośrednio nominację na nauczyciela stałego, podlega zaliczeniu do wysługi emerytalnej w myśl § 66 austriackiej pragmatyki nauczycielskiej z 28 lipca 1917 r. Nr. 379 Dz. P. P. względnie art. 81 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust.

(Wyrok z 4 października 1930. L. rej. 114/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 268 A. 1930 r.).

19) Nie zalicza się do wysługi emerytalnej czasu samowolnej nieusprawiedliwionej nieobecności w służbie, za który to czas dany funkcjonariusz państwowy został pozbawiony uposażenia służbowego w myśl § 14 niemieckiej ustawy o urzędnikach państwowych z roku 1873 w brzmieniu noweli z 18 maja 1907 r.

(Wyrok z 8 listopada 1930. L. rej. 5057/28. Zb. W. N. T. A. Nr. 301 A. 1930 r.).

20) Urlop bez uposażenia w służbie austriackiej nie podlega, w myśl art. 81 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust., zaliczeniu do emerytury, a to wobec zastrzeżenia w art. 81 niemożności korzystniejszego zaliczenia służby zaberczej oraz wobec przepisu art. 38 pkt. b. powołanej ustawy emerytalnej.

(Wyrok z 4 grudnia 1930. L. rej. 276/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 319 A. 1930 r.).

21) Służba „ukraińska” w czasie zamieszek ruskich na terenie Małopolski Wschodniej nie podlega wliczeniu do wysługi emerytalnej na podstawie art. 81 ustawy emer. z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 dz. ust.

(Wyrok z 11 października 1925. L. rej. 2088/24. Zb. W. N. T. A. Nr. 794).

22) Czas kalendarzowej służby szeregowych b. żandarmerji Austriackiej w okresie wojny z r. 1914/18 ulega podwójnemu zaliczeniu do wysługi emerytalnej na zasadzie cyrkularnego rozporządzenia Ministra Obrony Krajowej z 15 czerwca 1916. Prees Nr. 9776/XIX w zakresie wskazanym rozporządzeniem cesarskim z 9 czerwca 1915 Nr. 361 Dz. P. P. i na jego podstawie wydane rozporządzenia Ministerstwa Obrony Krajowej z 10-go grudnia 1915 Nr. 362 Dz. P. P.

(Wyrok z 19 marca 1931 r. L. rej. 2122/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 367 A. 1931 r.).

23) Wobec postanowień art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o Policji Państwowej z 6 marca

1928 poz. 257 Dz. Ust. — z chwilą wejścia w życie tego rozporządzenia zastrzeżenie z art. 81 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. co do niedopuszczalności korzystniejszego sposobu zaliczania do wysługi emerytalnej lat służby, w b. państwie zaborczem odbytej, anizeli w służbie państwowej polskiej, nie stoi na przeszkodzie uprzywilejowanemu zaliczeniu do tej wysługi lat służby w b. żandarmerji austriackiej w granicach, zakreślonych przez powołany na wstępie art. 88 rozporządzenia z 6-go marca 1928 r.

(Wyrok z 12 maja 1931 r. L. rej. 6397/29. Zb. W. N. T. A. Nr. 398 A. 1931).

24) Funkcjonariusz państwowy, mianowany za wypowiedzeniem na zasadzie przepisów pruskiej pragmatyki służbowej, a usunięty ze służby za przewinienie służbowe bez formalnego postępowania dyscyplinarnego na zasadzie § 83 pruskiej ustawy z 21 lipca 1852 r. Zb. Ust. Pr. str. 465, tyczącej się przewinień służbowych urzędników, traci prawa emerytalne.

(Wyrok z 17 marca 1933. L. rej. 1567/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 623 A. 1933).

25) Z czasu służby tymczasowego nauczyciela b. galicyjskich szkół ludowych, nie mającego seminarjalnego egzaminu dojrzałości, nie podlega zaliczeniu do wysługi emerytalnej w trybie ust. 1 art. 81 ustawy z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust. jej okres przed dniem uzyskania patentu kwalifikacyjnego.

(Wyrok z 11 stycznia 1934 r. L. rej. 3215/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 714 A. 1934).

26) Przewidziane w § 2 austriackiej ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem szeregowych b. Żandarmerji z 29 stycznia 1897 Nr. 42 Dz. P. P. uprzywilejowane zaliczanie służby do wysługi emerytalnej w stosunku 16 miesięcy za 1 rok odnosi się jedynie do tych szeregowych, którzy z powodu niezdolności do służby przeszli w stan spoczynku bezpośrednio ze służby w żandarmerji.

(Wyrok z 6 marca 1934 r. L. rej. 3390/31. Zb. W. N. T. A. Nr. 736 A. 1934).

27) Do wysługi emerytalnej na podstawie art. 81 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. nie jest policzalna służba samorządowa, pełniona przed powstaniem Państwa Polskiego na Bukowinie.

(Wyrok z 27 czerwca 1935 r. L. rej. 3199/32. Zb. W. N. T. A. Nr. 1057 A. 1935).

28) Praca nauczycielska w szkołach Niemlecko-Ewangelickiego Związku Szkolnego przed przyjęciem tych szkół na etat właściwych organów szkolnych jest pracą prywatną, niepodlegającą zaliczeniu do wysługi emerytalnej w razie niezaliczenia jej przez Komisję Weryfikacyjną. Praca

ta nie może być zaliczana do 10-letniego okresu służby państwowej wymienionego w art. 9 ustawy emerytalnej. (Wyrok z 17.IV. 1930. L. rej. 1852. Zb. W. N. T. A. Nr. 1852).

29) Według przepisów rosyjskiej ustawy o Kasie Pensyjnej nauczycieli szkół ludowych z dnia 12 czerwca 1900 r. (O. Zb. P. Nr. 18877), zmienionej nowelami z dnia 3 marca 1903 r. (Og. Zb. Pr. Nr. 22603) z dnia 15 stycznia 1910 r. (Og. Zb. Pr. Nr. 32915) i z dnia 1 czerwca 1910 r. (Zb. Ust. i Rozp. Rz. poz. 1014) uczestnikami tej kasy mogli być również nauczyciele prywatnych szkół powszechnych, opłacając 12% składkę, przyczem według § 27 wymienionej powyżej noweli z dnia 3 marca 1903 r., w razie przyjęcia do kasy takiego nauczyciela, podlegała zaliczeniu cała jego poprzednia służba, a według części I wymienionej powyżej noweli z dnia 1 czerwca 1910 r. dla wszystkich tych nauczycieli, którzy wstąpili do Kasy przed 1 stycznia 1911 r., obciążenie finansowe za okres, poprzedzający wstąpienie do Kasy, przyjął na siebie skarb państwa rosyjskiego. Okres uczestniczenia tych nauczycieli w Kasie Pensyjnej wg. wyżej wymienionych przepisów rosyjskich był policzalny tylko pod warunkiem opłacenia go 12% składką.

(N. T. A. wyr. z 13.IX. 1935. L. rej. 2238/33).

Pozatem — patrz tezy N. T. A. pod art. 84.

Art. 82. Emerytowani funkcjonariusze państwowi i emerytowani wojskowi b. państw zaborczych, przeniesieni w stały stan spoczynku, tudzież emerytowani nauczyciele publicznych szkół powszechnych i wydziałowych, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego — otrzymują uposażenie emerytalne do wysokości 75% tego uposażenia, które należałoby się im według norm art. 19 od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem, że sposób zaliczania do wysługi emerytalnej czasu służby w b. państwach zaborczych nie może być korzystniejszy, aniżeli w służbie państwowej polskiej, względnie w wojsku polskim, na mocy niniejszej ustawy.

Rada Ministrów będzie władna na wniosek Ministra Skarbu podwyższyć zaopatrzenie emerytalne do pełnego

wymiaru wedle norm art. 19 od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 niniejszej ustawy, tak pewnym kategoriom emerytów, jako też poszczególnym osobom, które, pełniąc służbę w b. państwach zaborczych, zasłużyły się dla Narodu i Państwa Polskiego. Wysokość jednak zaopatrzenia emerytalnego nie może przekraczać procentowo tych norm uposażenia, do których miały prawo wspomniane osoby wedle odnośnych ustaw b. państw zaborczych.

Sprawę podporządkowania tych emerytów przepisom dyscyplinarnym, obowiązującym funkcjonariuszów państwowych, uregułuje rozporządzenie Rady Ministrów, które ustanowi kary dyscyplinarne i tok postępowania.

Kary te mogą być również stosowane w postępowaniu dyscyplinarnem za czyny, popełnione w czasach rządów zaborczych, a zwrócone przeciw interesom Narodu Polskiego.

Do art. 82 ustawy.

§ 108. (1) Przez emerytowanych funkcjonariuszów państwowych i emerytowanych zawodowych wojskowych państw zaborczych rozumieć należy jedynie osoby, które zostały przeniesione w stan spoczynku przez władze danego państwa w okresie, gdy miało ono jeszcze charakter państwa zaborczego (§ 10). Narówni z przeniesieniem w stan spoczynku przez władze państwa zaborczego należy traktować przeniesienie w stan spoczynku, uskutecznione przez szczególne organa, powołane do likwidowania stosunków w państwach zaborczych.

(2) Byłym zawodowym wojskowym państw zaborczych służy prawo do uposażenia emerytalnego na zasadzie art. 82 ustawy także wówczas, gdy wprawdzie nie zostali oni przez władze danego państwa przeniesieni w stan spoczynku, jednak w okresie, gdy dane państwo miało jeszcze charakter państwa zaborczego (§ 106), nabyli prawo do pełnego uposażenia emerytalnego (art. 105 ust. 6). Zasada powyższa nie dotyczy jednak byłych funkcjonariuszów państwowych państw zaborczych.

§ 109. (1) O tem, czy zawodowy wojskowy państwa zaborczego nabył prawo do pełnego uposażenia emerytalnego, i w związku z tem, czy powinien być uważany za emeryta w rozumieniu art. 82 ustawy, decydują wyłącznie przepisy państwa zaborczego, chociażby nawet przewidywały

one zasady korzystniejsze, niż obowiązujące w polskiej służbie państwowej (§ 104 ust. (1) zdanie 3). Natomiast przy wymiarze uposażenia emerytalnego byłym funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym państw zaborczych według norm art. 19 stosuje się odpowiednio § 104 ust. (1) zdanie 2 oraz ust. (2) i (3).

(2) Przy obliczaniu wysokości uposażenia emerytalnego emerytowanym funkcjonariuszom państwowym i emerytowanym wojskowym państw zaborczych należy naprzód uskuteczyć wymiar tego uposażenia za zaliczalne lata służby według norm art. 19 ustawy, biorąc za podstawę wymiaru uposażenie, przywiązane do grupy uposażenia, do której dany emeryt został zaszeregowany (art. 83), a następnie od kwoty, ustalonej w ten sposób, wymierzyć uposażenie w wysokości 75%.

Do art. 82, 87, 89, 90, 95, 99, 102 i 108 ustawy.

§ 120. (1) Przyznanie i wymiar zaopatrzenia emerytalnego emerytom (art. 82), byłym funkcjonariuszom (art. 5), niezawodowym wojskowym wojska polskiego (art. 99), zawodowym wojskowym państw zaborczych (art. 102 i 108), tudzież wdowom i sierotom po nich następuje jedynie w razie wniesienia podania przez interesowane osoby.

(2) Osoby, wymienione w ustępie poprzednim, ubiegające się o zaopatrzenie emerytalne ze Skarbu Państwa, składają podania do władzy powołanej do przyznawania i wymierzania zaopatrzenia emerytalnego. W podaniu należy dokładnie oznaczyć miejsce zamieszkania wszystkich osób, którym ma być przyznane zaopatrzenie emerytalne.

(3) Osoby, wymienione w ust. (1), nabywają prawo do zaopatrzenia emerytalnego od pierwszego dnia miesiąca, następującego po zgłoszeniu i udowodnieniu swych praw, z wyjątkiem osób, ubiegających się o zaopatrzenie emerytalne na mocy art. 99 ustawy, które nabywają to prawo od terminu, wskazanego w ust. 2 tego przepisu.

§ 121. Wdowy i sieroty po byłych funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych państw zaborczych, którzy odpowiadali warunkom, przewidzianym w art. 95 lub 108 ustawy, o ile same również posiadają obywatelstwo polskie z mocy art. 2 lub 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 roku (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego ze Skarbu Państwa, przyczem śmierć byłego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego należy uznać za ziszczenie się warunku, przewidzianego w art. 28 lit. a) ustawy.

§ 122. Przy wymiarze i wypłacaniu uposażenia emerytalnego niezawodowym wojskowym wojska polskiego, emerytowanym i byłym funkcjonariuszom oraz zawodowym wojskowym państw zaborczych, tudzież wdowom i siero-

tom po tych osobach stosuje się odpowiednio przepisy § 49 oraz § 80—82.

§ 123. Emerytowanym (art. 82) i byłym funkcjonariuszom państw zaborczych (art. 95) oraz wdowom i sierotom po tych osobach (art. 87 i 89) zaopatrzenie emerytalne przyznaje i wymierza izba skarbową, wyznaczoną przez Ministra Skarbu.

§ 124. (1) Emerytowany i były funkcjonariusz państwa zaborczego powinien dołączyć do podania o uposażenie emerytalne ze Skarbu Państwa następujące dowody:

- a) uwierzytelnione odpisy dokumentów, stwierdzających całokształt przebiegu służby emerytowanego lub byłego funkcjonariusza w państwach zaborczych, a jeżeli nastąpiło przeniesienie w stan spoczynku przez władze państwa zaborczego, — również uwierzytelniony odpis dekretu emerytalnego;
- b) uwierzytelniony odpis dokumentu, stwierdzającego posiadanie przez emerytowanego lub byłego funkcjonariusza obywatelstwa polskiego na mocy art. 2 lub 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44);
- c) poświadczenie zamieszkania emeryta lub byłego funkcjonariusza;
- d) oświadczenie emerytowanego lub byłego funkcjonariusza, stwierdzające, czy i jakie zaopatrzenie otrzymuje ze Skarbu Państwa.

(2) W razie niemożności przedstawienia dokumentów, wskazanych pod lit. a), należy w podaniu zaznaczyć przyczynę tego i dołączyć dokładny opis przebiegu służby w państwie zaborczem, potwierdzony co do zgodności danych z rzeczywistością podpisami co najmniej dwóch wiarogodnych osób, które, o czym w zaświadczeniu należy zaznaczyć, pozostawały w służbie w tym samym dziale administracji przez cały okres, w którym odbywanie służby przez interesowanego stwierdzają. Podpisy tych osób powinny być uwierzytelnione.

§ 125. (1) Do podań wdów (sierot) po emerytowanych i byłych funkcjonariuszach państw zaborczych, którym zostało przyznane uposażenie emerytalne ze Skarbu Państwa, stosuje się odpowiednio § 79.

(2) Wdowy (sieroty) po emerytowanych i byłych funkcjonariuszach państw zaborczych, którym przed śmiercią nie zostało przyznane uposażenie emerytalne ze Skarbu Państwa, powinny w celu uzyskania pensji wdowiej (sieroczej) złożyć podanie i dołączyć dowody, wymienione w § 124 lit. a) i b) oraz w § 79.

(3) Poza tem do podań wdów (sierot) po emerytowanych i byłych funkcjonariuszach państw zaborczych powinny być zawsze dołączone uwierzytelnione odpisy dokumen-

tów, stwierdzających posiadanie obywatelstwa polskiego na mocy art. 2 lub 3 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44) przez wszystkie osoby, ubiegające się o przyznanie zaopatrzenia emerytalnego (§ 121).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Uczestnictwo w Kasie Przechowczosci b. kolei warszawsko-wiedeńskiej, jako stowarzyszeniu wyłącznie nieetatowych pracowników kolei, nie nadającym praw do emerytury w państwie rosyjskiem, nie uprawnia do uzyskania uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa Polskiego w trybie art. 82 względnie 95 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923.

(Wyrok z 16 marca L. rej. 3206/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1154. 1927).

2) Ukaz cesarski z 2/14 lipca 1841 r. nie uprawnia b. funkcjonariuszy b. państwa zaborczego rosyjskiego do wpłacenia do Skarbu Państwa Polskiego składek emerytalnych za brakujące do uzyskania praw emerytalnych lata służby, a to celem uzyskania prawa do pobierania uposażenia emerytalnego ze Skarbu Polskiego.

(Wyrok z 7 maja 1927. L. rej. 3649/25. Zb. W. N. T. A. Nr. 1204. 1927).

3) Wojskowy b. państwa rosyjskiego, któremu przywrócono utracone prawa służbowe w drodze ogólnej amnestji, a nie w drodze indywidualnego aktu łaski i któremu w rezultacie władza zaborcza wymierzyła uposażenie emerytalne, winien być uważany za emeryta w rozumieniu art. 82 ustawy z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust.

(Wyrok z 26 czerwca 1928. L. rej. 998/26. Zb. W. N. T. A. Nr. 1489. 1928).

4) Według przepisu rosyjskiego zbioru rozporządzeń wojskowych wyd. 1869 r. ks. VII i VIII, zawodowy wojskowy w b. cesarstwie rosyjskiem stawał się emerytem od daty wydania ukazu o zwolnieniu z czynnej służby (ukaz obywatelski), o którym mowa w art. 924—926 ks. VII powołanego zbioru rozporządzeń.

Wyrok z 26 kwietnia 1930 r. L. rej. 2817/28. — Zbiór Wyroków N. T. A. Nr. 238 A. 1930).

5) Ani postanowienie art. 22 ustawy z 5 sierpnia 1922 poz. 616 Dz. Ust. „o zaopatrzeniu emerytalnem wojskowych i ich rodzin”, ani też postanowienia art. 56 i 57 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 poz. 46/24 Dz. Ust. nie mają zastosowania do emerytów b. państw zaborczych.

(Wyrok z 31 marca 1926. L. rej. 1639/24. — Zb. W. N. T. A. Nr. 923. 1926).

Art. 83. Zaszeregowanie emerytów do poszczególnych grup nastąpi na zasadzie rozporządzenia Rady Ministrów.

Zaszeregowanie emerytów, funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych państw zaborczych.

§ 130. Emerytów (art. 82), byłych funkcjonariuszów państwowych (art. 95) oraz byłych zawodowych wojskowych (art. 108) państw zaborczych, którzy nabyli prawo do emerytury ze Skarbu Państwa po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia, zaszeregowuje się do poszczególnych grup uposażenia zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) z późniejszymi zmianami według zasad § 131 i 132.

§ 131. (1) Emerytowanych oraz byłych funkcjonariuszów państw zaborczych, wyjąwszy wymienionych w ust. (2), zaszeregowuje się w sposób następujący:

- a) wszystkich urzędników, nauczycieli wszystkich szkół państwowych i publicznych, pozostających na etacie państwa, sędziów i prokuratorów, pracowników poczt, telegrafów i telefonów, którzy na mocy ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) mieliby otrzymywać uposażenie emerytalne według stopni służbowych, określonych w ustawie z dnia 13 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 429), — do tej grupy uposażenia, która cyfrowo odpowiada danemu stopniowi służbowemu;
- b) niższych funkcjonariuszów, którzy na mocy ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) mieliby otrzymywać uposażenie emerytalne według jednego z przewidzianych dla niższych funkcjonariuszów państwowych stopni płac, określonych w ustawie z dnia 13 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 429), — do następujących grup uposażenia:

stopień płacy	do grupy uposażenia
1—2	XVI
3—4	XV
5	XIV
6	XIII
7	XII
8	XI
9	X

- c) oficjantów kancelaryjnych (oficjantki kancelaryjne) b. zaboru austriackiego — do XII grupy uposażenia.

(2) Emerytowanych i byłych funkcjonariuszów państwowych na obszarze gornośląskiej części województwa śląskiego i W. M. Gdańska zaszeregowuje się w sposób następujący:

grupa niemiecka	do grupy uposażenia
XIII, B. 1 i wyższe	VI a dla posiadających studja wyższe V
XII	VII " " " " " VI
XI	VIII " " " " " VII
VIII	IV " " " " " VIII
VII i VII	XI " " " " " VIII
V	XII
IV	XIII
III	XIV
II	XV
I	XVI

(3) O ile według ustaw niemieckich lub pruskich dane stanowisko było zaliczone do dwóch bezpośrednio po sobie następujących grup, należy uwzględnić grupę niższą (z niższym uposażeniem), chyba że zainteresowany udowodni, że na zasadzie wskazanych wyżej ustaw posiadał warunki do zaliczenia go do grupy o wyższym uposażeniu.

§ 132. (1) Emerytowanych i byłych zawodowych wojskowych państw zaborczych zaszeregowuje się do następujących grup uposażenia:

stopień wojskowy	do grupy uposażenia
generała-majora, równorzędnych i wyższych	V
pułkownika i równorzędnych	VI
podpułkownika i równorzędnych	VII
majora i równorzędnych oraz kapitana wojska rosyjskiego	VIII
kapitana i równorzędnych oraz sztabs-kapitana wojska rosyjskiego	IX
porucznika i równorzędnych	X
podporucznika i równorzędnych	XI
chorążych i równorzędnych oraz gażystów bez rangi wojska austriacko-węgierskiego	XII
zawodowych podoficerów od sierżanta wzwyż	XIV
pozostałych podoficerów zawodowych do plutonowego włącznie	XVI

(2) Oficerów rezerwy, którzy mieli już przyznane uposażenie emerytalne, zalicza się o dwie grupy niżej od grupy, odpowiadającej równorzędnemu stopniowi oficera zawodowego.

Art. 84. Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, jako też pobierający w dniu 1 października 1923 r. zaopatrzenie emerytalne ze Skarbu Państwa emeryci (wdowcy i sieroty), którzy byli członkami kas emerytalnych lub innych kas zaopatrzenia, albo opłacali składki emerytalne do kas b. państw zaborczych jeśli

udowodnią, że praw, z tego tytułu im przysługujących, nie zrealizowali w b. państwach zaborczych, będą mogli korzystać z uprawnień, wynikających z niniejszej ustawy, jedynie pod warunkiem poprzedniego ustąpienia na rzecz Skarbu Państwa wszelkich praw, przysługujących im z tytułu uczestnictwa w tych kasach, względnie opłacania składek emerytalnych.

Funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym (wdowom i sierotom), którzy w całości lub w części zrealizowali swe prawa do powyższych kas i przeszli do służby państwowej polskiej, dolicza się do wysługi emerytalnej czas służby, za który podjęli składki pod warunkiem wpłacenia do Skarbu Państwa kwot, pobranych z tych źródeł, wedle kursu, który ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierot po tych funkcjonariuszach i wojskowych zawodowych b. państw zaborczych, którzy podnieśli swoje osobiste składki emerytalne, lecz pozostawili składki na rachunku żon i dzieci.

Do art. 84 ustawy.

§ 110. Art. 84 ustawy stosuje się również do wdów sierot po funkcjonariuszach państwowych, zawodowych wojskowych i emerytach.

§ 11. Udowodnienie uczestnictwa w kasach zaopatrzenia państwa zaborczego jest obowiązkiem osoby interesowanej.

§ 112. (1) Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, pozostający w czynnej służbie, a zamierzający skorzystać z postanowień art. 84 ustawy, powinni złożyć przełożonej władzy deklarację, mocą której odstępują na rzecz Skarbu Państwa wszelkie prawa, służące im z tytułu uczestnictwa w kasach emerytalnych (innych kasach zaopatrzenia) lub z tytułu opłacania składek emerytalnych do kas państw zaborczych.

(2) Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy podjęli wpłacone do tych kas składki, powinni złożyć przełożonej władzy zobowiązanie zwrotu Skarbowi Państwa tych składek w walucie polskiej według ustalonego kursu.

(3) Funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy tylko częściowo podjęli wpłacone składki, powinni złożyć deklarację i zobowiązanie.

§ 113. (1) Doliczenie odpowiedniego okresu służby do wysługi emerytalnej na zasadzie art. 84 ustawy następuje z zastosowaniem § 104 po złożeniu deklaracji i uiszczeniu w całości kwoty, należnej Skarbowi Państwa na mocy wystawionego zobowiązania (§112).

(2) Prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego w zwiększonym wymiarze uzyskuje osoba interesowana od pierwszego dnia miesiąca, następującego po zwróceniu w całości podjętych składek lub po odstąpieniu praw na rzecz Skarbu Państwa.

(3) Uiszczenie przez funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego jedynie części podniesionych składek nie upoważnia do żądania zaliczenia odpowiedniej części okresu przynależności do danej kasy.

§ 114. (1) Przepisy § 112 i 113 stosują się odpowiednio do emerytów, którzy w dniu 1 października 1923 r. otrzymali już zaopatrzenie emerytalne ze Skarbu Państwa, tudzież do wdów i sierot po tych emerytach oraz po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych.

(2) Wdowy i sieroty po funkcjonariuszach i zawodowych wojskowych państw zaborczych, którzy podnieśli swoje osobiste składki emerytalne, lecz pozostawili składki na rachunku żon i dzieci, nie są obowiązane zwracać Skarbowi Państwa podniesionych składek i składają jedynie deklarację (§ 112 ust. (1)).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Na mocy ustępu drugiego artykułu 84 ustawy z 11 grudnia 1923, w redakcji ustawy z 13 lutego 1924, poz. 178 Dz. Ust., w wypadkach, gdy składki emerytalne podjęte zostały przez odnośnych funkcjonariuszów państwowych z kas emerytalnych nie w całości lecz w części, na władzy orzekającej o prawach emerytalnych ciąży obowiązek obliczenia każdorazowego, jakiemu czasowi służby odpowiada suma pobranych składek, jak również jakiemu czasowi odpowiada suma składek niezrealizowanych, i stosownie do przeprowadzonego w ten sposób obliczenia zaliczenia czasu służby do wysługi emerytalnej, bądźto jako pracy zawodowej w myśl art. 98 ustawy emerytalnej, z 11 grudnia 1923, bądźto jako służby w b. państwie zaborczem w myśl art. 81 tejże ustawy.

(Wyrok z 21 czerwca 1926 r. L. rej. 3227/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 991. 1926).

Funkcjonariuszom państwowym, którzy w całości lub części podnieśli opłacone przez siebie składki emerytalne do kas pensyjnych b. państw zaborczych, doliczenie do wysługi emerytalnej lat za okres podniesionych składek w myśl

art. 84 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 w brzmieniu noweli z 13 lutego 1924, poz. 178 Dz. Ust. może nastąpić dopiero po uregulowaniu sprawy spłaty tych składek.

(Wyrok z 24 lutego 1926 r. L. rej. 355/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 893. 1926).

Prawo do doliczenia lat uczestnictwa w kasach emerytalnych i innych kasach zaopatrzenia b. państw zaborczych w myśl art. 84 ustawy z 11 grudnia 1923 r., poz. 46/24 Dz. Ust. powstaje, o ile nastąpiło wpłacenie pobranych składek wedle kursu, ustalonego rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 stycznia 1925 r., poz. 77 Dz. Ust., nie od terminu wpłacenia tych składek, lecz od daty przeniesienia w stan spoczynku — chyba, że późne wpłacenie przerachowanych składek nastąpiło wskutek udowodnionej winy danego funkcjonariusza.

(Wyrok z 15 czerwca 1927 r. L. rej. 2254/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1238. 1927).

W razie podniesienia z Kasy Emerytalnej b. Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej przez funkcjonariusza tej kolei tylko swoich wkładów osobistych, bez naruszenia władow na rzecz żony, po jego śmierci wdowa po nim nie jest obowiązana na mocy ustępu 3 art. 84 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. zwracać pobrane przez zmarłego wkłady po uzyskaniu prawa do pensji wdowiej.

(Wyrok z 14 stycznia 1929 r. L. rej. 5210/26. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 10 A. 1929).

Art. 85. Przerwy w służbie (art. 10), zaszłe przed wejściem w życie niniejszej ustawy — nie stoją na przeszkodzie zaliczeniu poprzedniego czasu służby. Postanowienie to nie narusza jednak przepisów b. państw zaborczych o zaliczalności lat do wysługi emerytalnej z wyjątkiem przypadków, dotyczących zwolnienia ze służby z przyczyny natury politycznej, oraz nie podważa zasad policzalności służby wojskowej, wyrażonych w art. 81 ust. 2 i 3.

Do art. 85 ustawy.

§ 115. (1) Przez przerwy w pojęciu art. 85 ustawy należy rozumieć wszelkie przerwy między służbą w państwie zaborczem a służbą w Państwie Polskiem, niezależnie od terminu wstąpienia do służby w Państwie Polskiem, oraz przerwy między dwoma okresami polskiej służby państwowej, zakończone ponownem wstąpieniem do tej służby przed dniem 1 października 1923 r.

(2) Przewidziany w art. 85 ustawy wyjątek od zasady nieprzerwalności służby nie dotyczy przerw między poszczególnymi okresami służby w państwie zaboreczem, jeżeli przepis tego państwa wymagały ciągłości służby (§ 104 ust. (3), oraz przerw między okresami polskiej służby państwowej, niezakończonych ponownym wstąpieniem do tej służby przed dniem 1 października 1923 r.

(3) Za wstąpienie do polskiej służby państwowej należy uważać wstąpienie do służby, zaliczalnej do emerytury, a więc również wstąpienie w charakterze funkcjonariusza prowizorycznego praktykanta lub pracownika kontraktowego, o ile następnie dana osoba uzyskała bezpośrednio nominację na stanowisko stałe (art. 37 p. 1 i p. 2 ust. 2).

§ 116. Przez wyrażenie „zwolnienie z przezezwu natury politycznej” należy rozumieć zwolnienie z powodu działalności połączonej z korzyścią dla Narodu i Państwa Polskiego. Przezezwna powinna być wykazana dowodami, niebudzącymi żadnych wątpliwości (dokumentami lub zeznaniami co najmniej dwóch wiarygodnych osób).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Wedle art. 85 w związku z ustępem 1 i 2 art. 10 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust., o ile zakaz zaliczania przerw w służbie nie ma zastosowania, zaliczenie czasu poprzedniej służby, odbytej przed przerwą, nie może być uzależnione od reaktywacji i może mieć miejsce i w tych wypadkach, gdy funkcjonariusz został przyjęty do służby bez wszelkich co do poprzedniej służby zastrzeżeń i bez wzmianki o niej.

(Wyrok z 29 grudnia 1926 r. L. rej. 2065/25. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1030. 1926).

W myśl art. 85 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 przerwa w służbie zaszła przed jej wejściem w życie, nie stoi na przeszkodzie zaliczeniu do wysługi emerytalnej lat służby, przed przerwą odbytej, chociażby przerwa powstała wskutek dobrowolnego wystąpienia ze służby.

(Wyrok z 26 stycznia 1929 r. L. rej. 1702/27. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 12 A. 1929).

Art. 85 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., poz. 46/24 Dz. Ust., mówiąc o przerwach w służbie, zaszłych przed dniem wejścia tej ustawy w życie, ma na myśli przerwy, zakończone ponownym wstąpieniem do służby państwowej przed 1 października 1923.

(Wyrok z 28 stycznia 1930 r. L. rej. 1129/28. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 185 A. 1930 r.).

Art. 86. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy emerytowanym funkcjonariuszom państwowym i zawodo-

wym wojskowym, tudzież pozostałym po nich wdowom i sierotom, którzy przeszli w stan spoczynku w czasie trwania mocy obowiązującej ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) i z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), wymierza się zaopatrzenie emerytalne w myśl art. 17 i 19 względnie 60, 61 ust. 1 i 62 niniejszej ustawy przy zastosowaniu art. 83 niniejszej ustawy.

Postanowienia artykułów 3, 4, 5, 6, 8, 22 ust. 2 i 3, 23, 24, 25, 27, 33 ust. 1, 34, 41, 43, 46, 60 ust. 1, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 78 i 80 niniejszej ustawy mają do tych osób analogiczne zastosowanie.

Art. 87. Wdowy i sieroty po emerytowanych funkcjonariuszach państwowych, względnie po emerytowanych zawodowych wojskowych b. państw zaborczych, jeżeli posiadają obywatelstwo polskie w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznane zostały w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego — otrzymują pensję wdowią, względnie sierocą, w wysokości, określonej w ust. 1 art. 61, względnie 62, od zaopatrzenia emerytalnego, określonego w art. 82, przy zastosowaniu postanowień art. 83 niniejszej ustawy.

Odnośnie przyznania i wymiaru pensyj wdowich i sierocych, jako też prawa wnoszenia zażaleń przeciw przyznaniu i wymiarowi mają analogiczne zastosowanie postanowienia art. 93 niniejszej ustawy.

Art. 88. Postanowienia art. 5 niniejszej ustawy nie mają zastosowania do zapowiedzeń i zajęć, powstałych z jakiegokolwiek tytułu przed 1 października 1921 r.

Art. 89. Postanowienia artykułów 2, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, art. 19 i ust. 2 i 3 art. 22, punkt 1 i 2 art. 23, artykułów 24, 25, 27 i ustępu 1 art. 33, tudzież artykułów 34, 41, 46, 84 i 88 mają analogiczne zastosowanie do emerytów, funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych byłych państw zaborczych, którym na mo-

cy przepisów niniejszej ustawy służy prawo do uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa.

Ust. 1 art. 60 i ustęp 1 art. 61, artykuły 62, 63, 64, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 78 i 80, jak również postanowienia artykułów, wymienionych w ust. 1, z wyjątkiem przepisów art. 25, stosują się analogicznie do wdów i sierot po osobach, wymienionych w 1 ustępie.

Art. 90. Wszyscy emerytowani funkcjonariusze państwowi i emerytowani wojskowi b. państw zaborczych, jako też wdowy i sieroty po nich, którzy nie zgłosili jeszcze swych praw emerytalnych — powinni w celu uzyskania zaopatrzenia emerytalnego według postanowień niniejszej ustawy wnieść pisemne zgłoszenie do końca kwietnia 1924 r. W tym wypadku wypłaca się zaopatrzenie emerytalne od dnia 1 miesiąca po zgłoszeniu się; późniejsze zgłoszenia o zaopatrzenie mogą być uwzględniane jedynie na podstawie art. 8 niniejszej ustawy.

Patrz też 4 N. T. A. pod art. 95.

Art. 91. Termin przedłożenia orzeczenia sądowego, ustalony w art. 68 niniejszej ustawy, przedłuża się dla pozostałych po zaginionych w wojnie polsko-bolszewickiej do końca 9 miesiąca, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonariuszów państwowych.

Art. 92. Postanowienia art. 37 niniejszej ustawy nie mają zastosowania do funkcjonariuszów państwowych, którzy przeszli w stan spoczynku przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Postanowienia art. 105 ust. 1, 2 i 5 mają zastosowanie do funkcjonariuszów państwowych.

U w a g a : Rozporządzenie, dotyczące służby w formacjach i organizacjach wojskowych, jest podane pod art. 105.

Art. 93. B. funkcjonariuszom państwowym, którym nieprzyznano dotychczas emerytury, względnie emerytom

państw zaborczych, przyznają i wymierzają uposażenie emerytalne w myśl art. 82 niniejszej ustawy właściwe władze II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Przyznane już w Państwie Polskiem uposażenia emerytalne przerachują te władze II instancji, które je przyznały, względnie przerachowały w myśl ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466).

Dotychczas przez władze naczelne przyznane, względnie przerachowane w myśl ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), uposażenia emerytalne funkcjonariuszów, względnie emerytów b. państw zaborczych, przerachują właściwe władze II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Przeciw wymiarowi uposażenia emerytalnego służy emerytowi prawo zażalenia do właściwej władzy naczelnej w ciągu dni 30.

Postanowienia art. 34 mają w tym przypadku analogiczne zastosowanie.

Art. 94. Funkcjonariuszom państwowym, pozostającym na służbie w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy, dolicza się przy wymiarze uposażenia emerytalnego czas studjów wyższych w myśl art. 37 punktu 3 ust. 2 niniejszej ustawy.

Art. 95. Funkcjonariusze b. państw zaborczych przed dniem 1 października 1923 r., nieprzyjęci do służby w Państwie Polskiem dla braku etatu, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego, jeżeli dotychczas nie wymierzono im uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa Polskiego, uzyskują prawo do zrealizowania nabytych w b. państwach zaborczych praw

emerytalnych dopiero po nastaniu warunków, określonych w art. 28 niniejszej ustawy.

Do art. 95 ustawy.

§ 117. (1) Nieprzyjęcie byłego funkcjonariusza państwowego państwa zaborczego do polskiej służby państwowej z przyczyn innych, aniżeli brak etatu, w szczególności z powodu przekroczonego wieku lub niezdolności do służby nie uprawnia do korzystania z dobrodziejstw art. 95 ustawy, jednak przyjęcie byłego funkcjonariusza państwowego państwa zaborczego na stanowisko prowizoryczne powinno być uważane za równoznaczne z nieprzyjęciem z powodu braku etatu.

(2) Byli funkcjonariusze państw państwa zaborczego uzyskuje prawo do uposażenia emerytalnego na mocy art. 95 ustawy dopiero po zgłoszeniu tego prawa, skutecznym po nastaniu warunków, przewidzianych w art. 28 ustawy. Zgłoszenia wcześniejsze nie mają znaczenia prawnego.

(3) Przez nastanie warunków, przewidzianych w art. 28 ustawy, należy rozumieć przekroczenie przez danego byłego funkcjonariusza państwa zaborczego sześćdziesiątego roku życia lub utratę zdolności do zajmowania jakiegokolwiek stanowiska w służbie państwowej. Natomiast niezdolność do zajmowania w polskiej służbie państwowej stanowiska, odpowiadającego stanowisku zajmowanemu w państwowej służbie zaborczej nie uprawnia do korzystania z dobrodziejstw art. 95 ustawy.

(4) Byli funkcjonariusze państw państw zaborczych, którzy odpowiadają warunkom art. 95 ustawy, otrzymują uposażenie emerytalne zgodnie z art. 82 ustawy w wysokości 75% tego uposażenia, które należałoby się im według norm art. 19 ustawy od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 ustawy według danej grupy uposażenia z zastrzeżeniem, że sposób zaliczania do wysługi emerytalnej czasu służby w państwach zaborczych nie może być korzystniejszy, aniżeli w polskiej służbie państwowej lub w wojsku polskim (§ 104).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Funkcjonariuszowi b. państwa zaborczego, który zgłosił się do służby w Państwie Polskim i nie został do niej przyjęty dla braku etatu, a który odpowiada pozostałym warunkom art. 95 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. prawo do pobierania uposażenia emerytalnego przysługuje od dnia pierwszego miesiąca następującego po zgłoszeniu się o zaopatrzenie emerytalne, a nie po zgłoszeniu się o przyjęcie do służby.

(Wyrok z 14 maja 1928 r. L. rej. 2468/26. — Zb. Wyr. N. T. A. 1455. 1928).

2) W wypadkach przyznania zaopatrzenia emerytalnego na podstawie art. 95 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. trwała niezdolność do służby, o której mowa w p. a) art. 28 ustawy — rozumieć należy wobec treści art. 96 tejże ustawy jako trwałą niezdolność do służby państwowej wogóle.

(Wyrok z 17 kwietnia 1928 r. L. rej. 2348/26. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1433. 1928).

3) Zrealizowanie praw z art. 95 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. płynących, następuje na rzecz pozostałych wdów i sierot w wypadku śmierci b. funkcjonariusza b. państwa zaborczego bez względu na to, czy zmarły przed śmiercią odpowiadał warunkom w art. 28 tejże ustawy emerytalnej przewidzianym.

(Wyrok z 19 stycznia 1929 r. L. rej. 5175/26. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 6 A. 1929).

4) Emerytowi b. państwa zaborczego, który w terminie, określonym art. 90 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, nie zgłosił swych praw do emerytury, przysługuje realizacja tych praw na podstawie art. 95 tejże ustawy, o ile odpowiada wszystkim warunkom tego artykułu (Zasada prawna wpł. do ks. zas. pr.).

(Wyrok z 27 listopada 1934 r. L. rej. 3520/32. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 812 A. 1934).

5) Ustne zgłoszenie funkcjonariusza b. państwa zaborczego do służby w Państwie Polskiem, jeśli na jego skutek nastąpiła pisemna decyzja władzy, odpowiada warunkom art. 95 ustawy emerytalnej co do zgłoszenia się.

(Wyrok z 14 marca 1935 r. L. rej. 9989/31. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1022 A. 1935).

6) Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego na zasadzie art. 95 ustawy z 11 grudnia 1925, poz. 46/24 Dz. Ust. przysługuje funkcjonariuszowi b. państwa zaborczego tylko wówczas od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o nią, o ile tenże w zgłoszeniu swem przy dołączeniu stosownych dokumentów wskazał na przepis art. 95, jako podstawę prawną swego roszczenia, oraz na nastanie co do jego osoby warunków, określonych w art. 28 tejże ustawy.

(Wyrok z 21 czerwca 1930 r. L. rej. 3208/28. — Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 263 A. 1930).

Patrz tezy N. T. A. pod art. 82.

Art. 96. Emerytowanych funkcjonariuszów byłych państw zaborczych, którzy nie wysłużyli pełnych lat służby i nie przekroczyli 50 lat życia, a pobierają emeryturę

ze Skarbu Państwa Polskiego, może wezwać Minister Skarbu lub właściwa władza naczelna do poddania się badaniu lekarza urzędowego w celu stwierdzenia ich zdolności, celem powołania ich do służby w jakimkolwiek resorcie. Jeśli emeryt wezwaniu tak do poddania się badaniu lekarskiemu, jak do objęcia służby zadość nie uczyni — traci prawo do emerytury.

Do art. 96 ustawy.

§ 118. (1) Przez emerytowanych funkcjonarjuszów państw zaborczych w pojęciu art. 96 ustawy należy rozumieć wszystkich byłych funkcjonarjuszów tych państw, którzy otrzymują uposażenie emerytalne ze Skarbu Państwa wyłącznie z tytułu służby w państwach zaborczych, niezależnie od tego, czy zostali przeniesieni w stan spoczynku przez władze państwa zaborczego.

(2) Do emerytowanych funkcjonarjuszów państw zaborczych stosuje się odpowiednio § 68 ust. (3).

Art. 97. Funkcjonarjuszom państwowym, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej pełnili ustawowo niepoliczalną do wysługi emerytalnej służbę państwową albo samorządową, lub oddawali się pracy zawodowej, a którym na zasadzie ustaw o uposażeniu z dnia 13 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 429 do 436), na podstawie ustawy z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 224), lub na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 368) zaliczono czas tej służby lub pracy do dodatku za wysługę lat, dodatku starszeństwa, dodatku za trzechlecie — zalicza się do wysługi emerytalnej za każdy kalendarzowy rok służby państwowej polskiej, zaliczalnej do emerytury, rok zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej, przytem, o ile okres podlegającej zaliczeniu służby względnie pracy zawodowej jest krótszy, aniżeli okres służby w Państwie Polskiem, zalicza się cały okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej.

Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może ponadto doliczyć do wysługi emery-

talnej okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej w stosunku korzystniejszym lub nawet w całości, co najwyżej jednak w ilości 20 lat.

Właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu może zaliczyć do wysługi emerytalnej okresy pracy kontraktowej w służbie państwowej, oraz inne okresy służby lub pracy zawodowej, za które Skarbowi Państwa zostały przekazane rezerwy premjowe na podstawie art. 44 ustawy z dnia 10 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 370), w razie zaś niezaliczenia tych okresów używana za danego funkcjonariusza rezerwa premjowa winna mu być zwrócona.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ
z dn. 22.X.1935 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 521):

Art. 2. (1) Przy obliczeniu wysokości uposażenia emerytalnego w myśl przepisów art. 19 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r., z czasu, podlegającego zaliczeniu do wysługi emerytalnej z tytułu służby w byłych państwach zaboreczych (art. 81 i 84), uwzględnia się tylko trzy czwarte.

(2) Przy obliczaniu, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, uwzględnieniu podlegają jedynie okresy rzeczywistej służby, okresów zaś doliczonych do wysługi emerytalnej z tytułu korzystniejszego liczenia, nie uwzględnia się; zastrzeżenie to nie dotyczy osób odznaczonych orderem wojskowym „Virtuti Militari” lub Krzyżem Niepodległości.

(3) Przepis ust. (1) stosuje się odpowiednio do okresów służby i pracy, zaliczalnych do wysługi emerytalnej na podstawie art. 97 lub art. 101 lit. b) ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r.

Do art. 97 ustawy.

§ 119. (1) Doliczenie okresu służby samorządowej lub pracy zawodowej w trybie art. 97 ustawy następuje również, gdy funkcjonariusz państwowy w momencie doliczenia danego okresu służby czy pracy do dodatku za wysługę lat, dodatku starszeństwa lub dodatku za trzećlecia miał nominację na stanowisko prowizoryczne.

(2) Za polską służbę państwową, zaliczalną do wysługi emerytalnej, w rozumieniu art. 97 ust. 1 ustawy należy uważać jedynie służbę, zaliczalną na mocy art. 37 ustawy i uzasadniającą roszczenie o uposażenie emerytalne.

(3) Gdy okres niezaliczalnej na zasadzie innych przepisów służby państwowej, służby samorządowej lub pracy

zawodowej wynosi mniej, aniżeli ilość kalendarzowych lat polskiej służby państwowej, zaliczalnej do emerytury, do wysługi emerytalnej zalicza się całkowity okres niezaliczalnej na zasadzie innych przepisów służby państwowej, służby samorządowej lub pracy zawodowej z miesiącami i dniami, niestanowiącymi pełnego roku.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: 1) Zaliczenie czasu służby samorządowej w byłym państwie zaborczem lub pracy zarobkowej do wysługi lat, dokonane na zasadzie ustawy z 13 lutego 1924 r. Dz. Ust. uzasadnia zastosowanie artykułu 97 ustawy z 11 grudnia 1923, poz. 46/24. Dz. Ust. przy ustalaniu wysługi emerytalnej funkcjonariusza państwowego.

(Wyrok z 16 kwietnia 1931 r. L. rej. 1632/29. — Zb. W. N. T. A. Nr. 383 A. 1931).

2) Zweryfikowanie pracy zawodowej urzędnika prowi-zorycznego w trybie art. 19 ustawy uposażeniowej z 13 lipca 1920, poz. 429 Dz. Ust. pociąga za sobą skutki prawne, przewidziane w art. 97 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/1924 Dz. Ust.

(Wyrok z 9 października 1933. L. rej. 420/31. — Zb. W. N. T. A. Nr. 682 A. 1933).

33) Pomimo zaliczenia do wysługi emerytalnej w trybie art. 81 ustawy emerytalnej służby państwowej zaborczej danego funkcjonariusza, nie może być mu zaliczona do wysługi emerytalnej jego praca zawodowa czy też samorządowa w trybie art. 97 teŹ ustawy w ilości lat wyŹszej, aniŹeli zostało to przyŹte przez Komisję Weryfikacyjną z zastosowaniem ograniczenia, przewidzianego w art. 19 ustawy z 13 lipca 1920, poz. 429 Dz. Ust.

(Wyrok z 27 czerwca 1935. L. rej. 3199/32. — Zb. W. N. T. A. Nr. 1057 A. 135).

Art. 98. Pod warunkiem uiszczenia opłaty emerytalnej lub otrzymania składek ubezpieczeniowych (art. 7 ustawy) właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może zaliczyć do wysługi emerytalnej:

- a) profesorom wyŹszych uczelni okres pracy w zagranicznej szkole akademickiej, jeŹeli czas tej pracy został zaliczony zgodnie z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 204);
- b) pomocniczym siłom naukowym okres pracy w tymŹe charakterze w zagranicznej szkole akademickiej;

- c) nauczycielom przedmiotów zawodowych okres pracy zaliczony do służby nauczycielskiej w myśl art. 15 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 47, poz. 462);
- d) funkcjonariuszom państwowym nie więcej aniżeli 10 lat z czasu zasadniczo niepoliczalnej służby państwowej, samorządowej lub pracy zawodowej w Państwie Polskiem, względnie z czasu służby państwowej, samorządowej lub pracy zawodowej w państwie obcym, jeżeli okresy tej służby, czy też pracy nie zostały zaliczone do dodatku za wysługę lat, dodatku starszeństwa, dodatku za trzechlecie, na podstawie ustaw wymienionych w art. 97 ust. 1.

Rozdział III.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie zawodowych wojskowych.

Art. 99. Postanowienia niniejszej ustawy mają również zastosowanie do:

1) oficerów, chorążych i podoficerów, którzy pełniąc służbę w wojsku polskiem lub w polskich formacjach wojskowych, które zostały uznane przez Państwo, stali się przed terminem możliwości uzyskania charakteru i praw zawodowych wojskowych wojska polskiego trwale niezdolni do pracy zarobkowej wskutek przyczyn, wymienionych w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy, a zasługłych w czasie tej służby, i którym w myśl art. 9 ustawy z dnia 18 marca 1921 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 195), przysługiwałoby prawo do dodatku dla ciężko poszkodowanych; do których osób postanowienie powyższe ma zastosowanie orzeka komisja, utworzona przez

Ministra Spraw Wojskowych z udziałem delegata, mianowanego przez Ministra Skarbu; niezdolność do służby musi być stwierdzona przez komisję wojskowo-lekarską (art. 14);

(2) wdów i sierot po wyżej wymienionych osobach, które zmarły wskutek przyczyn, wymienionych w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy.

Wypłata zaopatrzenia emerytalnego dla osób, wymienionych w punkcie 1 niniejszego artykułu, następuje od pierwszego dnia miesiąca po wniesieniu podania, nie wcześniej jednak niż od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Wypłata zaopatrzenia emerytalnego dla osób, wymienionych w punkcie 2 niniejszego artykułu, następuje od pierwszego dnia miesiąca po wniesieniu podania, nie wcześniej jednak, niż od dnia 1 lipca 1923 r.

§ 129—125 rozp. wykon. Rady Ministrów —

Do art. 99, 102, 104 i 108 ustawy.

§ 126. (1) Zaopatrzenie emerytalne na mocy art. 99, 102 i 108 przyznaje i wymierza oficerom oraz wdowom i sierotom po nich Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, a podoficerom oraz wdowom i sierotom po nich — dowódca właściwego okręgu korpusu w porozumieniu z właściwą izbą skarbową (art. 89 ust. 1 w związku z art. 46 ust. 1).

(2) Właściwość okręgu korpusu określa się według miejscowości, w której dany wojskowy pełnił ostatnio służbę w wojsku polskim (art. 99 i 102), lub według siedziby władzy wojskowej, której złożył podanie o przyjęcie do wojska polskiego (art. 108).

§ 127. (1) Do podań o uposażenie emerytalne na mocy art. 99, 102 lub 108 ustawy osoby interesowane powinny dołączyć dowody, wskazane w § 124, przyczem w przypadku ubiegania się o uposażenie emerytalne na zasadzie art. 99 ustawy zbędne jest przedstawianie dowodów, wskazanych w § 124 lit. b).

(2) Jeżeli wojskowy służył w wojsku polskim (art. 99 i 102), do podania powinna być dołączona poświadczona przez właściwą władzę wojskową karta ewidencyjna, stwierdzająca dokładny przebieg służby w wojsku polskim aż do czasu zwolnienia.

(3) Jeżeli były wojskowy ubiega się o uposażenie emerytalne na mocy art. 108 ustawy, do podania powinno być dołączone zaświadczenie właściwej władzy wojskowej, stwierdzające, że prośba wojskowego o przyjęcie do wojska polskiego, wniesiona przed końcem 1920 r., nie została uwzględniona.

§ 128. (1) Uposażenie emerytalne na zasadzie art. 99 i 102 ust. 1 lit. b) ustawy może być przyznane jedynie po stwierdzeniu przez komisję wojskowo-lekarską, iż wojskowy stał się w czasie służby w wojsku polskim oraz w związku z tą służbą trwale niezdolny do służby wojskowej (art. 102 ust. 2).

(2) Do przyznania uposażenia emerytalnego na zasadzie art. 99 ustawy wymagane jest nadto orzeczenie komisji, powołanej przez Ministra Spraw Wojskowych, z udziałem delegata, wyznaczonego przez Ministra Skarbu, stwierdzające, iż wojskowy jest trwale niezdolny do pracy zarobkowej wskutek przyczyn, wymienionych w art. 9 ust. 2 p. 2 ustawy, a zaszyłych w czasie służby w wojsku polskim, i że w myśl przepisów każdocześnie obowiązującej ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim wojskowemu temu służyłoby prawo do dodatku dla ciężkoposzkodowanych.

§ 129. (1) Do podań, wnoszonych przez wdowy (sieroty) po byłych niezawodowych wojskowych wojska polskiego (zawodowych wojskowych państw zaborczych), którym przed śmiercią zostało przyznane uposażenie emerytalne ze Skarbu Państwa na zasadzie art. 99 ust. 1 p. 1, art. 102 lub 108 ustawy, stosuje się odpowiednio § 79.

(2) Do podań, wnoszonych przez wdowy (sieroty) po niezawodowych wojskowych wojska polskiego (zawodowych wojskowych państw zaborczych), którym przed śmiercią nie przyznano uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa, oprócz dowodów, wyszczególnionych w § 79, powinny być dołączone dowody, wskazane w § 124 lit. a) i b), ewentualnie w § 127 ust. (2) i (3), przyczem w przypadku ubiegania się o pensję wdowią (sierocą) na zasadzie art. 99 ustawy zbędne jest przedstawianie dowodów, wskazanych w § 124 lit. b).

(3) Pozatem do podań wdów (sierot) o przyznanie pensji wdowiej (sierocej) na mocy art. 102 i 108 ustawy stosuje się § 125 ust. (3).

(4) Pensja wdowia (sieroca) na mocy art. 99 ustawy może być przyznana po stwierdzeniu przez komisję wojskowo-lekarską, iż śmierć męża (ojca), interesowanych osób nastąpiła wskutek przyczyn, wymienionych w art. 9 ust. 2 p. 2 ustawy, a zaszyłych w czasie służby w wojsku polskim.

Art. 100. Zawodowych wojskowych może do końca roku 1935 przenieść w stan spoczynku Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Wojskowych w jednym z następujących przypadków:

- a) gdy zawodowy wojskowy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego,
- b) gdy oficerowi zawodowemu do granicy wieku, przewidzianej ustawami o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów, brakuje nie więcej niż 7 lat.

Oficerowi, przeniesionemu w stan spoczynku w myśl pkt. b) niniejszego artykułu dolicza się do wysługi emerytalnej czas, jaki mu brakuje do granicy wieku, przewidzianej ustawami o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH z dnia 29.VIII.1935 (Dz. U. Nr. 68, poz. 428):

Do art. 100 lit. b).

§ 2. Granice wieku, po których osiągnięciu oficerowie mogą być w myśl art. 100 lit. b) ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1934 Nr. 20, poz. 160) przeniesieni w stan spoczynku, są następujące:

do stopnia	majora	włącznie ukończonych	46 lat
"	"	podpułkownika	48 "
"	"	pułkownika	50 "
"	"	generała brygady	52 "
"	"	generała dywizji i generała broni ukończonych	54 "
"	"	komandora podporucznika włącznie ukończonych	38 "
"	"	komandora porucznika ukończonych	43 "
"	"	komandora ukończonych	49 "
"	"	kontraadmirała	51 "
"	"	wice-admirała	53 "

Art. 101. Zawodowym wojskowym, którzy przed wstąpieniem do wojska polskiego:

- a) służyli w polskich formacjach wojskowych, które zostały uznane przez Państwo, zalicza się do czasu służby czynnej ewentualny czas przerwy między służbą w powyższych formacjach, a wstąpieniem do wojska polskiego, o ile jednak przerwa ta nie nastąpiła wcześniej, niż 1 czerwca 1917 r. a wstąpienie do wojska polskiego po przerwie najpóźniej do końca 1920 r.;
- b) pełnili ustawowo niepoliczalną do wysługi emerytalnej służbę państwową lub samorządową, lub oddawali się pracy zawodowej, zaliczonej na zasadzie obowiązujących przepisów do wysługi lat, dolicza się do wysługi emerytalnej za każdy kalendarzowy rok służby w wojsku polskim, zaliczalny do emerytury, rok służby względnie pracy zawodowej zaliczonej do wysługi lat, przyczem, o ile okres służby względnie pracy zawodowej jest krótszy, aniżeli okres służby w wojsku polskim, zalicza się cały okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej.

Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu może ponadto doliczyć do wysługi emerytalnej okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej w stosunku korzystniejszym, lub nawet w całości, co najwyżej jednak w ilości 20 lat.

Do zawodowych wojskowych ma również analogiczne zastosowanie art. 98 niniejszej ustawy.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 29.V II.1935 r. (Dz. U. Nr. 68, poz. 428):

Do art. 101.

§ 3. (1) Podstawę do obliczenia lat do wysługi emerytalnej stanowi obliczenie czasu służby samorządowej i pracy zawodowej, dokonane przez komisję do obliczenia wysługi lat, stosownie do art. 98 i 99 ustawy o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. z 1923 r. Nr. 116, poz. 924).

(2) Jeżeli obliczenie takie w pewnym poszczególnym przypadku nie nastąpiło, wówczas obliczenia doliczań do wysługi emerytalnej dokonywa w stosunku do oficerów Ministerstwo Spraw Wojskowych, w stosunku do podoficerów wojska — Dowództwo Okręgu Korpusu, na którego terenie podoficer ostatnio pełnił czynną służbę wojskową, w stosunku do podoficerów K.O.P. — Dowództwo Korpusu Ochrony Pogranicza, a w stosunku do podoficerów i st. marynarzy marynarki wojennej — Kierownictwo Marynarki Wojennej.

(3) Obliczenie następuje na podstawie przedstawionych przez interesowanego oryginalnych dokumentów, w przypadku zaś ich nieposiadania — na podstawie zaświadczenia, stwierdzonego co do prawdziwości dat podpisami co najmniej dwóch wiarogodnych świadków. Podpisy świadków na zaświadczeniu powinny być urzędowo uwierzytelnione. Świadkowie powinni w zaświadczeniu przytoczyć źródło posiadanych wiadomości.

Art. 102. Zawodowym wojskowym b. państw zaborczych, którzy wstąpili do służby w wojsku polskim i zostali z urzędu zwolnieni bez ich winy, a nie uzyskali charakteru zawodowego wojskowego wojska polskiego, przyznaje się prawo do zaopatrzenia emerytalnego w wysokości 85% tego uposażenia, które należałoby się im według art. 19 od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 i 20 niniejszej ustawy, a mianowicie:

- a) o ile przeszłużyli w wojsku polskim co najmniej 12 miesięcy kalendarzowych i bądźto posiadają łącznej służby wojskowej w b. państwie zaborczem, zaliczalnej do emerytury i wojsku polskim co najmniej 20 lat, obliczonych według czasu kalendarzowego, bądź też przeszli po przesłużeniu co najmniej takiej samej ilości lat służby, w stan spoczynku w b. państwie zaborczem, a to w Niemczech przed dniem 27 grudnia 1918 r., Austro-Węgrzech przed dniem 1 listopada 1917 r., a w Rosji przed dniem 1 listopada 1917 r. z prawem do emerytury;
bez względu na czas służby w wojsku polskim o ile posiadają w b. państwie zaborczem i wojsku polskim co najmniej 10 lat rzeczywistej służby

wojskowej, obliczonej według czasu kalendarzowego, i zwolnieni zostali wskutek trwałej niezdolności do służby, powstałej z przyczyn, związanych ze służbą w wojsku polskim.

Trwała niezdolność do służby wojskowej, nabyta w wojsku polskim, oraz związek przyczynowy ze służbą wojskową muszą być stwierdzone przez komisje wojsko-lekarskie przy zwolnieniu ze służby wojskowej.

Do osób, wymienionych w niniejszym artykule, nie mają zastosowania postanowienia art. 11 i 12, jako też punktów b) i c), oraz trzy ostatnie ustępy art. 50 niniejszej ustawy.

Postanowienia ust. 2 art. 82 mają do osób, wyżej wymienionych, analogiczne zastosowanie.

§§ 126—129 pod art. 99.

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: W b. zaborze rosyjskiem wojskowy zawodowy, delegowany do pełnienia obowiązków w administracji cywilnej, nie tracił charakteru zawodowego wojskowego.

(Wyrok z 9 czerwca 1926. L. rej. 441/25. — Zb. W. N. T. A. Nr. 975. 1926) — Patrz też N.T.A. pod art. 105.

Art. 103. Zawodowym wojskowym b. państw zaborczych, którym przyznano w b. państwach zaborczych, a mianowicie w Niemczech przed dniem 27 grudnia 1918 r., Austro-Węgrzech przed dniem 1 listopada 1918 r., a w Rosji przed dniem 1 listopada 1917 r. dożywotni dar z łaski, a którzy przesłużyli co najmniej 12 miesięcy w wojsku polskim, może Minister Spraw Wojskowych za zgodą Ministra Skarbu przyznać zaopatrzenie emerytalne pod warunkami i do wysokości, przewidzianej w art. 82.

Art. 104. Zawodowym wojskowym b. państw zaborczych, którzy po przesłużeniu co najmniej 12 miesięcy w wojsku polskim z powodów, od nich niezawinionych, zostali z wojska polskiego z urzędu zwolnieni, nie uzyskawszy charakteru zawodowego w wojsku polskim,

a nie posiadają łącznie ze służbą w wojsku polskiem 20 lat, lecz co najmniej 10 lat rzeczywistej służby wojskowej, obliczonej według czasu kalendarzowego, przysługuje prawo do jednorazowej odprawy, o ile nie pozostają na służbie państwowej, samorządowej lub w instytucjach państwowych — według następujących zasad:

za 10 lat jednorazowa odprawa, biorąc za podstawę wysokość jednorocznego uposażenia emerytalnego, określonego w art. 17 niniejszej ustawy według posiadanego rzeczywistego stopnia; za każdy następny ukończony rok rzeczywistej służby wojskowej, obliczonej według czasu kalendarzowego, dolicza się 10% wymienionej odprawy.

Zgłoszenie o odprawę należy wnieść w przeciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

§§ 126—129 pod art. 99.

Art. 105. Jako służbę w wojsku polskiem uważa się również służbę wojskową, odbytą w polskich formacjach wojskowych, uznanych przez Państwo, oraz odbytą przed dniem 1 sierpnia 1914 r. służbę w polskich organizacjach wojskowych.

Organizacje wojskowe, przewidziane w ust. 1 niniejszego artykułu określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, a służba w nich będzie liczyć się do wysługi emerytalnej tym wojskowym zawodowym, którzy służyli w danej organizacji wojskowej, po ukończeniu 18 lat życia i z tejże organizacji przeszli do służby w polskiej formacji wojskowej lub armii zaborczej.

Do wysługi emerytalnej dolicza się służbę, odbytą w wojsku polskiem ochotniczo, lub kontraktowo przed osiągnięciem obywatelstwa Państwa Polskiego.

Służbę, określoną w powyższych ustępach niniejszego artykułu liczy się do wysługi emerytalnej, jeżeli nie zalicza się równocześnie z nią trwającej innej służby, studiów lub pracy zawodowej do wysługi emerytalnej.

Jako służbę wojskową w b. państwach zaborczych uważa się służbę wojskową, odbyta w Rosji przed dniem 1 listopada 1917 r., w Austro-Węgrzech przed dniem 1 listopada 1918 r., a w Niemczech przed dniem 27 grudnia 1918 r.

Za emerytów b. państw zaborczych w rozumieniu niniejszej ustawy, uważa się zawodowych wojskowych, przeniesionych w stan spoczynku przez b. władze zaborcze, a to:

- a) rosyjskie przed dniem 1 listopada 1917 r.,
 - b) austro-węgierskie przed dniem 1 listopada 1918 r.,
 - c) niemieckie przed dniem 27 grudnia 1918 r. —
- względnie tych b. zawodowych wojskowych b. państw zaborczych, którzy przed terminami wyżej wskazanymi w stan spoczynku nie byli przeniesieni, mieli jednak w myśl ustaw lub przepisów b. państw zaborczych prawo do zaopatrzenia emerytalnego z tytułu pełnej wysługi lat lub stwierdzonej trwałej niezdolności do służby.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH z dnia 29.VIII.1925 (Dz. U. R. P., Nr. 68, poz. 428):

Do art. 105.

§ 4. (1) Formacje wojskowe, uznane przez Państwo Polskie, są następujące:

- 1) Legiony Polskie (Polski Korpus Posiłkowy, Polska Siła Zbrojna) od 1 sierpnia 1914 r.,
- 2) Bajorczycy od 21 sierpnia 1914 r. do 22 sierpnia 1915 r.,
- 3) Legion Puławski od 18 października 1914 r.,
- 4) Brygada Strzelców Polskich od 13 października 1915 r.,
- 5) Dywizja Strzelców Polskich od 21 lutego 1917 r.,
- 6) I Korpus Polski od 6 sierpnia 1917 r. do 7 lipca 1918 r.,
- 7) II Korpus Polski od 8 grudnia 1917 r. do 12 maja 1918 r.,
- 8) III Korpus Polski od 15 stycznia 1918 r. do 22 sierpnia 1918 r.,
- 9) Oddział Polski w Odesie od 23 listopada 1917 r. do 20 kwietnia 1918 r.,

- 10) Polska Oddzielna Brygada na Kaukazie od 25 grudnia 1917 r. do 26 lipca 1918 r.,
- 11) Oddział na Murmanie od 29 czerwca 1918 r.,
- 12) Oddział na Kubaniu od 24 sierpnia 1918 r.,
- 13) IV Dywizja gen. Żeligowskiego od 23 października 1918 r.,
- 14) V Dywizja Syberyjska od 23 czerwca 1918 r.,
- 15) Armja Polska we Francji od 4 czerwca 1917 r.,
- 16) P.O.W. od 1 września 1914 r. do 15 kwietnia 1923 r.,
- 17) Zarządy Związków Wojskowych Polaków od 24 marca 1917 r. do 1 lipca 1918 r.,
- 18) Naczelny Polski Komitet (Naczpól) od 21 czerwca 1917 r. do 31 stycznia 1918 r.,
- 19) Naczelna Rada Polskiej Siły Zbrojnej od 1 lutego 1918 r. do 4 marca 1918 r.,
- 20) Organizacja Werbunkowo-Agitacyjna od 13 maja 1918 r. do 5 stycznia 1919 r.,
- 21) Pogotowie Bojowe Polskiej Partji Socjalistycznej od 11 maja 1917 r. do 11 listopada 1918 r.,
- 22) Organizacje przygotowawcze do powstania wielkopolskiego:
 - a) Bataljon Pograniczny Nr. 1 w Szczypiornie, w czasie od 10 listopada 1918 r. do 20 sierpnia 1919 r.,
 - b) Rady Robotników i Żołnierzy, w czasie od 10 listopada 1918 r. do 20 sierpnia 1919 r.,
 - c) Służba Straży i Bezpieczeństwa w czasie od 10 listopada 1918 r. do 20 sierpnia 1919 r.,
 - d) Organizacja Wojskowa Pomorze (Towarzystwo b. żołnierzy), w czasie od 27 grudnia 1918 r. do 10 lutego 1920 r.,
- 23) Oddziały i instytucje wojska wielkopolskiego w czasie od 27 grudnia 1918 r. do 20 sierpnia 1919 r.,
- 24) Straż Ludowa i Obrona Krajowa — w czasie od 10 listopada 1918 r. do 20 sierpnia 1919 r. (na Pomorzu do 10 lutego 1920 r.),
- 25) Pułk Strzelców im. Bartosza Głowackiego — w czasie od 1 listopada 1917 r. do 6 kwietnia 1918 r.,
- 26) Oddział Mikuliński — w czasie od 16 października 1918 r. do 2 kwietnia 1919 r.,
- 27) Oddziały polskie we Włoszech — w czasie od 1 grudnia 1917 r. do 5 listopada 1918 r., poczem armja polska we Francji,
- 28) Legjon w Finlandji — w czasie od 24 kwietnia 1917 r. do 1 marca 1918 r.,
- 29) Samoobrona Ziemi Grodzieńskiej — w czasie od 12 listopada 1918 r. do 7 marca 1919 r.,
- 30) Samoobrona Litwy i Białorusi — w czasie od 28 października 1918 r. do stycznia 1919 r.,

31) Partyzancki oddział mjr. Dąbrowskiego — w czasie od 6 stycznia 1919 r. do 9 lutego 1919 r.,

32) Ochotnicza Legja Obywatelska — w czasie od 8 lipca 1920 r. do 20 października 1920 r.

33) Ochotnicza Legja Kobiet — w czasie od 1 listopada 1918 r. do 1 lutego 1922 r.

(2) Organizacje wojskowe, w których służbę, odbytą przed dniem 1 sierpnia 1914 r., zalicza się jako służbę w Wojsku Polskiem, są następujące:

1) Organizacja bojowa Polskiej Partji Socjalistycznej od 1 sierpnia 1904 r. do 31 grudnia 1912 r.,

2) Związek Walki Czynnej od 1 czerwca 1908 r.,

2) Związek Strzelecki od 1 grudnia 1910 r.,

4) Strzelec od 1 grudnia 1910 r.,

5) Armja Polska od 1 października 1910 r.,

6) Polskie Drużyny Strzeleckie od 21 lipca 1911 r.,

7) Sokole Drużyny Polowe od 1 lipca 1912 r.,

8) Drużyny Bartoszewskie od 1 lipca 1912 r.,

9) Drużyny Tow. im. Kościuszki od 1 lipca 1912 r.,

10) Drużyny Podhalańskie od 1 lipca 1912 r.

§ 5. (1) Wojskowi zawodowi, którzy ubiegają się o zaliczenie do wysługi emerytalnej czasu służby w jednej z powyższych formacyj lub organizacyj wojskowych, powinni przedstawić wiarogodne dowody, stwierdzające dokładnie czas służby, odbytej w tych formacjach lub organizacjach.

(2) W przypadku nieposiadania takich dowodów czas tej służby może być stwierdzony w drodze zaświadczenia, potwierdzonego co do prawdziwości dat, podpisami co najmniej dwóch wiarogodnych świadków. Świadkowie powinni w zaświadczeniu przytoczyć zarazem źródło posiadanych wiadomości. Podpisy świadków powinny być urzędowo uwierzytelnione.

Uwaga. Zaświadczenia o służbie w P.O.W. wydaje Wojskowe Biuro Historyczne w Warszawie (Al. Ujazdowska 1/3) (okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. z dn. 31.I.1931 — Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 24 z 1931 r.).

2) Zaświadczenie o służbie w innych formacjach wojskowych wydaje na podstawie posiadanego materiału Archiwum Wojskowe w Warszawie (ul. Zakroczymska, Fort Legionów).

Orzeczn. (tezy, zasady) N. T. A.: Art. 102 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. ma zastosowanie również do tych zawodowych oficerów b. państw

zaborczych, którzy wymagany tym artykułem okres służby wojskowej polskiej odbyli w Polskiej Brygadzie Strzelców (art. 105 tejże ustawy).

(Wyrok z 26 maja 1926. L. rej. 1557/25. — Zb. W. N. T. A. Nr. 957. 1926).

Art. 106. Postanowienia art. 102, 103 i 104 mają zastosowanie do tych zawodowych wojskowych, którzy przed wstąpieniem do wojska polskiego nie utracili charakteru zawodowego wojskowego w b. państwie zaborczem i jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 2 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego, natomiast nie mają zastosowania do tych zawodowych wojskowych b. państw zaborczych, którzy w wojsku polskim służyli wyłącznie jako kontraktowi.

Art. 107. Wypłata uposażenia emerytalnego z art. 102, 103 i 104 następuje od 1 dnia miesiąca po wniesieniu podania, nie wcześniej jednak, niż od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 108. Zawodowym wojskowym b. państw zaborczych, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego, których próśb, wniesionych przed końcem 1920 r., o przyjęcie do wojska polskiego nie uwzględniono i którym dotychczas nie przyznano zaopatrzenia emerytalnego w b. państwie zaborczem, jak również i w Państwie Polskiem, a posiadającym co najmniej 25 lat rzeczywistej służby wojskowej, obliczonej według czasu kalendarzowego, przysługuje zaopatrzenie emerytalne w wysokości ustalonej w art. 82 niniejszej ustawy.

Zawodowym wojskowym b. państw zaborczych, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani

zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego, przysługuje w razie nieposiadania 25 lat, lecz co najmniej 10 lat rzeczywistej służby wojskowej, obliczonej według czasu kalendarzowego, jeżeli prośby, wniesionej przed końcem 1919 r., o przyjęcie do wojska polskiego nie uwzględniono, a są niezdolni do zarabkowania i nie posiadają majątku — jednorazowa odprawa w wysokości 50% odprawy, ustalonej w art. 104 niniejszej ustawy.

Oдноśnie wypłaty odprawy mają postanowienia ostatniego ustępu art. 104 analogiczne zastosowanie.

TYTUŁ V.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

Art. 109. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu oraz innym ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

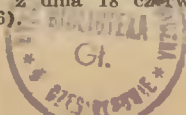
Art. 110. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 października 1923 r. i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy, wydane w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

Przepisy końcowe.

§ 141. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Równocześnie tracą moc obowiązującą rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 marca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, pcz. 320), z dnia 28 stycznia 1905 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 104), z dnia 20 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 393), z dnia 4 listopada 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 827) i z dnia 18 czerwca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 66, poz. 606).

Zioła przeciw cierpieniom płucnym
nr. rejestru 1191, ogólnie znane jako

Herbata Puhlmanna

Zioła te od przeszło 25 lat używane są przy cierpieniach górnych dróg oddechowych. Uważać na znak ochronny i nazwę! Do nabycia w aptekach i drogerjach. Miejsca nabycia wskaże Górnosląska Wytwórnia Chem. Sp. Akc. Katowice, Jagiellońska 5, Oddz. 261.

Ogłoszenie podł. powyższego tekstu uzyskało zezwolenie Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Wydz. Zdrowia Publ. w Katowicach pod dniem 30 października 1935, za liczbą dz. 2.43/6.

RODONE KOŁOKSIĘGA

OSZCZĘDNA

PRAKTYCZNA

jest najpraktyczniejszym typem zeszytu o luźnych kartkach. Trwała oprawa. Zmienia się tylko zapasy papieru. Żądać we wszystkich sklepach materiałów piśmiennych.

CIEKAWY KSIĄŻKI

nakładu Instytutu Wydawniczego

KSIAŻNICA-ATLAS

Lwów, Czarnieckiego 12. Warszawa, Nowy Świat 59

	Zł.
H. Boguszevska i J. Kornacki: Wisła. Powieść.	—
H. Boguszevska i J. Kornacki: Jadą wozy z cegłą.	7.50
E. Szemplińska: 18 spotkań.	8.—
J. Wiktor: Orka na ugorze.	12.—
J. Wołoszynowski: Było tak.	—
J. Górszyska: Krysla i karabin.	—
M. B. Lepecki: W blaskach wojny. Wspomnienie uczestnika walk polsko-bolszewickich.	—
F. A. Ossendowski: Mocni ludzie. Powieść z powstania r. 1831.	—
— Pod polską banderą.	3.80
— Wańko z Lisowa.	4.40
— Zagoneczyk.	2.60
J. Rychliński: Przygody Krzysztofa Arciszewskiego.	2.80
Z. Szymanowska: Opowieść o naszym domu.	—
S. Barszczewski: Na ciemnych wodach Paragwaju.	2.30
D. Błażek: Przez kraj słonecznych dolin i górskiej gloszy. Bułgarja.	3.80
J. St. Bystroń: Alger.	4.70
H. Gordziałkowski: Czarny sen. Kongo Belgijskie.	3.—
M. Jarosławski: Miedzy Eufratem a Tygrysem. T. I i II po.	4.—
St. Karpiński: Polskie skrzydła w molch lotach długodystansowych.	4.50
J. Meissner i T. Milewski: W kralnie lęku i pragnienia. Sahara.	—
T. Milewski i J. Meissner: Przez ergi i hammady Sahary.	3.40
J. Ostrowski: Brazylja.	1.90
A. Paszkowicz: Wśród murzynów Angoli.	2.60
St. Pawłowski: Francja. Kraj i ludzie.	1.40
A. Pisuliński: Szlakiem słoniu afrykańskiego.	3.20
E. Schummer-Szermentowski: Pod znakiem Pogoni.	2.70
W. Szafer: Yellowstone. Kraj gorących źródeł i niedźwiedzi.	2.40
M. Tarnowski: Cejlon, wyspa rajska.	—
— Zamarłe stolice Cejlonu.	3.—
J. Toeplitz-Mrozowska: Moja wyprawa na Pamiry.	2.70
J. Valdour: W kralnie obu Nilów.	—
W. Wayda: Pod Krzyżem Południa. Podróż po Australji.	2.—

WYDAWNICTWA PEDAGOGICZNE I DYDAKTYCZNE:

	Zł.
J. Almack: Wychowanie obywatelskie.	7.—
S. Baley: Psychologja wieku dojrzewania. Wyd. II.	6.90
— Zarys psychologii w związku z rozwojem psychiki dziecka	—
J. Bogdanowicz: Cechy biologiczne wieku dojrzewania.	1.80
J. Claparède: Jak rozpoznawać uzdolnienia uczniów.	6.80
— Wychowanie funkcjonalne.	4.90
F. Croner: Psychika młodzieży żeńskiej.	2.80
Mc. J. Cunn: Kształcenie charakteru.	5.60
J. Dewey: Jak myślimy.	5.80
Mc. W. Dougall: Psychologja grupy.	9.80
A. Ferrière: Samorząd uczniowski.	5.60
F. Foerster: Wychowanie obywatelskie.	—
L. Hall-Quest: Uczenie się pod kierunkiem.	9.—
S. Hessen i M. Hans: Pedagogika i szkolnictwo w Rosji Sowieckiej.	7.40
Z. Klemensiewicz: Dydaktyka nauki o języku ojczystym.	5.40
K. Koniński: Szkola na miarę. Projekt szk. średn. indywidual.	3.80
B. Nawroczyński: Zasady nauczania. Wyd. III.	12.—
— Uczeń i klasa. Wyd. II.	9.80
J. Piaget: Mowa i myślenie u dziecka.	6.40
— Jak sobie dziecko świat przedstawia.	9.50
J. Piątek i K. Sośnicki: Wychowanie i nauczanie. Przewodnik do wydawnictw pedagog. i dydakt. Książnicy-Atlasu	5.40
K. Sośnicki: Podstawy wychowania państwowego.	6.—
— Wychowanie i nauczanie. Cz. II. Przewodnik do wydawnictw pedagogicznych i dydakt.	—
I. Saxby: Kształcenie postępowania.	5.—
M. Ziemnowicz: Szkolnictwo w Stanach Zjedn. A. P.	6.60
— Nauczanie i wychowanie w Stanach Zjedn. A. P.	3.—
W. Zienkowski: Psychologja dzieciństwa.	9.80

Nakład Instytutu Wydawniczego

KSIĄŻNICA - ATLAS

Lwów, Czarnieckiego 12. Warszawa, Nowy Świat 59

S Z K O L N E K A S Y OSZCZĘDNOŚCI (S.K.O.)

WSPÓŁDZIAŁAJĄCE
z K.K.O. m. st. WARSZAWY

K O R Z Y S T A J A :

Z DOGODNYCH FORM WSPÓŁPRACY
„ KORZYSTNEGO OPROCENTOWANIA
„ PREMIJ ZA SYSTEMATYCZNĄ
OSZCZĘDNOŚĆ
„ SKARBONEK DLA NAJGORLIW-
SZYCH CIUŁACZY
„ GAZETEK OSZCZĘDNOŚCIOWYCH,
BROSZUR, ULOTEK I T. D

WKŁADY UCZNIÓW w K. K. O. m. st.
WARSZAWY WYNOŚIŁY:

w 1926 r. ilość ks. uczn.	2.470	suma zł.	33.270,—
„ 1929 „ „ „ „	22.356	„ „	410.988,—
„ 1932 „ „ „ „	33.661	„ „	430.841,—
„ 1935 „ „ „ „	40.605	„ „	448.549,—

NA DZIEŃ 1.X 1935 R. BYŁO
SZKÓŁ PROWADZĄCYCH KASY OSZ-
CZĘDNOŚCI SYSTEMEM ZNACZ-
KOWYM 217
SYSTEMEM GOTÓWKOWYM . . . 40

INSTYTUCYJ SPÓŁDZIELCZYCH
NA TERENIE SZKÓŁ . . . 208
465

Tow. Akc. Fabryk Ołówków

Sp. Akc.

poleca swe znane z wysokiej jakości artykuły galezi papierniczo-piśmienniczej jak:

OŁÓWKI

KREDKI SZKOLNE oprawne w drzewo
i bezdrzewne

OBSADKI

STAŁÓWKI

PLUSKIEWKI

SPINACZE

oraz nowowprowadzone na rynek:

SZMINKI DO BRWI „EXCELLENT“

BIAŁE OŁÓWKI DO PAZNOKCI

„EXCELLENT“

KREDKI DO KART „BRIDGE“

**nie brudzące sukna, ekonomiczne w użyciu,
atrakcyjne co do wyglądu.**

GEBETHNER I WOLFF

**POLECA
NIEZBĘDNY DLA NAUCZYCIELI
PRZEWODNIK**

**A. WIWCZARUK I A. KARPOWICZ
PRACA W KLASIE III-EJ
SZKOŁY POWSZECHNEJ
CENA ŻŁ. 5.—.**

**ORAZ
ST. WIĄCEK, A. WIWCZARUK, A. KARPOWICZ
PRACA W KLASIE I-EJ
I PRACA W KLASIE II-EJ
PO ŻŁ. 5.—.**

**POMOCA PRZY REALIZOWANIU
NOWYCH PROGRAMÓW
JEST**

**BIBLIOTEKA NAUCZYCIELA
JAK REALIZOWAĆ NOWE
PROGRAMY NAUKOWE**

POD REDAKCJĄ B. KUBSKIEGO

33 TOMIKI PO ŻŁ. 1.90.

**DO NABYCIA WE WSZYSTKICH
KSIĘGARNIACH**

POWSZECHNY ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH

założony w 1803 roku

**jest najstarszym i największym w kraju
Zakładem Ubezpieczeń od ognia**

Zakład, jako instytucja prawnopubliczna ma na celu nie osiągnięcie zysków lecz —————
dobro najszerzych warstw ludności

Dlatego Zakład zapewnia

**najtańsza kalkulacje
solidną likwidację szkód
i szybka wypłatę odszkodowań**

P. Z. U. W. udziela też zapomóg na organizację obrony przeciwpożarowej oraz pożyczek na budownictwo ogniotrwałe; od 1925 r. do 1935 r. zapomogi te wyniosły 17 milionów zł., a pożyczki 21 milionów zł. —————

Centrala Zakładu—Warszawa, Kopernika 36/40, gmach włas.

TECHNICZNE POMOCY SZKOLNE

**PRZEBORY RYSUNKOWE
MIKROSKOPY**

LATARNIE PROJEKCYJNE
Maszyny do pisania „UNDERWOOD”

G. GERLACH
WARSZAWA, OSSOLIŃSKICH 4

R A D J O

i inne rzeczy

D. T. M. OKOŃ, Warszawa, Zielna 11

Bezpłatne Cenniki 1936

Emo, Philips, Telefunken, Kosmos, P.Z.T.
(Echo) i innych fabryk.

CENY ŚCIŚLE FABRYCZNE.

Warunki najdogodniejsze.

HEMATOGEN-LEK

STOSUJE SIĘ

*przy niedokrwistości
wzmocnienia nerwy
pobudza apetyt. nie
psuje zębów. smaczny*

DLA DOROSŁYCH, DZIECI I STARCÓW

CHEMICZNA
FABRYKA
„LEK”

Warszawa, Smolna 22

właśc. Mr. A. TUSZYŃSKI

**PASTYLKI > NEUTRACID <
Z ZAKONNIKIEM**

STOSUJĄ SIĘ PRZY

**ZGADZE I NAD-
KWAŚNOŚCI ŻOŁĄDKA**

KSIĘGARNIA TOW. SZKOŁY LUDOWEJ

KRAKÓW UL. ŚW. ANNY 5

Poleca obficie zoopetrzony dział pedagogiczny, utrzymuje stale na składzie książki szkolne dla wszystkich szkół i lektury szkolne.

Beletrystyka i teatry amatorskie, książki dla młodzieży w wielkim wyborze.

Zamówienia załatwia się odwrotną pocztą za zaliczką.

Katalogi na żądanie darmo i opłatnie.

KSIĘGARNIA T. S. L. KRAKÓW ŚW. ANNY 5.

OSTATNIA NOWOŚĆ

Nowoczesny odbiornik klasy „Ultra 3B” do baterji i akumulatora. Model na rok 1936. Nadzwyczajna oszczędność w zużywaniu prądu anodowego, a mianowicie jedna baterja anodowa na 120 wolt, zwykła, starczy na okres czasu do 8 miesięcy. Lampy stosowane do powyższego odbiornika zużywają 25% prądu anodowego, niż lampy dotychczas stosowane.

Nowoczesny odbiornik „Ultra 3B” swoją siłą i czystością głosu przewyższa odbiorniki sieciowe. Zmontowany precyzyjnie z części najwyższej jakości według ostatnich wymagań radjotechniki, oznacza się idealną selektywnością.

„Ultra 3B” jest to odbiornik 3-lampowy (jedna lampka podwójna) z wbudowanym głośnikiem (na żądanie głośnik może być w oddzielnej skrzynce), przewyższa siłą i zasięgiem ostatnie modele zwykłych 4-lampowych odbiorników. Skala oświetlona na dwa kolorowe światła z wypisanymi nazwami stacyj. **ODBIERA WSZYSTKIE STACJE EUROPEJSKIE NA GŁOSNIK Z NADZWYŻAJNĄ CZYSTOŚCIĄ I SIŁĄ.** Posiada specjalne urządzenie zabezpieczające przed spalaniem lamp. Całość wmontowana do modnej i estetycznej skrzynki orzechowej stanowi ozdobę najwykwintniejszego mieszkania.

Cena odbiornika „Ultra 3B” z lampami, akumulatorem na 60 amperogodzin, baterją anodową na 120 wolt i materiałem antenowym wynosi zł. 250.— (porto i opakowanie zł. 10.—).

3-LETNIA PISEMNA GWARANCJA.

P. T. Nauczycielom, Członkom Związku Nauczycielskiego dostarczamy na 10 równych rat po zł. 25.—, przy czem pierwsza rata jest płatna przy zamówieniu.

P. T. Klijentów zamiejscowych załatwia specjalny dział wysyłkowy drogą korespondencyjną. Za całość odbiorników w drodze firma nasza całkowicie odpowiada.

Zakłady Radjotechniczne „Radjo Select”, Warszawa, Marszałkowska 147.

„WIEDZA I ŻYCIE”

miesięcznik popularno - naukowy

Nauka, Sztuka, Literatura,

Krytyka, Zagadnienia społeczne,

Przeglądy: polityczny i gospodarczy,

Miesiąc naukowy, Zagadnienia bieżące—

oto działy „WIEDZY I ŻYCIA”

Każdy numer zawiera 80 str. tekstu oraz bogate ilustracje.

Prenumerata ulgowa dla Nauczycielstwa wynosi:

rocznie - 20 zł., półrocznie - 10 zł., kwartalnie - 5 zł.

CENA NUMERU POJEDYŃCZEGO 2 zł. 50 gr.

Zgłoszenia przyjmują Urzędy Pocztowe, P. K. O. 12492
oraz Administracja: Warszawa, Al. Ujazdowskie 20 m. 7.

Pracownicy oświatowi i społeczni, czytelnicy, biblioteki, wszyscy obywatele zainteresowani sprawami polskiej kultury prenumerują, czytają, rozpowszechniają

PION

Tygodnik literacko - społeczny, wydawany od roku 1933 przez Towarzystwo Kultury i Oświaty. ● Bogata treść, współpraca najwybitniejszych pisarzy i publicystów, przystępne warunki prenumeraty zjednują nam coraz liczniejsze grono przyjaciół ● Dla udostępnienia **PIONU** najszerszym warstwom Nauczycielstwa zastawaliśmy dlań prenumeratę ulgową:

kwartalnie 4 zł. (13 numerów)

rocznie . . 15 zł. (52 numery)

Cena numeru pojed. wynosi 50 gr.

Zgłoszenia przyjmują Urzędy Pocztowe, P.K. O. Nr. 18590
oraz Administracja: Warszawa, Al. Ujazdowska 20

Nieodzowną lekturę Nauczycielstwa stanowią:

Z R A B

kwartalnik poświęcony zagadnieniom wychowania obywatelskiego.

Prenumerata roczna 14 zł., półroczna 7 zł. 50 gr.,
kwartalna 4 zł. Cena numeru 5 zł. P. K. O. Nr. 21896

RODZINA I DZIECKO

miesięcznik poświęcony zagadnieniom wychowania dziecka w domu, w szkole i w środowisku.

Prenumerata roczna 7 zł. 50 gr. (10 zeszytów)
kwartalna 2 zł. 40 gr. (3 zeszyty) P. K. O. Nr. 14020

———— Numer pojedynczy 1 zł. ————

ŻĄDAJCIE NUMERÓW OKAZOWYCH.

Administracja obu wydawnictw mieści się w Warszawie
Al. Ujazdowskie 20 m. 7.